

Sorularla **Kerbela Kiyamı**

Çeviri: Yusuf Tazegün

Âl-i Taha İlim
İrfan ve Sosyal
Dayanışma Derneği

el-Mustafa Üniversitesi
Türkiye Temsilciliği
Araştırmalar Merkezi

Her insanın kendisine ait bir öz geçmişi, doğumuyla başlayıp, gençlik ve olgunluk devresiyle devam eden, yaşlılıkla da son bulan bir biyografisi vardır. Ayrıca yaşamında, bazı dönüm noktaları bulunmaktadır; yapmış olduğu bir iş, aldığı bir karar, girdiği bir mücadele, onun gelecekteki tüm yaşamını etkiler. Her insanın hayatında karşılaştığı bu karar ve olaylar, gelecek yaşam için bir dönüm noktası olur, hatta bazen o kadar önemlidir ki, sadece kendi yaşamını etkilemekle kalmaz, başkalarının da yaşam tarzını etkiler.

Eğer tarihi de topyekûn ele alacak olursak, bütün bunlar tarih için de geçerlidir. Tarihteki, bazı olaylar tüm insanlığın kaderini etkilemiştir. İnsanlık tarihinin bir kesitindeki olay, gelecekte insanların alacağı kararlara etki etmiştir. Bu fertte olduğu gibi, insanlığın da kaderini değiştirerek, herkes için bir dönüm noktası olmuştur.

Bütün insanları; hangi ideolojiden ve mektepten olursa olsun, herkesi derinden etkileyen, tarihin en büyük olaylarından biri de, Aşura kıyamıdır. Hiç kuşkusuz insanlık tarihine adını ve hedefini altın harflerle yazanlar içinde, Kerbela kahramanı, özgürlük sembolü ve izzet ifiharı olan Hz. Hüseyin'in (a.s) yeri bir başkadır. Hüseyin bin Ali (a.s), insanlık tarihinin en önemli dönüm noktasıdır; İmam ile insanlığın gidişatı değişti, öncesinden çok daha farklı bir yaşam tarzı oluştu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Sorularla
KERBELA KIYAMI

Çeviri:
Yusuf Tazegün

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	6
------------	---

Birinci Bölüm: TARİHSEL BOYUT

Muaviye'nin Zamanında Kıyam Edilmeyişi	12
Kufe'nin Seçiliş Nedeni	25
Yemen'in Seçilmeyiş Nedeni	35
Kufelilerin Hıyaneti.....	37
Kerbela'daki Susuzluk	43
Düşmandan Su İstenmesi	47
İmam Hüseyin'in Başının Defnedildiği Yer	49
İmam Hüseyin'in Yaranları.....	54
Şehr-i Banu Hakkında	60
Yezid'in Tövbesi	65

İkinci Bölüm: KIYAMIN FELSEFESİ

İmam Hüseyin'in Kıyamının Felsefesi.....	74
İyiliği Emrederken Zarara Uğramak	77
Yezid'e Biat Edilmemesi.....	86
Yezidi Hâkimiyetin Tehlikesi	93
Kerbela'da Hücetin Tamamlanması	97

Şehit Olacağını Bilmek	99
Kendini Ölüme Atmak	103
Kerbela’da Kadınların Konumu	107

Üçüncü Bölüm: SİYASİ DÜŞÜNCE

Hâkim Yönetime Karşı Ayaklanmak	118
Aşura Ve Din İle Siyasetin Birleşimi	129
İbn Ziyad’ın Öldürülmemesi	136
Terörün İslam’da Yasak Oluşu.....	137
Aşura Ve İslam İnkılâbı	141

Dördüncü Bölüm: MATEMİN FELSEFESİ

Matem Tutmanın Felsefesi	150
Rivayetlerde Matem Tutma.....	156
Geçmişteki Matem Merasimleri.....	158
Siyah Elbise Giymek	165
Matem Merasiminin Şekli	170
Matemin Zamanı	175
Matem Merasiminin Sevabı	177
Aşura Ziyaretinin Önemi.....	180
Ağlamak Ve Matem Tutmak	188
Ehlisünnet Ve Matem Merasimleri	215

Beşinci Bölüm: AHLAK VE İRFAN

İmam Hüseyin’in (a.s) Sarallah Oluşu	220
--	-----

Allah’a Ulaşma Yolunda Ağlamanın Önemi	223
Aşk mı Akıl mı?	230
Aşuranın Güzellikleri	234
Aşuranın İrfani Ve Ahlaki Boyutu	241
İmam Hüseyin’in Şefkati.....	244
Aşura Namazı	247
Kerbela’da Yapılan Zulmün Kökenleri	250
İmam’ın Yaranlarının Özellikleri	253
Aşura Ve Fars Edebiyatı.....	264

Altıncı Bölüm: EĞİTSEL VE PSİKOLOJİK

Ağlamak, İyi mi Kötü mü?	268
Matem Merasimlerinde Üzüntü.....	276
Siyah Elbise Giymek	289
Ağlamaya Hazırlık	293
Aşura Merasiminin Niteliği.....	297

Yedinci Bölüm: MATEM HÜKÜMLER

ÖNSÖZ

Her insanın kendisine ait bir öz geçmişi, doğumuyla başlayıp, gençlik ve olgunluk devresiyle devam eden, yaşlılıkla da son bulan bir biyografisi vardır. Ayrıca yaşamında, bazı dönüm noktaları bulunmaktadır; yapmış olduğu bir iş, aldığı bir karar, girdiği bir mücadele, onun gelecekteki tüm yaşamını etkiler. Her insanın hayatında karşılaştığı bu karar ve olaylar, gelecek yaşam için bir dönüm noktası olur, hatta bazen o kadar önemlidir ki, sadece kendi yaşamını etkilemekle kalmaz, başkalarının da yaşam tarzını etkiler.

Eğer tarihi de topyekûn ele alacak olursak, bütün bunlar tarih için de geçerlidir. Tarihteki, bazı olaylar tüm insanlığın kaderini etkilemiştir. İnsanlık tarihinin bir kesitindeki olay, gelecekte insanların alacağı kararlara etki etmiştir. Bu fertte olduğu gibi, insanlığın da kaderini değiştirerek, herkes için bir dönüm noktası olmuştur.

Bütün insanları; hangi ideolojiden ve mektepten olursa olsun, herkesi derinden etkileyen, tarihin en büyük olaylarından biri de, Aşura kıyamıdır. Hiç kuşkusuz insanlık tarihine adını ve hedefini altın harflerle yazanlar içinde, Kerbela kahramanı, özgürlük sembolü ve izzet iftihar olan Hz. Hüseyin'in (a.s) yeri bir başkadır. Hüseyin bin Ali (a.s), insanlık tarihinin en önemli dönüm noktasıdır; İmam ile insanlığın gidişatı değişti, öncekinden çok daha farklı bir yaşam tarzı oluştu.

Hz. Hüseyin (a.s), herkesin yaşamına yön veren, bütün mücadelelerin ilham kaynağıdır. Özgürlük, izzet, onur, boyun eğmeme, idealler için her şeyi feda etme ve direnişçi bir karaktere bürünmek, Hüseyin'le anlam kazanmıştır. İmam Hüseyin (a.s) baskı ve zulüm altında ezilen tüm insanların

kaderi değiştirerek, herkese nasıl özgürce yaşayıp ve nasıl özgürce ölüneceğini gösterdi.

Özgürlüklerine kavuşmak isteyen ezilmiş halklar, Hz. Hüseyin'i kendilerine örnek aldıktan sonra ancak başarıya ulaşabildiler ve bugün eğer özgürlük hareketleri başarıya ulaşamıyorsa, halklar zalim ve işgalci güçlerin pençeleri altında eziliyorsa, bunun nedeni, Kerbela kıyamını kendilerine meşale olarak seçmemeleridir. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

“Hüseyin, hidayet meşalesi ve kurtuluş gemisidir.”

İnsanlığın karanlık dünyasını aydınlatıp, nasıl yaşanılması gerektiğini gösteren de bu meşaledir. İmam Hüseyin (a.s) insanın elinden tutarak en hızlı şekilde saadet ve mutluluk diyarına götürendir ve bu hiç şüphesiz İmam'ın uzanmış eline, elini uzatanlar için geçerlidir. Bu, Kerbela üniversitesinde özgürlük öğretmeninden nasıl yaşanılıp, nasıl ölümesi gerektiğini öğrenmek isteyenler içindir.

Evet, Kerbela üniversitesinde; altı aylık bebekten yetmiş yaşındaki yaşlıya kadar herkesin öğrenci olduğu bu okulda, sayısız sınıflar bulunmaktadır. Tarih, felsefe, ahlak, irfan, psikoloji, eğitim, fıkıh, izzet, şehadet ve yüzlerce diğer sınıf vardır ve bu sınıflara her an binlerce insan katılmaktadır.

Özellikle de günümüz gençliği Hz. Hüseyin'i, kıyamını, hedefini ve insanlığa ulaştırmak istediği mesajları çok daha yakından tanıma peşindedir. Tanımak da hiç şüphesiz sormak ve araştırmakla müyesser olabilir. Kufe'nin güneşi (a.s) bunu ne kadar da güzel buyuruyor:

“Ancak güzel sorular soran, öğrenebilir ve sadece öğrenen, güzel sorular sorabilir.”

Esasen insanı, diğer varlıklardan ayıran farklı yönlerinden biri de soru sormasıdır. Fakat bu hususta dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta; aklımıza takılan soruların mutlaka doğru cevabını bulmamız gerektiğidir, hiçbir zaman zihnimizde cevapsız soru bırakmamalıyız. Bu sorular ve aldığımız cevaplar

sayesinden dünya görüşümüz şekillenecektir. Bu da ister istemez pratikteki yaşamımızı, hal ve hareketlerimiz oluşturacaktır.

Bu ehemmiyetten kaynaklanarak; Ayetullah Hamaneî tarafından, üniversitelerde gençlerin her türlü sorularına cevap vermek için, kendi alanlarında uzmanlardan oluşan bir temsilcilik kurulmuştur. Öğrenciler tarafından gelen sorular, bu uzmanlar tarafından cevaplandırılmaktadır. Bu temsilcilik, sekiz bölümden oluşmaktadır:

- 1- Tefsir, Kur'ân ilimleri ve hadis.
- 2- Ahkâm ve fıkıh.
- 3- Felsefe, kelam ve din araştırmaları.
- 4- Ahlak ve irfan.
- 5- Psikoloji.
- 6- Siyasi düşünceler.
- 7- Toplum ve kültür.
- 8- Tarih.

Bu kitapta; İmam Hüseyin, Kerbela kıyamı ve Aşura hakkındaki sorulara cevaplar verilmektedir. Her soru kendi bölümündeki uzman ve danışmanlar tarafından hazırlanarak cevaplandırılmıştır. Kitap yedi bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde tarihî sorulara cevap verilmekte ve İmam Hüseyin'in yaşamı, Kerbela kıyamına kadar olan faaliyetleri ve özellikle de o zamanın toplumsal durumu anlatılmaktadır.

İkinci bölümde İmam'ın niçin kıyam ettiği, Kerbela kıyamının felsefesi ve insanlığa ulaştırmak istediği mesajlar ile ilgili cevaplar bulunmaktadır.

Üçüncü bölümde İmam Hüseyin'in siyasetten uzak olmadığı, kıyamının siyasi boyutunun bulunduğu, nasıl bir toplumsal ve siyasi düzen kurmak istediği, yöneltlen sorulara göre cevaplandırılmaktadır.

Dördüncü bölüm ise İmam Hüseyin ve onunla beraber yiğitçe şehit olan yaranları için yapılan matem merasimlerini kapsamaktadır. Kerbela şehitlerinin kıyamını canlı tutmanın önemi ve bunun yalnızca matem merasimleriyle sağlanabileceği, ayrıca bu merasimler sayesinde hem ferdin ve hem de toplumun olumlu olarak değiştiği işlenmektedir.

Ve Kerbela ilahi aşkın tecelli ettiği yerdir. Melekler niçin Âdem'e secde ettiklerini Aşura gününde anlamışlardır. Kerbela'da, az bir grubun Allah'a olan sonsuz aşklarından başka ne görülebilir? Gelmiş geçmiş en güzel, irfan ve ahlak dersi, Aşura meydanında işlenmiştir. Kerbela'da, yüz yıllık yolun nasıl yarım günde kat edileceği ve Allah'a doğru nasıl seyr-i sülukun yapılacağı pratikte gösterilmiştir. İşte tüm bunları beşinci bölümdeki sorulara verilen cevaplarda göreceğiz.

Altıncı bölümde psikoloji ve eğitim içerikli sorulara cevap verilmektedir. Zira Kerbela sadece sıradan bir savaşın yapıldığı ve bir grubun şehit edildiği yer olarak algılanmamalıdır; aksine içinde onlarca boyutu barındıran, hakla batılın bütün yönleriyle karşı karşıya geldiği bir savaştır.

Yedinci ve son bölümde matem merasimleriyle ilgili Ayetullah Seyit Ali Hamaneî'ye sorulan fikhî soruların cevaplarını aktaracağız.

Umulur ki bu kitap, İmam Hüseyin'i (a.s) meşale olarak seçerek yaşamına yön vermek isteyenlere faydalı olur. Yine umulur ki azıkların az, yolun uzun olduğu günde, günahlarımız dolayısıyla yorgun düşmüş bedenlerimiz, İmam Hüseyin'in (a.s) elimizden tutmasıyla ebedi saadete ulaşır.

Tevfik Allah'tandır.

Birinci Bölüm

TARİHSEL BOYUT

Nimetullah SAFERİ

MUAVİYE’NİN ZAMANINDA KIYAM EDİLMEMESİ

Soru 1: Niçin İmam Hüseyin (a.s) Muaviye’nin döneminde kıyam etmedi?

İmam Hüseyin (a.s) Muaviye’nin döneminde on bir yıl (h. 49–60) İmametlik yapmıştır, bütün bu zaman zarfı içerisinde Muaviye’ye karşı birçok itirazlarda bulunmuştur, bunları İmam’ın Muaviye’ye yazmış olduğu mektuplarda görmekteyiz. İmam bu mektuplarında hâkim hükümetin Müslümanlar için büyük bir fitne olduğunu bildirdikten sonra, ne büyük katliamlar yaptığı ve haksız yere nice büyük şahsiyetleri (Şia’nın önde gelenlerinden olan Hicr b. Ady ve Amr b. Himag gibi) öldürdüğünü hatırlatıp bu yapılanlara karşı gelmiştir. Böylelikle de hâkim rejimin hiçbir meşruiyeti olmadığını anlatmaya çalışmıştır.¹ İmam Hüseyin (a.s) bir diğer mektubunda da; Allah katında en güzel amelin Muaviye’yle savaşmak olduğunu ve yapılmadığı takdirde de Allah’ın dergâhında af dilenilmesi gerektiğini buyurmuştur.²

Fakat bütün bunlara rağmen İmam’ın, neden kıyam etmediğini temel konularda aramamız gerekmektedir. Burada sadece mektuplarında belirtmiş olduğu birkaç nedene değineceğiz. İmam’ın kıyam etmeyişinin nedenini, daha geniş

¹ el-İmametü ve’s-Siyase, c. 1, s. 180. “Ben senin bu ümmete yönetici olmandan daha büyük bir fitne göremiyorum.”

² el-İmametü ve’s-Siyase, c. 44, s. 213. “Allah’a yeminler olsun ki sana karşı cihat etmekten daha faziletli bir amel bilmiyorum, eğer yapabilirsem bu Allah’a yaklaşmamdır ve eğer yapılamazsa Allah’ın katında af dilenmelidir.”

ve daha kapsamlı bir şekilde öğrenmek isteyenler tarihî analizlere bakmalıdırlar:

Bir: İmam Hasan'ın (a.s) İmzalamış Olduğu Barış Anlaşması

İmam Hüseyin (a.s) , Muaviye'ye yazmış olduğu mektupların birinde İmam Hasan'ın (a.s) onunla yaptığı anlaşmaya sadık kaldığını ve bozmayacaklarını buyurmuştur.¹

Lâkin hemen akla gelen ve önemli olan soru şudur; Muaviye anlaşmayı imzaladıktan sonra, daha mürekkebi bile kurumamışken Kufe'de onu ayağının altına alarak vermiş olduğu sözleri tutmayacağını ve anlaşmayı kabul etmediğini göstermiştir.² Muaviye'nin anlaşmayı böylesine bozmasına rağmen, niçin İmam Hüseyin (a.s) hala bu anlaşmaya sadık kalmıştır?

Bu soruya birkaç açıdan şöyle cevap verebiliriz:

1- Muaviye'nin sözüne biraz dikkat edecek olursak çok açıkça anlaşmayı bozduğu anlaşılmamaktadır. O şöyle demiştir: “Ben Hasan’a bazı sözler verdim.” Vermiş olduğu ve sonradan da “kabul etmiyorum” diyerek bozduğu sözü, anlaşma maddelerinde olmayan fakat kabul ettiğini belirttiği başka sözler olabilir. Bu şekilde çift taraflı sözüyle anlaşmanın aslını reddetmediğini yahut en azından anlaşmayı çiğnemediğini iddia edebilir.

2- Muaviye'nin ve İmam Ali (a.s) ile arasında siyasî kişilik bakımından birçok farkın bulunması gibi, onun İmam Hüseyin'le de siyasî kişilikleri birbirinden farklıdır.

Muaviye hedefine ulaşmak için her türlü hile, kandırmaca, dalavere ve alçaklığı yapabilecek bir siyasî karaktere sahipti, bunun birçok örneğini Hz. Ali (a.s) ile olan mücadelesinde

¹ Musietu Kelimati'l-İmami'l-Huseyn, s. 239. “Kardeşimin seninle yapmış olduğu anlaşmayı çiğnemekten Allah'a sığınırım.”

² el-İrşad, s. 355.

görmekteyiz. Osman'ın kanının hesabını sorma, Talha'yla Zübeyr'i kışkırtma, Sıffin savaşında Kur'an'ı mızrakların ucuna takma ve İmam'ın hükümetine baskı amacıyla şehirlere aniden saldırıp yağmalama gibi sayısız entrikalara başvurmuştur. Fakat İmam Hüseyin (a.s) asla böyle bir kişiliğe sahip birisi değildi, o sırf hedefine ulaşmak ve zahiri bir başarı kazanmak için köklü erdemlerinden, değerlerinden ve inançlarından vazgeçecek birisi değildi. O da babası İmam Ali (a.s) gibi düşünüyordu, İmam Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

“Zulüm ve haksızlıkla kazanılacak bir başarıyı asla istemem.”¹

Öyleyse doğal olarak, kardeşi İmam Hasan'ın (a.s) Muaviye'ye vermiş olduğu sözden dönemez ve onun anlamaya uymamasına rağmen, İmam anlamayı bozamazdı.

3- Ayrıca o zamanın toplumsal şartlarını da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. İmam'ın antlaşmaya uymaması sonucunda neler olabileceğini daha dikkatli düşünmeliyiz. Muaviye bütün İslâm memleketine hâkim birisi ve tartışmasız Yemen'den Şam'a, Irak'tan Hicaz'a kadar tek yöneticidir. Ayrıca her şehirde bulunan memurları da sürekli onun siyaset, plan ve programlarını savunup halka beğenilecek bir şekilde aktarıyorlardı. Velhâsıl Emevi rejimi toplumu istediği şekilde yönlendirebiliyordu. İmam Ali'ye (a.s) isyan ettiği dönemde, Osman'a yardım edebilecekken etmeyişi gizleyip, bunun aksine onun kanının hesabını soranın da sadece Şamlılar olduğunu herkese kabullendirebilen birisidir.

Böylesi hilekâr birisi, şimdi tek hâkim ve birçok imkânlarla sahipken halkı istediği gibi yönlendirebilir. Eğer İmam (a.s) anlaşmayı bozacak olsaydı bunu ülkenin her tarafına anında ulaştırıp, kendi lehine yorumlayarak İmam'ı sözünde durmayan, anlaşmasına sadık kalmayan, isyancı ve toplum düzenini bozan birisi olarak tanıtabilirdi. Bunun karşısında

¹ Nehcu'l-Belağa, Hutbe, 126.

İmam Hüseyin de (a.s) her ne kadar haklı olduğunu haykırsa bile sesini kimse duymayacak ve herkes anlaşılmaya uymayanın aslında Muaviye olduğundan habersiz, İmam'ı suçlayacaktı.

İki: Muaviye'nin Konumu

O zamanın toplumu ve özellikle de Şamlılar Muaviye'ye çok olumlu bakıyorlardı, bu yüzden de ona karşı kıyımı zorlaştırıyordu; çünkü onlar Muaviye'yi; Peygamber'in (s.a.a) sahabeti, vahyin kâtibi, Peygamber'in eşinin kardeşi vb. güzel sıfatlarla İslâm'ın yayılışında en fazla zahmet çeken birisi olarak tanımışlardı.

Ayrıca yaşının İmam Hasan (a.s) ile İmam Hüseyin'den (a.s) büyük olması ve herkesten daha fazla yöneticilik yapmış olması da toplum gözünde onu hükümete daha lâıyk gösteriyordu. Bunu İmam Hasan'a (a.s) yazdığı bir mektupta söylemişti.¹ İmam Hüseyin'le mücadeleye giriştiği zaman, anında bu iki sözde üstünlüğe sarılacaktı.

Üç: Muaviye'nin Politikacılığı

İmam Hasan'la (a.s) barış anlaşması imzalandıktan sonra, Muaviye değişik metotlarla Benî Haşim'e özellikle de İmam Ali'nin (a.s) aile çevresine birçok zulüm ve haksızlıklar yapmıştı. Öyle ki hatta İmam Hasan'ı (a.s) bile zehirleterek şehit etmişti.² Fakat bütün bu düşmanlığına rağmen herkese, Ehlibeyt'le, özellikle de İmam Hüseyin'le çok iyi anlaştığını gösteriyordu. Buna örnek olarak her ay ve her yıl İmam Hasan (a.s), İmam Hüseyin ve Abdullah b. Cafer'e göndermiş olduğu büyük miktardaki kıymetli hediyeleri gösterebiliriz. Onlar da beytülmalin gerçek sahipleri ve en güzel şekilde yerli yerinde

¹ Mekatilu't-Talibin, s. 40. "Ben senden daha fazla yöneticilik yapmışım, tecrübelerim senden daha fazladır ayrıca yaş itibarıyla da senden büyüğüm... Öyleyse bana itaat etmeyi kabul et."

² el-İrşad, s. 357.

kullananlar oldukları için bu hediyeleri kabul edip, gerekli olan yerlere harcıyorlardı.¹

İmam ile iyi geçinmeye ve halka da dışta böyle göstermeye o kadar önem veriyordu ki; ölüm vakti oğlu Yezid'ten aynı politikayı devam ettirmesini ve kesinlikle İmam Hüseyin (a.s) ile savaşmayıp, onu öldürmemesini istemiştir.²

Muaviye'nin niçin böyle bir siyaset uyguladığı çok açıktır; O İmam Hasan'la (a.s) yapmış olduğu anlaşma sayesinde, hükümetini oluşacak krizlerden korumuş, diğer taraftan da herkese kendisinin meşru bir halife olduğuna inandırmıştı. Oysa İmam'ı zehirleterek öldürdüğünü açıkça gösterseydi, kesinlikle herkes Muaviye'den nefret edecek ve hükümeti de birçok sorunla karşı karşıya kalacaktı. Bu yüzden elinden geldiği kadar kendisini Ehlibeyt'e yakın gösterip, halkın sevgisini kazanmaya çalışıyordu. Diğer taraftan böyle yapmakla Ehlibeyt'i kendisine bağladığını ve her türlü karşı çıkma ihtimallerinin önünü aldığını zannediyordu.

Beytülmalen İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin'e (a.s) büyük miktarlarda bağış yaptıktan sonra onlara minnet koyma kastıyla şöyle dedi: "Bu hediyeleri benden taraf alın ve bilin ki ben Hint'in oğluyum, benden önce kimse sizlere böyle hediyeler vermemişti ve benden sonra da vereceklerine inanmıyorum."

İmam Hüseyin (a.s) bu bağışlara ve hediyelere minnet konulamayacağını göstermek için şöyle buyurdu: "*Allah'a yeminler olsun ki, ne senden önce ve ne de senden sonra hiç kimse biz iki kişiden daha faziletli ve daha üstün hiç kimseye böyle bir hediye veremez.*"³

Üstelik Muaviye şiddet politikasını uyguladığı takdirde aksi sonuç vereceğini biliyordu. Zira bu şekilde davranmak

¹ Musiet'u Kelimati'l-İmami'l-Huseyn, s. 209–210.

² el-Ahbaru't-Tival, s. 227. Tecaribu'l-Umem, c. 2, s. 39.

³ Tarih-i İbn Asakir, s. 7.

halkın Ehlibeyt'e olan ilgisini çoğaltıp, hükümete karşı gönüllerde nefretin oluşmasına sebebiyet verecekti. Bu da düşünüldüğünde uzun müddette birçok insanı Ehlibeyt'le birlikte savaşmak için onların etrafına toplayacaktı. Bundan daha önemlisi; o zaman İmam Hüseyin'i (a.s) bir tehlike olarak görmüyordu ve İmam'la iyi geçinerek kendisini gelecekte ki büyük bir tehlikeden korumaya çalışıyordu.

Buna karşılık İmam Hüseyin (a.s) imkânını bulduğu her yerde ve her bahaneyle Muaviye'nin hükümetini eleştiriyordu. Bunun en açık örneği Muaviye'ye yazmış olduğu mektupta göze çarpmaktadır; yapmış olduğu cinayetler, İslâm dininde çıkardığı bidatler ve Yezid'i kendisinden sonra halife tayin etmesine sert bir dille itiraz etmiştir.¹

Diğer taraftan İmam kıyam etmesi halinde Muaviye'nin izlemiş olduğu politika ve güçlü propagandası sayesinde kimsenin kendisine yardım etmeyeceğini aksine herkesin Muaviye'yi haklı göreceğini çok iyi biliyordu.

Dört: O Dönemin Şartları

İmam Hasan'ın (a.s) şehadetinden hemen sonra, Kufeliler İmam Hüseyin'e mektup yazarak baş sağlığı dileyip, onu İmam olarak kabul edip her emrine hazır olduklarını ilân ettiler.² Lakin İmam, her türlü hareketi başlatmaktan sakınıyordu. Çünkü Şam merkezli rejim, ülkenin her tarafına güçlü bir şekilde hâkim idi, özellikle de Kufe'deki Emevi yönetici ve memurlar her şeyi ellerinde tutmaktaydılar. Ayrıca Kufeliler çok vefasız ve verdikleri sözde durmayan bir kişiliğe sahiptiler, İmam Hüseyin (a.s) buna, babası Hz. Ali (a.s) ve kardeşi İmam Hasan'ın (a.s) döneminde yakından şahit olmuştu.

Diğer taraftan Muaviye kendisini dört dörtlük bir Müslüman olarak gösterip, İslâm memleketinin her tarafında iyi

¹ Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 228.

² Biharu'l-Envar, c. 44, s. 212.

bir izlenim bırakmıştı. İmam Hüseyin (a.s) bütün bu etkenleri göz önünde bulundurarak kıyam etmedi ve kıyam etmesi halinde başarısının sıfır olacağını, ayrıca herkesin onu toplumun düzenini bozma peşinde olan isyancı birisi olarak tanıyacağını çok iyi biliyordu. Bu şartlar da yapılacak bir kıyam, zaten çok az olan güçleri gereksiz yere harcamak demektir. Fakat Yezid'in dönemindeki toplumsal yapıyı inceleyecek olursak, yukarıdaki bütün özelliklerin tam tersinin oluştuğunu görürüz.

Soru 2: İmam Hüseyin (a.s) kıyamını niçin Medine'de başlatmadı?

Bu soruya cevap verebilmemiz için, o dönemin zaman ve mekân şartlarını incelememiz gerekmektedir:

Zaman yönünden bakacak olursak; daha İmam (a.s) Medine'deyken Muaviye'nin ölüm haberi resmi bir şekilde herkese bildirilmemişti. Ayrıca halk Muaviye'yle Yezid arasında bir farkın olmadığına inanıyordu, sadece önde gelen çok az bir grup Yezid'in nasıl bir karaktere sahip olduğunu bilmekteydi. İmam Hüseyin (a.s), Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Ömer, Abdurrahman b. Ebubekir gibileri Yezid'in içki içen, köpek ve maymun oynatan, İslâm dışı yaşamının farkındaydılar.¹ Ancak halkın geneli, Emevi rejiminin propagandası, baskısı veya vermiş olduğu maddî imkânlar yüzünden, Yezid'i kabul edip Muaviye'nin hayatında ona biat etmişlerdi.²

Mekân yönünden de bakacak olursak; Medine kıyam için hiç de uygun bir konuma sahip değildi çünkü:

Bir: Her ne kadar Medine halkı ve özellikle de Ensar Ehlibeyt'i seviyor olsalar bile, canlarını verecek kadar bağlı

¹ Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 228.

² el-İmametu ve's-Siyase, c. 1, s. 161-164.

değillerdi. Hatta can vermek bir yana çok daha az bir zorluğa dahi gelemeslerdi. Bunu Peygamberin (s.a.a) vefatından hemen sonra Sakife olayında ve sonraki olaylarda açıkça göstermişlerdi. Medine halkının bilmemiz gereken ilginç bir tutumu da, Hz. Ali'ye (a.s) karşı gösterdikleri tutumdur. İmam kendisine biat edip sonradan biatlerini bozanlarla savaşmak için Medine halkından yardım istedi. Ama ne yazık ki çoğu İmam'ı yalnız bırakarak, yardım etmedi. İmam mecbur kalarak Medine'den sadece dört yüz¹ veya yedi yüz² kişiyle, sayısı binlerce olan düşmanla savaşmaya gitti.

İki: Medine halkı, Peygamber'den (s.a.a) sonra oluşan hükümete tamamen bağlıydılar. Özellikle Ebubekir ve Ömer'e çok bağlıydılar. Bu ikisinin bırakmış olduğu hüküm ve emirlerden asla taviz vermiyorlardı. Medine'nin seçkinlerinden olan Abdurrahman b. Avf, Ömer'in üçüncü halifeyi tayini için oluşan şurada Hz. Ali'ye (a.s), "Eğer ilk iki halifenin yolunu devam ettirip, yöntemlerini uygulayacaksan seni halife olarak kabul ederiz." demişti. Hz. Ali (a.s) ise bu şartı kesinlikle kabul etmemişti.³ Osman'ın halk tarafından azlinden sonra, Hz. Ali'ye (a.s) ısrarla halife olması gerektiğini söyleyip, onun İslam memleketinin başına geçmesinde, Medine halkının hiçbir fonksiyonu yoktu, diğer şehirlerden gelenler ve özellikle de Kufeliler İmam Ali'yi (a.s) başa geçirmişlerdi.

Üç: Kureyş kabilesinden birçok kişi özellikle Emeviler'den olan Mervan ve ailesi Medine'nin yönetimine tamamen hâkim idiler. Bu da çok açıktır ki, İmam'ı en ufak bir hareketinde rahatlıkla etkisiz hale getirebilirlerdi.

Dört: Büyük bir kıyımı başlatabilmek için Medine'nin nüfusu yeterli değildi. Diğer şehirlere nispeten nüfusu çok azdı, o zamanın en kalabalık şehirleri Kufe, Basra ve Şam idi.

¹ Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 181.

² Murucu'z-Zeheb, c. 2, s. 395.

³ Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 162.

Beş: Tarih boyunca Medine'nin hükümeti yıkmak için merkez şehir olarak seçilmesinin uygun olmadığı ve seçildiği takdirde de her zaman yenilgiyle sonuçlandığı görülmüştür. Medine halkının h. 63 yılında Yezid'e karşı kıyamı çok rahat ve zorlanmadan bastırılmıştı.¹ Aynı şekilde yıllar sonra bile Hz. Ali (a.s) taraftarlarının kıyamları da Medine halkının çok az bir direnişinden sonra hemen yenilgiyle sonuçlandı, örneğin Nefsi Zekiye olarak tanına Muhammed b. Abdullah (h. 145)² ve Şehid-i Feh olarak tanınan Hüseyin b. Ali'nin (h. 169)³ kıyamları sonuçsuz kaldı.

Altı: Medine halkının geçmişi ve o zaman ki tutumları açıkça Emeviler karşısında Ehlibeyt'i savunacaklarını göstermiyordu. Çünkü yıllarca Muaviye'nin emriyle ülkenin her tarafında olduğu gibi Medine minberlerinde de Hz. Ali'ye (a.s) lânet okutulmuştu. Hatipler sürekli lanet okuyarak, İmam Ali'ye hakaret edip, kötü sözler söylüyorlardı, bütün denilenlerin yalan olduğunu çok iyi bilen Medine halkı hiç seslerini çıkarmıyor, hatta bu duruma tek karşı çıkan İmam Hüseyin ve onun ailesine yardım bile etmiyorlardı.⁴

Yedi: Medine valisi Velid b. Utbe yönetimi çok sıkı bir şekilde elinde tutmaktaydı. Bir kıyamla hemen her şey ele geçecek gibi değildi.

Soru 3: İmam Hüseyin, niçin kıyamının başlangıcında ilk olarak Mekke'ye gitmeyi tercih etti?

Yezid hükümete geçer geçmez, hemen Medine valisi Velid b. Utbe'ye bir mektup yazarak ileri gelen birkaç kişiden her ne

¹ el-Kamilu fi't-Tarih, c. 2, s. 162.

² A.g.e. c. 3, s. 563'den 579'a kadar.

³ Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 404-405.

⁴ Biharu'l-Envar, c. 44, s. 211.

pahasına olursa olsun mutlaka biat almasını istemişti. Bunlardan birisi de İmam Hüseyin (a.s) idi.¹

Velid kan dökme taraftarı değildi, özellikle de elini İmam Hüseyin'in (a.s) kanına bulaştırmak istemiyordu. Lakin Medine'de bulunan Emevi taraftarları Velid'i sıkıştırarak İmam'dan biat almasını, biat etmediği takdirde de hemen öldürmesini istiyorlardı. Özellikle de Velid'in her konuda danıştığı Mervan b. Hakem, İmam'ın bir an önce öldürülmesini istiyordu. Yezid'in mektubu Velid'e geldiğinde, o da ne yapılması gerektiğini Mervan'a sordu. Mervan şöyle dedi: "Bana kalırsa hemen bunlardan biat alınmalıdır, bir an önce Yezid'e biat etmeleri istenmelidir ve biat etmedikleri takdirde hemen öldürülmelidirler. Zira eğer Muaviye'nin ölüm haberini alacak olurlarsa her biri bir bölgeye giderek muhalefet edip, halkı etraflarına toplayacaklardır."²

İmam (a.s) muhalefetini göstermek için Medine'deki şartların müsait olmadığını ve kıyam ettiği takdirde de bu şehirde hiçbir etki bırakmadan canının tehlikede olduğunu gördüğü için, Medine'den Mekke'ye doğru yola çıkmıştır. Bunu da çıkarken tilâvet etmiş olduğu ayetten anlamaktayız.

Hız. Musa, Mısır'da tamamen emniyetsiz kalıp, canının tehlikede olduğunu anlayarak gece Mısır'ı terk etmişti ve ayrılırken şu ayeti okumuştı:

"(Musa, etrafı) kollayarak, korka, korka oradan çıktı: "Rabbim, beni şu zalim kavimden kurtar!" dedi."³

İmam Hüseyin de aynı şekilde ailesini yanına alarak Recep ayının 27 veya 28'inci gecesinde Mekke'ye doğru hareket ederken bu ayeti tilâvet etmiştir. Bu da İmam'ın emniyetsiz ve

¹ Vak'atu't-Tif, s. 75. "Fırsat vermeden hemen Hüseyin'den, Abdullah b. Ömer ve Abdullah b. Zübeyr'den ne pahasına olursa olsun biat al, vessalam."

² Vak'atu't-Tif, s. 77.

³ Kasas, 21.

canının tehlikede olduğu bir şehirde bulunduğunu göstermektedir.

İmam, Mekke'ye hicret etmeyi seçerken daha Muaviye'nin ölüm haberi yayılmamıştı, kimse ciddî bir şekilde Yezid'e karşı gelmemiş ve İmam'a da Kufe gibi bir yerden hiçbir davet gelmemişti. Bunları göz önünde bulundursak, İmam'ın gideceğı yerin öncelikle emniyetli ve sonra mesajının tüm İslâm şehirlerine ulaşmasını sağlayacak bir yer olması gerekir.

Mekke bu iki amaca ulaşmak için çok uygun bir yerdi. Kur'ân'ın buyurduğu gibi “...kim oraya girerse, güvenlik içinde olur...” Allah tarafından yeryüzündeki en emniyetli yer Mekke'dir. Diğer taraftan da Kâbe'nin Mekke'de bulunması hasebiyle sürekli insanlar değişik yerlerden oraya hac farızasını yerine getirmek için geliyorlardı. İmam da bundan faydalanarak Müslümanlarla görüşüp, onlara niçin Yezid'e biat etmediğini, İslâm'ı nasıl bir felâketin beklediğini ve öz İslâmi öğretileri açıklayabilirdi. Bu vesileyle özellikle Kufe ve Basra halkıyla irtibat halinde olabilirdi.

İmam Hüseyin (a.s) Şaban ayının 3'ü, h. 60 yılda Perşembe gecesi Mekke'ye giriş yaptı ve Zilhicce ayının 8'ine kadar da orada faaliyetlerde bulundu.

Soru 4: Niçin İmam Hüseyin haccını yarıda keserek Mekke'den ayrıldı?

Bu soruya tarih yönünden cevap vermeden önce, fikhî açıdan bir açıklık getirelim. “İmam haccını yarıda bırakıp gitti” sözü fikhî olarak doğru değildir, çünkü hac Mekke'de ihram bağlama ve Arafat'ta bulunmayla yani Zilhiccenin dokuzuncu gecesiyle başlar, oysaki İmam Hüseyin (a.s) Zilhicce'nin sekizinci gününde Mekke'den ayrılmıştı. Demek ki İmam, hac amellerine başlamamıştı ve dolayısıyla da amelleri yarıda bırakmış oldu. Elbette, İmam Mekke'ye geldikten sonra umre-i

müfrede yapmıştır, umre de hac amellerine giriş olarak kabul edilmez.

Tarihi yönden ise, İmam'ın Mekke'ye geliş nedenlerinden biri görüş ve düşüncelerini herkese açıklamak için hac mevsiminde iyi bir fırsatın oluşmuş olmasıdır. Zira dünyanın her tarafından binlerce hacı Mekke'de, Arafat'ta ve Mina'da toplanıyordu, bu da İmam için büyük bir fırsat sayılırdı. Peki, niçin bunu değerlendirmeyerek aniden Mekke'den ayrılma kararı aldı? Özetle bu soruya şöyle cevap verebiliriz:

Bir: Can Tehlikesinin Bulunması

İmam Hüseyin'in (a.s), kendisine itiraz ederek Mekke'de kalıp Kufe'ye gitmemesini önerenlere verdiği cevaplardan anlaşıldığı üzere, canı büyük bir tehlikeyle karşı karşıyaydı. Kesinlikle İmam'ı Allah'ın evinde terör edeceklerdi. İbn Abbas'a şöyle buyurmuşlardı: *“Başka bir yerde öldürülmem benim için Mekke'de öldürülmemden çok daha sevimlidir.”*¹

Abdullah b. Zübeyr'e ise şöyle cevap vermişlerdi: *“Allah'a yeminler olsun ki, bir karış Mekke'nin dışında öldürülmem bir karış içinde öldürülmemden daha çok hoşuma gider. Yeminler olsun ki, nereye gidersem gideyim istediklerine ulaşmak için yine de beni bulacaklardır.”*²

Ayrıca kardeşi Muhammed Hanefîye ile de görüşürken açıkça Yezid'in, haremde kendisini terör ettireceğini buyurmuştur.³ Birçok kaynaklardan kesin olarak anlaşılan Yezid'in silâhlı bir grubu, İmam'ı terör etmek için gönderdiği'dir.⁴

İki: Haremin Kutsallığının Kaybolmaması

¹ İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 8, s. 159.

² Vak'atu't-Tif, s. 152.

³ Seyit b. Tavus, Luhuf, s. 82.

⁴ İbn Kesir, el-Kamil fi't-Tarih, c. 2, s. 546.

İmam Hüseyin'in (a.s) yukarıdaki sözlerinden anlaşıldığı gibi İmam, kan dökülmesinin haram olduğu Mescidu'l-Haram'da kendi kanının dökülerek oranın kutsallığının kaybolmasını istemiyordu.

İmam Hüseyin (a.s) bu durumu Abdullah b. Zübeyr'e onu kınayarak şöyle buyuruyor: *"Babamın (Hz. Ali a.s) bana naklettiğine göre; Mekke'de bir koç var. O koç yüzünden Mekke'nin kutsallığı bozulacaktır ve ben bu hürmeti bozanlardan olmak istemiyorum."*¹ Zaten bir süre sonra Abdullah b. Zübeyr Mekke'de kalarak Yezid'e başkaldırdığını ilan etti, Yezid de ordularıyla Mekke'nin kutsallığına aldırmayarak binlerce insanın kanını orada döküp, Kâbe'yi mancınıklarla ateşe verdi.

¹ İbn Kesir, el-Kamil fi't-Tarih, c. 2, s. 546.

KUFE’NİN SEÇİLİŞ NEDENİ

Soru 5: İmam Hüseyin (a.s) kıyam için niçin Kufe’yi seçmiştir?

Bu soru tarih boyunca birçok araştırmacı, âlim ve düşünürün zihnini meşgul etmiştir. Sadece Şialar değil Ehlisünnet ve oryantalistler de cevap bulmak için araştırmalar yapmışlardır, herkes de kendi düşünce yapısı ve öncüllerine dayanarak cevap vermiştir. Sorunun bu kadar önemli olmasının nedeni şunlardan ibarettir:

1- İmam Hüseyin (a.s) bu siyasî ve askeri hareketinde görünüşte yenilmiştir ve bu yenilgisinin nedeni Kufe’yi seçmesidir.

2- Hz. Zeyneb’in eşi Abdullah b. Cafer, İbn Abbas, Muhammed Hanefîye, Abdullah b. Muti gibi toplumun ileri gelen birçok şahsiyeti, Kufelilerin geçmişini, vefasızlıklarını, Hz. Ali’yi (a.s) nasıl yalnız bıraktıklarını İmam’a hatırlatarak orayı seçmemesi gerektiğini söylemişlerdir.

Oysa İmam hiç birini dinlemeyerek Kufe’ye gitme kararı almış ve bu kararını da uygulamıştır, bu yüzden de tarihçi İbn Haldun bilgisizce, İmam’ın büyük bir siyasî yanlış yaparak Kufe’yi seçtiğini söylüyor.¹ Hâlbuki çok sonradan İmam Hüseyin’in (a.s) nasıl doğru bir karar verdiği ortaya çıkmıştır.

İbn Abbas gibi bazılarının sözlerinden anlaşıldığı üzere Kufe yerine Yemen’de seçilebilirdi. O İmam Hüseyin’e (a.s) şöyle demişti: “Mekke’den ayrılmaya kesin kararlıysan hiç olmazsa

¹ İbn Haldun Mukaddimesi, s. 211.

Yemen'e git. Oranın vadi ve kaleleri çok daha güvenlidir. Orada düşünceni istediğin gibi yayabilirsin."

Peki, niçin Hz. Hüseyin (a.s) ısrarla Kufe'yi seçti?

Bu soruya cevap veren Ehlisünnet âlimleri ve oryantalist araştırmacılar, İmam'ın gaybi bilgisi ve masum olmasından habersiz, eleştiriler yapıp tahlillerde bulunmuşlardır, sonuç olarak da İmam'ın yanlış bir karar verdiğini kanısına varmışlardır.

Şia mektebi ise İmam'ı masum ve gaybi bilgi sahibi kabul ettiğinden dolayı bu iki temel üzere cevaplar vermişlerdir:

Bir: Şehadet Görüşü

Bu görüşün sahipleri, İmam Hüseyin'in (a.s) şehit olmak için Kufe'yi seçtiği kanısındadırlar. Bu düşüncenin temel nitelikleri şöyledir:

1- Şia İmamlarının hepsi imamete ulaştıkları zaman, özel bir kitabı açıp okurlar, o kitapta şehit olana kadar yapmaları gereken vazifelerini görürler ve orada yazılanların hepsini yerine getirmekle görevlidirler.¹

2- İmam Hüseyin de (a.s) o kitabı açtığı zaman vazifesinin şu olduğunu gördü: "Savaş, öldür ve bil ki öldürüleceksin ve seninle birlikte olanlarla kendi diyarından ayrıl, seninle beraber olanlar da şehadete ulaşacaklardır."

Demek ki, ilâhî takdir başından beri İmam Hüseyin'in (a.s) şehit olmasıdır, İmam da bu görevi yerine getirmek zorundaydı. Bu görev, Irak'a doğru hareket etmeye yakın zamanda bir kez daha, Peygamber (s.a.a) tarafından uykuda İmam'a bildirilmiştir. Kardeşi Muhammed Hanefiye, niçin Kufe'ye gitmesi gerektiğini sorduğunda ona şöyle cevap verdi:

*"Rüyamda Peygamber yanıma gelerek, 'Ey Hüseyin! Artık çık, Allah seni şehit olarak görmek istiyor' diye buyurdu."*²

¹ Usulu Kâfi, c. 2, s. 28/36

² Luhuf, s. 84.

Dolayısıyla bu görüşe göre; İmam'ın Kufe'ye doğru yola koyulmasının nedeni, şehit olmak içindi ve başına neler geleceğini çok iyi bilmekteydi. Bu görev sadece İmam Hüseyin'e (a.s) özeldi ve ondan başka hiç kimseye verilmemişti.

Böylece sorunun cevabı verilmiş oluyor ve geriye hiç bir tereddüt kalmamaktadır. Herkes ısrarla gitmemesini söylerken İmam ısrarla gitmesi gerektiğini buyuruyor. Zaten kendisi de Kufe'lilerin ne kadar vefasız, sözlerinden dönen ve sonunda kılıçlarını çekip kendisine karşı savaşarak öldüreceklerini çok iyi biliyordu, ama şehadete ulaşmak için gitmesi gerekiyordu.

Fakat şöyle bir soru akla gelebilir; "İmam'ın şehit olmasının ne faydası vardı ve niçin İmam şehadete ulaşmak istiyordu?" Sorunun cevabında, bu görüşü (şehadet görüşünü) savunanlar kendi aralarında anlaşmazlığa düşmüşlerdir. Bazılarına göre İmam iyiliği emredip kötülükten sakındırmak ve böylece İslâm'ı yok olmaktan kurtarmak için bu yolu seçmiştir. Kurumuş İslâm ağacı yalnızca onun kanıyla yeşerebilirdi ve bu yüzden şehit olmayı istedi.

Bazıları ise -ki genelde mantıklı bir delilleri yoktur- İmam'ın, Şiaların günahlarının keffaresi olsun ve kıyamet gününde onlara şefaet edebilsin diye şehit olmak istediğini savunmaktadırlar. Aynı düşüncüyü Hristiyanlar, Hz. İsa için kabul etmektedirler.

Velhasıl yukarıdaki "Şehadet Görüşü"nü kabul etmemiz mümkün değildir. Delil olarak getirdikleri hadislerin senedini eleştirmenin yanı sıra şu cevapları da verebiliriz:

1- İmam Hüseyin'in (a.s) özel bir görev aldığı inancında olmak, onu ve diğer imamları örnek olmaktan çıkaracaktır. Oysaki bu büyük insanlar kıyamete kadar herkes için en güzel örnek ve olgudurlar.

2- Bu görüş İmam Hüseyin'in (a.s) buyurmuş olduğu “*Ben sizler için bir olguyum*”¹ hadisiyle çelişmektedir.

3- Resulullah'ın (s.a.a), diğer peygamberlerin ve önceki imamların, Hz. Hüseyin'in (a.s) şehit olacağını haber verdiklerini ve İmam Hüseyin'in de bazı sözlerinden şehit edileceğini bildiğini kabul etmekteyiz, lâkin hiçbir hadiste sırf şehit olmanın hedef olduğunu görmemekteyiz. İmam'ın (a.s) kendisi ve diğer masumların hiç biri Kerbela kıyamının amacını şehadet olarak buyurmamışlardır. Öyleyse eğer İmam'ın hedefini öğrenmek istiyorsak, onun sözlerine bakmamız gerekir, zaten kendisi de kardeşi Muhammed'e niçin kıyam ettiğini buyurmuştur: “*Ceddimin ümmetini ıslah edip düzeltmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak, ceddim Resulullah (s.a.a) ve babam Ali b. Ebu Talib'in (a.s) yolunu devam ettirmek için kıyam ediyorum.*”²

İmam'ın bu hadisinde Kerbela kıyamının felsefesi olarak üç neden belirtilmektedir; toplumda reform yapmak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak ve Resulullah (s.a.a) ile Hz. Ali'nin (a.s) üslûbunu devam ettirmek. Hadislerde şehit olmak ve şehadete ulaşmak hiçbir şekilde buyrulmamıştır.

İki: İslâm Devleti Kurma Görüşü

Bu görüş ilk olarak Şia'nın önemli fakihlerinden biri olan Seyit Murtaza (h. 355-436) tarafından ortaya atılmıştır. İmam Hüseyin'in (a.s) niçin Kufe'yi seçip, oraya gittiği hakkında şunları yazıyor: “Efendimiz Hz. Hüseyin (a.s) Kufe halkının ahit ve söz vermelerine kesin güvenden sonra, İslâm devletini kurmak için oraya gitti.”³

Bu görüş Şia âlimleri tarafından kabul edilmedi, hatta önde gelen âlimlerden Şeyh Tusi, Seyit b. Tavus, Allâme Meclisi ve diğer birçok büyük âlim tarafından sert bir şekilde eleştirildi.

¹ Taberi Tarihi, c. 5, s. 403.

² Biharu'l-Envar, c. 44, s. 329.

³ Tenzihu'l-Enbiya, s. 175

Günümüzde bir grup yazar bu fikri yeniden gündeme getirip, eleştirilere tarihi tahlil yöntemleriyle cevap vermeye çalışmışlardır. Fakat yine âlim ve düşünürler tarafından sert bir şekilde tenkit edilmişlerdir. Örneğin şehit Mutahhari ve Ali Şeriatî bu görüşü asla kabul etmemektedirler. Bu görüşe yapılan en önemli eleştiri, İmam'ın gayb ilmini görmezden gelmedir.

Fakat düşüncenin esası -İmam Hüseyin İslâm devletini kurmak için hareket etti ve bu yalnızca Yezid'e karşı kıyam edip, gasıpları rüsva etmek suretiyle hâsıl olacaktı- bazı âlimler ve İmam Humeyni tarafından kabul edilmektedir. İmam Humeyni defalarca bu konuya değinerek, İmam Hüseyin'in (a.s) kıyam nedenlerinden biri olarak da hak devleti kurmak olduğunu belirtmiştir. Örneğin konuşmalarında şöyle demiştir:

“İmam Hüseyin (a.s), İslam devletini kurup, Yezid'in zalim rejimini yıkmak için Müslim b. Akil'i Kufe'ye göndermiş ve halkı biate davet etmesini istemiştir.”¹

“İmam Hüseyin'in (a.s) Mekke'ye gelmesi ve o şekilde Mekke'den ayrılması tamamen siyasî bir harekettir. İmam'ın bütün davranışları, bütün tutumları siyasîdir. Zaten İmam'ın siyasî hareketi, Emevi saltanatını yerle bir etti. Eğer etmeseydi İslâm yok olacaktı.”²

“İmam Hüseyin'in gelmesinin nedenlerinden biri de yeni bir devlet kurmaktır. İmam'ın hükümet kurmak istemediğini söylemek yanlış olur. Devlet, Hz. Hüseyin (a.s) gibi büyük şahsiyetin ve onun taraftarlarının elinde olmalıdır.”³

Bu görüşün doğruluğunu ispat için getirilen deliller şunlardır:

1- İmam Hüseyin, Medine'den ayrılırken kıyamının sebebi olarak şu üç hedefi buyurmuşlardır; toplumsal reform, iyiliği

¹ Sahife-i Nur, c. 1, s. 174.

² A.g.e. c. 1, s. 174.

³ A.g.e. c. 20, s. 190

emredip kötülükten sakındırma ve Resulullah (s.a.a) ile Hz. Ali'nin (a.s) üslûbunu uygulamak.¹ Açıkça anlaşıldığı gibi bu üç hedefin tam anlamıyla, kapsamlı bir şekilde uygulanabilmesi sadece devletin başında olmaya bağlıdır. Ancak güçlü bir devlet başkanı toplumda kalıcı değişiklikler yapıp, emri bil maruf ve nehyi anil münkeri uygulayabilir. Üçüncü hedef olarak da, Peygamberin ve Hz. Ali'nin üslûbuna uymayı bildiriyor ki bu iki büyük insanın üslûplarından biri de devlet kurup, yönetmeleri idi.

2- İmam'ın hareket etmesinden önce, Kufeliler sayısız mektuplar yazarak her şeyin hazır olduğunu, askerlerinin bulunduğunu, fakat başlarında onları yönetecek kimsenin olmadığını bildirmiş ve İmam'dan Kufe'ye gelerek devleti kurmasını istemişlerdi. İmam Hüseyin de (a.s) Kufelilerin bu temel ihtiyaçlarına cevap vermek için Kufe'yi seçmiştir. İmam'a gelen mektupların birinde Kufe'nin ileri gelenleri şunları yazmıştır: “Bizim bir önderimiz, imamımız yoktur, bize gel. Umulur ki yüce Allah bizleri senin sayende hakkın etrafına toplasın.”²

3- İmam'ın bu mektuplara cevap vermesi ve ardından Müslim b. Akil'i Kufe'ye göndermesi, devlet kurma hedefini göstermektedir. İmam, Kufelilerin mektubuna cevaben şöyle yazıyor: “Sizin ne istediğinizin farkındayım. Hepiniz bir imamınızın olmamasından yakınıyorsunuz ve sizlere hak yolunda önderlik etmemi istiyorsunuz.”

Hz. Hüseyin (a.s) onların davetini, Müslim'in Kufe'de araştırmalar yapıp, halkın durumunu gözledikten sonra vereceği rapor doğrultusunda kabul edeceğini belirtiyor.

4- Müslim'in Kufe'ye vardıktan sonraki çalışmaları devlet kurma hedefinin olduğunu göstermektedir. Müslim ilk iş olarak Kufe'de halktan İmam Hüseyin geldiği takdirde ona yardım

¹ Biharu'l-Envar, c. 44, s. 329.

² Vak'atu't-Tif, Ebi Mahnef, s. 92.

edeceklerine dair biat almaya başladı. Öyle ki isimleri yazılıp duvara asılanların sayısı on iki binden on sekiz bin kişiye kadardır.¹

5- Yezid'in Kufe'deki casuslarının, başkente vermiş oldukları raporda gün geçtikçe Müslim'im taraftarlarının çoğaldığı ve bir süre sonra şehri kaybedecekleri yazılmıştır. Durumu Yezid'e şöyle bildirdiler: "Eğer Kufe'yi istiyorsan bir an önce buraya emirlerini uygulayacak, düşmanlarına davrandığın gibi davranacak, güçlü bir vali göndermelisin."²

6- Halkın biat etmesinden ve İmam Hüseyin'e (a.s) yardım edecekleri sözlerini vermelerinden sonra Müslim, İmam'a mektup yazarak gelmesini istemiştir. İmam'ın da yola çıkarak gelmesi bu görüşün (İmam İslâm devleti kurmak için Kufe'ye doğru yola çıktı) doğruluğunu desteklemektedir. İmam yolda da Kays ile Kufelilere bir mektup gönderdi ve bu mektubunda, yola çıktığını ve oraya gelmekte olduğunu bildirmekte, ayrıca halktan kendisi oraya ulaşana kadar sözlerinde durup, ciddî bir şekilde çalışmalarına devam etmelerini istemektedir. İmam o mektubunda şunları yazıyor: *"Müslim'in mektubu bana ulaştı ve sizlerin bana yardım edip, hakkımı düşmanlardan almak için yanımda olacağınızı bildirmektedir. Allah'tan işlerimizi yoluna koymasını ve sizleri mükâfatlandırmasını istiyorum. Ben de bu mektubu gönderdikten sonra Zilhicce'nin sekizinde Mekke'den yola çıkarak size doğru geleceğim. Elçim sizlere ulaştıktan sonra çalışmalarınıza hızlı ve kararlılıkla devam edin, inşallah en kısa zamanda orada olacağım."*³

Bu Görüşe Eleştiriler

Bazı âlimler bu görüşü ve delillerini kabul etmemekte ve özetle iki cevap vermektedirler:

¹ Murucu'z-Zehap, c. 3 s. 64.

² Vak'atu't-Tif, s. 110.

³ el-İrşad, s. 418.

1- Bu görüş Şia'nın temel akidesinden olan "İmam gaybı bilmektedir" inancıyla çelişmektedir.

2- Şia mektebinin İmamlar hakkında bir diğer inancı da İmamların hiçbir zaman hata ve yanlış yapmayacaklarıdır. Fakat bu görüş İmama hata ve yanlış yapmayı nispet vermektedir.

Eleştirilerin Cevabı

Bu görüşe yapılan yukarıdaki iki eleştiriye cevap verilebilir. Çok geniş ve esaslı bir cevap için Şia mektebinin kelami konularına girmemiz gerekir. Örneğin İmam'ın gayb bilgisi ve ismetinin niteliği, bunların delil ve ispatı, tarihsel gerçeklerle çeliştiği takdirde bu çelişkinin nasıl giderileceği gibi konuların işlenmesi gerek. Fakat biz bu bölümde sadece tarihsel boyutu inceleyip, buna göre cevaplar verdiğimiz için, bu meselelere değinmeyeceğiz. İmam Humeyni ve diğer bazı büyük şahsiyetlerin anlatımlarıyla bu görüşü (İmam'ın devlet kurma hedefi), kelami esaslara dayanarak da kabul edebiliriz.

İslâm devletini kurmak Allah tarafından konulan bir vazifedir ve bunu oluşturabilmek için de halkın katılımına, hüccetin tamamlanmasına ve tedbirlerin alınmasına ihtiyaç vardır. Allah tarafından buyrulan vazifeler yapılmalıdır ve sonucun ne olacağı mükellefle ilgili değildir. Sonuç Allah'ladır ve Allah nasıl sonuçlandırırsa ona razı olmak gerek. Hatta eğer bu vazife uygulandığı takdirde kesinlikle başarısız olunacağı bilirse dahi yine de yapılmalıdır. Zira Allah için hareket eden hiçbir zaman yenilgiye uğramaz; başarı hemen kendisini göstermese bile gelecekte mutlaka gösterecektir.

Birçok insan İmam'a, Kufelilere güvenmemesi gerektiğini söylemişti. İmam Hüseyin de yıllarca Kufelilerin içinde yaşamıştı ve onları yakından tanımaktaydı. Onların nasıl insanlar olduğunu herkesten çok daha iyi biliyordu. Fakat İmam, her zaman olaylara mantıklı ve aklî yaklaşıyordu. İmam

Hüseyin'in hareketindeki akılcılığı, tarihi tahlil ederek ve gerçekleri görerek ispat edebiliriz.

Kerbela Kıyamındaki Akılcılık

Siyasî bir şahsiyet konuyu iyice araştırmış, her yönüyle incelemiş ve sonrasında mantıklı bir karar vermişse, fakat hiç beklenmedik bir takım sebeplerden dolayı verdiği karar sonuç almamışsa, bu durumda hiçbir şekilde onu yanlış yaptın diye suçlayamayız.

Bize göre İmam Hüseyin (a.s) tarihin o devresinde Kufeliler'in sosyolojik yapısını çok iyi bilmekteydi. Kufeliler Muaviye'nin döneminde de bu tür isteklerde bulunmuşlardı, ama İmam sürekli olumsuz cevap vermekteydi, özellikle de kardeşi Muhammed'e, mektuplara asla olumlu cevap vermemesini tembih ediyordu. Muaviye'nin ölümünden sonra da onların bu teklifine hemen olumlu cevap vermedi. Amcası oğlu Müslim b. Akil'i Kufe'ye göndererek durumu değerlendirmesini ve halkın sözlerinde ne kadar kararlı olduklarını bildirmesini istedi. Müslim de bir aydan fazla orada kalarak gerekli çalışmaları yaptı, halktan İmam Hüseyin (a.s) için biat aldı, sonrasında ortamın uygun olduğunu bir mektupla bildirdi ve ancak bütün bu tedbirlerden sonra İmam Kufe'ye doğru yola koyuldu.

Fakat bütün bunlardan sonra hiç beklenmedik gelişmeler yaşandı, bunların en önemlisi Kufe valisi olan Numan b. Beşir'in azledilip onun yerine Basra valisi olan çok zalim ve acımasız Ubeydullah b. Ziyad'ın getirilmesidir. Bütün planları alt üst eden bu atamayı, kimse tahmin edemezdi, çünkü İbn Ziyad Basra'dayken arası Yezid'le bozulmuştu ve Yezid onu görevinden alacaktı. Bazı kaynaklarda "İbn Ziyad'ın en büyük düşmanı Yezid idi." tabirleri kullanılmaktadır.

Bu açıklamalardan sonra şöyle diyebiliriz: İmam Hüseyin'in (a.s) Kufeliler hakkında ki bilgisi, ona Kufelileri kötöleyen İbn Abbas ve onun gibilerinkinden çok daha

gerçekçidir. Çünkü İbn Abbas'ın Kufeliler hakkında dedikleri, İmam Ali (a.s) ve İmam Hasan'ın (a.s) dönemi için geçerlidir, bu da yirmi yıl öncesi demek, oysa İmam Hüseyin'in Kufeliler hakkındaki bilgisi o zamandakiler içindi.

Buna ilâveten İmam kendi tanınmasıyla yetinmeyip, Müslim'i göndererek onun da değerlendirmesini istemiştir. Müslim de Kufelileri onaylamıştır. Oysa İbn Abbas ve diğerleri ön yargılı davranarak hiçbir araştırma yapmadan Kufeliler hakkında karar vermişlerdi. Demek ki Hz. Hüseyin'in (a.s) kararı çok daha mantıklı ve akla uygundur.

Bunlara ek olarak şunu da söylemeliyiz; Kufe'nin o zamanki durumu yirmi yıl öncesine göre çok değişmişti. İmam'la beraber olup, onu desteklemeleri için birçok nedenleri vardı. Örneğin:

1- Emeviler döneminde başkent değişerek Kufe'den Şam'a intikal etmişti. Bu Kufeliler için büyük bir yenilgi olarak görünüyordu. Tek istedikleri eski güçlerini kazanıp yeniden İslâm âlemine başkentlik etmekte.

2- Emeviler hükümeti ele geçirdikleri ilk günden itibaren Kufelilere özellikle de Şialara çok büyük zulüm ve haksızlıklar yaptılar. Bu da onları Emevilere karşı başkaldırımları için kararlı kılıyordu.

3- Kufelilerin Yezid'i ve İmam Hüseyin'i çok iyi tanımaları, İmam'ı başlarına geçirmek için bir diğer nedendi.

Ayrıca Yezid hükümetinin yeni kurulmuş olmasından kaynaklanan tecrübesizliği, Yezid'in olumsuz şahsiyeti, Kufe valisinin yetersiz olması ve bunu gibi nedenlerden dolayı herkes İmam Hüseyin'in başaracağına inanıyordu.

Öyleyse bu tahlillerden sonra İmam'ın Kufe'ye doğru hareket etmesi çok yerinde ve doğru bir karardı. Eğer beklenmedik olaylar olmasaydı kesinlikle İmam büyük bir başarıyla, durumu noktalayacaktı.

YEMEN'İN SEÇİLMİYİŞ NEDENİ

Soru 6: İmam Hüseyin (a.s), geçmişten beri Şia memleketi olan Yemen'i kıyamı için neden seçmedi?

İbn Abbas, İmam Hüseyin'e bu teklifte bulunarak Yemen'e gitmesini oradaki taraftarlarını toplayıp Yezid'e karşı durmasını söylemişti.¹

İmam Hüseyin'in (a.s) niçin bu teklifi değerlendirmeyip, Yemen'e gitmediği sorusu akla gelmektedir. Buna şöyle cevap verebiliriz:

1- Her ne kadar Yemen halkı, Resulullah'ın (s.a.a) döneminde Hz. Ali'yi (a.s) ağırlamış, ona karşı büyük sevgi beslemişlerse de, Kufe'yle kıyasladığımız zaman hiçbir şekilde burayı Şiaların merkezi olarak göremeyiz.

2- Yemenlilerin geçmişi onlara pek fazla güvenilmeyeceğini göstermektedir. İmam Ali'nin (a.s) döneminde Muaviye'yle yapılan savaşta Yemenliler komutanları olan Ubeydullah b. Abbas'ı yalnız bırakmış, emirlerine itaat etmemişlerdi. Öyle ki, Ubeydullah mecbur kalıp Kufe'ye kaçmıştı, bunun neticesinde Muaviye'nin askerleri şehre girerek halkı katliam etmişlerdi.²

3- O dönemde Yemen çok önemli şehirlerden biri değildi. Ayrıca Kufe, Basra, Medain ve diğer şehirlere daha yakındı. İmam'ın (a.s) burada bulunan taraftarları kolaylıkla kendilerini Kufe'ye ulaştırarak, İmam'a katılabilirlerdi.

¹ el-Kamil fi't-Tarih, c. 2. S. 545.

² A.g.e. c. 1, s. 431.

4- Peygamber'in (s.a.a) vefatından hemen sonra, Yemen'deki bazı kabileler dinden dönmüşlerdi. Bu da herkesin bilinçaltına olumsuz olarak yerleşmişti. İmam'ın Yemen'e gidip, oranın halkıyla kıyama başlaması Emeviler tarafından yanlış yönle çekilerek, İmam'ın aleyhinde propagandaların yapılması ve kıyamını yanlış lânse ettirilmesine sebebiyet verebilirdi.

5- Yemen'in diğer şehirlerden çok uzak olması, Yezid'in ordusuna rahatlıkla kıyamı bastırmasına imkân verirdi.

6- O dönemde Yemenliler ciddi bir şekilde İmam Hüseyin'i davet etmemişlerdi. Bu yüzden de İmam'ı Yezid'e karşı koruyacakları ihtimali çok düşüktü. Fakat Kufelilerin kendileri ısrarla davet etmiş ve koruyacaklarına dair söz vermişlerdi. Kufeliler İmam'a karşı daha istekliydiler. Çünkü Ehlibeyt'i inanç yönünden korumak, Kufe'yi başkent yapmak, Hz. Ali'nin (a.s) adaletini yeniden canlandırmak, Emevi zulmünden kurtulmak vb. nedenleri bulunmaktaydı.

KUFELİLERİN HIYANETİ

Soru 7: İmam Hüseyin’i (a.s) öylesine coşku, istek ve bağlılıkla davet eden Kufeliler, ne oldu da birden İmam’ı yalnız bıraktılar hatta İmam’a karşı savaşa giriştiler?

Bu soruya cevap verebilmek için öncelikle iki soruya cevap vermemiz gerekmektedir:

Bir: Kufelilerin mektuplar yazarak İmam’ı davet etmelerinin nedeni ne idi?

İki: Ubeydullah b. Ziyad, Kufe kıyamını bastırmak için hangi yollara başvurdu?

Kufelilerin İmam’ı Davet Nedeni

Kufelilerin İmam’a (a.s) mektup yazmaları, İmam’ın Mekke’ye yerleşmesiyle başladı (h. 60, Ramazan) ve o kadar çok mektup gönderilmişti ki tarihte bir benzeri görülmemiştir. Bazen bir günde altı yüz mektup geliyordu. Mektupların toplamı on iki bini bulmuştu.¹

Günümüze kadar ulaşan mektupları, gönderen ve imzalayanları incelediğimizde, değişik grupların farklı amaçlarla bu mektupları gönderdiklerini anlamaktayız.

Mektupları gönderenlerden bir grubu, Hz. Hüseyin’i (a.s) gerçekten İmam kabul eden Süleyman b. Sured Huzai, Rufae b. Şidad ve Habip b. Mezahir gibi özel Şialardır.²

Bunlara karşın diğer bir grupsa, aslında Emevi taraftarları olanların gönderdikleri mektuplardır. İmam için savaşacak ordunun hazır olduğunu yazanlar da bunlardı. Onlardan bazıları

¹ Biharu’l-Envar, c. 44, s. 344.

² Vak’atu’t-Tif, s. 90/91.

şunlardır: sonradan İmam Hüseyin'in öldürülmesine şükür niyetiyle cami yaptıran Şebis b. Rebi.¹ Aşura gününde düşmanın ordu komutanlarından biri olan ve İmam'a mektup gönderdiğini inkâr eden Heccar b. Ebcer. Yezid b. Hari (bu şahıs da Aşura günü, İmam'a mektup gönderdiğini inkâr etmiştir). Uzret b. Haris (ordunun süvari komutanıydı). Amr b. Haccac-i Zübeydi (Aşura günü beş yüz kişiyle İmam'ın Fırat suyuna ulaşmasını engelleyendir). İşte bu gibi kimseler, İmam'a en heyecanlı ve istekli mektupları yazan, ama sonrasında ona kılıç çekenlerdir.

İmam Hüseyin'e (a.s) mektup yazan üçüncü bir grupsa maddî hedefler peşinde olan halkın çoğunlukuydu. Bunlar rüzgârdaki çöp misali, menfaatleri ne tarafaysa o yöne doğru giden kimselerdi. Bu gibi bilinçsiz insanların her ne kadar güçleri olmasa da sayıca fazla olduklarından hedef için kullanılabilirlerdi.

Müslim'e biat eden on sekiz bin kişinin çoğu da bunlardan ibaretti. Bunlar menfaatlerini tehlikede gördüklerinden (Ubeydullah b. Ziyad'ın siyasetiyle) Müslim'i sokakta tek başına yalnız bırakmışlardı.

Bunlar doğal olarak da İbn Ziyad'ın maddi vaatleriyle onun ordusuna katılmış ve Aşura günü her ne kadar İmam Hüseyin'i (a.s) Peygamber'in torunu, Hz. Ali'nin (a.s) evlâdı olduğu için sevseler de İmam'ın karşısına dikilmişlerdi.

Önceleri Mecme b. Abdullah, İmam'a bunları kastederek şöyle demişti: "Halkın genelinin gönülleri seninle ama kılıçları sana karşıdır."²

Bu açıklamadan sonra İmam Hüseyin'e (a.s) mektup yazanların hepsinin tek amacı ve hedefi olduğunu söyleyemeyiz. Herkes kendine özgü değişik sebep ve

¹ Tarih-i Taberi, c. 6, s. 22.

² Tarih-i Taberi, c. 4, s. 306.

beklentilerden dolayı mektup yazarak, İmam'ı davet etmişti. O sebepleri şöyle sıralıyabiliriz:

1- Habip b. Mezahir gibi bir grup gerçek Şialar, devlet kurup yönetme hakkının sadece İmamlara özel olduğunu ve Emevi saltanatının yıkılması gereken zalim bir rejim olduğunu bildiklerinden, hakkı sahibine vermek için mektup yazmışlardı. Bu bilinçle mektup yazanlar çok azdı.

2- Özellikle orta yaşlılar ve ihtiyarlar, Hz. Ali'nin (a.s) adalet hükümetini ve ondan sonra yirmi yıl boyunca da Emevilerin zulüm dolu saltanatını görmüşlerdi. Bunlar yeniden Hz. Ali'nin (a.s) evlâdıyla eski günlere dönmek, adaletli bir devletin kurulmasıyla, Emeviler zulmünden kurtulmak için İmam'a mektup yazdılar.

3- Bazıları da, Kufe'nin Şam yerine başkent olması için bir önder peşindeydiler. Bunlara göre hem Kufelilerin sevgisine sahip ve hem de Şam hükümetini meşru bilmeyen sadece Hz. Hüseyin idi, bu yüzden İmam'ı Kufeye davet ettiler.

4- Bazı kabile reisleri de, kendi makamlarını korumak peşindeydiler. Herkesin İmam'a mektuplar yazıp onu davet ettiklerini gördüklerinde, yakın bir zamanda Hz. Hüseyin'in devleti kuracağına kesin gözüyle bakıyorlardı. İmam'ın hükümetinde de, kendi makam ve etkinliklerini kaybetmemek için bunlar da mektup yazdı.

6- Halkın çoğu ise herkesin heyecanla mektup yazdığını görünce, toplumun akışına uymak için bilinçsizce onlar da mektup yazdılar.

Kufe Halkının Bastırılışı

Kufelilerin İmam'a ihanet ediş nedenini bilmemiz için, ikinci olarak İbn Ziyad'ın Kufe kıyamını nasıl bastırdığını bilmemiz gerek. İbn Ziyad'ın Kufe'ye vali olarak gelmesiyle kabile reisleri ve Emevi taraftarları hemen yanına giderek durumu tüm ayrıntılarıyla anlatmaya başladılar.

Zaten İbn Ziyad, gelir gelmez Kufelilerin İmam Hüseyin'i ne kadar çok sevip, ona destek olmak için hazır olduklarını görmüştü. Çünkü şehre girerken siyah bir emmameyle, yüzü örtülü olarak geldi. Halk da onu İmam Hüseyin (a.s) zannedip coşkuyla etrafına toplandı. Halkın bu coşkusunu gördüğünden, bir an önce esaslı tedbirler almaya başladı. Kendi siyasî tecrübelerini ve yandaşlarının görüşleriyle, ne pahasına olursa olsun bu hareketi bastırmalıydı. Bunun için psikolojik, sosyolojik ve ekonomik yollara başvurdu.

Bir: Psikolojik Tedbirler

İbn Ziyad, Kufe'ye gelir gelmez bu tedbiri uygulamaya başladı, bu tedbir tehdit ve teşvik etrafında dönüyordu. Kufelilere hitaben camide yaptığı ilk konuşmada emrine uyanlara karşı şefkatli bir baba gibi davranacağını söyledi, kendisine itaat etmeyenlere de kılıcını ve kırbacını gösterdi.¹

Özellikle de halka, Şam'dan büyük bir ordunun onları bastırmak için yola çıktığı haberini yayması, kalplere büyük bir korku saldı. Kufeliler en son İmam Hasan'ın (a.s) döneminde Şamlılarla savaşmışlardı ve o zamandan beri onlardan çok korkmaktaydılar. Gözlerinde çok büyüttükleri Şam ordusuna karşı, hiçbir şekilde direnme güçleri yoktu. Bu haber kadınlar arasında da yayıldı. Kadınlar gelerek eşlerini, kardeşlerini ve akrabalarını Müslim'in etrafından alarak evlerine götürüyorlardı.

Sonuçta İbn Ziyad'ın bu psikolojik siyaseti çok etkili oldu. Öyle ki Müslim, gündüz dört bin askeriyle İbn Ziyad'ın sarayını basmıştı ve neredeyse şehri tamamen ele geçirecekti, ama akşam olunca bu haberlerin yayılması nedeniyle etrafında bir kişi dahi kalmamıştı. Daha sabah binlerce insanın biat ettiği,

¹ Vak'atu't-Tif, s. 110. "Emrime itaat edenlere bir baba gibi davranacağım, ama sözümden çıkıp, bana karşı gelenlere de kılıcım ve kırbacımla..."

söz verdiği insan akşam olunca sokakta yalnız başınaydı, bir kişi bile onu evine almamıştı.¹

İki: Sosyolojik Tedbirler

O dönemde kabilecilik sistemi Kufe’de önemini korumaktaydı ve kabile reisleri toplumsal meselelerde, siyasî olaylarda en fazla etkin faktörlerdi. Önceden de belirttiğimiz gibi kabile reisleri ve kabilenin ileri gelenleri İmam Hüseyin’e mektup yazarak davet etmiş, Müslim gelince de ona biat etmişlerdi.

İbn Ziyad bunları nasıl ele geçireceğini çok iyi biliyordu. Bunlar da makam ve mevkilerini korumak için hemen Müslim’den ayrılıp, İbn Ziyad’a bağlandılar. Ayrıca yapmış olduğu tehditler ve vermiş olduğu büyük miktarda rüşvetler kabile reislerinin, İmam’a düşman olup, kendisine katılmasına yetti.

Kufe’den yeni gelip İmam Hüseyin’e ulaşan ve Kufe’nin durumunu çok iyi bilen Mücteme b. Abdullah, İmam’a şöyle haber vermişti: “Kufe’nin ileri gelenlerine büyük paralar verildi, ambarları arpa ve buğdayla dolduruldu, onlarda artık seni istememekte ve arkanda durmamaktalar, hepsi sana karşı cephe almış durumdalar.”²

Toplumda etkili olan ikinci grupsa “urefa” denilen devletle halka arasındaki memurlardı, İbn Ziyad bunlardan da istediği gibi faydalandı. Bunların görevi kontrolleri altındaki aileleri fertleriyle birlikte isimleri yazmak, yeni doğanları kaydedip, ölenleri silmekti, sonrasında belli bir maaş verilmekteydi. Bunların elinin altında bazen yirmi bazen de yüzden fazla kişi bulunmaktaydı. Bunların konumu normal durumlarda fazla önemli değildi ama olağanüstü durumlarda devlet veya vali bunlardan ayaklananların isimlerini alabilmekteydi.³

¹ Vak’atu’t-Tif, s. 125/126.

² Vak’atu’t-Tif, s. 174.

³ el-Hayatu’l-İctimaiyye ve’l-İktisdiye fi’l-Kufe, s. 49.

İbn Ziyad Kufe'ye gelir gelmez hemen bu güçten de yararlanmaya başladı. Bunu da büyük ihtimalle Kufe eski valisi olan babasından öğrenmişti. O camide yaptığı konuşmadan sonra saraya gelerek hemen urefanın huzurunda toplanmasını emretti ve onlara şöyle dedi: "Sizler dosyalarınızda bulunan ve Emirü'l-Müminin Yezid'e karşı gelip, baş kaldıranların isimlerini çıkarıp bana bildirin. Toplumda kargaşa çıkarmak isteyen herkesin isimlerini istiyorum. Bu emrime itaat edenlerle işim olmaz ama uymayanlar dosyalarındaki isimlerden sorumludurlar. Biri bulunursa, ona hiçbir güven kalmayacaktır, malı da, kanı da bize helâldir artık. Kim Emirü'l-Müminin'e (Yezid) karşıysa o evinin kapısına asılacaktır."¹

Uygulanan bu tedbir ve siyaset Müslim'in Kufe'de yalnız kalmasının ve herkesin kıyamdan vazgeçmesinin en büyük nedenlerinden biriydi. Zira bu memurlar İbn Ziyad'ın tehditlerini ciddîye alarak hemen kendi listesindekileri kontrol etmeye başladılar.

Üç: Ekonomik Tedbirler

O zamanda halkın en önemli geliri, devletten aldıkları maaş ve erzak yardımıydı. Bu ise sadece İran'la savaş başladığı zaman, savaşmayı taahhüt edenlere verilmekteydi. Bu yüzden Arap halkı çok tembel alışmışlardı, hiçbir iş yapmadan oturmaktaydılar, çok az kimse çiftçilik, ticaret ve zanaatla uğraşmaktaydı. Öyle ki Araplar bir iş yapmayı kendi gururlarına yediremiyorlardı.

Belli olduğu gibi bu ekonomik düzen halkı tamamen devlete bağımlı yapmıştı, baskıcı hükümetler de bundan istedikleri gibi yararlanmakta idiler. İbn Ziyad tüm muhaliflere, yapılan yardımların kesileceğini hatta akrabalarına bile bundan sonra devletten hiçbir ödenek verilmeyeceğini ilân etti. Bu yüzden herkes muhalif olanları da vazgeçirmeye başladı.

¹ Tarih-i Taberi, c. 4, s. 267.

İbn Ziyad Kufe'ye yeni geldiğinde, Müslim kendisine biat edenlerle sarayı muhasara etmişti. O esnada İbn Ziyad konuşma yaparak dağılmaları halinde devlet yardımlarını kat kat arttıracığını, aksi takdirde kimseye bir şey vermeyeceği tehdidinde bulundu, bu da anında etkisini gösterdi.

İbn Ziyad bu ekonomik siyasetiyle; düne kadar İmam'ı çağırıp ona biat eden halkı bir anda İmam'a karşı silahlandırdı. Halka orduya katılması halinde büyük mükâfatlar vereceğini söyledi, herkes de icabet etti. Öyle ki Kufe'den gönülde İmam'ı seven ama para için onunla savaşmak üzere otuz bin asker toplandı.¹

İmam Hüseyin, (a.s) dün kendisini davet edenlerin bugün karşısında savaşmak için durmalarının nedeni olarak bu sebebi buyurmuştur, Aşura gününde onlara şöyle buyurdu:

“Haram malları aldınız, karınlarınızı haramla doldurdunuz ve böylece kalpleriniz mühürlendi, şimdi de benimle savaşmaya gelmişsiniz, sözümü dinlemiyorsunuz bile...”²

KARBELA'DAKİ SUSUZLUK

Soru 8: Kerbela'da suyun bulunmaması ve susuzluğun niteliği nasıldı?

Muteber tarih kaynaklarından anlaşıldığı üzere; İmam Hüseyin'in (a.s) şehit edilmesine üç gün kala (yedi Muharrem) İbn Ziyad, Ömer b. Sa'd'a şöyle bir emir gönderdi: “Hüseyin'in suya ulaşmasını engelle, bir damla dahi su içmesine izin verme.”

¹ Hayatu'l-İmami'l-Huseyn, c. 2, s. 453.

² Biharu'l-Envar, c. 45, s. 8.

Ömer b. Sa'd bu emri alır almaz beş yüz askeri Amr b. Haccac komutasında, Fırat'ın önünü kapatıp İmam'ın suya ulaşmaması için gönderdi. Bu üç gün içerisinde İmam Hüseyin (a.s) ve yaranları bir şekilde suya ulaşmaya çalıştılar. Çünkü çölün ortasında sıcak havada susuzluğa dayanmak çok zordu, ayrıca yanlarında kadın ve çocuklar da bulunmaktaydı.

Bazı kaynaklarda İmam'ın su kuyuları kazmak için çalıştığı, İbn Ziyad'ın bunu duymasıyla İbn Sa'd'a bunu da engellemesini emrettiği nakledilmektedir.¹

Yine nakledildiğine göre, Hz. Abbas otuz atlı, yirmi piyadeyle Fırat'tan su almak için saldırdı ve çarpışmalardan sonra ancak yirmi tulum doldurabildiler. Bunun ne zaman olduğu tam tarihiyle nakledilmemektedir. Ama şöyle bir cümle geçmektedir: “Çünkü susuzluk Hz. Hüseyin (a.s) ve ashabına zor gelmeye başladı.”

Bazı kaynaklarda şunlar yazılmakta: “Aşura gecesi İmam Hüseyin (a.s) şehadetinin yakın olduğunu anlatan bir şiiri okurken Hz. Zeyneb bayıldı ve İmam onun yüzüne su döktü.” Bu hadise göre Aşura gecesinde su bulunduğunu anlamaktayız.²

Allâme Meclisi, Aşura gününün sabahında bir su sıkıntısının olmadığını *Biharu'l-Envar*'da çok daha açık bir şekilde nakletmektedir. Şöyle geçiyor: “İmam ashabına şöyle buyurdu: *'Kalkın ve su için, bu sizin dünyadaki son azığınızdır. Abdest alın, gusül edin ve elbiselerinizi yıkayın. Sizin kefeniniz olacaktır.'* Sonra sabah namazını onlarla beraber cemaatle kıldı.”³

“*Son azığınızdır*” cümlesinden ve diğer nakillerden anlaşıldığı üzere, bu suların da kullanılmasından sonra suya ulaşamadılar. İmam Hüseyin (a.s), arkadaşları ve ailesi

¹ el-Futuh, c. 5, s. 91.

² Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 244. Vak'atu't-Tif, s. 201. Luhuf, s. 104.

³ Biharu'l-Envar, c. 44, s. 317.

Kerbela'nın o sığağında şehit olana kadar susuz kaldılar. Havanın sıcaklığı, giydikleri ağır demirden zırhlarla, düşmanla savaşmak ve bütün bunlarla beraber susuzluk onlar için büyük bir zorluktu.

Allâme Meclisi, devamında düşman askerlerinden Temim b. Hezain'in şu sözlerini naklediyor: "Ey Hüseyin ve ey Hüseyin'in yaranları! Fırat'a baksanıza nasıl da yılanın karnı gibi parlamakta. Yeminler olsun ki sizleri öldürene kadar ondan bir yudum dahi içemeyeceksiniz."¹

Hur de Aşura günü Kufelileri su vermedikleri için azarlamıştı.

Aynı şekilde tarih kitaplarında geçtiğine göre Aşura günü, İmam suya ulaşmaya çalışmış ama Şimr askerleriyle bunu engellemişti. İmam da ona beddua etmişti.²

Yine Allame Meclisi, bebeklere ve çocuklara su getirmek için Hz. Abbas'ın İmam'dan savaşma iznini almasını naklediyor. Bilindiği gibi, İmam Hüseyin (a.s) kardeşi Hz. Abbas'a izin veriyor, ama Hz. Abbas düşmanın kalleşliği yüzünden, suyu çadırlara getiremeden orada şehit oluyor.³

¹ A.g.e. c. 44, s. 318.

² Biharu'l-Envar, c. 45, s. 51.

³ Biharu'l-Envar, c. 45, s. 41/42.

DÜŞMANDAN SU İSTENMESİ

Soru 9: İmam Hüseyin (a.s) düşmandan kendisi için su istedi mi?

Aşura günündeki susuzluk her ne kadar İmam’a, dostlarına ve ailesine zor gelse de, kesinlikle düşmandan su istemediler. Hiçbir muteber kaynak, İmam Hüseyin’in (a.s) Yezid’in ordusundan su istediğini yazmamıştır.

İlginç olan bir diğer noktaysa, ilk kaynaklarda Kerbela’da suyun bulunmaması hakkında fazla bir konu işlenmemiş olmasıdır. Bu daha çok son zamanlarda yazılan kitaplarda ve mersiye okuyanlar tarafından işlenmiştir. Ayrıca İmam Hüseyin (a.s) ve arkadaşlarının savaş esnasında okudukları şiir ve recezlerde hiçbir şekilde susuzluğa değinilmemiştir. Aksine, sadece izzet, iftihar ve yiğitlik göze çarpmaktadır. Savaş esnasında İmam Hüseyin’in (a.s) buyurmuş olduğu bu cümleler örnek olarak yeterlidir: *“Bilin ki! Bu zinazade oğlu zinazade (İbn Ziyad), beni iki şey arasında bırakmıştır; izzet ve zillet. Ya kılıcımı çekip savaşacağım ya da Yezid’e biat ederek zilleti kabul edeceğim. Asla! Zillet bizden uzaktır. Allah’ın Resulü, müminler, iffet eteğinde yetişenler, yiğit ve gayretli insanlar; alçaklara zilletle itaat etmemizi, izzetli ölüme tercih etmemize izin vermezler.”*¹

Ne yazık ki, bazı matem ve mersiye toplantılarında Kerbela kıyamının bu izzet, yiğitlik, onur yönlerinin anlatılması azalmış, yerine daha çok duygu ve hisleri uyandıracak olaylar anlatılmaya başlanmıştır. Öyle ki, bazıları sırf ağlatmak için hiçbir muteber kaynakta olmayan olayları anlatmışlardır.

¹ Luhuf (Kerbela şehitlerinin ardından), s. 64.

Üstelik sırf bunun için İmam'ı bile zavallı birisi olarak göstermekten çekinmemişlerdir.

Mesela Kerbela olayını anlatan yalan kitapların birinde şunlar yazılmakta: “İmam Hüseyin, Ömer b. Sa'd'ın yanına giderek ondan üç şey istedi ve ikinci istek olarak da şöyle buyurdu: ‘Ciğerim yanıyor, bana birazcık su verin.’ Ömer b. Sa'd da İmam'a acırcasına baktı ve isteğini kabul etmedi.”¹

Evet, böyle sözler taşı bile ağlatır. Ancak İmam Hüseyin'in (a.s) o izzetli ve onurlu görünümünü zedelemektedir. Aşura kıyamının asıl felsefe ve hedefini değiştirecektir. Bunu hiçbir Ehlibeyt dostu kabul etmez, zira Ehlibeyt mektebi izzet ve onur mektebidir.

¹ el-Muntehab, Tureyhi, s. 439.

İMAM HÜSEYİN'İN BAŞININ DEFNEDİLDİĞİ YER

Soru 10: İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek başı nereye defnedilmiştir?

Aşura günü, Kerbela'da İmam Hüseyin (a.s) ve onunla beraber savaşıyan arkadaşlarının mübarek başları kesilerek, mızrakların ucunda Şam'a götürülmüştür. Bu başların özellikle de İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek başının nereye gömüldüğü hakkında Şia ve Ehlişünnet tarih kaynaklarında ve aynı şekilde Şia rivayetlerinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bu konudaki görüşlerin hepsi tek tek incelenmelidir. Fakat Şia toplumunda genelde kabul edilen, İmam'ın başının bir süre sonra getirilerek bedeniyle birleştirildiği ve Kerbela'da defnedildiğidir.

Daha fazla bilgi edinmek için, değişik görüşleri aktarıp incelemeye çalışalım:

1-Kerbela

Şia âlimlerinin genelinin kabul ettiği görüş budur ve Allâme Meclisi buna işaret etmiştir.

Şeyh Saduk, Hz. Ali'nin kızı ve İmam Hüseyin'in de kız kardeşi olan Fatıma'dan, İmam'ın mübarek başının Kerbela'ya getirilerek bedeniyle birleştirilip gömüldüğünü nakleder.¹

Fakat birleştirmenin niteliği hakkında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Seyit b. Tavus bunun Allah'ın gücüyle mucizevî bir şekilde gerçekleştiğini söyler. Bazıları da İmam Seccad'ın (a.s) Erbain günü mübarek başı Kerbela'ya getirerek bedeninin yanına defnettiği görüşündedirler.² Fakat bedenle

¹ Emali, Şeyh Saduk, s. 231.

² Luhuf, s. 232.

birleştirilerek mi yoksa bedeninin yanına mı gömüldüğü hakkında açık bir söz nakledilmemiştir.

Bazılarına göre ise İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek başı Şam'a geldikten sonra üç gün Şam kapısında asılı kaldı ve sonra hükümetin hazine dairesine bırakıldı. Emevi padişahlarından olan Süleyman b. Abdülmelik, başı alarak Şam'daki Müslüman mezarlığına gömdü. Sonraki padişahlardan olan Ömer b. Abdülaziz de mübarek başı çıkararak büyük bir ihtimalle Kerbela'ya, İmam'ın bedeninin yanına defnettirdi.¹

Ehlisünnet âlimlerinden Şibravi, Şeblenci ve Sibte İbn Cevzi mübarek başın Kerbela'ya defnedildiğini kabul etmektedirler.

2- Necef

Allâme Meclisi'nin yapmış olduğu hadis araştırmalarına göre, İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek başı Necef-i Eşref'te İmam Ali'nin (a.s) kabrinin yanına defnedilmiştir.² O rivayetlerden biri, İmam Sadık'ın (a.s) oğlu İsmail ile beraber Necef'te Hz. Ali'nin ziyaret namazını kıldıktan sonra İmam Hüseyin'e selâm vermesidir. Bu da İmam Hüseyin'in (a.s) başının orada olduğuna bir işarettir.³

Başka hadisler de bunu onaylamaktadır. Hatta bazı kitaplarda Necef'te, İmam Hüseyin'in (a.s) başı için nakledilen ziyaret duaları bulunmaktadır.⁴

Başın buraya getirilmesi hakkında İmam Sadık'tan şöyle nakledilmektedir: “*Şam'daki Ehlibeyt dostlarından biri onu çalarak Hz. Ali'nin kabrinin yanına getirmiştir.*”⁵ Lâkin bu rivayete yapılacak eleştiri, İmam Sadık'ın (a.s) dönemine kadar

¹ Mektel-i Harezmi, c. 2, s. 75.

² Biharu'l-Envar, c. 45, s. 145.

³ Kamilu'z-Ziyarat, s. 34. el-Kâfi, c. 4, s. 571.

⁴ Kamilu'z-Ziyarat, s. 178.

⁵ Biharu'l-Envar, c. 45, s. 145.

Hız. Ali'nin kabrinin gizli olduğu ve herkes tarafından bilinmediğidir.

Başka bir hadise göre de mübarek baş bir müddet Şam'da kaldı ve daha sonra Kufe'ye İbn Ziyad'a gönderildi. O da halkın ayaklanmasından korkarak başı hemen Hz. Ali'nin kabrinin yanına gömdürdü. Önceki rivayete yaptığımız eleştiri bu hadis için de geçerlidir. Yani o zaman Hz. Ali'nin kabrinin nerede olduğu bilinmiyordu.

3- Kufe

Sibt İbn Cevzi'ye göre ise İmam'ın mübarek başı Kufe'ye defnedilmiştir, O şöyle diyor: “Amr b. Haris Mahzumi, başı İbn Ziyad'dan alarak evine götürdü, gusül verdi, kefenledi, güzel kokular sürerek kendi evine defnetti.”¹

4- Medine

Tabakatu'l-Kubra'nın yazarı İbn Sa'd Medine'ye gömüldüğünü iddia ederek şöyle diyor: Yezid başı Medine'ye Amr b. Said'e gönderdi, O da kefenledikten sonra Baki kabristanındaki, Hz. Fatıma'nın kabrinin yanına defnetti.² Bu görüşü Ehlisünnet âlimlerinden *Maktelu'l-Hüseyn* kitabında Harezmi ve *Şezaratu'z-Zeheb* kitabında İbn İmad Hanbeli kabul etmektedir.

Fakat bu iddiaya yapılacak en önemli eleştiri, Hz. Fatıma'nın kabrinin defnedildiğı günden beri kimse tarafından nerede olduğunun bilinmemesidir.

5- Şam

İmam'ın mübarek başının defnedildiğı yer hakkında Ehlisünnet'in en fazla söz naklettiğı yer Şam'dır. Bununla beraber Şam'da nereye gömüldüğü hususunda ihtilâf bulunmaktadır. Bazı görüşler şöyledir:

¹ Tezkiretu'l-Havas, s. 259.

² Tabakat, c. 5, s. 112.

-Sonradan Re's camisinin yapıldığı Feradis kapısının kenarına.

-Emevi camisinin yakınında bulunan bir bağa.

-Hükümet konağına.

-Şam'daki bir kabristana.

-Tuma kapısına.

6- Rıkke

Rıkke, Fırat'ın kenarında bulunan bir kasabadır. Denildiğine göre Yezid, İmam'ın başını orada yaşayan Osman'ın akrabalarına gönderdi ve onlar da sonradan cami olan bir eve gömdüler.¹

7- Kahire

Denildiğine göre, Mısır'da Fatımîler devleti kurulduktan sonra, Fatımî halifesi İmam'ın başını Şam'daki Feradis kapısından alarak önce Eskalan'a, daha sonrada Kahire'ye getirterek defnettirdi. Hicrî beş yüz yılından sonrada Tacu'l-Hüseyn olarak bilinen bir makbere yaptırıldı.²

Mukrizi başın Eskalan'dan Kahire'ye 548 yılında getirildiğini yazmıştır ve sonra şunları demektedir: “Baş kabirden çıkarıldığı zaman kanın hala taze ve kurumamış olduğunu gördük, misk kokusuna benzer bir kokuda her tarafı sarmıştı.”

Asrımız Şia düşünürlerinden Allâme Seyyid Muhsin Emin-i Amuli şöyle diyor: “Başın defnedildiği yere makbere yaptılar, yanına da çok büyük bir cami inşa ettiler. Ben 1901 yılında Mısır'a giderek orayı ziyaret ettim, kadın ve erkek birçok insan oraya gelerek ziyaret ediyorlardı... Bir başın Eskalan'dan Kahire'ye getirildiği hakkında hiç şüphe yoktur, ama o baş İmam'a mı yoksa başka birisine mi ait, bu tam bilinmemektedir.”

¹ Tezkiretu'l-Havas, s. 265.

² el-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 8, s. 205.

İMAM HÜSEYİN'İN YARANLARI

Soru 11: İmam Hüseyin (a.s) ile birlikte Kerbela'ya gelen İmam'ın yaranları ve dostları Aşura gecesi İmam'ı terk ettiler mi? Aşura günü İmam'ın yanında kaç yaranı vardı?

Bu soru iki bölümden oluşmaktadır ve her bölümü ayrı ayrı açıklamamız gerekmektedir.

Bir: İmam'ın Dostlarının Sadakati

Tarih kaynakları, Kerbela'daki Aşura gecesini anlattıkları zaman, İmam Hüseyin'in (a.s) ashabının nasıl vefalı olduklarını da anlatmaktadır. Aşura gecesi, her ne kadar İmam onlardan gitmelerini ve canlarını kurtarmalarını istese de, onlar hep birlikte en duygulu ve yiğitçe sözlerle asla gitmeyeceklerini dile getirmişlerdir. Aşura gecesi, Hz. Hüseyin (a.s) ashabını topladı, Allah'a hamd-ü sena ettikten sonra onlara hitaben şöyle buyurdu: *“Ben kendi ashabım kadar salih bir ashap, kendi ailemden de daha iyi ve daha bağlı bir aile tanımıyorum. Şimdi gecedir ve karanlığı sizi çevrelemiştir. Siz de gecenin karanlığından yararlanıp gidin ve beni bu orduyla beraber yalnız bırakın. Çünkü bunlar benden başkasını istemiyorlar.”*¹

Hz. Hüseyin'in (a.s) kardeşleri, oğulları, Abdullah ve Cafer'in oğulları: “Neden seni yalnız bırakıp gidelim, yoksa senden sonra yaşamak için mi? Allah o günü bize göstermesin” dediler.

Bu arada İmam'ın kardeşleri ve ailesi söze başlayıp şunları söylediler: “Ey Peygamber'in evlâdı, o zaman halk bize ne der

¹ Tarih-i Taberi, c. 5, s. 418.

ve bizim cevabımız ne olur? Efendimizi, büyüğümüzü ve kendi Peygamber'imizin evlâdını yalnız bıraktık, düşmana bir ok dahi atmadık, ele mızrak alıp savaşmadık ve bir kılıç bile savurmadık mı diyelim? Hayır, Allah'a yeminler olsun ki, senden ayrılmayacağız, senin yolunda öldürülünceye kadar bu canlar seni koruyacak ve senin gibi şehit olacağız. Allah senden sonra yaşamayı haram kılsın bize.”

Müslim b. Avsece kalkıp söz aldı: “Ey Peygamber'in evlâdı! Etrafını saran bunca düşman arasında seni bırakıp gidelim mi? Hayır, asla! Ben savaşacağım; mızrağımı düşmanın göğsünde kırıncaya ve elimdeki kılıcı onlara indirinceye kadar. Savaşmak için hiçbir silâhım olmasa dahi taş alıp savaşacağım ve seninle birlikte ölmedikçe senden ayrılmayacağım.”

Sonra Said, sonra Zuheyr aynı şekilde bağlılıklarını bildirdiler ve sonra bir grup ashap kalkarak şöyle dedi: “Bizim canlarımız sana feda olsun, biz seni kendi ellerimiz ve yüzümüzle koruyacağız. Eğer bu yolda öldürülürsek Allah'ın bize vermiş olduğu görevi yerine getirmiş olacağız.”

Bunlar Aşura gecesine kadar İmam'la beraber olup, hiçbir yerde onu yalnız bırakmayanlardı ve genelde hepsi Medine'den İmam ile yola çıkmışlardı.

Fakat Mekke'den yola çıkanların hepsi bu kadar vefalı ve İmam'a bağlı değillerdi. Yolda Zebale denilen bir durakta, İmam'ın sütkardeşi Abdullah b. Yekter'in Kufe'de şehit edildiği haberi geldi. Bu haberi duyan ve İmam'ın başarısından ümidini kesenler, grup grup ayrılarak İmam'ı yalnız bırakmaya başladılar. Sonra İmam Hüseyin'e Müslim, Hani ve Abdullah'ın şehadet haberleri geldi, İmam da orada bulunanlara şöyle buyurdu: “*Şialarımız bizi küçük düşürdüler. Artık sizden biatimi kaldırıyorum kim gitmek isterse gitsin.*”¹

¹ Vak'atu't-Tif, s. 166.

Sonra herkes dağılıp gitmeye başladı. Ama genelde Medine'den beri İmam'la yola çıkanlar gitmediler.

İmam'ı yalnız bırakıp gidenlerin çoğu Arabî idiler, onların İmam'la yola çıkmalarının nedeni, sakın, hemen kabul edilecek ve hükümetin rahatlıkla kurulacağı bir şehre doğru gitmekte olduklarını sanmalarıydı. Hâlbuki durumun böyle olmadığını, büyük bir savaşın başlayacağını ve kesinlikle yenileceklerini anlar anlamaz İmam Hüseyin'i yalnız bıraktılar.

İlk ve muteber kaynaklar, bu duraktan sonra kimsenin İmam'dan ayrılmadığını nakleder. Fakat son zamanlarda yazılan ve pek fazla güvenilmeyen bazı kitaplar, İmam ile gelenlerin sürekli onlar, yirmiler halinde ayrıldıklarını iddia etmektedir. Lâkin onca muteber kaynağın karşısında bunların iddiasının hiçbir değeri yoktur.

İki: Yaranlarının Sayısı

Kaynaklar Aşura günü, İmam Hüseyin'in (a.s) yaranlarının sayısını farklı rakamlarla aktarmışlardır.

Taberi'ye göre Aşura günü Kerbela'da İmam Hüseyin'in (a.s) yanında bulunan yaverlerinin sayısı 100 kişidir. Bunların 5'i Hz. Ali'nin oğlu, 16'sı Haşim oğullarından ve diğerleri de değişik kabilelerden idi.¹

İbn Şehraşub sayıyı, 82 kişi olarak nakletmiştir.²

Hicrî 6. yüzyılın önemli Şia âlimlerinden İbn Nama ise İmam'ın ashabını 100 piyade ve 45 atlı olarak zikrediyor.³ İmam Bâkır'dan (a.s) nakledilen bir rivayet de bu rakamı desteklemektedir.⁴

¹ Tarih-i Taberi, c. 5, s. 393.

² el-Menakıb, c. 4, s. 98.

³ Musiru'l-Ehzan, s. 27.

⁴ Biharu'l-Envar, c. 45, s. 4.

Fakat meşhur olan ve genelde herkes tarafından kabul edilen görüş İmam'ın Kerbela'da 72 yaranının olduğudur. Bunların 32'si atlı ve 40'ı da piyadeydi.¹

Soru 12: Kerbela'da bulunan erkeklerden, İmam Seccad'ın (a.s) dışında başka biri de canlı kaldı mı?

Tarih kitaplarını incelediğimizde, İmam Zeynelabidin'den (a.s) başka birkaç kişinin daha öldürülmediğini görmekteyiz.

Haşimoğullarından canlı kalanlar şöyledir:

1- İmam Ali b. Hüseyin Zeynelabidin (a.s).

2- Hasan-ı Müsenna olarak tanınan, Hasan b. Hasan. Aşura gününde yaralı olarak esir alındı, Esma b. Harice tarafından öldürülmek istendi. Ama Ömer b. Sa'd buna izin vermedi. Sonraları İmam Hüseyin'in (a.s) kızı Fatıma'yla evlendi ve 35 yaşında vefat etti.

3- Zeyd b. Hasan. O da İmam Hasan'ın evlâtlarından biridir. 90 yaşına kadar yaşadı ve Haşim oğullarının ileri gelenlerinden oldu.

4- Amr b. Hasan. Kerbela'da bulunduğu ve öldürülmeyip canlı kaldığı bazı kaynaklar tarafından zikredilmektedir.

5- Muhammed b. Akil.

6- Kasım b. Abdullah b. Cafer.²

Diğer kabilelere mensup olup öldürülmeyen yaranlar ise şöyledir:

1- Akabe b. Sem'an. İmam Hüseyin'in (a.s) eşi olan Rubab'ın kölelerinden biridir, Aşura günü esir alındı ve Ömer b. Sa'd tarafından özgür bırakıldı.

2- Zehhak b. Abdullah Meşriki. O, İmam ile yaranı ve yaveri olduğu sürece beraber kalacağını, ama kimse kalmadığı

¹ Biharu'l-Envar, c. 45, s. 4.

² Biharu'l-Envar, c. 44, s. 163.

zaman gideceğini söylemişti. Herkes şehit olduktan sonra gelip İmam'dan gitmek için izin istedi, İmam da gitmesini söyledi. Düşman askerlerinden ikisini öldürerek kaçmayı başardı. Tarihçiler ondan daha sonraları Kerbela hâdisesini nakletmişlerdir.

3- Abdurrahman b. Abdullah Ensari'nin kölesi. Bu da Kerbela olayının canlı şahidi olduğu için, olanları sonraları nakledenlerdendir. “İmam'ın hiçbir askerinin kalmadığını gördüğüm zaman kaçıp kendimi kurtardım.” demiştir.

4- Hz. Ali'nin kölesi Müslim b. Ribah. Kerbela olayını aktaran birçok tarih kitabı ondan yararlanmıştır.

ŞEHR-İ BANU HAKKINDA

Soru 13: İran padişahlarından 3. Yezdgerd’in kızı Şehr-i Banu, gerçekten İmam Seccad’ın (a.s) annesi midir? Kerbela’da bulunmakta mıydı? Daha sonra İmam Hüseyin’in (a.s) emriyle kaçıp İran’a gelmesi ve Tahran yakınlarında defnedilmiş olması doğru mudur?

Son zamanlarda yazılan bazı tarih kitaplar, muteber kaynaklardan naklettiklerini sanarak şöyle yazmaktadırlar:

“Bazı muteber tarih kaynaklarında şöyle geçmektedir; Şehr-i Banu İmam Hüseyin’in (a.s) eşi ve Kasım’ın hanımı olan Fatıma’nın annesidir. Kendisi bizzat Kerbela vakasında bulunmaktaydı. İmam Hüseyin’in (a.s) emriyle, İmam’ın atına binerek İran’a doğru geldi. Gelişi de mucizevî şekilde bir saat içerisinde oldu. Hemencecik Rey (Tahran) şehrinin yakınlarındaki bir dağa ulaştı. O dağda yüzü örtülü bir kadın görülmekteydi, fakat hiçbir erkek oraya yaklaşmıyordu öyle ki, hamile kadının karnında erkek bebek olsa bile oraya yaklaşmıyordu.”¹

Bir söylenti de şöyledir: “O Rey şehrine yaklaştığında ‘Hu’ diyerek Allah’tan yardım almak istedi. Ama ‘Hu’ yerine ‘Kuh-dağ’ dedi, bu yüzden orada ki dağ onu içine alarak gizledi.”²

Belki de çoğu kimse için bunların bir efsane ve yalan olduğu, Şehr-i Banu’nun da Kerbela’da bulunmadığı çok açıktır ve hiçbir araştırma yapmaya gerek yoktur. Fakat bu tür yalanlar, toplumun bazı kesiminde kabul gördüğü için, bu konu hakkındaki gerçekleri aktarmamız gerek.

¹ İksiru’l-İbadat fi Esrarı’l-Şehadat, Molla Ağa Derbendi, c. 3, s. 110.

² Zendeği Ali b. Hüseyin, Cafer Şehidi.

İmam Seccad'ın Annesi

Şia ve Ehlişünnet kaynaklarında en fazla İmam Seccad'ın (a.s) annesinin ismi hakkında değişik görüşler bulunmaktadır. Öyle ki bazıları 14 bazıları da 16 isim söylemişlerdir. O isimler şunlardan ibarettir:

1- Şehr-i Banu, 2- Şehr-i Banuye, 3- Şah-ı Zenan, 4- Cehanşah, 5- Şehzenan, 6- Şehr naz, 7- Cehan Banuye, 8- Hule, 9- Bere, 10- Selafe, 11- Gazale, 12- Selâmet, 13- Hırar, 14- Meryem, 15- Fatıma, 16- Şehriban.

Ehlişünnet daha çok Selafe, Selamet, Gazale isimlerini söylerken, Şia kaynakları ve rivayetlerde daha çok Şehr-i Banu adı geçmektedir. Bu isim ilk olarak Muhammed b. Hasan Kummi'nin (ö. H. 290) *Hebairu'l-Deracat* adlı kitabında geçmektedir, daha sonraları Şia mektebinin önemli muhaddislerinden Kuleyni de bu rivayeti *el-Kâfi* adlı eserinde nakletmiştir. Diğer bütün kaynaklar nakillerini bu iki kitaptan yapmışlardır. Rivayet şöyledir:

“Yezdgerd'in (İran padişahı) kızını ikinci halife Ömer'in yanına getirdiler, Medine'nin kızları onu görmek için toplanmışlardı. Camiye girdi ve cami birden aydınlandı. Ömer ona bakınca kız hemen yüzünü örttü, sonra Farsça şöyle dedi: 'Yazıklar olsun sana felek, hürmüz siyah oldu!' Ömer sinirlenip, 'Bu kız bana hakaret etti.' deyip üzerine yürüdü. Emiru'l-Mümin'in Hz. Ali (a.s) Ömer'e buyurdu: 'Böyle bir hakka sahip değilsin. Bırak Müslümanlardan birini seçsin ve seçilenin payına say.' Ömer de izin verdi. Kız gelerek elini Hüseyin'in (a.s) başına koydu. Hz. Ali ona şöyle buyurdu: 'Adın nedir?' O da 'Cehanşah.' dedi. İmam 'Bundan sonra Şehr-i Banu olsun.' buyurdu. Sonra Hüseyin'e dönerek buyurdu ki: 'Ey Eba Abdullah! Bu kızdan senin için dünyanın en hayırlı insanı Ali b. Hüseyin dünyaya gelecektir. O'na

İbnu'l-Hayreyn (iki seçilmişin oğlu) denilecektir. Zira Araplardan Haşim, acemlerden de Fars seçilmiş insanlardır.”¹

Bu rivayet hem senet ve hem de metin yönünden eleştirilmiştir.

Senet yönünden; rivayeti nakledenlerin içinde İbrahim b. İshak Ehmer ve Amr b. Şimr bulunmaktadır. Bu ikisi de rical âlimleri tarafından guluv ile (aşırılıkla) itham edilmişlerdir. Bu yüzden Şia âlimleri bunların hadislerini onaylamamaktadır.²

Metin yönünden de aşağıdaki eleştiriler yapılmıştır:

1- Yezdgerd'in kızının esir olması kabul edilemez ve bu hususta tereddüt bulunmaktadır.

2- Böyle bir kızın, Halife Ömer'in zamanında esir olması ve ayrıca o zamanda İmam Hüseyin'le evlenmesi kabul edilemez.

3- Bu rivayetten başka Şia'nın hiçbir rivayetinde İmam Seccad için “İbnu'l-Hayreyn” lâkabı geçmemektedir.

Burada tamamen Fars milliyetçiliği görülmektedir. Böyle bir hadis uydurarak Sasanlıları İmam Seccad (a.s) vasıtasıyla Peygamber'e irtibatlandırmaya çalışmışlardır. Yapılan bu eleştiriler, bu hadislerin İmamlardan nakledilmediğine işaret etmekte ve bizleri, Şehr-i Banu adının İmam Seccad'ın (a.s) annesinin adı olmadığı kanısına vardırmaktadır.

Asıl kaynaklarda, İmam Zeynelabidin'in (a.s) annesinin soyu hakkında, farklı görüşler ortaya konulmuştur. Yakubi, Muhammed b. Hasan Kummi, Kuleyni, Şeyh Saduk ve Şeyh Müfit gibi âlimler, İmam'ın annesinin (her ne kadar aralarında ismi hususunda anlaşmazlık olsa da) Yezdgerd'in kızı olarak kabul etmektedirler. Bu görüş son zamanlardaki bütün kitaplarda kendine sağlam bir yer edindiğinden, diğer farklı görüşlere hiç değinilmemiştir.

¹ Usulu Kâfi, c. 2, s. 369.

² Mucemu'l-Ricali'l-Hadis, Ayetullah Hoi, c. 1, s. 202, ayrıca c. 13, s. 106.

Bu görüşün karşısında, ilk kaynaklara baktığımız zaman soyunun Sistanî, Hindî ve Kabilî olarak nakledildiğini görmekteyiz. Fakat bunlarda da ismi belirtilmemiştir. Babasının ismi ise İran adları olan Subhan, Sincan, Nuşcan ve Şiruye diye geçmektedir.

Şehr-i Banu'nun Yezdgerd'in kızı olduğu görüşünü eleştirmek için senet açısından bir inceleme yapamayız. Çünkü hiçbirinin sağlam bir senedi bulunmamaktadır. Bununla beraber Yakubi gibi birçok tarihi kaynak senet getirmemişlerdir.

Bu yüzden sadece metinleri inceleyerek bir eleştiri yahut onaylama yapabiliriz. Metinleri incelediğimizde şu tenkitlerle karşılaşmaktayız:

1- İsimlerinin çok farklı şekillerde aktarılması, farklı amaçlarla birçok kişinin bu konuları uydurmuş olduğunu göstermektedir. Bazıları milliyetçi duyguları ve bazıları da diğer bir takım menfaatler yüzünden bu yalanları söylemişlerdir.

2- Esir olduğu zaman hakkında da değişik nakillerin olması bir diğer eleştiridir. Bazıları onun Ömer'in zamanında, bazıları Osman'ın ve Şeyh Müfit gibi âlimler de Hz. Ali'nin dönemin de esir olduğunu yazmaktadırlar.

3- Önemli tarih kaynaklarından olan *Taberi Tarihi* ve İbn Esir'in *el-Kamil*'i Müslümanlarla İranlıların savaşlarını dikkatli bir şekilde, ay ve günüyle birlikte yazmaktadırlar. Yezdgerd'in değişik İran şehirlerindeki kaçışına da değinmişlerdir. Ama hiçbir kızlarının esir olması hakkında bir şey yazmamıştır. Bu çok önemli bir meseleyi atlamaları uzak bir ihtimaldir. Bu da Yezdgerd'in kızlarının esir olduğunu yalanlamaktadır.

4- Yine ilk kaynak yazarlarından olan Mesudi kitabında, Yezdgerd'in kızlarının adının şunlar olduğunu yazıyor: Ederek, Şahin, Merdabend. Görüldüğü gibi hiçbir İmam Seccad'ın (a.s) annesi için söylenen on altı isimden biriyle uyuşmamaktadır

ayrıca hiçbir kitap İran padişahının kızlarının esir edildiğini yazmamıştır.¹

Bu araştırma ve emarelerden şu sonuca varmaktayız:

Bilinçli bir şekilde bazıları İmam Seccad (a.s) için bu isimlerde ve bu özelliklerde İranlı bir anne yaratmışlardır. Bunun karşısında, İmam'ın annesinin Hind gibi başka bölgeden olduğunu anlatan diğer tüm nakiller görmezden gelinmiştir. Hâlbuki hicri 3. yüzyılın sonuna kadar meşhur olan, İmam'ın annesinin Hind ya da Kabil'li bir keniz olduğudur.²

İmam Seccad'ın Annesinin Kerbela'da Bulunmaması

İmam Zeynelabidin'in (a.s) annesi hakkında araştırma yapan bütün ilk kaynaklar ortak olarak şunları yazmışlardır:

“O, İmam'ın (Seccad'ın) doğumundan sonra nifas halinde vefat etmiştir.”³

Ayrıca *Biharu'l-Envar*'da şu da geçmektedir: “İmam Ali'nin (a.s) kenizlerinden biri, İmam Seccad'ı sütannesi olarak büyötmeye başladı ve herkes onu İmam'ın annesi zannediyordu. Sonraları İmam onu evlendirdiğinde annesi değil de sütannesi olduğunu anladılar.”⁴

Sonuçta güvenilir kaynaklardan anlaşıldığı üzere İmam Seccad'ın (a.s) annesi Kerbela'da bulunmamaktaydı.

¹ Şeubiye, s. 324.

² Hevlu Seyide Şehr-u Banu, s. 28.

³ Uyunu Ahbari'r-Rıza, c. 2, s. 128.

⁴ Biharu'l-Envar, c. 46, s. 8.

YEZİD'İN TÖVBESİ

Soru 14: Yezid tüm bu yaptıklarından sonra tövbe etti mi? Tövbe etse bile, acaba böyle birinin tövbesi kabul edilir mi?

Bu soru iki kısımdan oluşmaktadır. birincisi tarihi bölüm, ikincisi kelami bölüm. İkinci bölüm şu soruları peşi sıra getirmektedir; bu kadar büyük bir cinayet sonrası böyle bir kimse tövbe etme tevfiği bulabilir mi, tövbesi gönülden mi yoksa zahiri mi, her tövbe edenin tövbesinin kabul olacağını bildiren ayet ve hadislerin istisnası var mı? Fakat bu sorular, tövbe edip etmediğine dair tarihi bir araştırmadan sonra, eğer etmişse konu edilir. Ancak etmemişse bu sorulara sıra gelmez.

Tarih boyunca bütün âlimler, tarihçiler ve düşünürler Yezid'in yapmış olduğu büyük kötülükleri, özellikle de Kerbela faciasını yaratmasını sert bir dille kınamışlardır. Buna rağmen, Gazali gibi biri *İhyau Ulumi'd-Din* kitabında Yezid'e lânet okunmaması gerektiğini, çünkü tövbe etme ihtimalinin bulunduğunu söylemektedir!

Gazali, her ne kadar Ehlisünnet camiasında ileri gelen, sözü kabul edilen bir âlim olsa da bu görüşü kabul görmemiş, birçok âlim tarafından eleştirilmiştir. Hatta İbn Cevzi, Gazali'nin bu görüşüne cevap olarak *el-Red ale'l-Mutaassibi'l-Anid* adlı kitabı kaleme almıştır.

Fakat ondan sonra yine bazıları özellikle de Lamense gibi oryantalistler bu düşünceyi tekrarlamışlardır. Son zamanlarda yine bilinçli olarak, hiçbir aklî ve nakli delile dayanmadan inatla, bu sözler yenileniyor. Bu yüzden Yezid'in tövbesi

hakkında, gerçekleri aktarmamız gerekmektedir. Tarih kitaplarında Yezid'in tövbesi hakkında yazılanlar şöyledir:

1- İbn Kuteybe *el-İmametü ve's-Siyaset* adlı kitabında şunları yazmakta: “Bu olaylar olduktan sonra Yezid öylesine ağladı ki, ruhu beninden çıkacak gibiydi.”

2- Kesik başlar ve esirler, Yezid'in sarayına getirildiğinde o çok etkilendi ve bu korkunç cinayetleri İbn Ziyad'a bağladı. Sonra şöyle dedi: “Allah Mercane'nin (Ubeydullah b. Ziyad) oğluna lânet etsin, beni Müslümanların gözünde kötü biri olarak tanıttı ve kalplerine nefretimi yerleştirdi!”¹

Yezid, iddialara göre kendisini halim biri olarak tanıtmakta ve Hz. Hüseyin'in (a.s) Peygamber'le (s.a.a) olan yakınlığından dolayı asla öldürmek istemediğini fakat bunu İbn Ziyad'ın yaptığını söylemektedir.²

3- Yezid, Şam'a esir olarak getirilen Kerbela kervanını Medine'ye doğru gönderirken, İmam Seccad'a şöyle demiştir: “Allah Mercane'nin oğluna lânet etsin! Yemin ederim ki, eğer ben orada İmam Hüseyin'in (a.s) karşısında olsaydım, ne isterse yapardım. Hatta kendi çocuklarım ölseydi bile bir şekilde onun ölmemesini sağlardım.”³

Bu iddiaların senedlerini incelemeyen ve diğer eleştirileri yapmadan, bunları kabul ettiğimizi farz edelim, o zaman şu sonuçlar çıkacaktır:

Bir: Hz. Hüseyin'in (a.s) öldürülmesinde suçlu İbn Ziyad'dır ve Yezid hiçbir şekilde İmam'ın öldürülmesi emrini vermemiştir!

İki: Yezid, İbn Ziyad'ın yaptığı bu kötü işten dolayı sinirlenerek onu lânetlemiştir!

Üç: Yezid İmam Hüseyin'in (a.s) öldürülmesinden büyük bir üzüntü duymuştur!

¹ Tezkiretu'l-Havas, s. 256.

² el-Kamil fi't-Tarih, c. 2, s. 578.

³ A.g.e.

Birincisinin ne kadar büyük bir yalan olduğu tarihi belgelerden anlaşılmaktadır. Çünkü tarihte kesin olarak kaydedilenlere göre Yezid hükümete geçer geçmez, babası Muaviye'nin sakındırmasına rağmen, hemen Medine valisine mektup yazarak, şunları emrediyor:

“Mektubum sana ulaşır ulaşmaz hemen Hüseyin'i ve İbn Zübeyr'i yanına çağır, onlardan benim için biat al. Eğer bana biat etmezlerse hemen başlarını kesip bana gönder.”¹

Başka kaynaklarda şunlar da naklediliyor: İmam Hüseyin (a.s) Mekke'deyken, Yezid özel bir timi Mekke'ye göndererek, hac esnasında İmam'ı öldürmelerini emretmişti.² Nitekim İbn Abbas Yezid'e yazdığı mektupta bu noktaya da değinmektedir.³ İmam'ın Mekke'den Irak'a doğru ayrıldığı haberini alan Yezid, hemen İbn Ziyad'a bir mektup yazarak İmam'ın önünü kesmesini, en sert bir şekilde karşısında durmasını ve onu öldürmesini emretmiştir.⁴ Sonraları da İbn Ziyad, İmam Hüseyin'i öldürmek için Yezid'den emir aldığını kendi ağzıyla söylemiştir.⁵

İbn Abbas da açıkça Yezid'i İmam Hüseyin'in (a.s) ve Abdulmuttalib gençlerinin katili olduğunu söyleyip, onu şöyle azarlamaktadır: “Sen Ali'nin oğlu Hüseyin'i öldürdün. Hüseyin'i ve Abdulmüttalip gençlerini öldürmenle benim utanacağımı asla sanma.”⁶

O zamanlar Yezid'in, İmam Hüseyin'i öldürdüğü gün gibi aşikârdı. Öyle ki kendi oğlu Muaviye b. Yezid bile minbere

¹ Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 241.

² Luhuf, s. 82.

³ Tezkiretu'l-Havas, s. 278 (Adamlarını Mekke'ye göndererek Hüseyin'i öldürmek istedin...). Tarih-i Taberi, c. 2, s. 249.

⁴ Tarihu'l-Hulefa, Suyuti, s. 165.

⁵ Tecaribu'l-Umem, c. 2, s. 77.

⁶ Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 248.

çıkarak şöyle demişti: “...ve şüphesiz Peygamber’in itretini öldürdü...”¹

Özetle tarih, Yezid’in İmam Hüseyin’i öldürdüğüne dair kesin birçok delille doludur, elbette görmek isteyen insaflı kimseler için.

İkincisinin de (Yezid’in İbn Ziyad’ın cinayetlerinden dolayı ona sinirlenmesinin de) doğru olmadığı sabittir. Tarihte yazıldığına göre Yezid, İmam’ın öldürüldüğü haberini aldığı zaman çok sevindi ve İbn Ziyad’ı yaptığı bu iş için takdir etti. Sibte İbn Cevzi, Yezid’in İbn Ziyad’ı Hüseyin’i öldürdüğü için çok övdüğünü, ona çok kıymetli hediyeler gönderdiğini, bazı geceler onunla oturup şarap içip eğlendiğini ve bu yaptıklarından sonra İbn Ziyad’ı ailesinden biri gibi gördüğünü nakletmektedir.²

Bununla beraber Yezid, eğer İbn Ziyad’ın yaptığını doğru bulmuyordu ise, niçin onu görevinden azletmedi. Hiçbir yerde Yezid’in İbn Ziyad’ı valilikten aldığı geçmemektedir. Aksine Kerbela kıyamından üç yıl sonra İbn Zübeyr’in ayaklanmasını bastırmak için yine İbn Ziyad’a görev vermiştir.³

Demek ki, Yezid’in İbn Ziyad’a sinirlenip, onaylamaması, sadece göstermelik bir davranıştı. Çünkü Hz. Zeyneb (s.a) ve İmam Zeynelabidin’in (a.s) Şam’da yaptıkları büyük konuşma, herkesi derinden etkileyip üzmüştü. Halkın tepkisiyle karşı karşıya kalan Yezid, ortalığı yatıştırmak için suçu İbn Ziyad’ın üstüne atarak, böyle bir şey olmasını istemediği yalanını söylemiştir.

Üçüncü anlaşılan da (yani Yezid’in, İmam Hüseyin öldürülmesine üzülmesi de) büyük bir yalandır. Birçok tarih kaynağı, İmam Hüseyin öldürüldü diye Yezid’in sevinip, içkili eğlenceler düzenlediğini yazmıştır. Şehitlerin kesik başları

¹ Tarih-i Yakubi, s. c. 2, 254.

² Tezkiretu’l-Havas, s. 29.

³ Tecaribu’l-Umem, c. 2, s. 77.

Şam'a geldiğinde o, mutluluktan içki içmeye başlamış ve daha da iğrençleşip elinde ki ağaçla İmam'ın mübarek ağzına ve dişlerine vurmuştur.¹

Ümeyyeoğullarının, Haşimoğullarından intikamını aldığı için neşe içerisinde şiirler okuyor ve şiirlerinde Bedir savaşında Haşimoğulları tarafından öldürülen dedesi Utbe, dayısı Velid ve diğer akrabalarının intikamını aldığını anlatıyordu.

Bu şiirlerin birinde Resulullah'ı (s.a.a) ve vahyi inkâr etmiştir. Ona göre Resulullah'ın peygamberliği sadece devlet kurmak için bir bahaneydi.

Devlet için oyun oynadı Haşimoğulları

Yoksa ne bir vahiy geldi ne de bir haber

Bu konunun sonunda iki noktaya dikkat çekmek gerek:

Bir: Yezid'in hiçbir sözünden, hatta ilk başta getirdiğimiz göstermelik üzüntülerin hiçbirinden onun tövbe ettiği, istiğfar ederek, yapmış olduğu büyük günahtan dolayı Allah'tan af istediği görülmemektedir. Önce onun tövbe ettiği ispatlansın, sonrasında ona lânet okumanın caiz olup olmadığı tartışılır.

İki: Yezid'in tövbe ettiğini kabul etmek ve bunda ne kadar gerçekçi olduğunu anlamak için, onun daha sonra yaptıklarına bakmalıyız. Gerçekten kendisini düzeltmiş midir, yoksa yine kötülük ve cinayetlerine devam mı etmiştir?

Tarih Yezid'in ölene kadar ne kadar cani olduğunu göstermektedir. O Kerbela faciasından sonra, iki yıllık hükümeti boyunca iki büyük faciaya imza atmıştır.

1- İmam Hüseyin'e (a.s) yaptıklarından sonra İslâm âlemi uyanmaya başlamıştır. Uyanan toplumlardan biri de Medine halkıydı. Medineliler Yezid'in fasık rejimini kabul etmediklerini ve onu halife olarak tanımadıklarını ilân ettiler. Bunun üzerine Yezid, donanımlı bir ordu göndererek tarihte Hirre Vakası olarak bilinen felâketi gerçekleştirdi. Yezid'in

¹ Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 245.

ordusu Medinelileri ve onlarca Peygamber sahabesini öldürdü. Yezid, üç gün boyunca askerlerine Medinelilerin mallarını, canlarını ve namuslarını mubah kıldı.¹

2- Yezid, ordusuna Mekke'ye saldırma emrini vermiştir. Yezid'in ordusu kan dökmenin haram kılındığı Kâbe'ye saldırıp Allah'ın evinin kutsallığını çiğnemiş, mancınıklara ateş doldurup fırlatmış ve Kâbe'yi yerle bir edip, ateşe vermişlerdir.²

Demek ki, tarihin bize gösterdiğine göre Yezid tövbe etmemekle kalmamış, yapmış olduğu kötü işlerine her geçen gün yenisini eklemiştir. Öyleyse, Yezid'e lânet okunmalıdır ve bu yaptıklarından dolayı ona lanet okumak Müslümanların genelinin ortak inancıdır.

¹ el-Kamil, İbn Esir, c. 2, s. 593.

² A.g.e. s. 602.

İkinci Bölüm

KİYAMIN FELSEFESİ

S. İbrahim HÜSEYİNİ

İMAM HÜSEYİN'İN KIYAMININ FELSEFESİ

Soru 15: İmam Hüseyin'in (a.s) buyurmuş olduğu, “*Ben iyiliği emredip, kötülükten sakındırmak için kıyam ettim.*” sözünden maksat nedir?

İmam Hüseyin (a.s) bu cümlesiyle niçin kıyam ettiğini ve başlatmış olduğu bu hareketin temel felsefesinin ne olduğunu çok kısa, fakat özlü bir şekilde anlatmaktadır.

Bu rivayetten ayrıca, iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın (emri bil maruf ve nehyi anil münker) önemi ve İslâm'daki yeri anlaşılmaktadır. Hadisi daha iyi anlayabilmek için, bu ilâhî farızanın, Allah katındaki konumuna dikkat etmeliyiz.

İyiliği emredip kötülükten sakındırmak, İbrahimî dinlerin hepsinde konu edilmiş, bütün peygamberler, resuller, imamlar ve salih müminler tarafından uygulanması istenilmiştir. Bu Allah tarafından yapılması istenen diğer emirler gibi değildir. Birçok mesele için ölçü ve peygamberlerin gönderiliş sebebidir. Zira içerisinde bulunduğumuz bu madde âlemi iyiliklerle kötülüklerin, hakla batılın, karanlıkla aydınlığın, güzel sıfatlarla kötü sıfatların iç içe, bazen ayırt edilemeyecek kadar karışık olduğu bir yerdir. Öyle ki, çoğu zaman insan neyin iyi ve neyin kötü olduğunu ayırt edemez duruma gelir. Güzellikle kötülüğü birbirinden ayırıp sonrasında ona göre davranmak çok zor bir hal alır.

İşte bu esnada, hikmet sahibi, kullarını seven ve onların kemale ulaşmasını isteyen yüce Allah, peygamberler gönderir. Sırf insanlığa neyin iyi ve neyin kötü olduğunu anlatmaları için. Bütün ilahî dinler; insanlara neyin iyi neyin kötü, hangi işin

karanlığa hangi işin aydınlığa götürdüğünü ve nelerin faydalı, nelerin zararlı olduğunu gösterdikten sonra, insandan iyilikleri yapıp kötülüklerden uzak durmalarını istemektedir. Buna Allah'ın insanı hidayet etmesi diyoruz. İşte yüce Allah doğru yolu kullarına böyle gösterir.

Yüce Allah, Kur'ân'ın birçok yerinde müminlerden ilk önce iyiliği emredip kötülükten sakındırmayı, daha sonra namaz kılmalarını, zekât vermelerini, Allah'a ve Resulüne itaat etmelerini istemektedir.¹

Resulullah (s.a.a) bu vazifenin önemini şöyle açıklıyor: *“Kim iyiliği emredip, kötülükten sakındırırsa Allah'ın, Allah'ın kitabının ve Allah'ın Resulü'nün yeryüzünde ki halifesidir.”*²

Hz. Ali (a.s) ise şöyle buyurmaktadır: *“Dinin intizamı iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya bağlıdır.”*³

İmam Bâkır (a.s) nakledilen bir hadiste buyuruyor ki: *“İyiliği emredip kötülükten sakındırmak, peygamberlerin yoludur. Salih ve iyi insanların en önemli programıdır. Diğer farzlar bu farzın uygulanmasına bağlıdır. Yollar ancak bu emri yerine getirmekle güvenli olur. Alışverişlerinizin helâl olması bununladır. Bilin ki, iyiliği emredip kötülükten sakındırdığınız sürece düşmanlarınız insaflı olacaktır... İşleriniz bir düzene girecektir.”*⁴

Demek ki, Allah tarafından herkes için konulan bu görev sadece İmam Hüseyin'e özel değildi. Bu ilahi emir bütün peygamberlerin, resullerin, imamların ve müminlerin uygulaması gereken bir görevdir.

Hz. Hüseyin'in (a.s) döneminde bu farzı yerine getirmek çok daha hayati bir önem arz etmekteydi. Çünkü iyiliklerle kötülükler ayırt edilmeyecek şekilde birbirine karışmış,

¹ Tövbe, 7.

² Mizanu'l-Hikme, c. 4, s. 80.

³ Gururu'l-Hikem, c. 2, s. 400.

⁴ Usulu Kâfi, c. 5, s. 55.

toplumun her kesiminde günahlar işlenip, iyilikler terk edilmişti. Artık Allah'ın dini ve Peygamberin sünneti unutulmuş, yok olmaya bırakılmıştı. Peygamberin ve Hz. Ali'nin kurmuş olduğu adalet düzeninden geriye bir eser kalmamıştı. İşte bu durumda köklü bir değişime ihtiyaç vardı. Toplumda büyük bir reform başlatıp, İslâm dinini eski canlılığına kavuşturmak ve iyiliği emredip kötülükten sakındırmak gerekiyordu. Bu yapabilecek tek kişi de İmam Hüseyin (a.s) idi.

O kıyam etti, bozuk sisteme karşı başkaldırdı, herkese iyiliği emredip kötülükten sakındırarak hareketini başlattı, böylece hakla batılı bir birinden ayırdı, cediti Resulullah'ın (s.a.a) dinini yok olmaktan korudu, İslam'a yeni bir canlılık kazandırdı.

Hüseyin b. Ali (a.s) insanlığın ebedi saadeti için kıyam etti ve bunun yolunun iyiliği emredip kötülükten sakındırmaktan geçtiğini çok iyi bildiğinden kıyamını da bunun üzerine oturttu.

*“Ben bozgunculuk yaratmak, toplum düzenini bozmak, zulüm etmek için kıyam etmedim, ben ceddin Resulullah'ın (s.a.a) ümmetini ıslah etmek ve iyiliği emredip kötülükten sakındırmak için kıyam ettim.”*¹

¹ Biharul-Envar, c. 44, bab. 37, hadis. 2.

İYİLİĞİ EMREDERKEN ZARARA UĞRAMAK

Soru 16: İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın şartlarından biri de yapıldığı takdirde insana bir zarar gelmemesidir. Bunu herkes kabul etmektedir. Yezid'in ve Ümeyyeoğullarının nasıl insanlar olduğu malumdur. Kim onların karşısında bu ilahi farizayı yerine getirmek istese büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kalacaktır. İmam Hüseyin (a.s) bunu çok iyi bilmekteydi. Peki, niçin gerekli şartların bulunmamasına rağmen iyiliği emredip kötülükten sakındırmak için kıyam etti?

Allah'ın hükümlerini, genel olan hükümlerin kayıt ve şartlarını, sadece Peygamber'den, ondan sonra da masum İmamlardan öğrenebiliriz. Onların yaptıkları her iş caizdir; söyledikleri, yaptıkları ve onayladıkları her şey Allah'ın hükmüdür. Zira Allah'ın hükmünün dışında bir şey yapmazlar.

Demek ki, iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın şartlarından biri, zarara uğrama tehlikesinin olmaması ise, İmam'ın canını tehlikeye atarak bunu yapmak istemesi bir diğer şartın da bulunduğunu göstermektedir.

Şöyle ki, eğer insanın zarara uğramasından çok daha önemli bir durum varsa, o zaman burada zarara uğramamak şartı geçerli değildir. Hedef önemli olduğu zaman, insanın canına, malına ne kadar zarar gelirse gelsin yine de Allah için iyiliği emredip kötülükten sakındırmalıdır.

Mesela, iyiliği emredip kötülükten sakındırmadığın takdirde Allah'ın dini yok olacaktır, ama eğer yaparsan da canın tehlikeye düşecektir. Bu durumda Allah'ın dini, candan

daha önemli olduğu için mutlaka yapılmalıdır ve yapılmaması caiz değildir.

Diğer bir tabirle, normal ve sıradan iyiliğı emredip kötülükten sakındırmakla, tüm toplumu ilgilendiren, genel iyiliğı emredip kötülükten sakındırma arasında çok fark bulunmaktadır. Sıradan iyiliğı emretmede sadece şahıs gūnahtan kurtarılmaya çalışılmaktadır. Oysa İmam Hüseyin'in (a.s) yapmış olduğı emri bi'l-maruf ve nehyi ani'l-münker tüm toplumu ilgilendirmektedir. Dinin bekası, Allah'ın hükümlerini yaşamak ve yaşatmak ve yeniden adalet düzenini oluşturmak buna bağlıdır. Bunun için de canı tehlikeye atmaya değeri.

Yezid'in döneminde, İslam toplumu hızlı bir şekilde küfür toplumuna dönüşmekte idi. Allah'ın emirleri kaldırılmaya başlanmıştı ve çok kısa bir süre sonra İslam'ın fatıhası okunacaktı. İslam dininden bu büyük tehlikeyi uzaklaştırmak için her ne şekilde olursa olsun bu farz yerine getirilmeliydi, hatta insan canını bile feda etmesi gerekirse, din uğruna feda etmeliydi.

İmam Hüseyin (a.s) toplumun ne tarafa doğru sürüklendiğini, İslam'ın nasıl büyük bir tehlikeyle karşı karşıya bulunduğunun farkındaydı. Bu yüzden Medine valisi Mervan, Yezid'e biat etmesi gerektiğini söylerken İmam ona şöyle buyurdu: *“İnna lillah ve inna ileyhi raciun. Yezid gibi birisi, İslam toplumunun başına geçecekse artık İslam'a veda etmek gerekir.”*

Yani, Yezid'in hükümeti ele geçirerek Müslümanların başına geçmesi halinde İslam'ı neyin beklediğı açıktır. Yezid'in olduğı yerde İslam, İslam'ın olduğı yerde de Yezid olmaz.

Bu büyük tehlike ve münkir karşısında İmam'ın görevi, kıyam ederek İslam'ı savunmaktır, kendi canı, sevdiklerinin ve ailesinin canı tehlikeye düşse bile. İmam, İslam'ın baki kalmasını, kendisinin yaşamasından daha önemli olduğı inancındaydı. Dolayısıyla vazifesini yerine getirmek için canını

feda etmekten, çocuklarını ve ailesini zorluklara sokmaktan çekinmedi.

İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamı tam anlamıyla iyiliği emredip kötülükten sakındırmak içindi. O gerçek manada zulüm, haksızlık, küfür ve gericiliğe karşı direniş gösterendir. Tarih hiçbir zaman böyle bir mücadele görmemiştir. Tek başına bir orduya karşı durmak, aileyi bile tehlikeye atmaktan çekinmemek, görevi en güzel şekilde yerine getirmeye çalışmak ve tüm bunlarla beraber izzetini, onurunu ve nefsin kerametini koruyabilmek yalnızca İmam Hüseyin'e has bir özelliktir.

Bu uğurda, Aşura günü nice acı, elem ve zorluklara katlandı; musibetler gökten bir yağmur gibi başına yağmasına rağmen o dimdik, yiğitçe, ayakta durarak canını iyiliği emredip kötülükten sakındırma uğruna feda etti. Böylece hak yolunda şehit olanların serveri oldu.

Bu konu hakkında şehit Mutahhari şunları söylemektedir:

“İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın, bir tehlikeye maruz kalmama şartıyla farz olduğunu herkes kabul etmektedir. Fakat eğer bir zarara uğrayacaksa bazılarına göre farz oluşu buraya kadardır ve canı, malı, namusu tehlikeye düştüğü anda bundan sonra farz olmaktan çıkar. Fakat bazılarına göre de bu farzı yerine getirmek zarara uğramaktan çok daha önemlidir.

Konu küçük bir meseleyse ve iyiliği emredip kötülükten sakındırdığın takdirde sana bir zarar geleceksen o zaman farz değildir. Lakin mesele büyük ve çok önemliyse farz oluşu asla ortadan kalkmaz. Eğer Kur'an tehlikedeyse, adalet uygulanmayacaksa, İslami vahdet yok olacaksa, bu farzı terk edemezsin. Bu durumda 'Canım tehlikeye düşer, beni küçük düşürürler, toplum kabul etmez' gibi bahaneler Allah katında geçerli değildir.”

Soru 17: Bütün şer'i hükümler için geçerli olan şartlardan biri de, mükellefin gücünün yetebilmesidir. İnsanın gücünün yetmediği hiçbir şey kula farz olmaz. Bu iyiliği emredip kötülükten sakındırmak için de geçerlidir. İmam Hüseyin (a.s) bilinçsiz, rahatlık ve dünya düşkünü olan halkın yardımını kazanamamıştı. Diğer taraftan da karşında tam donanımlı büyük bir ordu bulunmaktaydı. Peki, İmam Hüseyin (a.s) hiç gücünün olmamasına rağmen niçin bu farzı yerine getirmekte ısrar etti?

Şehit Mutahhari bu konu hakkında şunları söylüyor:

“İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın şartlarından biri olarak, “gücün yetebilmesi-kudret sahibi olmak” belirtilmiştir.¹ Bundan anlaşılan iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın güçsüze farz olmadığıdır.

Bunu bazıları yanlış anlayarak şöyle diyorlar: “Bu işi yapmaya benim gücüm yetmez, İslam da gücün yetmiyorsa yapma demiş, öyleyse benim yapmam gerekmez.” Böyle bir sonuca varana şu cevabı vermemiz gerek; evet gücün yetmediği zaman sana farz değil, ama sürekli de güçsüz kalamazsın, o farzı yerine getirmek için güç ve kudreti kendinde oluşturmak zorundasın.

Allah'ın bu farzını (iyiliği emredip kötülükten sakındırmak) yapmak için çoğu zaman haram bile haramlıktan çıkıp farz olabilir. Örneğin zalim hükümetin memuru olarak çalışmak haramdır, ama bu memurluk sayesinde iyiliği emredip kötülükten sakındırabileceksen, o görevi kabul etmek sana farz olur. Tarihte bizzat İmamların emriyle zalim padişahın hükümetinde çalışanlar görülmektedir.

Soruda geçen iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın ne şekilde güce bağlı olduğunu daha iyi anlayabilmemiz için, bu farzın önem ve ehemmiyetine değinmemiz gerekir.

¹ Furu-u Kâfi, c. 5, s. 59.

Bu ilahi emir; İslam'da o kadar önemlidir ki, İmam Hüseyin (a.s) bunun için kendi canını, sevdiklerinin canını feda ederek ailesinin esir olmasına razı olmuştur. Bir rivayette ahir zaman halkını kötülerken nedenlerinden biri olarak şöyle buyrulmaktadır: *“Onlar iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın sadece bir zarara uğramadıkları takdirde onlara farz olduğunu zannediyorlardı.”*¹

Başka bir hadiste İmam Bâkır'dan (a.s) şöyle naklediliyor: *“İyiliği emredip kötülükten sakındırmak peygamberlerin yolu, salihlerin sürekli yaptıkları bir iştir. Bu farz sayesinde Allah'ın hükümleri uygulanır, yeryüzü bayındır olur, ancak bu farzı yapmakla düşmandan hak alınabilir.”*²

Böylesi önemli bir emir için, eğer gücün varsa yap yoksa gerekmez, denilebilir mi? Etki edeceğine dair en ufak bir ihtimal veriyorsan hemen yapman gerekir.”³

Nitekim Kerbela'da İmam'ın şehit edilmesiyle görevin tamamlandığı zannedilmesin. Kıyamın amacına ulaşması için ikinci bir plan uygulamaya konulmuştur. O da İmam'ın ailesinin mesajı herkese ulaştırmasıdır. Hz. Zeyneb ve Hz. İmam Seccad (a.s) Kufe'de İbn Ziyad'ın, Şam'da da Yezid'in sarayında yaptıkları konuşmalarla mesajı ulaştırmışlardır. İmam'ın şehit olması onlar için işin bitmesi değildi, aksine her şey daha yeni başlıyordu.

Soru 18: İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın bir diğer şartı, etki etmesidir. Etki etmeyeceğini biliyorsan farz olmaz. Kerbela kıyamında, Hz. Hüseyin'in (a.s) iyiliği emredip kötülükten sakındırmasının ne Yezid'e ve ne de onun ordusuna etki etmeyeceği çok açıktı, onlar ne pahasına olursa olsun asla hükümeti bırakmayacaklardı.

¹ Furu-u Kâfi, c. 5, s. 55.

² Furu-u Kâfi, c. 5, s. 55.

³ Hüseyin-i Yiğitlik, c. 1, s. 304/312.

Öyleyse Hazret, hangi akli ve nakli delillere dayanarak bu farzı yerine getirmek için kıyam etti?

Önceden de dediğimiz gibi, İmamların yapmış oldukları her iş şer'i delilin kaynağıdır. Bir işin caiz olmasına en büyük delil, masumun o işi yapmasıdır. Eğer iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın şartlarını öğrenmek istiyorsak, İmamların ne yaptığına bakmamız gerek.

Etki etmeye gelince; eğer etki edeceğine dair en ufak bir ihtimal veriyorsan yapman gerekir. İyiliği emredip kötülükten sakındırmayı yaptığın zaman etki edip etmemesi de iki çeşittir:

Birincisi; söylediğin takdirde, o günahkârı günahından vazgeçiremeyeceğini kesin biliyorsan, bu durumda farz olmaz.

İkincisi; o esnada etki etmeyeceğini biliyorsan ama yaptığın takdirde gelecekte etkisini göstereceği ihtimalini veriyorsan bu durumda farz olur.

Bunu çağımızda işgalci ve sömürgeci güçlerin esaretinden kurtulup özgürlüğüne kavuşmak isteyen nice halkaların uyguladığını görmekteyiz. Mücadeleleri sonucunda hemen özgürlüğe kavuşamayacaklarını bilmekteler, ama gelecek nesiller için direnişten vazgeçmiyorlar. Bunun için düşmanın hain planlarını halka anlatarak düşmanın orada kalıcı olabilmesinin önünü kesmişlerdir. Zamanla bilinçlenen halk da bilinçlenerek bağımsızlığına kavuşmuştur. Mücadeleyi başlatanlar çok önceleri ölmüştür, kendileri hükümete ulaşamamışlardır, ama hedeflerine yıllar sonra ulaşmışlardır, o da halkının bağımsızlığına kavuşmasıdır.

İlahi insanlar da aynı şekilde anlık düşünmezler, gelecek üzerine planlar yapıp, şimdiden başlarlar. Düşmanın onları öldürüp, işkencelerle parçalayacaklarını bilmekteler, fakat İslam'ın geleceği için, tevhidin dünyaya hâkim olması için cihattan vazgeçmezler. Onların bugünkü kıyamı, yarın halkların uyanışı olacaktır.

Peygamber'in (s.a.a) vefatından elli yıl gibi kısa bir süre geçmesine rağmen toplum öylesine değişmişti ki Kur'an'ın hükümleri büyük bir tehlikeyle karşı karşıyaydı. Din yok olmaya doğru gitmekte ve İslam'ı zifiri karanlık günler beklemekteydi, çok kısa bir süre sonra İslam güneşinin batıp yerine cahiliyet döneminin başlayacağı açıkça görülmekte idi.

Bütün bu olup bitenler karşısında İmam Hüseyin (a.s) ne yapabiliirdi? İbn Ömer gibi bir cami köşesine çekilip İslam'ın yok oluşunu mu seyretmeli miydi? Onlara karşı gücüm yetmez, ne söylersem fayda etmez ve bana zarar verirler diyerek sessiz kalabilir miydi?

Tabii ki hayır, çünkü İmam, kıyam edip, bu düzene baş kaldırdığı takdirde İslam'ın yok olmayacağını ve Allah'ın dininin baki kalacağını çok iyi biliyordu. Hz. Hüseyin (a.s), Ümeyyeoğullarının onu öldürmesiyle halkın buna çok sert bir şekilde karşı geleceğini, Yezid hükümetini meşru bilmeyip, asıl planlarını anlayacaktı. Zira herkes Hüseyin'i Peygamber evladı, vahiy evinin gülü, halkın en değerlisi ve kalplerin tek sevgilisi olduğunu bilmekteydiler. Müslümanlar İmam Hüseyin'in (a.s) öldürülmesine seyirci kalamazdı, Yezidi rejimden hesap soracak, öfkelerini göstereceklerdi. Hükümet de yıkılmamak için halka karşı tüm gücünü kullanacaktı, onlara büyük zulümler edecekti ve İmam hiçbir hükümetin halka zulümle kalıcı olamayacağını çok iyi biliyordu.

İmam Hüseyin (a.s) kendisinin şehit edilmesi ve ailesinin esir alınmasıyla, Ümeyyeoğullarının gerçek yüzlerinin ortaya çıkacağını biliyordu. Halk onların aslında İslam'ın en büyük düşmanları olduklarını anlayıp, Peygamber'e karşı olan kinlerinin farkına varacaktı. Bu da İslam'ın yok edilmesi için, Ümeyyeoğullarının yapmış olduğu tüm planların suya düşmesi ve halkın gönlünde bulunan İslami gayretin yeniden alevlenmesi demekti.

Hz. Hüseyin (a.s), kendisinin öldürülmesiyle Yezid'in zorba rejiminin rezil rüsva olacağını biliyordu. İnsanlar

başlarında nasıl bir devletin olduğunu, Peygamber'in halifesi iddiasında bulunanın aslında nasıl Peygamber düşmanı olduğunu anlayacaktı. Bu bilince ulaşan halka hükümet etmekse imkânsız olurdu, kısa bir süre için başta kalsalar bile, İslam'a hiçbir şey yapamazlardı.

Kerbela faciası, tüm İslam âlemini yerinden oynattı. Peygamber evladının ölümünde, sanki Resulullah (s.a.a) ölmüş gibi herkes üzgün ve öfkeliydi. Bu öfkeler her yerde yavaş yavaş Emeviler aleyhine kıyama dönüştü. Düne kadar İslam adına şirk ve küfrü yayan rejim, İmam Hüseyin'in (a.s) kanının bereketiyle, Müslümanlar tarafından yıkıldı. Böylelikle Peygamber'in (s.a.a) aziz dini İslam yok olmaktan kurtarılmış oldu.

Buraya kadar yaptığımız açıklamalardan anlaşılan şudur; İmam Hüseyin'in (a.s) yapmış olduğu "iyiliği emredip kötülükten sakındırma" tamamen fıkhi ölçüler içerisinde idi ve farz oluşu gün gibi aşikârdı. Hz. Hüseyin (a.s) Allah'ın bu emrini yerine getirmek için hiçbir şeyini feda etmekten çekinmedi. Kendi canını bu yolda feda etti, gözleri önünde en sevdiklerinin parçalanmasına, kardeşlerinin, evlatlarının öldürülmesine sabretti ve bütün bu acılara yalnızca Allah için sabretti. En büyük ülküsü olan cedit Resulullah'ın (s.a.a) dinini korumak için dayandı. Bütün bela ve musibetlerin ona sel gibi gelmesine rağmen, yolundan dönmedi, onurla ayakta durup, dinini savundu ve hedefi için yılmadan mücadele etti.

YEZİD'E BİAT EDİLMEMESİ

Soru 19: İmam Hüseyin'in (a.s) Yezid'e hiçbir şekilde biat etmemesinin nedeni ne idi, bunun delili ve mantıklı açıklaması nedir?

Öncelikle şunu bilmeliyiz ki; önemli bir zamanda verilecek kararlar, bir takım sebepler ve olayların sonucunda oluşmaktadır ve her iki taraf da bu anın gelmesini beklemektedir.

Peygamber'in (s.a.a) sünnetinden ve Hz. Ali'nin (a.s) adalet sisteminden uzaklaşma çok önceden başlamıştı, fakat halkı Resulullah'tan (s.a.a) ve onun varisleri Ehlibeyt'inden uzaklaştırma çabaları sinsî bir şekilde İslami görünümle devam etmekteydi. Ehlibeyt ve temiz sahabeler (Selman, Ebuzer, Mikdad gibi) her fırsatta hakkı söylemekte ve Müslümanlara gerçekleri anlatmakta idiler. Fakat her iki tarafın da son sözlerini söylemesinin zamanı gelmişti, artık bu iş bitmeliydi.

Muaviye'nin ölmesi ve yerine oğlu Yezid'in geçmesi bu ortamı sağlamış oldu. Yezid buna ilk olarak bütün inanç değerlerini, inkâr etmekle başladı:

*Haşim oğulları hükümetle oyun oynadılar,
Yoksa ne bir vahiy geldi, ne de bir haber.*¹

Yezid kesin bir karar almıştı, ne pahasına olursa olsun İslam'ı yok edip atalarının yolunu yeniden topluma hâkim kılacaktı. Bunun için de hiç kimsenin İslam lehine çalışmasına müsaade etmeyecekti, kabul etmeyenlerin hepsi önce tehdit edilecek, vazgeçemedikleri takdirde öldürülecekti. Bunun için de

¹ Maktel-i Harezmî, c. 2, s. 58.

ilk olarak İmam Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Ömer'den biat etmeleri istendi.

İşte bu esnada İmam tavrını ortaya koyarak, kararını vermek zorundaydı. En mantıklı ve doğru kararını da verdi. “Haklılığı” Kufelilerin davetine olumlu cevap vererek, hem tedbirle ve hem de “akıllıca” ilerletti. Herkese hücceti tamamlayarak da kıyamını “mazlumiyetle” yoğurdu. Böylelikle zalimlerin menfur yüzleri tarih boyunca kalıcı oldu, onlara olan kin ve nefret hiçbir aman azalmadı. Kıyamete kadar zalimlerin batıllığı, hakkın da haklılığı ancak şehadet ve esaretle mümkün olabildi.

Vahyin kaynağı, meleklerin gelip gittiği yer ve Cebrail'in indiği evde büyüyen İmam Hüseyin (a.s) gibi büyük bir şahsiyet, imamet ve ümmetin önderliği için bazı şartların bulunduğu inancındaydı. Her önüne gelen, ben Resulullah'ın (s.a.a) halifesiyim diyemezdi, önce gerçek halife olmak için o kriterleri kendisinde bulundurmalıydı. İmam'a (a.s) göre Yezid ve Yezid gibiler bundan çok çok uzaktı.

Hiz. Hüseyin (a.s) bunu şöyle buyurmaktadır: *“Topluma önder olacak kimse; öncelikle Allah'ın kitabını uygulamalıdır, hak din ile toplumda adaleti sağlamalıdır, kendisi de tamamen Allah'a teslim olmalıdır.”*

Medine valisi Velid, İmam'a (a.s) Yezid'in kendisine mektup¹ yazarak Muaviye'nin öldüğünü ve mutlaka kendisinden biat alması gerektiğini söyledi. Hazret ona şöyle buyurdu: *“Şimdi ben gizlide biat etsem kabul etmezsiniz, mutlaka herkesin önünde biat etmemi istersiniz, öyle mi?”* Velid “Evet” dedi. İmam *“Öyleyse sabah oluncaya kadar sabret ve bu konu hakkında kararını ver.”* diye buyurdu. Bu esnada Mervan, Velid'e dedi ki: *“Sakın Hüseyin'i bırakma, biati hemen şimdi al, yoksa ona bir daha asla gücün yetmez, biat edene kadar hapse at, etmediği takdirde de öldür.”*

¹ Tarih-i Yakubi,c. 2, s. 15.

Mervan'ın bu sözlerine İmam şöyle cevap verdi: *“Yazıklar olsun sana! Sen mi benim hapse atılmamı söylüyorsun? Yalan söyleyip, kendini alçaltıyorsun.”* Sonra Velid'e dönerek ona şöyle buyurdu: *“Biz nübüvvetin Ehlibeyt'i, risaletin kaynağı, meleklerin geliş gidiş yeri ve rahmetin sebebiyiz. Allah (varlık feyzini) bizimle başlattı ve bizimle noktalayacak. Yezid ise fasık, günahkâr, içki içen, haksız yere insanları öldüren ve açıkça günah işlemekten çekinmeyen birisidir. Benim gibi biri asla onun gibi birine biat etmez. Sabah kimin hilafete ve biat edilmeye daha layık olduğunu göreceğiz.”*

İmam (a.s) gittikten sonra Mervan şöyle dedi: *“Benim dediğimi yapmadın, bakalım bundan sonra böyle bir fırsat eline nasıl geçecek.”* Velid Mervan'a şöyle cevap verdi: *“Yazıklar olsun sana, sen benden dinimi dünyamı kaybetmemi mi istiyorsun! Dünyayı da bana verseler ben Hüseyin'i, biat etmedi diye öldürmem. Onu öldürmem nasıl beklenebilir. Hüseyin'i öldürenin kıyamette ameli hafif olur, Allah ona bakmaz, rahmetinden uzaklaştırıp büyük azaplara duçar eder.”¹*

Yukarıda getirdiğimiz bu bölüm; İmam'ın kıyamının sebebini, biat etmemesinin nedenini ve hareketin hedefini anlamamız için çok önemlidir. Çünkü buyurduğu nedenlerin her biri kıyam etmemesi ve biat etmemesinin farz olduğunu göstermektedir.

Biat etmeyişi için buyurduğu nedenleri herkes kabul etmektedir. Hatta Yezid'in amcasıoğlu Medine valisi Velid bile, hiçbir itirazda bulunmamış bu güçlü ve mantıklı delil karşısında sessiz kalmıştır.

“Benim gibi birisi onun gibi birisine biat etmez” sözü, kendisinin ne kadar yüce bir şahsiyet ve Yezid'in de ne kadar alçak bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Peygamber'in halifesi diye birine biat edilecekse, öncelikle onun Peygamber'e layık olması gerekir. Müslümanların

¹ Maktel-i Harezmî, s. 184.

literatüründe halifeye biat yani İslam'ın koruyucusuna, iyiliği emredip kötülükten sakındırana, Kur'ân'ı uygulayıp, Peygamber'in yerinde olana tam itaat ve teslimiyet demektir. Oysa Yezid kim Peygamber'in halifesi olmak kim?

Biat yani emrine amadeyim demektir, yani verdiğin her emri kayıtsız şartsız fedakârlıkla yapacağım anlamındadır. Bu Allah'ın her Müslüman için koymuş olduğu bir kanundur: **“Allah’a, Resulüne ve ulu-l emre itaat edin.”**

Şimdi Yezid gibi birisine biat etmek aslında fışk ve fücuru imzalamak demektir. Adaletsizliğin, kötülüğün, günahın, haksızlığın ve zalimleri onaylamanın, fasıkların destekçisi olmanın kanunlaşması demektir. İmam Hüseyin (a.s) gibi birisinin de biat ederek tüm bunlara imza atması imkânsızdır.

Yezid’e biat yani; günahsız insanların öldürülmesi suçuna ortak olup, İslam'ın yok olması için çalışmaktır, İmam Hüseyin (a.s) gibi yüce bir zat böyle utanç verici bir biate asla yanaşmaz.

Bütün Müslümanlar, Yezid’e biat ederek bu zilleti kabullenecek dahi olsalar, İmam asla böyle bir şeyi yapmaz. Onun varlığı İslam içindir, dini kurtarıp Allah'ın hükümlerini hâkim kılmak içindir. Böyle yüce bir zat; kötülüklerin, günahın ve zulmün kaynağı olana asla biat etmez.

İmam Hüseyin (a.s) diğer bütün Müslümanlardan çok farklıydı. O nübüvvet evinin bir parçası, risaletin madeni, meleklerin gelip gittiği yer ve Peygamber'in (s.a.a) kızının İmam Hasan'dan sonra kalan tek evladıydı.

Hazret durakların birinde ünlü şair Farazdak’a şöyle buyurmuştur: *“Bu halk; Allah’a itaat etmeyi bırakıp şeytana ibadet etmeye başlamış, açıkça günah işleyip ilahi sınırları aşmaktadır, içki içip fakirlerin ve yetimlerin hakkını yemededir.*

Bu durumda din ve izzet için, Allah kelimesinin yücelmesi için kıyam edecek olan sadece benim.”¹

İş, Yezid’in kendisini Peygamber’in (s.a.a) halifesi Müslümanların dini ve siyasi önderi unvanında ilan etmesine kadar vardı. Bu durum karşısında İmam’ın yapabileceği tek şey bu hilafeti onaylamamak, İslam âlemini bu büyük tehlikeye karşı uyarmak, Yezid hükümetinin meşru olmadığını açıklamak ve kıyam etmektir. Zira İmam Hüseyin’in (a.s) veya diğer önde gelen sahabelerin ve tabiinin biat etmesi demek, Yezid hükümetini onaylamak demektir. Bu da hilâfetin çizgisinin değişmesi, Müslüman liderliği kriterlerinin iptali ve toplumun dalâlete doğru sürüklenmesi demektir. Bu biat, ilahi insanların boynunda ateşten zincirler gibidir, onlar için dağlardan daha ağır ve en şiddetli azaplardan çok daha zordur.

İmam Hüseyin (a.s) bu mantıkla kıyam etti, bu sözünde büyük bir kararlılıkla durdu ve şöyle buyurdu: *“İmam; sadece Allah’ın kitabını uygulayan, adaleti sağlayan, hak dine teslim olup ve yalnız Allah için çalışan kimseden başkası olamaz.”²*

Aşura meydanında zulüm, işkence ve musibet her taraftan üzerine gelirken bile, yine bu sözünü tekrarlıyordu: *“Allah’a yeminler olsun ki yüzüm kanlar içinde Rabbimle görüşene kadar bu insanların isteklerini asla yerine getirmeyeceğim.”*

İmam Hüseyin’in (a.s) dönemini ve o zamanki İslam toplumunu tarafsızca daha iyi anlamak için, Ehlisünnet düşünürlerinden Seyyid Kutub’un şu sözlerine dikkat edelim:

“Emeviler hükümeti İslami bir hükümet değildi, aksine vahiy mantığından uzak, saltanat ve baskı rejimiydi. Emevi saltanatı tamamen cahiliyet döneminin düşünce yapısı ve sisteminden kaynaklanmaktaydı. Ümeyyeoğullarının hükümetinin, ne üzere kurulu olduğunu anlamamız için Muaviye’nin Yezid’e biat alma şekline dikkat etmemiz

¹ Tezkiretu’l-Havas, s. 252.

² Tarih-i Taberi, c. 4, s. 262.

yeterlidir. Muaviye, halktan bazı grupların toplayarak Yezid’e biat hakkında görüşlerini almak istedi. İçlerinden Yezid b. Megfe’e denilen bir şahıs kalkarak şunları söyledi: Emirelmüminin budur (Muaviye’ye işaret etti), eğer Muaviye ölürse Emirelmüminin şudur (Yezid’e işaret etti) ve kim Yezid’i halife olarak kabul etmezse hakkı budur (kılıcına işaret etti).” Sonra Muaviye ona oturmasını söyledi.

Seyyid Kutub, daha sonra Muaviye’nin Mekke’de nasıl kılıç, kandırma, tehdit ve zorla biat aldığını yazıyor.¹ Yezid’in de nasıl kişiliksiz, içkici, zinakâr ve namaz kılmayan birisi olduğunu dedikten sonra şunları ekliyor.

“Yezid’in yaptığı kötü işlerden bazıları şunlardır. Hz. Hüseyin’i öldürmek, Kâbe’yi mancınıklardan fırlattığı taşlarla yıkıp yakmak, Hirre vakasında binlerce Müslüman’ın canına kıyıp malına ve namusuna tecavüz etmek. Kim onun hakkında ne derse asla abartı olmaz, Yezid’in halife olarak tayin edilmesi İslam’ın kalbine, İslam’ın sistemine ve İslam’ın hedeflerine vurulmuş en büyük darbeydi.”²

Muaviye’nin hükümet döneminde, İslam’ın yönetim şekli günbegün hızla değişim içerisindeydi. Muaviye bu değişimi Yezid’i veliahdı olarak atamasıyla tamamladı. İşte bu Seyyid Kutub’un deyimiyle İslami sisteminin kalbine vurulmuş bir darbeydi, bu durum karşısında İmam Hüseyin’in (a.s) vazifesi İslam’ın bedenine vurulan bu darbeleri iyileştirmek, halka bu tür hükümet sisteminin meşru olmadığını ve İslam-i hükümet modeliyle uyummadığını göstermekti.

Hız. Hüseyin (a.s), kıyamıyla, İslam dininin Yezid rejimi hakkındaki görüşünü ameli olarak gösterdi. İmam’ın biat etmesi veya sessiz kalması halinde halk tamamen şaşkınlığa düşecekti. İslam hakkında yanlış düşüncelere kapılacaklardı, bunun sonucunda zaten İslam kalmayacaktı.

¹ el-Adaletu’l-İctimaiyye fi’l-İslam, s. 180.

² el-Adaletu’l-İctimaiyye fi’l-İslam, s. 181.

Ehlisünnet düşünürlerinden Muhammed Gazali, Emevilerin yaptığı yanlışlar hakkında şunları yazıyor: “Gerçekte İslam, Emevi fitnelerinden o kadar darbe aldı ki, İslam’ın yerine başka bir mektep olsaydı çoktan yok olmuştu.”

Eğer bu rejime karşı İmam Hüseyin kıyam etmemiş olsaydı, gerçek yüzleri ortaya çıkmayacaktı ve sonraları Allah’ın dininin ve İslami sistem yok olacaktı.

YEZİDİ HÂKİMİYETİN TEHLİKESİ

Soru 20: İmam Hüseyin'in (a.s) isticra (İnna lillah ve inna ileyhi raciun/Allah'tanız ve O'na döneceğiz) demesinden kastı neydi? Niçin İmam, Yezid'in hâkimiyeti ile İslam'ın Fatiha'sının okunacağını buyurdu?

İmam Hüseyin'in (a.s) buyurmuş olduğu tehlike irtica tehlikesidir. Bu tehlike o gün ki, İslam toplumunu tehdit eden diğer bütün tehlikelerden çok daha büyüktü. Yezidi hükümet döneminde gerisin geriye dönüş başlamıştı, yani cahiliyet dönemine, şirk ve puta tapma dönemine, İslami kültürden yoksun bir döneme, geri dönüş kendisini göstermeye başlamıştı.

Emeviler baskı yaparak İslam'ın temel öğretilerini toplumdan kazıma, İslam sistemini değiştirme, dinsel tüm düşüncüyü küçük görme planlarını uygulamaktaydılar.

İslam âlemi, özellikle de önemli şahsiyetlerin bulunduğu başlıca şehirler (Mekke, Medine, Kufe, Basra gibi) büyük bir sessizliğe gömülmüştü. Bu sessizliğin en önemli sebeplerinden biri de, Emevi rejiminin halk üzerinde korkutucu bir baskısının olması idi. İbn Ziyad ve Muğayre gibi valiler hiçbir şeyden çekinmeden Müslümanlara hakaret edip, haksız yere öldürmekte ve en acımasız işkencelere tabi tutmaktaydılar. Herkes korku ve ümitsizlik içerisinde sessiz kalmayı tercih ediyordu. Emeviler İslam maneviyatını ortadan kaldırmak ve İslam'ın emirlerini uygulayan Müslümanları da aşağılayarak, dini toplumdan tamamen dışlamaya çalışıyorlardı.

Ala-i şöyle diyor: “İslam düşünürleri için kesin olan; Emevilerin tüm fesatların kaynağı ve bütün özellikleriyle cahiliyet dönemini yeniden diriltmeye çalışanlar olduklarıdır.”¹

İbn Cevzi’nin torunu şöyle diyor: “Ceddim *Tezkire* adlı eserinde, Hüseyin’in (a.s) İslam dininin yok olduğunu gördüğü için onlara karşı kıyam ettiğini ve dinin temellerini sağlamlaştırmak için mücadele ettiğini yazıyor.”²

İmam, Yezid’in Ümeyye oğullarının planlarını uygulamasına müsaade etmiş olsaydı, bugün İslam’dan hiçbir şey kalmayacaktı ve eğer İslam’ın adı kalmış olsaydı bile öz Muhammedi İslam değil, Emevilerin düşünce tarzı ve Yezid’in yaptıkları İslam olarak bilinecekti.

Eğer Yezid’in halife olmasına kimse itiraz etmeseydi ve Müslümanlar onu Peygamber’in (s.a.a) halifesi olarak tanısalardı İslam memleketi, günahların, kötülüklerin, içkinin, kumarın, müziğin, köpek oynatmanın ve zinanın merkezi olacaktı. Çünkü halk, yöneticilerinin yaptıklarını kendisine örnek alır.

Yezid’in yöntemi olan irtica tehlikesinin önünü almak ve İslam’ı korumak için bu duruma karşı koymak gerekmekteydi. Böylelikle halk Emevi rejiminin İslam’ı uygulamadığını dolayısıyla da meşru olmadığını farkına varabilecekti.

Bununla beraber halkın dini gayretini uyandırmak şarttı. Ancak bu şekilde hükümetin din dışı plan ve programlarına duyarsız kalmayıp, karşı gelinebilirdi. Baştakilerin hain ve İslam düşmanı oldukları akıllardan çıkmazdı.

İmam Hüseyin’in (a.s) bu iki amaç için kıyam etmesi farz ve gerekliydi. Yani öncelikle Emevilerin maskesinin düşürülmesi, sonrasında halkın dini duygularının Emeviler aleyhine yönlendirilmesi gerekiyordu. Bunun neticesinde de halk Ehlibeyt’e yönelecek ve İslam’ı koruyacaktı.

¹ Semvu’l-Mana, s. 28.

² Tezkiretu’l-Havas, s. 283.

Düşmanın acımasızlığı İmam'ı yolundan vazgeçirmedi, çünkü İmam yalnızca Allah rızasını kazanıp, Allah tarafından verilen görevi yerine getirme peşindeydi. Görünüşte kazanmak veya kaybetmek onun için hiç önemli değildi, kazanmak da kaybetmek de onun için büyük bir şeref olacaktı.

“De ki: Siz bizim için iki güzellikten (şehitlik veya zaferden) birinin dışında başkasını mı beklemektesiniz?”¹

Sonuçta İmam Hüseyin (a.s) Allah yolunda, hak için şehit oldu, Rabbi katında en üstün değerlere ulaştı ve asırlar geçse de herkesin kalbinde en değerli insan oldu. Lakin onu şehit edenler Allah tarafından, melekler ve tüm insanlar tarafından lanetlendiler.

¹ Tövbe, 52.

KERBELA'DA HÜCCETİN TAMAMLANMASI

Soru 21: Kerbela'da veya başka yerlerde “hüccetin tamamlanması”ndan maksat nedir?

Aşura hareketinde İmam Hüseyin (a.s), halkı ve oradaki insanları bilinçlendirmek için değişik tebliğ yöntemleri ve metotları uygulamıştır. Bu tebliğ yöntemleri bir taraftan Aşura hareketinin tahrif edilmeden kalıcı olmasını sağlamış, diğer taraftan da İmam'ın yaranlarının güç kazanması ve düşman askerlerinin de morallerinin bozularak güç kaybetmesine neden olmuştur. Ayrıca düşmanın bütün yalan ve yanlış propagandalarının etkisiz olmasını sağlamıştır.

Bu yöntemlerden biri de hücceti tamamlamaktır. İmam Hüseyin (a.s) düşmanların yüzüne bütün bahane, özür ve tevil kapılarını kapamıştır. Böylelikle yeni neferlerin hak safına katılması ve bilinçsiz kimselerin de İmam'la düşmanlık yapmaması sağlanmış oluyor.

Hücceti tamamlamak, gerçeklerin anlaşılması için karşılıklı diyalogdur. Bu yöntem Peygamber ve Emirelmüminin'den İmam Hüseyin'e geçmiştir. İmam, hak ile batıl çatışmasında; davet, tebliğ ve irşadın unutulduğunu bunun yerine baskı, korkutma ve kaba kuvvetin yer aldığını açıkça görmekteydi. Bu yüzden hakkı açıklamak, gerçekleri tüm insanlara göstermek için onları karşılıklı diyaloga, delil getirmeğe ve mantıklı davranmaya davet etmekteydi. Bu hücceti tamamlamaktır, yani karşı tarafın hiçbir bahane getiremeyeceği şekilde, aklın kabul edeceği kesin delillerle hakkı göstermektir. Hz. Hüseyin (a.s) yine bir hüccet tamamlarken şöyle buyurmaktadır: *“Acaba ben sizin Peygamber'inizin kızının, ilk Müslüman ve amcasının oğlunun evladı değil miyim? Şehitlerin efendisi Hamza ve*

Caferi Tayyar benim amcam değiller mi? Resulullah'ın (s.a.a) benim hakkımdaki, 'Bu ikisi cennet gençlerinin efendisidir' hadisini duymadınız mı? Eğer benim yalancı olduğumu düşünüyorsanız o zaman gidin Cabir b. Ensari'ye, Ebu Said-i Hudri'ye, Zeyd b. Erkam'a ve Enes b. Malik'e sorun! Ben sizden birisini mi öldürdüm ki benden intikam almaya çalışıyorsunuz? Birinizin malına zarar mı verdim ki takas için karşıma geçiyorsunuz? Yahut birisinin canına mı kıydım ki kısas için buraya geliyorsunuz?"

Hiç kimse bir şey söylemedi sonra İmam yüksek sesle şöyle buyurdu: *"Ey Şebes b. Rebi ey Hicaz b. Ebher, ey Kays b. Eş'es ve sen ey Yezid b. Haris sizler değil miydiniz bana, 'Buradaki meyveler yetiştirilmiş, bağlar yemyeşil olmuş, çabuk gel seni bir ordu beklemekte' diye yazan? Hayır, Allah'a yemin ederim ki asla zavallı, zelil kimseler gibi biat etmem ve köleler gibi de kaçmam."*¹

¹ Tarih-i Taberi, c. 5, s. 424/427.

ŞEHİT OLACAĞINI BİLMEK

Soru 22: İmam Hüseyin (a.s) şehit olacağını biliyor muydu? Eğer biliyorduyse kendi ayaklarıyla ölüme mi gitti?

Şia rivayetlerinden anlaşıldığı üzere masum İmamlarda, Allah tarafından verilen gayb bilgisi bulunmaktadır. Yüce Allah şöyle buyuruyor: **“O, gaybı bilendir. Kendi gaybını (görülmez bilgi hazinesini) kimseye açık tutmaz (onu muttali kılmaz).”**¹

Bu ayetten anlaşıldığı gibi gaybı bilen yalnızca Allah’tır. Fakat Allah gayb bilgisini, Peygamber’ine veya diğer istediği kimselere verebilir.

Allame Tabatabaî bu hususta şunları yazıyor: “İmam Hüseyin (a.s), Şia inancına göre Allah tarafından Peygamber vasıtasıyla belirlenen üçüncü masum ve tam velayete sahip bir imamdır. İmam’ın olan veya olacak olayları bilmesi iki kısımdır.

Birincisi; imam her durumda âlemde oluşan bütün olayları ister beş duyu organımızla algılanabilen, isterse de hissi olaylar olsun hepsini Allah’ın izniyle bilmektedir. Örneğin gökteki varlıklar, geçmişte ve gelecekte olan olaylar.

İkincisi; Peygamber ve İmamların bilgisi diğer insanların bilgisi gibi normal bilgidir. Fiziksel kapasiteleri ve normal bilgileri ölçüsünde ne uygunsa o işi yapmaktadırlar.”

Şunu unutmayalım ki İmam’ın, kesin oluşacak olayları bilmesi cebir anlamında değildir. Zira Allah insanların yapacağı

¹ Cin, 26.

işleri bilmektedir, ama bu insanın özgürlüğüyle çelişmez. Allah insanın iradesini kullanarak özgürce yapacağı işi bilmektedir.

İmam Hüseyin'in (a.s) şehit olacağını, Resulullah (s.a.a) ve Hz. Ali (a.s) çok önceden bildirmişlerdi bu husustaki rivayetler mütevatir olarak birçok tarih ve hadis kitabında nakledilmiştir. İmam'ın şehit edileceği haberini sahabeler, Peygamber'in eşleri ve akrabaları, Peygamber'den direk veya dolaylı olarak duymuşlardı.

Hz. Hüseyin'in (a.s) Medine'den Mekke'ye oradan da Irak'a gideceği haberini alan İslam'ın ileri gelenleri, iyice korkup tedirgin olmaya başladılar. Çünkü herkes Peygamber'den nakledilen hadisler üzere İmam'ın şehit edileceğini biliyordu. Bundan ziyade, zaten Kufelilerin geçmişi, Hz. Ali'ye karşı vefasızlıkları, ayrıca Yezid'in ve ordusunun acımasızlığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir. İmam Hüseyin'in (a.s) şehit edilmemesi ve olayların başka bir şekilde cereyan etmesi çok zayıf bir ihtimaldir.

Hazret, sürekli olarak öldürüleceğini söylemekte ve hiçbir zaman Yezid'in azledilip yeni bir hükümetin kurulacağı haberini vermemekteydi. Lakin ister sonunda öldürülmek olsun, isterse de hükümete ulaşmak her halükarda bütün Müslümanların vazifesi İmam Hüseyin'in (a.s) yanında yer almaktır, Yezid'e biat etmeyip zalim hükümete karşı kıyam etmektir. Elbette İmam da halkın topluca kıyam etmeyeceğini iyi biliyordu, dolayısıyla kendisi ve yanındaki az bir grupla sonunda ölüm olsa bile kıyam etmek zorundaydı. Bu yüzden şehit olacağını önceden söylüyordu.

Bazen kendisine Irak'a gitmemesi gerektiğini söyleyenlere şöyle buyuruyordu: *“Ben Resulullah'ı (s.a.a) rüyamda gördüm, beni yapmam gereken bir işle görevlendirdi, onu yapmam çok daha iyi olacaktır.”*¹

¹ Tarih-i Taberi, c. 4, s. 292.

Keşfu-l-Kumme adlı eserde, İmam Zeynelabidin'den (a.s) şöyle nakledilmektedir: “Yol boyunca nerede dursak, babam hep Hz. Yahya'nın nasıl şehit edildiğinden bahsederdi. Örneğin bir gün şöyle buyurdu: Dünyanın Allah katında değersiz ve kötü olmasının sebeplerinden birisi de Hz. Yahya'nın mübarek başının kesilip, İsrailoğullarından zinakar bir kadına hediye olarak sunulmasıdır.”

Sonuçta, hadislerden ve tarih kaynaklarından anladığımız kadarıyla İmam Hüseyin (a.s), şehit olacağını ve askeri bir başarı kazanmayacağını kesin bilmekteydi. Fakat her şeye rağmen kıyam etmesinin nedeni; Yezid'in hükümetinin batıl olduğunu ilan etmek, Resulullah'ın (s.a.a) getirdiği dini, hurafelerden temizlemek ve İslam'ı Yezid hükümetinin yok edici darbelerinden korumaktır.

İmam Hüseyin'in (a.s) en büyük başarısı; haklılığını Kufelilerin davetine olumlu yanıt vererek göstermesidir. Böylece herkese hücceti tamamlamış oldu. Hareketini de mazlumiyet ile birleştirerek zalimlerin maskesini düşürüp, kıyamını tarih boyunca ebedi kıldı. Eğer bugün Kerbela kıyamı üzerinden asırlar geçmesine rağmen hala canlı, hala özgün ve hala ilahi bir renge sahipse bu şehadet ve esaret sayesinde.

KENDİNİ ÖLÜME ATMAK

Soru 23: Eğer insanın hedefi öldürülmek, mazlum konuma düşmek ve ailesinin esir olması olursa, bu insanın kendisini ölüme atmasıdır. Bu da, akıl ve şer'i hükümlere göre haramdır, ayette şöyle buyruluyor: “Allah yolunda infak edin ve kendinizi kendi ellerinizle tehlikeye atmayın”¹ Öyleyse niçin İmam Hüseyin (a.s) öldürüleceğini bildiği halde hareket etti ve öldürülmesine neden olacak işler yaptı?

Bir: Fıkhi açıdan, kendini ölüme atmak her halükarda haramdır diyemeyiz. Konum ve durum itibarıyla bazen haram, bazen de farzdır. Yukarıdaki ayette genel olduğunu farz edersek, bunu diğer ayetlerle karşılaştırıp sınırlandırmak mümkündür.

Eğer İslam yok olmak üzereyse ve İslam'ı korumanın tek yolu kendini ölüme atmaksa acaba hala bu iş haramdır diyebilir miyiz? Hem akli ve hem şer'i açıdan canını korumak için İslam'ı tehlikeye atanların kıyamet gününde sorumlu olduklarını söylememek mümkün mü?

Cihadın felsefesi; tevhide davet, Allah'tan başkasına tapmaktan insanlığı kurtarmak, İslam'ı korumak ve İslam memleketini düşmanların saldırılarından muhafaza etmektir. Bütün bunlar için, insanın canını feda etmesi farzdır.

Eğer dini ve İslam memleketini korumak, bir grup askerin canını feda etmesiyle sonuçlansa, yine de savaşıma devam edilmelidir. Bu durumda insanın canını tehlikeye atması ve Allah yolunda feda etmesi farzdır.

¹ Bakara, 195.

İki: Bu hüküm (kendini ölüme atmak haramdır) irşadi bir hükümdür ve akıl tarafından kötü bir iş olduğu da onaylanmaktadır. Açıkça bilindiği gibi, aklın bir işi inkâr etmesi daha önemli bir maslahatın olmadığı yerdedir. Ama candan da önemli bir maslahat varsa, bu durumda akıl tehlikeye atılmanın hiçbir sakıncasının olmadığına, bilakis gerekli ve güzel olduğuna hükmedecektir.

Üç: Kendini ölüme atmayı ve helak etmeyi değişik şekillerde düşünebiliriz; bunlardan biri boş yere, hiçbir faydanın olmadığı halde insanın kendisini ölüme atmasıdır. Ayette anlatılmak istenen de budur. Elbette insanın, aklın ve şer'in doğru bilmediği ve faydasız gördüğü bir iş için kendini ölüme atması haramdır. Fakat faydalı görüp onayladığı iş için – dini korumak, Allah'ın hükümlerini yaşatmak vb- olursa bunun sakıncası olmadığı gibi boşu boşuna ölmüş sayılmaz. Aksine bu insan kendisini kalıcı kılmıştır.

Dört: Ölüm pahasına bile olsa cihat meydanında Allah için direnmek, güzel bir iş hatta farzdır. Böyle olmazsa, yani savaş meydanında ölümü gördüğü anda kaçarsa, bu düşmanın moral bulması ve İslam ordusunun da yenilmesine sebebiyet verecektir. Kimse savaş meydanında direnip düşmanla ölesiye savaşmayı yanlış bir iş olarak algılamamıştır. Bilakis İslam'ın ilk döneminden beri bunu başarabilmek büyük bir şeref ve onur kaynağı olmuştur. Caferi Tayyar'ın Mute savaşında göstermiş olduğu yiğitlik bunun bir örneğidir. Bu şekilde ölüme atılmak, canını feda etmeye çalışmak, şehadete ulaşmak aslında ebedi saadete doğru koşmaktır. Allah'a yakın olmaktır, kesinlikle intihar değildir.

Bütün bunlardan sonra şunları söyleyebiliriz:

1- İmam, bütün Müslümanlardan daha çok Allah'ın hükmüne vakıftır ve o hiçbir zaman hata yapmaz, günah işlemez, yapmış olduğu her şey Allah'ın emridir ve şer'i yükümlülüktür.

2- Emeviler ne olursa olsun İmam'ı şehit edeceklerdi, ister Mekke'de kalsın isterse Irak'a gitsin, nerede bulsalar öldüreceklerdi. İmam, olayı bütün yönleriyle inceleyip kıyamı ona göre ayarlamıştı. Aşura hareketini biraz inceleyecek olursak İmam'ın, şehadeti ve mazlumiyetiyle İslam'ın kalıcılığını en yüksek derecede sağlamak için bütün ayrıntılara dikkat ettiği göreceğizdir.

3- İmam Hüseyin'in (a.s) kıyam etmesi, biat etmeyip düşmana teslim olmaması, dolayısıyla da bütün acı ve musibetlere katlanmasının tek nedeni Allah'ın dinini korumaktı. Allah'ın dinini koruyup yaşatmaktan daha büyük ne olabilir? İmam'ın bu yolda kendi canını, akrabalarını ve arkadaşlarını feda etmesi yüce bir değerdir. Bunun için de şehadeti seçip, bütün acı ve sıkıntılara gönlü açık bir şekilde yürüdü.

KERBELA'DA KADINLARIN KONUMU

Soru 24: İmam Hüseyin (a.s) öldürüleceğini bildiği halde, niçin ailesini de yanında götürdü? Ayrıca Kerbela kıyamında kadınların konumu ve rolleri neydi?

İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamı iki boyuttan oluşmaktadır ve her boyut içerisinde farklı görevler bulunmaktadır. Birinci boyuttakilerin vazifesi; canlarını feda ederek, şehadete ulaşmak, ikinci boyuttakilerin vazifesi ise; bu hareketin ve şehadetin mesajını ulaştırmaktı. Kerbela kıyamında, kadınlar ikinci boyuttaki görevi üstlenen ve onu birçok fedakârlıkla en güzel şekilde yerine getirenlerdir. Onlar, her ne kadar Aşura gününde İmam'a ve yaranlarına birçok yardımda bulunmuş olsalar da asıl görevleri "mesaj ulaştırmak" idi.

İmam Hüseyin'in (a.s), kıyamının mesajının ulaşmasındaki kadınların rolünün daha iyi anlaşılması için öncelikle iki konuyu belirtelim; birincisi rivayetlerden anladığımız kadarıyla İmam'ın başına gelenlerin hepsi belli bir hesap üzereydi. Ailesinin bu yolculukla esir olarak birçok zulüm göreceğini bildiği halde yine de yanında götürdü. Zira Allah'ın bunu istediğini mana âleminde bizzat Peygamber'in (s.a.a) kendisi İmam'a (a.s) buyurmuştu. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Allah onları esir olarak görmek istiyor."*

Böylece İmam (a.s) ailesinin esir olmasının Allah'ın rızası olduğunu anlayarak ailesini de yanında götürdü. İmam Hüseyin (a.s) bu işi yaparak aslında elçilerini bütün şehirlere, hatta düşmanın kalbine kadar gönderip, kıyamının mesajını ulaştırmayı başardı.

Kadınların tarihte etkili olduğu hakkında ikinci bir konuysa, kadınların tarihin akışını değiştirdikleri önemli olaylarda çok etkili olduklarını herkesin kabul etmesidir. En azından direkt olmasa da dolaylı olarak kesinlikle etkilidirler. Şöyle ki, kadın erkeği şekillendirir, erkek de tarihi ve kadının erkeği şekillendirmedeki etkisi erkeğin tarihi oluşturmadaki etkisinden çok daha fazladır. Genel olarak kadınların tarihte etkin bir rol oynamasını üç kısma ayırabiliriz.

Bir: Bazı toplumlarda kadınlar bir hazine gibi değerlidirler, ama toplumu yönlendirme, yönetme ve karar hususunda hiçbir rolleri bulunmamaktadır. Kadın sadece değerli bir “şey”dir, fakat bir şahsiyet değildir. Erkek için çok değerli olduğundan, sürekli belli sınırlar içerisinde tutulmaktadır. Böyle toplumları oluşturan tamamen erkektir.

İki: Bazı toplumlarda ise; kadın “şey” değildir kendisi için bir şahsiyet kazanmıştır, toplumsal olmuş, toplu iradede etkin bir rol oynamaya başlamıştır, ama bu defa da değerli olma özelliğini kaybetmiştir. Kadın her yerde olduğu için değerini kaybetmiş, sıradan ve değersiz bir hal almıştır. Bilgi, kararlılık, güç, kariyer, değişik işleri yapabilme kabiliyeti vb. özellikler ona şahsiyet kazandırmıştır, fakat diğer taraftan artık erkeğin gözündeki değeri, paha biçilmez bir hazine olma özelliği yok olmuştur. Kadının doğasında erkek için önemli olmak vardır, eğer erkeğin gözünden düşecek olursa bu onun yıkımı demektir. Bu toplumu her ne kadar kadın ve erkek beraber oluşturmuşsa da, kadın erkek için ucuz bir eşya gibidir. Hiçbir erkeğin gözünde saygın, kıymetli ve onurlu bir konuma sahip değildir.

Üç: İslam’ın toplumsal sistemine göre; kadın hem değerli, hem de üstün şahsi özellikleri kendisinde toplayan olmalıdır. Birinci grup değer verdi, ama şahsiyet vermedi, ikinci grup şahsiyet verdi ama değerini yok etti. İslam ise her ikisini de kadına sunmaktadır. Kadın bir taraftan kemalleri kendisinde toplamalı örneğin; bilgi, hüner, güçlü irade, korkusuzluk,

yaratıcılık, manevi boyut vb. ruhi ve cismi kemallere sahip olmalıdır. Fakat diğer taraftan da müptezel, ele ayağa düşmüş olmamalıdır.

Kur'ân-ı Kerim, kadınlara şöyle değer vermiştir: Âdem'le beraber Havva'ya da ağaca yaklaşmamasını buyurmuştur, Sara da Hz. İbrahim gibi melekleri görmekteydi, Meryem'e cennetten özel yiyecekler geliyordu ve Hz. Fatıma (s.a), kevser (çok fazla hayırlı) olarak adlandırılmıştır.

İnsanlık tarihinin en örnek kadını, Hz. Fatıma'dır. O Peygamber'in, ev işlerini yapmasını istemesine sevinmekte, ama yeri geldiğinde de tüm tarihin kaderini etkileyecek, dünyanın en bilgin insanların bile yapamayacağı türde bir konuşmayı camide yapmaktadır. Ama konuşmasını erkeklerin önüne çıkmadan, perdenin arkasında yapmıştır. Böylece hem kendisinin kadınlık sınırlarını korumakta ve hem de toplumsal olaylara duyarsız kalmamaktadır.

Bu iki konuyu açıkladıktan sonra, şimdi Kerbela tarihinin kurucularının kadın ve erkek beraber olduklarını söyleyebiliriz, yalnız herkes kendi bölgesinin sınırlarını aşmadan bu tarihi oluşturmuşlardır.

Erkeklerin Aşura gününde ifa ettiği roller çok açıktır. Kadınların özellikle de Hz. Zeyneb'in başarması gereken görev ise; Aşura gününden sonra başlamaktadır. O, İmam Hüseyin'in (a.s) şehit olmasıyla bedeninin başında ilk matem tutandır. Onun matemini dost düşman herkesi ağlatmıştır. İmam Seccad (a.s) ile kadınlar ve çocuklarla ilgilenmiştir. Kufe'ye vardıklarında, Hz. Ali (a.s) gibi cesurca ve Hz. Fatıma gibi hayâ ile Kufelileri kendilerine getirecek konuşmayı yapmıştır. İşte İslam'ın örnek olarak sunduğu kadın modeli budur. Gelişmiş, mükemmel ve toplumsal bir şahsiyet ve bununla beraber kadınlık sınırlarını koruyup, hayâli ve iffetli olmak.¹

¹ Hüseyini Yiğitlik, c. 1, s. 397/411 ve c. 2, s. 231/236.

Buraya kadar belirttiklerimize dikkat ederek, İmam Hüseyin'in (a.s) ailesini de yanında bulundurması birkaç yönden çok önemlidir.

1- Kadınlar ve çocuklar mesajı ulaştırma gücüne sahiptirler.

2- Mesajı ulaştırma kabiliyetiyle beraber, düşman kadınlara karşı bir şey yapamazdı. Zira kadın olmaları nedeniyle bir saygısızlık yapılacak olsaydı, bunu bütün toplum kınayıp karşı gelecekti.

Bu konunun daha iyi anlaşılabilmesi için birkaç noktaya değinelim:

Bir: Mesajı Ulaştırmak

İslam'daki toplumsal görevler sadece erkeklere özel değildir; kadın ve erkek her ikisini de kapsamaktadır. Müslüman tüm kadın ve erkekler; hak batıl hareketleri, velayet ve rehberlik gibi konularda duyarsız kalamazlar ve tutumlarını sergilemek zorundadırlar. Hak yolda ilerleyip, hak öndere itaat etmeli, batılın karşısında olup fasit hükümetleri eleştirebilmelidir. Müslüman'ım diyen herkesin vazifesi toplumsal konularda faaliyet içerisinde olmaktır.

Nasıl ki Hz. Zehra masum İmam'ın hakkını savunup gaspçı halifelerin gerçek yüzünü gösterdiyse, Hz. Zeyneb de Kerbela'da İmam Hüseyin'le omuz omuza bu yolu devam ettirmiştir.

Bütün kıyamlar ve özgürlükçü hareketler iki bölümden oluşmaktadır, bunlardan bir "kan" diğeri de "mesaj"dır. Kandan maksat; kutsal hedef için savaşma silahlı mücadeleye girişmek dolayısıyla da ölmek ve öldürmektir. Mesaj'dan maksat ise; kıyamın ülkü, ideal, hedef ve yapılış nedenini toplumun tüm kesimine ulaştırmaktır.

İmam Hüseyin'in (a.s) mukaddes kıyamını inceldiğimiz zaman bu iki bölümü açıkça görmekteyiz. Aşura günü ikindi vaktine kadar "kan" bölümü uygulanmaktadır, bu bölümde

bayrak Hz. Hüseyin'in (a.s) elindedir. İkindiden sonra ise; "mesajı ulaştırma" bölümü başlamada, bu bölümde bayrak Hz. Seccad ile Hz. Zeyneb'in elindedir.

Onlar İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamının felsefesini, hedefini ve amacını ateşli konuşmalarıyla herkese duyurmaya başlamışlardır. Böylece zalim Emevi rejimini rezil etmişlerdir.

Emevi saltanatı, Muaviye'nin döneminde başlayarak, tüm İslam âleminde, özellikle de Şam bölgesinde Ehlibeyt aleyhtarlığında geniş bir propaganda çalışması içerisine girmişlerdi. Bu büyük insanlara, birçok asılsız nispetler verip, yalan hadislerle halka karşı kötölemeye başladılar. Tüm imkânlara sahip olan Ümeyyeoğulları, İmam'ın kıyamını da halka yanlış aksettiriyordu.

Eğer Hz. Seccad, Hz. Zeyneb ve diğer kadınlar gerçekleri halka ulaştırmasalardı, insanlar Kerbela hareketini çok yanlış anlayacaklardı. İmam'ın tüberküloz ve akciğer hastalığından öldüğü yalanı yayılmaya başlamıştı bile.

Kerbela faciasından geriye kalanların, esirlik döneminde gerçekleri olduğu gibi anlatmaları, böyle bir tahrifin yayılmasına izin vermemiştir. Emevilerin Şam bölgesinde nasıl hükümet ettiklerini inceleyecek olursak, Kerbela kıyamından geriye kalanların orada bulunmalarının gerekliliği çok daha iyi anlaşılacaktır.

İki: Emevilerin Propagandalarını Etkisiz Kılmak

Şam bölgesi fethedildiği ilk günden beri Halid b. Velid ve Muaviye b. Ebu Süfyan gibilerinin yönetimi altında olmuştur. Bu bölgenin halkı, Peygamberin (s.a.a) konuşmalarını duymamış, saygın sahabelerin yaşam tarzını görmemiş ve İslam'ı en azından Medine'deki gibi tanımamış kimselerdi. Her ne kadar Şam bölgesinde, 113 sahabe bulunsa da bunların çoğu Peygamber'i pek fazla derk etmemiş ve sadece bir iki hadis öğrenmişlerdi. Bunlarda zaten genelde Ömer ve Osman'ın hükümeti döneminde ölmüşlerdi. İmam Hüseyin (a.s) kıyam

ettiği zaman Şam'da sadece on bir tane sahabe bulunmaktaydı. Yetmiş seksen yaşlarında olan bu sahabeler, kendilerini toplumdan soyutlayarak, inzivaya çekildiklerinden, toplum üzerindeki etkilerini de kaybetmişlerdi.

Sonuçta, Şam halkı gerçek İslam adına hiçbir şeyi bilmiyorlardı. Onlar için şimdiki hâkim hükümet İslam öncesi Bizans hükümetlerinden farksızdı. Muaviye'nin kendisi için saraylar yapması, cafcacflı yaşamı, milletin hakkını istediği gibi harcaması ve karşı gelenleri öldürüp, sürgünlere göndermesi; Şam halkı için çok normaldi. Çünkü böyle bir hükümet, İslam gelmeden önce de orada bulunmaktaydı. İlginç olanı bunların Medine'deki Peygamber'in hükümetinin de böyle bir sistem üzere kurulu olduğunu sanmalarıydı.¹

Muaviye, Şam bölgesinde hükümeti kırk iki yıl elinde tuttu ve bu süre zarfında halkı bilinçsiz, İslami öğretilerden yoksun, onun istekleri karşısında körü körüne bağlı olarak yetiştirdi.² Muaviye kırk iki yıl boyunca, Şam halkı üzerinde sadece siyasi hâkimiyet kurmakla kalmayıp, düşünce ve dini yönden de tam hâkimiyet sağladı. Öyle ki, onun İslam adına dediği her şeyi kabul eden, hiç soru sormadan inanan, kör ve sağır bir toplum oluştu.

Emevi hükümeti, büyük bir kinle, Peygamber'in (s.a.a) tertemiz Ehlibeyt'ini Şam halkına insanların en kötüsü, Ümeyye oğullarını da yaratılmışların en üstünleri olarak tanıttı. İnsanlar o kadar bilinçsiz bırakılmışlardı ki Abbasiler Emevileri yıkıp devleti ele geçirdiklerinde, Şam'ın ileri gelen devlet adamlarından biri Ebu'l-Abbas'ın yanına gelerek, yeminle Merva'nın (Emevilerin son padişahı) ölümüne kadar Ümeyyeoğullarından başka hiç kimseyi Peygamber'in ailesi

¹ İmam Hüseyin'in (a.s) Kıyamı, Cafer Şehidi, s. 185.

² Berresiyi Tarihi Aşura, Ayeti, s. 47.

olarak tanımadıklarını ve Peygamber'in varisleri olarak yalnızca onları bildiklerini söylüyordu.¹

Bunu gördükten sonra, Kerbela esirleri Şam'a geldiğinde, yaşlı adamın İmam Zeynelabidin'e söylediği şu söze pek şaşırmmamak gerek:

“Allah'a şükürler olsun ki, sizleri öldürüp yok etti ve insanlığı sizin kötülüklerinizden korudu.” İmam Seccad (a.s) sabırla Şamlının bütün diyeceklerini dinledi, sonra ona şu ayeti okudu: **“Ey Ehl-i Beyt! Ancak ve ancak Allah sizden her çeşit pisliği, suçu gidermek ve sizi tam bir temizlikle tertemiz kılmayı diler.”**²

Sonra “bu ayet bizim hakkımızda inmiştir” diye buyurdu. İmam'ın bu konuşmasından sonra Şamlı kandırıldığını anladı. Önceden düşündüğü gibi esirlerin, İslam düşmanı ve bozguncu kimseler değil, Peygamber'in evlatları olduklarının farkına vardı ve dediklerine pişman olup, tövbe etti.³

Demek ki Hz. Seccad ve Hz. Zeyneb'in esaretleri boyunca, özellikle de Şam'da yaptıkları konuşmalar, Ehlibeyt düşmanlarının onlarca yıllık yalanlarını gün yüzüne çıkarıp, propagandalarını etkisiz hale getirdi.

Üç: Zalimlerin Gerçek Yüzlerini Göstermek

İmam Hüseyin'in (a.s) ailesinin de Kerbela'da bulunmasının bir diğer nedeni; zalim, acımasız ve insanlık dışı Yezid rejiminin gerçek yüzünü göstermekti.

İnsanların mesajı kabul etmesi ve mesajın gerçek olduğuna inanmalarının önemli etkenlerinden biri, mazlumluktur. Kim olursa olsun, insan olan herkes haksızlıktan, zulümden, zalimden nefret eder ve mazlumu sevip onun yanında yer almayı ister.

¹ Şerh-i Nehcu'l-Belağa, İbn Ebil Hadid, c. 7, s. 159.

² Ahzap, 33.

³ Luhuf, s. 74.

Tarih boyunca mazlumluğun en büyüğü, Kербela hadisesinde yaşanmıştır. Gelmiş geçmiş en büyük zulüm ve eziyetler Kербela’da İmam Hüseyin’e ve onun ailesine uygulandı. İmam’ın ailesi de esaretleri dönemi ve sonrasında başlarına gelenleri, maruz kaldıkları zulümleri herkese anlattılar. Öyle ki aradan asırlar geçmesine rağmen şimdi bile onların mazlumca sesleri kulaklarda yankılanmaktadır.

Savaşmak için ne bir güç ve ne de bir silahı olan çocuk ve kadınlar, düşman askerleri tarafından acımasızca dövüldüler. Altı aylık bebek Fırat nehrinin yanı başında susuz öldürüldü, dört beş yaşındaki kız çocuğu babasının parçalanmış bedeninin başında acımasızca dayak yedi, kadınlar kırbaçlandı, her şeyleri yağmalandı...

Bütün bunlar Yezid’in gaddar, hunhar ve acımasız yüzünü göstermek için, İmam Hüseyin’in (a.s) şehit olması kadar önemlidir. Çocukların “su” diye inlemeleri, Ali Asgar’ın kanla dolmuş beşiği, bebeklerin bile zulüm görmesi ve bunun gibi yapılan acımasızlıklar yüzünden o dökülen kanlar hala canlılığını korumaktadır. İmam Seccad (a.s), Şam’da Emevilerin gerçek yüzünü halka gösterip, onları rezil rüsva edecek şu gerçekleri haykırdı: *“Babam Hüseyin’i parça parça ederek, en ağır işkencelerle şehit ettiler. Kafesteki kuş misali kanatlarını yolup, kırarak öldürdüler.”*

İmam Seccad (a.s), bu mazlumluğu anlatarak kimseye itiraz yolu bırakmadı. Eğer sadece, “Babamı öldürdüler” diye buyursaydı, “Savaşın özelliği bu, ölmek de var öldürmek de, öldürülenlerden biri de Hüseyin’dir” diye itirazda bulunabilirlerdi. Fakat İmam Seccad (a.s) hiçbir eleştiriye mecal vermeyecek şekilde buyurdu: *“Peki niçin bu şekilde öldürdünüz? Niye işkencelerle, yavaş yavaş öldürdünüz, niçin suyun kenarında susuz bıraktınız? Neden defnedilmesine izin vermediniz, kadın ve çocuklara niye saldırıp dövdünüz? Kundaktaki bebeğin suçu ne idi, ona bile acımadan öldürdünüz?”*

Kimsenin bu sözlere bir itirazı olamazdı, bu işlerin haklı çıkarılacak bir tarafı yoktu. Bu sözler Şam'da tufanlar estirdi, insanlar kandırılmış hissi ve öfkesiyle gerçekleri öğrenmek istedi ve Emevi rejimi aleyhine büyük bir hareketlilik başladı.

Yezid, aslında İmam Hüseyin'i şehit edip, ailesini de esir alarak tüm potansiyel karşıtlığa gözdağı vermek istemişti, bu herkes için bir ibret olacaktı. Böylece hiçbir başkaldırı başlamadan bitecekti. Kendisini kabul etmeyip, karşı olan herkesi böyle bir sonun beklediğini gösterdi. Lakin hiçbir şey onun planladığı gibi olmadı.

İmam Hüseyin'in (a.s) yiğitçe, onurluca zulüm karşısındaki direnişi ve İmam Seccad ile ailesinin mesajı her yere ulaştırması yeni özgürlükçü hareketleri peşi sıra getirdi. Öyle ki, yalnız Müslümanlar değil, tüm özgürlüğe susamış, zulüm altında ezilenler nasıl zulme karşı durup, özgürlük için mücadele edeceklerini öğrendiler.

İmam'ın ailesini de Kerbela çölüne götürmesini irfani bir bakışla inceleyecek olursak; o zaman İmam'ın sonsuz ve katıksız ihlâsını göreceğizdir. O tüm varlığını Allah yolunda sadece O'nun hoşnutluğu için feda etmiştir. İmam Hüseyin'in (a.s) bu ihlâsının dünyadaki getirisi; kıyamının asırlar geçmesine rağmen kalıcı olmasıdır. Ahiretteki faydası ise; herkesin imreneceği en üstün makam ulaşmaktır.

Üçüncü Bölüm

SİYASİ DÜŞÜNCE

Ali Rıza MUHAMMEDİ

HÂKİM YÖNETİME KARŞI AYAKLANMAK

Soru 25: Acaba İmam Hüseyin'in (a.s) devlet aleyhine gerçekleştirmiş olduğu bu kıyam bir çeşit ayaklanma değil midir? Ayrıca İslam, yönetimde olan devlete karşı başkaldırmayı hangi durumlarda caiz bilmektedir?

Aşura günü Ömer b. Sa'd'ın ordusundan Amr b. Haccac adlı biri şöyle bağıırıyordu: “Ey Kufeliler! Birliğinizi koruyun, emirleri en güzel şekilde yerine getirin, dinden çıkmış ve başkanımıza (Yezid) karşı gelen bu kimseleri öldürmekten çekinmeyin.”

Bu sözleriyle İmam Hüseyin'i, Müslümanların halifesine karşı gelen ve onun aleyhine başkaldıran ve bu yüzden de mutlaka öldürülmeyi hak eden biri olarak tanıtmaktaydı. Maalesef günümüzde bile bu düşünceleri taşıyanlar bulunmaktadır, bazılarına göre hâkim devlet her ne kadar zalim ve kötü olsa dahi, ona karşı gelip kıyam etmek caiz değildir.

İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamı hiç şüphesiz zalim devlete karşı yapılan bir başkaldırıdır. Fakat şunu unutmayalım ki; İslam dininde devlete karşı faaliyetlerde bulunmak tamamen haram değildir. Her ne kadar bazı mezhepler kabul etmese de, bir takım özel durumlarda bu iş caiz hatta farzdır. Başkaldırma hakkı, direk olarak siyasi bağılılık ve devlete itaatle alakalıdır. Yani “devlet aleyhine kıyam etmek doğru mudur?” sorusuna cevap vermeden önce, “devlete neden itaat edilmelidir?” sorusuna cevap verilmelidir. Acaba devlete itaat kayıtsız şartsız mıdır yoksa bazı durumlarda itaat edilmeyebilir mi? Eğer itaat edilmeyebilirse bu hangi durumlardadır? Bu ve buna benzer sorulara cevap verilmelidir.

Bu sorulara öncelikle demokratik düşünce sistemi, sonra da ilâhî düşünce sistemine göre cevap verelim:

Bir: Demokraside Başkaldırı Hakkı

Batıya göre bir devletin meşruluğu halkın, o devleti isteyip, hoşnut olmasına bağlıdır. Devletin en önemli görevi vatandaşlarının emniyetini sağlamak ve vatandaşların en önemli görevi ise devlete itaat etmektir. Devlet tarafından kanunların konulması ve bu kanunların da uygulanması, halkın devleti seçip, kendi vekili olarak seçmesinden kaynaklanmaktadır.

Demokratik sistem taraftarları, devlete karşı ayaklanmanın doğru olmadığını kabul etmektedir. Başkaldırının yapılabileceğini kabul edenler de bunun halkın geneli tarafından yapılabileceğini, küçük bir grup tarafından olamayacağını savunuyorlar. Amerika özgürlük bildirgesinde şunlar yazılmaktadır:

“Devletler adil güçlerini hükümet edilenlerin razı olmalarından kazanmaktadırlar. Bize göre hükümet sistemi bu hedefi yok etmeğe dönüştüğü zaman, bu hükümeti yıkmak, değiştirmek ve yerine yeni bir hükümeti belirlemek halkın en doğal hakkıdır.”

Jean Leac, her ne kadar da insan haklarının koyu savunucularından olsa da, en doğal hakları devlet tarafından alınan halkın ne yapması gerektiği hakkında açık bir görüş belirtmemektedir. Bilakis şöyle diyor: “İnsanlar tarafından konulan tüm kanunların üstünde olan kanun, halkın vereceği son karardır. Eğer yeryüzünde halkın hakkını savunacak biri olmasa, artık haklarını Tanrı’ya bırakmalıdırlar!”

Sonuçta, demokrasi taraftarları, demokratik bir toplumda devlet aleyhine başkaldırıcıyı doğru bilmemektedir. Onlara göre hakları verilmeyenler buna göz yummalılar, demokrasi azınlıklara isteklerini belirtme hakkı verecektir, fakat ne olursa

olsun azınlıklar devlete karşı gelemesler. Bu düşünce, kendi içindeki bazı düşünürler tarafından şu şekilde eleştirilmiştir:

1- Niçin vatandaş devleti kendisi için tehlike olarak görmeye başladı mı, devlete olan hoşnutluğunu geri çekmesin?

2- Çoğunluğun hegemonyasında, azınlığın haklarının çiğnendiği çok görülmüştür. Öyle ki bazı demokratik devletler baskıcı, korkutucu ve zalim olmuşlardır. Tarih, genel isteğin tekil isteklere dayatmalarla sonuçlandığını göstermiştir.¹

3- Azınlıkların kendilerini ifade etme hakkına sahip oldukları kanısına varan kimdir? Kim azınlıkların haklarının verildiği ve başkaldırmalarının doğru olmadığı yargısına varabilir? Bunu belirlemek azınlıkların görüşüyle aynı olmadığı takdirde hiçbir hak verilmiş sayılmaz. Velhasıl; demokrasiyi savunan kimse başkaldırma hakkı sorununa bir çare bulamamıştır.²

4- Demokratik sistemde temel, çoğunluğun düşünce ve görüşü olduğu için, çoğunluğun isteği değerlidir. Hiç kimse çoğunluğun karşısında düşünceyi hak bilip, değer olarak kabul edemez. Bu yüzden başkaldırı için hiçbir şekilde fırsat verilmez.

İki: İlahi Düşünce Sisteminde Başkaldırı Hakkı

Bu düşünce sistemi üzere kurulu olan yönetimlerde devletin meşruluğu, Tanrı'dan almış olduğu izindir.

Bu tür devletler tarih boyunca defalarca kurulmuştur; eski doğu imparatorlukları, bazı batı imparatorlukları, Mısır Firavunları döneminde devlet hâkimi kendisini Tanrı olarak tanıtmakta idi.

Bu düşünce de olan diğer bazı devletlerde ise; hâkim kendisini Tanrı olarak tanıtmaz, fakat Tanrı tarafından atandığını iddia eder. Ortaçağ Avrupa'sında Hristiyanlar bu

¹ Demokrasi Hakkında, s. 43.

² Özgürlük, Güç ve Kanun, s. 43.

inanca sahiplerdi, doğuda da bazı devletler meşruluğunu Tanrı'dan aldıklarını söylemişlerdir. Bu yönetim sisteminin bulunduğu devletlere karşı baş kaldırmak hakkında değişik görüşler bulunmaktadır:

1-Kutsal Kitaba Göre

Kutsal kitapta şunlar yazılmaktadır: Herkes başındaki yöneticiye uymak zorundadır, zira onu başa geçiren Tanrı'dır ve her güç ondandır. Öyleyse kim devlet sahibine direnirse, aslında Tanrı'nın korumasından kendisini çıkarıp, büyük bir azapla karşı karşıya kalmıştır.¹

Aziz Thomas şöyle diyor: “Hiç kimse başarısız olan devlet başkanına karşı gelemmez ve onu öldüremez. Bunu halkın hepsi istese dahi asla yapamaz.”

Eski Batı siyasi düşüncesine göre; devlet başkanları Tanrı tarafında belirlenmektedir, bu yüzden de padişah her ne kadar acımasız ve zalim olsa bile ona karşı gelemezsin, sabredip, itaat etmek zorundasın.

2- Ehlisünnetin Görüşü

Yukarıdaki görüşler, genelde Müslümanlar tarafından kabul edilmemiştir. İslam mezheplerinin çoğu zalim devletleri yıkmak için başkaldırmanın caiz olduğu fetvasını vermişlerdir. Hatta Ebu Hanife gibi bazıları caiz fetvasını vermekle beraber, zalim padişaha başkaldıranlara yardım bile etmişlerdir.²

Fakat buna rağmen Hanbelîler, bu işin kesinlikle caiz olmadığı fetvasını vermişlerdir ve ne yazık ki, bu görüş Ehlisünnet tarafından daha çok benimsenmiştir. Bunun nedeni ise;

Bir: Peygamber'den nakledilen bazı hadislerin yanlış anlaşılması.

¹ Kutsal Kitap,13.bölüm.

² Mukavemet ve Meşruiyet, s. 84.

İki: Bu görüşü savunan âlimlerin padişahlarla çok iyi ilişkiler içerisinde olmaları.

Üç: Akılcılığı ön planda tutan Mutezile gibi mezheplerin Ehlisünnet arasında fazla benimsenmemesi ve yerine Eşaire gibi itikadi mezheplerin kabul edilmesi.

Kendisi de bir Mutezilî olan İbn Ebi'l-Hadid şöyle diyor: “Bizim büyük âlimlerimiz, zalim hükümdara karşı kıyam etmeyi farz bilmişlerdir, buna karşın Eşaire âlimleri bunu asla caiz bilmemektedirler.”

Bu yüzden de günümüzde, Ehlisünnetten birçok kimse haramlık korkusundan zalim rejimlere karşı başkaldıramamaktadır.

3- Şia'nın Görüşü

Önceden de belirttiğimiz gibi, devlete karşı başkaldırmanın caiz olup olmaması, o devletin meşru olup olmamasına bağlıdır. Bu yüzden de Ehlibeyt mektebinin görüşünü bu iki başlık altında ele alacağız:

Bir: Zalim Devlete Karşı Başkaldırmak

Şia inancına göre; devleti kurma ve devleti yönetmenin en önemli şartlarından biri “ismet”tir. Bu da sadece masumlarda bulunmaktadır. Dolayısıyla Peygamber ve imamdan başka kimsenin devlet kurma hakkı yoktur ve kurulan devletlerin hepsi zalim rejimdir. İmam Mehdi'nin (a.f) şu anda bulunduğu “gaybet-i kubra-büyük gizlilik” döneminde onun izni olmadan kurulan devletlerin hepsi aynı statüdedir. Ama eğer İmam Mehdi (a.f) izin vermişse bunun sakıncası yoktur. Bu izni de sadece adil fakihe vermiştir. Yani gıybet döneminde veliyi fakihin yönetimi dışındaki bütün hükümetler zalim ve tağut devletidir.¹

Bu devletler meşru olmadıklarından, kanunlarının uygulanmasını da isteyemez ve halk da uygulamak zorunda

¹ Velayet-i Fakih, Ayetullah Humeyni, s. 37.

değildir. Fakat bu hüküm; zorunlu şartlardaki zalim devlet ve normal şartlardaki zalim devlet olarak değişmektedir. Şöyle ki:

Birinci kısımdaki devletler her ne kadar meşru olmasa da, daha önemli bir takım toplumsal ve siyasi faydalar yüzünden karşı gelmemek, kanunlarını uygulamak gerekir. Bu devletin meşru bilindiğinden değil, zorunlu bir durum olduğundandır. Örneğin, Şia âlimleri zalim devlette çalışıp onlara memur olarak hizmet etmenin haram olduğu fetvasını vermişlerdir, ama daha önemli bir fayda ve zararı uzaklaştırmak için, zalim devletle birlikte hareket edilebilir. Mesela düşman İslam memleketine saldırmışsa, bu durumda devletle bir olup onun hizmetinde olmanın veya onla birlikte çalışmanın bir sakıncası yoktur.

Bu fetvaların kaynakları, masumlardan bize ulaşan hadislerdir. Müçtehit bunlara dayanarak fetva vermiştir. Biri, İmam Rıza'ya (a.s) düşman saldırılarını önlemek için ülkenin sınır boylarında nöbet tutmanın hükmünü sordu. İmam ona cevaben şöyle buyurdu: *“Eğer İslam ve Müslümanlar tehlike içerisindeyse, o zaman savaşmak gerek. Fakat bu savaş İslam için olmalıdır, padişah için değil.”*¹

Başkaldırmanın Aşamaları: İslami öğretilere göre zalime ve tağuti rejime başkaldırıp, kıyam etmek birkaç aşamadan oluşmaktadır ki, şunlardan ibarettir:

1- Kabul etmemek: Zalim devletleri kabul etmeyip, hoşnut olmamak, inkâr edip, emirlerini uygulamamak, İmamların yaptığı bir iştir. Hz. Ali (a.s) hiçbir şekilde gasıp halifelere biat etmedi, İmam Hüseyin de (a.s) Yezid'e biat etmedi. İmam Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr'e şöyle buyurmuştur: *“Asla Yezid gibi birisine biat etmem, zira hükümet kardeşim Hasan'dan sonra benim hakkımdır.”*²

¹ Furu-u Kâfi, c. 5, s. 21.

² Biharu'l-Envar, c. 44, s. 325.

Yezid gibi açıkta günah işleyen, zulüm edip, insanlara haksızlık eden birisine biat etmek onu onaylamak demektir. Bu da İslam'ın yok olması, Allah'ın hükümlerinin terk edilmesi anlamına gelir. Bu yüzden hiçbir şekilde Yezid'e biat etmedi, sessiz de kalmadı doğruları hâkim kılmak için kıyam etti, kıyamının nedenlerinden birisini şöyle buyurmaktadır: *“Sünnetler ölmüş ve bidatler canlanmıştı.”*¹

2- Kıyam ve direnişte bulunmak: Zalim ve gaspçı hükümete karşı ilk olarak dille ve sonrasında ameli olarak “iyiliği emredip kötülükten sakındırma” yapılmalıdır. Bu da iki aşamadan oluşmaktadır; birincisi dille uyarmak, sonrasında da zalim rejime başkaldırıp hakkını kazanmak için mücadeleye girişmek. Öyle ki tağuti rejim yıkılıp, hak sahibine geri verilsin. İslam tarihinde bu ilk olarak Osman'ın döneminde görülmüştür; ezilen, hakları alınan ve mustazaf bırakılan insanlar birçok şehirden Medine'ye gelerek Osman'a karşı başkaldırmışlardı ve ayaklanarak haklarını aramışlardı.

İkinci örneği de, İmam Hüseyin'in Yezid'i kabul etmeyip ona karşı kıyam etmesidir. Hazret, hakkı hâkim kılarak toplumda güzel erdemlerin yaşatılması için, zalim devlete karşı kıyam etti ve bu kıyamda yanında bulunmayanları özellikle de âlimleri şu şekilde kınadı: *“Neden ölümünden kaçmak için zalimleri güçlendirdiniz, sizin bu yardımınız sayesinde onlar istedikleri gibi yönetmeye başladılar, zayıfları pençelerinin arasına alarak ezdiler. Sizin karşı gelmemeniz yüzünden ezilen halklar daha da ezildi.”*

Lakin İmam tek başına da olsa, ona yardım edecek bir tek insan bulunmasa da hakkı haykıracaktı. Bunu da Emevi saltanatının hiçbir meşruiyetinin olmadığı ilan ederek başlattı. Kıyamının nedenini, önünü kesmek için gelen Hur ve askerlerine şöyle buyurdu: *“Bunlar şeytana uyup Allah'a karşı gelmem için beni zorluyorlar. Kötülükler açıktan işlenmeye*

¹ Tarih-i Taberi, c. 3, s. 280.

başladı, Allah'ın hudutları uygulanmıyor, haramlar helal helaller da haram olmuş ve Peygamber'in halifeliğine herkesten daha layık olan benim.”¹

İki: Hak Devlete Karşı Başkaldırmak

Şia inancına göre hak devlet, sadece Peygamber ve masum İmamların kurup yönettiği veya gıybet döneminde İmam'ın buyurmuş olduğu özelliklere sahip fakihin yönetiminde olan devlettir.

İmamlar masum oldukları için hiçbir şekilde günah işlemez, hata yapmaz ve başkalarının hakkını zayi etmezler. Bu yüzden de onların hükümeti döneminde birisinin yahut bir grubun İmama karşı gelerek başkaldırması asla doğru olmaz. Başkaldıran isyancıdır ve kesinlikle bastırılınca kadar onlarla savaşmak gerekir. Allame Hilli şöyle diyor: “Kim masum İmam'a karşı isyan ederse, ona karşı savaşmak herkese farzdır.”²

Bir diğer önemli konu ise gaybet döneminde İmam'ın izni ile fakih tarafından kurulan devlete karşı gelmenin durumunun ne olduğudur?

İlahi düşünce sisteminde, devlet başındakine itaat edip emirlerini uygulamak yalnızca Allah tarafından atandığı takdirde caizdir. Eğer Allah'ın izniyle o makama gelmemişse ona itaat kesinlikle caiz değildir. Bu yüzden hiç kimseye mutlak olarak itaat edilemez. Ama İmamlar masum olduklarından dolayı, hiçbir zaman Allah'ın hükümlerinin aksine bir şey söyleyip, yapmayacaklarından mutlak olarak onlara itaat edilmeli ve karşı gelinmemelidir.

Demek ki, imamlara kayıtsız şartsız itaat edilmelidir, ama imam tarafından atananlara mutlak itaat olmaz, onlara sadece şer'i kanunlar çerçevesinde, İslam ahkâmına uygun olarak, toplumsal menfaatler için itaat edilir. İmam Ali (a.s), Malik

¹ Tarih-i Taberi, c. 3, s. 306.

² Tezkiretu'l-Fukeha, c. 9, s. 410.

Eşter'i Mısır'a vali olarak atadığı zaman, Mısır halkına onu çok övmüştür fakat bununla beraber Mısırlılardan, *“Sözleri hakka uygun olduğu sürece ona itaat edin”*¹ diye istekte bulunmuştur. Abdullah b. Abbas'ı da Basra'ya tayin ederken Basralılardan şunu istemiştir: *“Allah'a ve Peygamber'ine itaat ettiği müddetçe siz de ona itaat edin, ama eğer toplumda bidat oluşturup, doğru yoldan uzaklaşırsa hemen bana bildirin ki ben de onu görevinden alayım.”*²

Masum İmam tarafından atanana denetleyip, İslam devletinin ilahi hükümlere ne kadar bağlı olup olmadığını denetlemek ise İslam fikhını ve hukukunu iyi bilenlerin görevidir.

Haktan sapmakta çeşitli şekillerdedir, bir çeşidi ilahi takvayı, adaleti uygulamamak diğer bir çeşidi de siyasi yeterliliğin bulunmaması dolayısıyla yanlış toplumsal kararlar almasıdır. Öyleyse bu ikisi arasında farkı kabul etmek gerekir. İmam tarafından atanan eğer takva ve adalete riayet etmezse otomatikman görevden düşer ve hiçbir meşruiyeti kalmaz. Ama bir takım siyasi ve toplumsal kararlarda yanlış yapmışsa (şu şartla ki konu hakkında önceden danışmanlar ve müşavirlerle konuyu incelemiş olsun) bu dünyanın her devletinde olan normal bir durumdur ve bu yüzden görevden alınması gerekmez. Şehit Sadr şöyle diyor: *“Müçtehit Müslümanların genel velayetini aldıktan sonra eğer bütün toplumu ilgilendirecek bir hüküm açıklarsa herkesin ona uyması gerekir. Hatta eğer yanlış olduğunu kesin bilse dahi yine de uygulamak zorundadır ve hükme karşı gelemmez.”*³

Fakat İslam devletinin başındaki hâkim sürekli yanlışlar yapıyor, toplumsal meselelerde sürekli hataya düşüyorsa ve

¹ Nehcu'l-Belağa, Mektup 38.

² el-Cemel, Şeyh Mufit, s. 420.

³ Minhacu's-Salihin, Muhammed Bâkır Sadr, c. 1, s. 11.

gerekli siyasi tedbirleri alamıyorsa o zaman rehberlik görevini daha fazla devam ettiremez.

AŞURA VE DİN İLE SİYASETİN BİRLEŞİMİ

Soru 26: İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamı ve Aşura kültürü, dini siyasetten ayrı bilen laikliğin yanlış olduğuna bir delil olabilir mi?

Bazıları dinin siyasetten ayrı olduğunu ispatlamak için, İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamının tamamen demokratik olduğunu ve halkın çoğunluğunun isteği sonucu başladığını iddia etmişlerdir. Böylelikle Allah'ın, İmam üzerinde olan izin ve hâkimiyetini inkâr etmeye çalışmışlardır. Mehdi Bazergan bu düşüncüyü kitabında şöyle yazıyor: “İmam Hüseyin'in (a.s) Medine'den Mekke'ye oradan da Kufe'ye doğru hareket etmesinin nedeni, halkın ısrarla onu istemesidir. Halkın çoğu İmam'ı, zulüm ve adaletsizlikten kurtarması, başlarında yönetici olması için sözlü ve yazıl olarak davet etmişlerdi. Bu, halkın yüzde yüz demokratik bir seçimidir... İmam Hüseyin'in (a.s) savaşı, kıyamı ve mücadelesi; kendisini savunmak, İslam'ı, canını ve namusunu korumak içindi. Bu da tamamen İmam'ın ve İslam'ın devlet başkanı hakkındaki görüşünü göstermektedir. Hz. Hüseyin bu kıyamıyla; halifeyi belirlemenin sadece halkın seçimle belirleyebileceği bir hak olduğunu anlatmak istemiştir. İmam halkın seçimine kimsenin karışamayacağını, Yezid'in, bizzat kendisinin hatta Allah'ın bile buna müdahale edemeyeceğini göstermiştir.”¹

Fakat böyle düşünmek kesinlikle doğru değildir, tarihi gerçekler ve İmam Hüseyin'in (a.s) buyurmuş olduğu sözlerden, bunun tam tersi anlaşılmaktadır. İmam Hüseyin'in

¹ Ahiret ve Huda, Hedef-i Biset, s. 43.

(a.s) yapmış olduğu bütün siyasi çalışmaların hepsi ilahidir, bu da Sekülerizmin batıl olduğunu gösterir.

İmam Hüseyin'in (a.s), hangi sisteme göre bir devlet kurmak istediğini daha iyi anlayabilmemiz için, öncelikle laiklikle, din devletini iyice incelememiz gerek, çünkü bu iki siyasi sitem arasında birçok farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin devletin hedef ve felsefesi, hükümetin meşruiyeti, devlet başkanında bulunması gereken özellikler vb. konularda temel farklılıklar bulunmaktadır. Şimdi bu üç temel konu hakkında İmam Hüseyin'in (a.s) düşüncelerinin ne olduğuna bakalım:

Bir: Devletin Kuruluş Hedefi Ve Felsefesi

İmam Hüseyin (a.s) bu hususta laik, demokratik ve diğerk düşünce sistemlerinden çok farklı ve yüce düşünmektedir. İmam'a göre devletin amacı sadece toplumun refahını, emniyetini ve dünyalık düzenini sağlamak değildir. Bunlarla beraber yüce amaçlar için de olmalıdır.

Kufeliler İmam'ı daha davet etmeden önce, Medine'den ayrılacağı zaman hedefinin, toplumda köklü bir reform gerçekleştirmek ve iyiliği emredip kötülükten sakındırmak olduğunu ilan etmiştir: *“Ben ceddimin ümmetinde reform yapmak ve iyiliği emredip kötülükten sakındırmak için kıyam ediyorum.”*¹

İmam'ın bu sözünden anlaşılan, kıyamı için Kufelilerin davet edip etmemesinin önemli olmadığı, her halükarda bu işlerin toplumda yapılması gerektiğidir. İster halk İmam'ın yanında olsun isterse de olmasın. Yine de İmam kıyam edecekti. Çünkü asıl hedef, Allah'ın dinini korumaktır. Devlet kurup yönetmek ise sonraki bir hedeftir.

İmam Hüseyin (a.s), Muaviye'nin ömrünün son zamanlarında hacda, yüzlerce önemli dini-siyasi şahsiyetlere yaptığı konuşmada, niçin hükümet kurmak istediğini şu şekilde

¹ Biharul-Envar.

beyan etmiştir: “Allah’ım! Sen biliyorsun ki bizim tarafımızdan gerçekleşen (kıyam), saltanat için yarış ve değersiz dünya mallarından bir şeye ulaşmak için değildir. Senin dininin nişanelerini (öğretilerini) göstermek, toplumsal işleri düzeltip rayına oturtmak, mazlum kullarına emniyet ve güvence kazandırmak ve İslam’ın farzlarına, Resulullah’ın (s.a.a) sünnet ve hükümlerine amel olunmasını sağlamak içindir. (Ey insanlar!) Sizler de bize yardım etmeyip hakkımızda insaflı olmazsanız, zalimler sizlere egemen olur ve Peygamber’inizin nurunu söndürmeye çalışırlar.”¹

Hazret, bu sözlerinde devlet kurmaktaki amacını şöyle sıralamaktadır:

- 1- Dini öğretileri göstermek.
- 2- Toplumsal düzeni sağlamak.
- 3- Zayıf ve mazlum insanlar için emniyeti sağlamak.
- 4- Farzları, sünnetleri ve ilahi hükümleri uygulamak.

İmam Hüseyin (a.s) Kufe yolunda karşılaştığı ünlü şair Farazdak’a şöyle buyurmuştur: “Ey Farazdak! Bu insanlar Allah’ı unutmuş şeytana kul olmaya başlamışlar, yeryüzünde kötülükler yapıp, ilahi hudutları çiğneyip, içki içmedeler. Toplum o kadar bozulmuş ki, güçlüler fakir ve zayıfların mallarını istedikleri gibi almadalar. Bu duruma karşı gelip, Allah’ın dinine yardım edecek, hükümlerini uygulayacak, onun yolunda cihat edip ismini yüceltecek olan da benim.”

İmam Hüseyin (a.s) bu sözleriyle Emevi devletini, dini siyasetten ayırmış, Allah’ın hükümlerini uygulamayan kimseler olarak tanıtmaktadır ve kendisinin de bu düzene karşı gelerek, bir din devleti kurmak istediğini buyurmaktadır. İmam’a göre, devletin kuruluş felsefesi Allah’ın emirlerini toplumda hâkim kılmaktır, devletin hedefi Allah’ın ismini yüceltmektir, ancak

¹ Tuhefu’l-Ukul, s. 243.

bu şekilde insanların hem dünya ve hem de ahiret saadeti hâsıl olabilir.

İki: Devletin İlahi Meşruiyeti

İmam Hüseyin'in (a.s) sözlerinden açıkça bir devletin meşru ve kanuni olabilmesi için, Allah tarafından izinle kurulmuş olması gerektiği anlaşılmaktadır. İmam'a göre; Allah'ın izni olmadan kurulan devlet meşru değildir. Bir devletin meşruluğu, halkın oy ve isteğine bağlı değildir, Allah'ın izni ile kurulup kurulmamasına bağlıdır. Medine valisi Velid, İmam'dan Yezid'e biat etmesini istediği zaman İmam ona şöyle buyurmuştur: *“Biz nübüvvetin Ehlibeyt'i, risaletin madeni, meleklerin gelip gittiği, ilâhî rahmetin indiği insanlarız. Yezid ise fasık, içki içen, haksız yere adam öldüren ve açıktan günah işleyen birisidir. Benim gibi biri onun gibi birine asla biat etmez.”*¹

İmam Hüseyin (a.s) bu sözlerinde sadece kendisinin topluma önderlik edebileceği ve Yezid hükümetinin dinden yoksun, Allah'ın hükümlerini uygulamadığı, aksine Allah'a karşı geldiği için meşru olmadığı ve böyle bir halifeye de biat edilmemesi gerektiğini buyurmaktadır.

Her ne kadar, halkın çoğu Yezid'i kabul etse de, Allah tarafından atanmadığı için İmam'ın ona karşı kıyam etmesi, açıkça din ile siyasetin birbirinden ayrı olmadığını göstermektedir. İmam'ın, halkın biat ettiği Yezid'e karşı kıyam etmesi, sekülerizmin batıl bir siyasi sistem olduğunu ispatlamaktadır. İmam kıyam etmeseydi bile, sırf Yezid'e biat etmemesi yine bunu ispatlamaktadır.

Hız. Hüseyin (a.s), birçok sözlerinde devleti yönetme hakkının Allah ve Peygamber tarafından, İmamlara ve kendisine verildiğine değinmiştir: *“Yönetme hakkı sadece Allah'ın helal ve haramlarını en iyi şekilde bilenlere aittir.”*

¹ Biharu'l-Envar, c. 44, s. 325.

Yine İmam, Basralılara yazmış olduğu bir mektupta buna değinmektedir: *“Bizler Peygamber’in ailesi, dostları, vasisi ve varisi olarak halkın içinde onun yerine geçmeye en layık olanlarız. Oysaki başkaları bizden öne geçtiler ve bizler yönetimde değiliz. Ayrılık çıkmasın diye, birliği korumaya çalıştık. Fakat hükümete en fazla hak sahibi olanın bizler olduğunu bilmekteyiz.”*

Üç: Devlet Başkanında Bulunması Gereken Şartlar

İmam Hüseyin’e göre devletin hedefi; insanların dünya ve ahiret saadeti için, Allah’ın hükümlerini toplumda uygulamak olmalıdır. İslam’da hükümet kurmanın felsefesi bunda gizlidir ve bir devletin meşruluğu sadece Allah tarafından izinle kurulmasına bağlıdır. Dolayısıyla da, İslami devletin başında olacak halife ve başkanın bir takım özel şartları kendisinde bulundurması gerekmektedir. İmam Hüseyin’e göre İslam devletinin başkanında, bulunması gereken özellikler şunlardır:

1- Allah’ın hükümlerini iyi bilmek:

İmam Hüseyin’in (a.s) halifelere muhalefet etmesinin sebeplerinden biri budur. İkinci halifeyle yaptığı bir konuşmada şöyle buyurmuştur: *“Sen bu toplumun başına geçtin, oysaki Allah’ın kitabından, kulaktan duyma bazı tevillerden başka bir şey bilmemektesin.”* Mina’da yüzlerce âlim ve siyasilere yaptığı bir konuşmada da şöyle buyurdu: *“Yönetim, Allah’ı en iyi tanıyanların elinde olmalıdır, Allah’ın helal ve haramlarını en iyi bilenlerin. Bunun da tek örneği masum imamlardır.”*

2-Kur’ân’a ve Peygamber’in (s.a.a) sünnetine uymak:

İmam Hüseyin (a.s) Kufelilere yazmış olduğu mektupta bu özellik hakkında şöyle buyurmaktadır: *“Topluma önder olacak kimse; Allah’ın kitabını uygulayan, adaletle hükmedip, hakları veren ve kendisini tamamen Allah’a adayan kimse olmalıdır.”* İmam’ın buyurmuş olduğu bu söze göre yöneticide bulunması gereken şartlardan ikisi; Kur’ân’a amel etmek ve kendisini tamamen Allah yoluna adamaktır.

3- Adaleti uygulayıp, toplumda hâkim kılmak:

İmam Hüseyin'e göre, İslami bir yöneticinin en önemli görevlerinin başında, toplumda adaleti sağlamak gelmektedir. Yukarıda Kufelilere yazmış olduğu mektupta da bunu açıkça buyurmaktadır. Yahut başka yerlerde, Emevi halifelerinin meşru olmadığına getirdiği delillerden biri de, adaleti uygulamamaları olmuştur.

Demek ki İmam Hüseyin (a.s) ve Aşura kültürüne göre din ve siyaset ayrılmaz iki parçadır. Hiçbir şekilde din siyasetten ayrı kabul edilemez. İslam'da devlet kurmanın en büyük felsefesi, Allah'ın hükümlerini toplumda hâkim kılmaktır. Toplumların dünya ve ahiret saadetleri buna bağlıdır.

İBN ZİYAD'IN ÖLDÜRÜLMEMESİ

Soru 27: Müslim, Kufe’de İbn Ziyad’ı öldürmek için çok iyi bir fırsat yakalamıştı, peki niçin bunu değerlendirerek onu öldürmedi?

Kur’ân, İslam ve Ehlibeyt’in bizlere göstermiş olduğu şekliyle, düşmana karşı başarı, doğru yollarla kazanılmalıdır. Hiçbir şekilde hile, kandırmaca ve zulümle başarıya ulaşmak doğru değildir.

İmam Ali’nin (a.s) döneminde, düşmanları bir ormana kaçmışlardı. İmam’ın yanındakilerden biri ormanı ateşe vermeyi teklif etti, fakat İmam zulüm olur diye kabul etmedi ve şöyle buyurdu: *“Zulümle, başarıya ulaşmayı asla dileme.”*

Müslim b. Akil’de Ehlibeyt mektebinde yetişmiş birisidir. Hani ve Şerik b. Aver hastalanmışlardı. İbn Ziyad onlara geçmiş olsuna gelecekti. Şerik, Müslim’e dönerek şöyle dedi: “Bu çok iyi bir fırsat, İbn Ziyad gelir gelmez onu öldür ve valiliğe sen otur.” Ama ev sahibi olan Hani bu öneriyi kabul etmedi. İbn Ziyad geldi ve bir süre oturduktan sonra kalkıp gitti. Şerik Müslim’e niçin öldürmediğini sordu. Müslim’de şöyle cevap verdi: “İki sebepten dolayı onu öldürmedim: biri Hani’nin kendi evinde kan dökülmesini istememesi ve bir de Peygamber’den nakledilen hadis nedeniyle, Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *İman habersizce aniden saldırıp, terör etmenin önünü almıştır.*”¹

¹ Tarih-i Umem ve'l-Muluk, c. 4, s. 271.

TERÖRÜN İSLAM'DA YASAK OLUŞU

Soru 28: İslam'ın terör hakkındaki görüşü nedir? Acaba birisini terör etmek ve hâkimin izni olmadan onu öldürmek doğru mudur?

Bu sorunun cevabı şöyledir: İslam dini Müslüman olsun veya olmasın bütün insanlar için yaşam hakkına büyük bir önem vermekte ve saygı duymaktadır. İslam devletinin görevlerinden biri de, Müslümanlarla beraber Müslüman olmayanların ve yabancıların da emniyetini sağlamaktır. Hiçbir ideoloji İslam kadar yaşama hakkına önem vermemiştir. Öyle ki İslam'da bir insanı öldürmek tüm insanlığı öldürmek ve bir insanı yaşatmak tüm insanlığı yaşatmak gibidir: **“Kim, bir cana veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur.”**¹

Bu yüzden, Allah tarafından herkese bahşedilen yaşam çok kutsaldır, bir insanı öldürmek sadece Allah'a ve Allah'ın emretmiş olduğu durumlara mahsustur. Bir insanın hangi şartlarda öldürülmesi gerektiği fıkıhta belirtilmiştir. Örneğin eğer biri haksız yere bilerek birisini öldürse katilinde kısasla öldürülmesi gerekir veya dinden çıkan ve masum İmam'a karşı savaş açıp, karşı gelen kimse de aynı şekilde öldürülmeyi hak etmiştir. Bunların dışında kimsenin kimseyi öldürmeye hakkı bulunmamaktadır.

¹ Maide, 32.

Fakat İslam'ın terör hakkındaki görüşünü açıkça öğrenebilmemiz için, öncelikle terör kavramının Batı'da ve İslam'da ne manaya geldiğini açıklayalım:

Bir: Batı Literatüründe Terör

Batı kültüründe terör kavramı şu manaya gelmektedir: Bir kişi veya grubun siyasi bir hedef yahut güce ulaşmak için, şiddet uygulayarak gerçekleştirdikleri, korkutma ve yıldırma hareketidir.

Batı'da, terör için tam anlaşılır ve açık bir tanım yapılmamıştır. Her devlet kendi çıkarlarıyla uyşur şekilde tarif etmeye çalışmıştır. Örneğin, acaba hakları ellerinden alınan ve yaşamlarını belirlemelerine izin verilmeyen grupların, sivilleri hedef almadan yapmış oldukları mücadeleye de terör denilebilir mi?

Acaba her şeyleri ellerinden alınan Filistinlilerin, haklarına ulaşmak için yapmış oldukları direniş terör müdür? Yoksa teslim olarak her şeylerini İsraililere mi bırakmaları gerekir? Acaba aslında İsrail'in yapmış olduğı devlet terörü değıl midir?

İki: İslam Literatüründe Terör

İslam edebiyatında terör kavramı için “fetk” kelimesi kullanılmıştır, yani ansızın, beklenmedik bir şekilde öldürmek.¹ İslam fıkı ve hukuku açısından terörle ilgili şunları söyleyebiliriz:

1- Hangi dinden mezhepten ve nerede olursa olsun günahsız insanları öldürmek haramdır. Rehber Ayetullah Hamenei, 11 Eylül olaylarıyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, dünyanın neresinde, hangi dinden, mezhepten ve ideolojiden olursa olsun günahsız insanları öldürmenin yanlışlığına değinerek şöyle buyurmuştur: “Bu terörist hareketlerin nerede

¹ Mizanu'l-Hikme, c. 9, s. 4508.

olduğu önemli değildir. Terör nerede olursa olsun kötüdür, ister Hiroşima’da olsun isterse de Nagazaki’de, Gana’da, Sabra ve Şatilla’da Bosna Hersek, Irak, New York, Washington ve diğer nerede olursa olsun, terör kötüdür.”

Resulullah da (s.a.a) “İslam ve iman terörü yasaklayıp, önünü almıştır.” diye buyurmaktadır.

2- Bazılarının, işlemiş oldukları suçlardan dolayı öldürülmesine izin verilmiştir. Müslümanlar aleyhine savaşan, İslam’ın Peygamber ve İmamlar gibi büyük şahsiyetlerine hakaret eden ve kutsal değerlerine saldıranlar, İslam devletini yıkıp bu hususta tağutlara yardımcı olanların öldürülmesine belirli şart ve sınırlar çerçevesinde izin verilmiştir.

Hz. Resulullah (s.a.a), Mekke’nin fethinde Mekke’ye giriş esnasında, askerlerine kan dökülmemesi ve kimsenin öldürülmemesi emrini vermişti. Fakat on kişinin de bulunduğu yerde hemen öldürülmesini istemişti.

O on kişi şu kimselerdi: Ekrem b. Ebi Cehil, Hebar b. Esved, Abdullah b. Sa’d, Mukayyes Sabbae Leysi, Huveyre b. Nevfel, Abdullah b. Hatel, Safvan b. Ümeyye, Vahşi b. Harb (Hz. Hamza’nın katili), Abdullah b. Zübeyri, Haris b. Telatile ve içlerinde Ebu Süfya’nın karısı Hind’in de bulunduğu dört kadın ki, bunlar Peygamber (s.a.a) hakkında kötü sözler söyleyen şarkıcıları. Bunların hepsi büyük suçlar işleyip, İslam aleyhine çalışanlardı ve Peygamber de hepsinin öldürülmesi emretmişti.¹ Bu hususta değinilmesi gereken çok önemli meselelerden biri de şudur:

Bu hüküm gizli ve üstü örtülü bir hüküm değildir. Müslümanların önderi, İslam adaletinden kaçanlar için, hükmün uygulanması isteyebilir. Bu insanların yaşam hakkının zayi edilmesi demek değildir. Bu tür suçlara mürtekip

¹ Daha fazla bilgi için bakınız, Sireyi Nebevi, İbn Hişam, c. 4, s. 51. Mecmeu’l-Beyan fi Tefsiri’l-Kur’ân, Tebersi, c. 9, Nasr suresinin tefsiri. Tarih-i Peygamber-i İslam, Subhani, s. 434.

olmayanlar için emniyet yine en üst seviyede sağlanacaktır, fakat büyük suçları işleyenlerin de cezalandırılması gerekmektedir.

İmam Humeyni, Salman Rüşti hakkında bu hükmün uygulanmasını açıkça isteyerek şöyle buyurmuştur: “İslam’a, Kur’ân’a ve Peygamber’e (s.a.a) hakaret eden *Şeytan Ayetleri* kitabının yazarı ve içindekilerden haberdar olarak onu hazırlayıp, bastırانların idamla mahkûm olduklarını dünyadaki bütün gayretli Müslümanlara duyururum. Bir daha kimsenin böylesine İslami değerlere hakaret etmemesi için tüm Müslümanlardan, onu buldukları yerde öldürmelerini istiyorum. Bu yolda ölenler inşaAllah Allah katında şehittirler. Ona ulaşan, ama öldüremeyenlerden isteğim de, diğerlerine bildirerek bir an önce ölmesini sağlamalarıdır. Bu şekilde işlemiş olduğu büyük suçun cezasını çekmelidir.”¹

Özetle İslam, masum insanların her ne şekilde olursa olsun öldürölmelerine karşıdır. Bu insanın hangi mezhepten, dinden ve ideolojiden olduğunun farkı yoktur. Haksız yere birini öldürmek cinayettir ve suçlu bir an önce cezasını çekmek zorundadır.

¹ Sahife-i Nur, c. 21, s. 86.

AŞURA VE İSLAM İNKILÂBİ

Soru 29: Neye dayanarak İslam inkılâbının İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamından ve Aşura kültüründen etkilendiğini düşünmektesiniz? Kerbela kıyamının İslam inkılâbının oluşması, başarıya ulaşması ve devamlılığını korumasındaki rolü nedir?

İran İslam İnkılâbı'nı inceleyen birçok düşünür ve araştırmacıya göre, inkılâbın oluşup başarıya ulaşmasındaki en önemli faktör “din”dir.¹

Postmodern görüşleriyle tanına ünlü Fransız filozof Michael Fuco, İran İslam inkılâbının oluşum sebeplerini incelerken siyasi bir manevi akımdan bahsetmektedir. Ona göre İranlılar hem şahsi ve hem de toplumda esaslı bir değişimin peşinde idiler. Şahsi ve toplumsal sorunlarının çözülmesi için, düşünce, yaşam ve siyasi açıdan bir reformun yapılmasını istiyorlardı. Bütün bu reform hareketlerini en güzel şekilde uygulayacak olanın da İslam olduğunu gördüler. İslam, onlar için kişisel sorunların ilacı ve toplumsal tüm dertlerin de dermanıydı.

Hamit Algar'a göre ise, inkılâbın kökleri Şiilik, İmam Humeyni'nin rehberliği ve İslam'ın bir ideolojiye dönüşmesindedir.

Diğer taraftan inkılâbın oluşması için verilen mücadeleleri incelediğimizde, konuşmalar, şiirler, sloganlar, yapılan açıklamalar, dağıtılan bildiriler vb. tüm faaliyetlerde bulunan ortak nokta “Aşura kültürü ve İmam Hüseyin'in (a.s)

¹ İnkılâb-ı İslamiyi İran ve Rişehayi An, Umid Zencani.

kıyamı”dır. Aşura sayesinde oluşan kültür ve öğretiler şunlardan ibarettir:

- 1- Şehadet kültürü.
- 2- Sürekli Batıyla (batılla) savaşma kültürü.
- 3- Allah’ın hoşnutluğu ve Müslümanların yararı için çalışma esası.
- 4- İyiliği emredip kötülükten sakındırmayla, suçun işlenmeden önünü almak.

Kerbela kıyamı sonucunda öğrenilen bu temel esaslar, inkılâbın oluşması, başarıya ulaşması ve devamlılığını sağlamadaki en önemli sebeplerdir. Şimdi, Aşura kültürünün İslam inkılâbı üzerindeki etkilerini incelemeye çalışalım:

Bir: İnkılâbın Oluşumundaki Etkisi

1-Devrimcilerin Hedefine Olan Etkisi

İran halkının devrim yaparak, inkılâbın oluşmasını sağlamalarındaki en büyük hedefleri, zulüm, haksızlık ve baskı düzeninin yıkılarak yerine, İslami adalet sisteminin oturması, Allah’ın hükümlerinin toplumda uygulanması (iyiliğin emri) ve yabancı güçlere olan bağlılığın (kötülükten sakındırmak) yok edilmesidir. Bunlar İmam Hüseyin’in (a.s) Aşura kıyamındaki hedeflerinin aynısıdır. İmam (a.s) hedefini şöyle açıklamıştır: *“Ben ceddimin ümmetinde reform yapmak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak ve Resulullah ile babam Ali’nin yöntemini uygulamak için kıyam ediyorum.”*

Pehlevi hanedanı da, Muaviye ve Yezid gibi İran’da açıktan günah işleyip, onların yaptığı kötülüklerin aynısını yapmaktaydılar. İran Şahı da, Yezid gibi İslam’ı toplumdan söküp atarak, tamamen yok etme peşinde idi. İmam Humeyni, Aşura hareketi ve Kerbela kıyamının İslam inkılâbının oluşumundaki etkisini şu şekilde buyurmaktadır: “İmam Hüseyin, herkese zulüm, haksızlık ve tağut rejimler karşısında

ne yapılması gerektiğini öğretmiştir.”¹ “Bütün peygamberlerin, İmam Hüseyin’in (a.s) ve Hz. Mehdi’nin (a.f) en büyük hedeflerinden biri de zalim devletleri yıkarak yerine adil devletli kurmaktır.”

Bu yüzden de inkılâbı yapan, devrimcilerin en önemli sloganı şu idi: “Hareketimiz Hüseyindir, Rehberimiz Humeyni’dir.”

2-İnkılâp Rehberinin Üzerindeki Etkisi

İslam inkılâbının, İmam Hüseyin (a.s) gibi önderi ve rehberinin olması, Aşura kıyamının en önemli etkilerindendir.

İran halkı İmam Hüseyin’in (a.s) buyurmuş olduğu, rehberde bulunması gereken şartları İmam Humeyni’de gördüler. İmam Humeyni’de bulunan şeamet, yiğitlik, kararlılık, ileri görüşlülük ve basiret halkın, İmam’ı kendilerine rehber seçmelerinin en büyük sebebidir. Devrimcilerin, “Hüseyin’in varisi Humeyni, Humeyni” sloganı bunun en açık göstergesidir.

3-Direnişin Yöntemine Olan Etkisi

Sadece dünyevi düşünen ideolojilerde yumrukla, tank ve tüfeklere karşı savaşılamaz, fakat İslam inkılâbı için mücadele eden gençlik, İmam Hüseyin’den aldıkları şehadete ulaşma arzusundan, en gelişmiş tank ve silahlara karşı sadece havalanmış yumruklarıyla savaştılar. Gençler, “Allah-u Ekber” ve “Top, tank, silah bize işlemez” sloganlarıyla baskıcı Pehlevi rejiminin karşısında durdular. Merhum İmam şöyle buyurmaktadır: “Bütün güçleri elinde tutan, zalim rejimlere karşı, az bir grupla nasıl kıyam edip, savaşmamız gerektiğini İmam Hüseyin (a.s) bizlere öğretmiştir.”²

4-Matem Yerleri ve Günlerinin Etkisi

¹ Kıyam-ı Aşura der Kelam-ı İmam Humeyni, s. 55.

² Sahife-i İmam, c. 17, s. 56.

İmam Hüseyin (a.s) için yapılan matem günleri ve matem yerleri olan camiler, Hüseyniyeler, dernekler halkın bilinçlenmesi için en önemli yerlerdi. İnsanlar buralarda Aşura kültürünü kazanarak, Kerbela kıyamının hedefini öğrenmişlerdir ve bu öğretilerle baskıcı Pehlevi rejimine karşı direnişe başlamışlardır.

Muharrem ve Safer ayı girdiği zaman Pehlevi rejimine karşı mücadele daha fazla çoğalmaktaydı. Özellikle de Tasua ve Aşura günleri, zalim rejimim temelleri yerinden oynatılıyordu.

Şah'ın gizli istihbarat servisi Savak, toplantılarında şöyle diyordu: Eğer bu Muharrem ayını atlatabilsek, devlet için bir tehlike kalmayacaktır; bundan sonra yıkılmasından korkmayabiliriz.

Fakat Muharrem ayı ve Erbain'den, bir ay sonra gibi kısa bir süre zarfında iki bin beş yüz yıllık şahlık rejimi devrildi.

İki: İnkılâbın Başarıya Ulaşmasındaki Etkisi

İslam inkılâbının başarıya ulaşmasındaki önemli günleri inceleyecek olursak, bu günleri oluşturan en büyük nedenin İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasimleri ve Kerbela kıyamından alınan derslerin olduğunu göreceğiz.

1- 15 Hordad (5 Haziran) kıyamı: İnkılâbın başladığı gündür. İmam Humeyni bu tarihte Aşura günü öğleden sonra yapmış olduğu çok sert konuşmasıyla inkılâp meşalesini yakmıştır. İmam 15 Hordad hakkında şunları söylüyor: “Değerli halkımız Aşura gününden etkilenerек 15 Hordad'da bu büyük inkılâbı başlatmışlardır. Eğer Aşura ve onun devrimci ruhu olmasaydı, böyle bir inkılâbın oluşması çok uzak bir ihtimaldi.”

2- İslami devrim direnişi aşamasında bir diğer önemli günde 17 Şehriver'dir (8 Eylül). Bu günde yapılan büyük yürüyüşler de Aşura günün etkisiyle gerçekleştirilmiştir: “17 Şehriver Aşura gününün, Şüheda Meydan'ı Kerbela'nın,

meydanda şehit olanlar Kerbela şehitlerinin ve milletin karşısında duranlar da Yezid ve ordusunun çağımızdaki tekrarıdır.”¹

3- 21 Behmen’de (10 Şubat 1979) Bahtiyar hükümeti saat 16’dan, ertesi gün saat 12’ye kadar sokağa çıkma yasağı ilan etti. Bu sokağa çıkma yasağı; bir darbe yaparak inkılâp rehberini ve diğer önemli şahsiyetlerin yakalanıp öldürülmesi için alınmıştı. Fakat İmam bir bildiri yayınlayarak, sıkıyönetimi ciddiye almamalarını ve bu süre içinde evlerinde bulunmayıp sokağa çıkmalarını istedi. Halk İmam’ın bu emrini yerine getirerek sokaklara döküldü ve büyük bir tehlikenin önünü aldı. Merhum İmam sonraları bu olay hakkında şöyle buyurmuştur: “Eğer İmam Hüseyin’in (a.s) kıyamı olmasaydı, bizler de bugün zafer kazanamazdık. Halkın birlik olarak inkılâbı zafere ulaştırmalarının nedeni İmam Hüseyin’in (a.s) matem merasimleridir, bu matem merasimleri İslami bilinci oluşturdu, İslam’ı yaygınlaştırdı.”²

Üç: İnkılâbın Korunması, Devamlılığındaki Etkisi

Kerbela kıyamı ve Aşura kültürü, İslam inkılâbını sadece başlatıp, başarıya ulaşmasını sağlamakla kalmamış bu inkılâbın devamlılığını, korumasını da sağlamıştır ve eğer sürekli baki kalmak istiyorsa Aşura kültürünü toplumda yaşatmak zorundadır.

Aşura kültürün devletin her alanında iç ve dış siyasette, ekonomi, kültür, toplum vb. tüm alanlarda kendisini göstermelidir. Aşura kültürü yani; şehadeti arzulamak, özgürlükçü olmak, izzetli, onurlu ve sürekli zulümle savaşımdır. Bunlar devlet ve toplumun her kademesinde bulunduğu sürece, bu inkılâp da devamlılığını koruyabilir.

¹ Sahife-i İmam, c. 16, s. 290.

² Sahife-i İmam, c. 16, s. 346.

Dünyayla sekiz yıllık savaş, ekonomik ambargolar, İran aleyhine yapılan bütün propagandalar vb. düşmanın tüm çalışmaları sonuçsuz kalmışsa ve tam tersi inkılâbı sürekli başarılı kılmışsa, bütün bunlar toplum ve devlet çapında Aşura kültürünün uygulanmasından kaynaklanmaktadır. İmam Humeyni şöyle buyurmaktadır: “Muharrem ayını canlı tutmaya çalışın. Şimdi neyimiz varsa bu Muharrem sayesinde. Bizler bu şehadetin derinliklerine inerek âlemde bırakmış olduğu etkileri daha iyi anlamaya çalışmalıyız. Eğer İmam Hüseyin (a.s) için yapılan bu matem merasimleri, ağıtlar, mersiyeler ve konuşmalar olmasaydı inkılâbımız başarıya ulaşamazdı. Herkes İmam Hüseyin’in (a.s) bayrağının altında kıyam etti. Şimdi cephelerde düşmana karşı savaştaki başarı da bu sayededir. Orada herkes İmam Hüseyin’in (a.s) aşkıyla savaşmaktadır.”¹

Başka bir yerde de şöyle buyurmakta: “İmam Hüseyin’in (a.s) yapmış olduğu fedakârlıklar sayesinde bugün İslam bizlere ulaşmıştır... Şunu iyice bilmelisiniz ki, eğer inkılâbın kalmasını istiyorsanız Kerbela hareketini canlı tutmalısınız.”²

¹ Sahife-i İmam, c. 17, s. 58.

² Sahife-i İmam, c. 15, s. 230.

Dördüncü Bölüm

MATEMİN FELSEFESİ

Muhammet Rıza KÂŞİFİ

MATEM TUTMANIN FELSEFESİ

Soru 30: Matem ve yas tutmanın felsefesini sormak sizce mantıklı mıdır?

Yeni oluşan tahlil ve açıklama eğilimlerini de göz önünde bulundurursak, çağımız insanı her zaman karşılaştığı ve kesin olarak kabul ettiği inançlar hakkında araştırmalar ve incelemelerde bulunmaktadır. Aslına bakılacak olursa, böyle araştırmalar peşine düşerek, gerçekleri aramak insanın en belirgin özelliklerinden biridir. Aynı şey matem ve yas tutmak için de geçerlidir. Doğal olarak, insan bu konuyu incelemek ve araştırmak peşindedir. Matem merasimlerini tam olarak aklın kabul edeceği delillerle inanmadığı sürece yahut en azından bu tür işlerin akla ters düşmediğine kanaat getirmediğe ona inanıp, yapmak istemez.

Her inancı ve yapılacak olan her işi böyle düşünmek takdir edilir bir şeydir. Ancak bu şekilde insanın, İslami bilgi temelleri ve Şia kültürü güçlenecektir. Yani imanında sağlam kalmak isteyen herkesin, inanç temelini akli delillerle desteklemesi gerekir.

Bu teorik görüşler kişinin imanının güçlenmesini sağlayacaktır. Çünkü iman tanıma ve akli kullanmayla oluşur. Bu yüzden matem merasimlerinin felsefesini araştırmak çok da mantıklıdır. Yeni neslin imanının daha güçlü olması için yas merasimlerinin kabul edilir akli delillerle anlatılması gerekir.

Soru 31: Ehlibeyt'e yas tutmanın felsefesi ve yararları nelerdir?

Ehlibeyt'in ve masumların şehadet yıl dönümlerinde yas merasimleri düzenlemenin hikmetini şöyle sıralayabiliriz:

Bir: Sevgi; Kur'ân-ı Kerim, Peygamber'in ailesini ve onun Ehlibeyt'ini sevmeyi bütün Müslümanlara farz kılmıştır. **“De ki: Ben bu tebliğime karşı sizden akrabalarım sevgiden başka hiçbir ücret istemiyorum.”**¹

Şüphesiz sevginin şartları vardır. Gerçekten ve gönülden seven kimse, bu şartları en güzel şekilde yerine getiren kimsedir. Sevginin en önemli şartlarından birisi, insanın dostunun üzüntülü anında üzüлp ve sevinçli olduğu zamanlarında sevinmesidir.

Bu yüzden hadislerde Ehlibeyt'in mutlu günlerinde sevinç ve yaşlı günlerinde matem toplantılarının düzenlenmesi özellikle emredilmiştir. Hz. Ali (a.s) bir rivayetle şöyle buyurmaktadır: *“Bizim Şialarımız, mutluluğumuza ve üzüntümüze ortaklırlar.”* İmam Sadık da (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Bizim Şialarımız, bizim bir parçamızdır ve kalan toprağımızdan yaratılmıştır; bizi üzüp, sevindiren her şey onları da üzüp, sevindirmektedir.”*

Bunun dışında akıl da, şeriatta de, Ehlibeyt'in matem günlerinde insanın üzüntüsünü; ağlaması, üzüлmesi, az yemek yiyip ve az içerek, kederli olduğunu belli ettirecek giysiler giyerek göstermesi gerektiğini söylemektedir.

İki: İnsan yetiştirmek; Şia kültürüne göre o büyük şahsiyetler için matem tutmak, bilinçli bir şekilde yapılmalıdır. Aslında insan bu şekilde onların faziletlerini, makamlarını ve hedeflerini hatırlamaktadır. Böylelikle hayatının her aşamasında olgu olarak onları seçmektedir.

Yas merasimlerine katılan birisi, duygusal toplantıdan ayrıldığı zaman en büyük hedefi; sevdiğinin sıfatlarını,

¹ Şura, 23, Hud, 29, Mizanu'l-Hikmet, c. 2, s. 236.

özelliklerini coşkunlukla içsel bir ideali yakalamaktadır ve onu pratiğe dökmektir.

Üç: Toplumu düzeltme; Bu merasimler tek tek fertleri erdemli olarak yetiştirdi mi, doğal olarak toplum kendisini yetiştirmiş olacaktır. Şahıslar, Ehlibeyt'in hedeflerini toplumun tüm genelinde oluşturmak isteyeceklerdir. Bu yüzden, matem hikmetlerinden birinin de, İslam'ın bildirdiği olguları toplumda oluşturmak olduğunu söyleyebiliriz.

Dört: Şia kültürünü yeni nesile aktarmak; Şüphesiz yeni oluşan nesil, Ehlibeyt (a.s) kültürüyle, çocukluk döneminde katıldıkları merasimlerde tanışmaktadır. Yeni nesillere, masum İmamların teorik, pratik inançlarını aktarmanın en önemli ve etkili yollarından biri, bu toplantılardır. Matem merasimleri muhteva itibariyle en güzel eğitim ve öğretim metodudur. Bu şekilde Ehlibeyt'in yaşantısı ve sözleri aktarılmaktadır.

Soru 32: İmam Hüseyin'e (a.s) yas tutmanın felsefesi nedir?

Yukarıda zikrettiğimiz insan yetiştirme, toplumu güzelleştirme, Şia kültürünü yeni nesillere aktarma hikmetlerini, İmam Hüseyin'in (a.s) matem törenlerinde daha açık görmekteyiz. Çünkü İmam'ın (a.s) kıyamının mahiyeti, eğitsel, siyasi, kültürel ve toplumsal öğretileri insan ve toplumun yüceliği için belirgindir. Bunlar Şia kültürünün en önemli temel taşlarıdır ve buna da merasimler sayesinde ulaşılmaktadır.

Aşura'nın mesaj ve sözlerine dikkat ettiğimiz zaman insanı ve toplumu geliştirme, Şia kültürünü oluşturma boyutlarını açıkça görmekteyiz. Örneğin; ibadet, fedakârlık, yiğitlik, tevekkül, sabır, iyiliği emredip, kötülükten sakındırmak, Yezidîlerin hâkimiyetiyle İslam'ın yok oluşu, Yezid gibi birisine biatin haramlığı, zilletle yaşamaktansa ölümün yüceliği, imtihan zamanında insanların azlığı, batılın

hâkimiyetinde şehadetin önemi, şehadetin insan için bir süs olması, batıl ve zulüm düzenlerine karşı savaş, hak önderin özellikleri, Allah'ın razı olduğuna razı olmak, özgür müminlerin zilleti kabul etmeyişi, ölümün cennet için sadece köprü oluşu, özgürlük, hakkın bekası için yardım isteme... vb. Aşura'nın en önemli mesajları arasındadır.

*Dünyaya özgürlük dersi verdi Hüseyin,
Düşüncesiyle himmet tohumu ekti Hüseyin,
Dinin yoksa hiç olmazsa özgür ol dedi,
Bu kelamla sözü bitirdi Hüseyin.
İzzetli ölüm, zilletle yaşamdan daha iyi,
Bu feryadı gönülden haykırdı Hüseyin.*

Yukarıda belirttiğimiz hikmetlerin dışında, daha iyi anlaşılması için şunları da sıralayabiliriz:

Bir: Zalimlerin karşı durup, mazlumlarının yanında yer almak.

İki: Adalet peşinde olup, zalimlerden intikam alma hissini güçlendirmek.

Üç: Şiaların her zaman hakkın yanında olması için bir konum hazırlamak.

RİVAYETLERDE MATEM TUTMA

Soru 33: Ehlibeyt için matem merasimleri düzenleme hususunda rivayet var mıdır?

Bu hususta çok fazla rivayet bulunmaktadır. Biz burada İmamlardan sadece üç tane hadis getiriyoruz:

Bir: İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Allah bizim Şialarımıza merhamet etsin. Allah’a ant olsun ki, gerçek müminler bizim Şialarımızdır. Onlar sürekli hüznün ve kederle bizim musibetlerimize ortaklardır.”*

İki: İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Bizim musibetlerimizi hatırlayıp, bize yapılan zulümler yüzünden ağlayan birisi, kıyamet gününde bizimle beraber, bizim derecemizde olacaktır. Bizim musibetlerimizi açıklayıp, kendisi ağlayıp, başkalarını da ağlatanın, gözleri bütün gözlerin ağladığı zamanda ağlamayacaktır. Bizim emrimizin yaşatıldığı toplantılara katılan birisinin kalbi, bütün kalplerin öldüğü zamanda diri kalacaktır.”*

Üç: İmam Sadık (a.s) Fuzey’le şöyle sordu: *“Yas merasimleri düzenleyip, Ehlibeyt’in başına gelenleri anlatıyor musunuz?”* Fuzeyl: *“Ey feda olduğum! Evet.”* Sonra İmam buyurdu: *“Bu tür merasimleri seviyorum, öyleyse devam edin ve bizim emrimizi yaşatın. Bu takdirde Allah geniş rahmet ve lütfuyla muamele edecektir. Fuzeyl! Bizi hatırlayan yahut yanında anıldığımız zaman, bir sinek kanadı kadar dahi olsa ağlayanın, Allah günahlarını affedecektir. Hatta eğer deniz kadar çok olsa bile.”*

GEÇMİŞTEKİ MATEM MERASİMLERİ

Soru 34: İmamların (a.s) döneminde bu tür matem merasimleri düzenleniyor muydu?

Hiç şüphesiz evet; buna örnek olarak, sadece tarihten az bir kesiti nakletmeye çalışacağız:

1- Haşimoğullarının İmam Hüseyin için yaptıkları matem merasimini İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Aşura faciasından sonra Haşimoğullarından, hiçbir kadın sürme çekmedi, kına yakmadı ve İbn Ziyad’ın helakine kadar hiçbir evden, yemek pişirildiğini gösteren duman çıkmadı. Hepimiz kanlı Aşura hadisesinden sonra hep gözü yaşlıydık.”*¹

2- İmam Seccad’ın (a.s) matem tutması: Bu olaydan sonra İmam Seccad’ın hüznü o kadar büyük idi ki sürekli ağlamaktaydı. İmam; amcası, kardeşleri, halaları ve bacılarının başına gelen bu musibetleri her zaman acıyla anmaktaydı. Öyle ki bir bardak su getirdiklerinde bile ağlamaya başlıyordu ve şöyle buyurmaktaydı: *“Ben bu suyu nasıl içeyim, oysa Peygamber’in (s.a.a) oğlunu susuz öldürdüler. Ne zaman Fatıma evladının şehadetini hatırlasam gözlerimden yaş boşalıyor.”*

İmam Sadık (a.s) buyuruyor: *“Ceddim Ali b. Hüseyin (a.s), ne zaman İmam Hüseyin’i (a.s) hatırlasa, mübarek sakalları ıslanana kadar ağlardı, etrafındakiler de İmam’ın bu halini görüp ağlamaya başlıyorlardı.”*²

3- İmam Muhammed Bâkır’ın (a.s) matem tutması: İmam Bâkır (a.s) Aşura gününde yas merasimi düzenleyip İmam Hüseyin’in (a.s) başına gelen musibetler için ağlıyordu. Bu

¹İmam Hasan ve İmam Hüseyin, s. 145.

² Biharu’l-Envar, c. 45, s. 207.

merasimlerin birinde Kumeyt şiir okuyordu, bir mısraında lütufla öldürüldü, dediği zaman İmam (a.s) daha şiddetli ağlamaya başladı. Sonra şöyle buyurdu: *“Kumeyt eğer bir sermayem olsaydı, bu şiirin karşılığında sana verirdim. Lakin senin mükâfatın Peygamber’in (s.a.a) Hisan b. Sabit için ettiği duadır; sen her zaman biz Ehlibeyt’i savunmada Cebrail’in onayıyla olacaksın.”*¹

4- İmam Sadık’ın (a.s) matem tutması: İmam Musa Kazım (a.s) şöyle buyuruyor: *“Muharrem ayı başladı mı, artık babam asla gülmüyordu, hep hüznüydü sürekli yanaklarından gözyaşı dökülüyordu. Muharrem’in onuncu günü gelip çatığında ise, babamın üzüntüsü kat kat artmaktaydı, daima ağlıyordu ve şöyle diyordu: Bugün ceddim Hüseyin b. Ali’nin şehit olduğu gündür.”*²

5- İmam Musa Kazım’ın (a.s) matem tutması: İmam Rıza’dan (a.s) şöyle nakledilmektedir: *“Muharrem ayı başladı mı, kimse babamı Aşura gününe kadar gülerken görmemiştir. Aşura gününde tamamen hüznü, kederli ve üzüntülüydü ve sürekli ağlamaktaydı. Şöyle buyuruyordu: Böyle bir günde Hüseyin’i öldürdüler.”*

6-İmam Rıza’nın (a.s) matem tutması: İmam Rıza (a.s) İmam Hüseyin’in mateminde çok fazla ağlıyordu. Öyle ki şöyle buyurmuşlardır: *“Hüseyin’in (a.s) bu musibet ve acılı günü, göz kapaklarımı yara etti, sürekli gözyaşlarımı döker oldu.”*

Di’bil, bir gün İmam’ın (a.s) huzuruna vardı, İmam ona şiir okumak ve İmam Hüseyin’e ağlamak hakkında şöyle buyurdu: *“Ey Di’bil! Kim ceddim Hüseyin’e (a.s) ağlarsa, Allah onun günahlarını bağışlayacaktır.”* Bu esnada, İmam (a.s) ailesiyle, bulunanlar arasına bir perde çekerek, İmam Hüseyin’in (a.s) musibetlerine ağlama merasimi düzenledi ve sonra Di’bil’e şöyle buyurdu: *“Kalk, İmam Hüseyin (a.s) için mersiye oku,*

¹ Misbahu’l-Mutecehhid.

² Nefes-i Mutmainne s.56.

yaşadığın sürece bizim mersiyeceğimiz ve yardımcımız ol, gücün yettiği sürece bize yardımdan geri kalma.”

Di’bil gözlerinden yaş aktığı bir halde mersiye okumağa başladı ve İmam Rıza (a.s) ile ailesinin ağlama sesleri yükseldi.

7- İmam-ı Zaman’ın (a.f) yas tutması: Rivayetlerden anlaşıldığı üzere İmam Mehdi (a.f) gıybet ve zuhur döneminde İmam Hüseyin’e ağlamaktadır. İmam Mehdi (a.f), Hz. Hüseyin’e (a.s) hitap ederek şöyle buyuruyor: *“Her ne kadar felek beni geciktirdiyse ve ben senin yanında olup düşmanlarına karşı savaşısam da, şimdi her sabah ve akşam sana ağlıyorum, gözyaşı yerine çektiğiniz acılar için, kan gözlerimden akıyor, bu facia karşısında derinden ahlar çekiyorum.”*

*Senin mateminde gönülden ağlıyorum,
Nil’den Fırat’tan bile çok ağlıyorum,
Gözyaşım kurusa bile kıyamete kadar,
O zaman gözyaşı yerine hep kan ağlıyorum.*

Soru 35: Matem merasimleri, Safevi döneminde mi yaygınlaşmaya başladı?

İmam Hüseyin’in (a.s) matem merasimi onun şehit edilmesiyle başlamıştır. Ali Babeveyh’in zamanına kadar (H. 352) bu merasimler gizlice yapılmaktaydı, hicri 4. yüzyıla kadar açıkça yapılmak yerine evlerde yapılıyordu. Bu tarihten sonra dışarılarda yapılmaya başlandı. İslam tarihçilerinden olan; İbn Cevzi *el-Muntezem*, İbn Esir *el-Kamil*, İbn Kesir *el-Bidaye ve’n-Nihaye* ve Yafi Meretu’l-Cinan kitaplarında, 352 yılından sonra çarşı sokaklarda Şiaların Aşura gününde nasıl yas merasimlerini düzenlediklerini yazmaktadır.

Mesela İbn Cevzi şöyle diyor: 352 yılında Muzeldevle-i Deylemi, halkın Aşura gününde toplanıp hüznlerini gösterme emrini çıkarmıştır. Aşura günü resmi tatil oldu, çarşı ve pazarlarda iş yerleri kapandı, kasaplar koyun kesmedi, lokantalar yemek pişirmedi, halk su içmedi. Çarşılarda büyük çadırlar kuruldu ve kadınlar yüzlerine vurarak, İmam Hüseyin (a.s) için mersiye okudular.¹

Hemedani diyor ki: Bu günde kadınlar İmam Hüseyin'e matem tutmak için, perişan bir halde yüzlerini siyah ettiler, yüzlerine vurarak sokaklarda yürüdüler.²

Şafii'nin dediğine göre: Bu Kerbela şehitleri için yapılan ilk merasimdi.

İbn Kesir H. 352 yılının olaylarını naklederken şöyle diyor: Ehlisünnet, Şialara bu merasimleri yasaklayamıyordu. Çünkü Şiaların sayısı hem çok fazlaydı ve hem de hükümet onları destekliyordu.

352 yılından Ali Babeveyh hükümetinin sonları olan 5. yy. ortalarına kadar yas merasimleri bu şekilde devam etmekteydi ve eğer Aşura ile nevrüz bayramı aynı güne denk gelseydi, kimse o günü bayram olarak kutlamazdı.³

Bu yıllarda Fatımiler Mısır'a yeni hâkim olmuşlardı, onlar da Aşura merasimlerini Mısır'da düzenlemeye başladılar. Bu hususta Magrizi şunu yazıyor: 383 yılının Aşura günün de Şialar her zamanki gibi (anlaşılan önceki yıllarda yapıldığıdır) Gülsüm ve Nefise'nin (İmam Hüseyin'in kızları) türbelerine gidip, mersiye okuyarak İmam Hüseyin'e (a.s) ağlıyorlardı. Fatımiler döneminde her yıl bu merasimler düzenleniyordu, çarşılar kapatılıyordu ve herkes toplu bir halde mersiyeler okuyarak, Kahire'nin büyük camisinde toplanıyorlardı.⁴

¹ el-Muntezem fi Tarihi'l-Muluk ve'l-Umem c. 7, s. 15.

² Tekmiletu'l-Tarihi'l-Tebi, s. 138.

³ el-Nucumu'z-Zahire c. 4 s. 218.

⁴ el-Huted, Magrizi c. 2, s. 289.

Bu dönemden sonra, Şialara yapılan baskılar yüzünden açıkça matem merasimleri düzenlenemiyordu. Lakin yine de Babeveyh'in döneminden daha iyiydi. Tarihi kaynaklara göre, Safeviler'den çok önce de bu merasimler düzenlenmekteydi. Safeviler döneminde sadece Şiiliğin yaygınlaşmasıyla, daha açık ve geniş bir şekilde yapılmaya başlandı.

Soru 36: Zincir vurma, sine vurma ve taziye merasimleri, hangi kültür ve toplumdan alınmıştır?

Zincir vurma Hindistan ve Pakistan'dan İran'a gelmiştir. Bazıları hiç iyi olmayan şekillerde, zincir vurarak bedenlerini yaradıkları için fakihlerimiz buna haram fetvasını vermişlerdir. Fakat eğer zincir vurma bedene bir zarar vermez ve Aşura öğretilerinin insanlara ulaşmasında bir engel teşkil etmezse bir sakıncası yoktur. Genelde İran'da yapılan zincir vurma merasimlerinde bu konulara dikkat edilmektedir.

Sine vurma, önceleri Arapların arasında yaygındı, ağıtlar okunarak eller hareket ettirilerek göğse değmektedir. Önceden ferdi olarak yapılıyordu, merasimler açıktan yapılmaya başladığından beri gruplar halinde düzenlenmeye başladı.

Taziye, yürek parçalayan Aşura faciasını temsil ve tiyatro şeklinde gösterilmesine denilir. Bu tür merasimler Safeviler döneminde yaygınlaştı. Avrupa'da yapılan tiyatrolardan esinlenilmiştir. Taziye sadece İran kültürüne has değildir, diğer İslam memleketlerinde çeşitli şekillerde uygulanmaktadır. Özellikle Hindistan ve Pakistan'da çok yaygındır.

Soru 37: İslam'ın ilk dönemlerinde bulunmayan merasimleri, şimdi günümüzde uygulamak bir çeşit bidat değil midir?

1- Şunu unutmayalım ki matem şekilleri matem mahiyetinden farklıdır. Temel olan merasimin gerçekleşmesidir ve bu değişik şekillerde değişik yöntemlerle uygulanmaktadır.

2- Uygulanan yöntemler, matemın temel yapıısıyla uyuşmalıdır. Öyle ki Aşura'nın öğretı ve mesajları güzel, derin ve en faydalı bir şekilde insanlığa ulaşabılsın. Diğer bir tabirle, insanın üzerine oturan elbise olmalı, küçük veya büyük olmamalıdır. Eğer küçük gelirse bütün mesajı kapsamaz ve eğer büyük olursa muhatabı şaşkınlığa sevk eder.

3- Bu mesajı ulaştırmak için değişik kültür ve toplumlardaki matem yöntemlerinden faydalanılabilir. İslam'ın, Urdu dilinden faydalanarak bütün Hint kıtasına Müslümanlığı yayması veya felsefeyi Yunan'dan alarak vahiyile şekillendirmesi gibi.

4- İslam, diğer toplumların kültür ve gelenekleri İslam öğretileriyle çakışmadığı sürece saygı göstermiştir. Mesela İslam, diğer toplumların dil, elbise rengi, yemek şekli, bilim ve teknolojisine İslami öğretilere muhalif olmadığı sürece bir kısıtlama getirmemiştir.

Yukarıda açıkladıklarımızdan anlaşıldığı üzere, İslam'a göre Ehlibeyt'in matem ve yas törenleri her toplumun kendine has yöntemleriyle düzenlenebilir. Bu yöntem, şekil, metot ve uygulamalar temel mesaja bir zarar vermediği ve en güzel şekilde muhataba aktarıldığı sürece makbuldür. Bu yüzden İslam'ın ilk dönemlerinde bulunmayan matem şekillerinden (örn: zincir vurmak, sine vurmak, taziye vb.) faydalanmak bidat değildir, aksine Aşura ve Ehlibeyt'in mesajını gönüllere, çağımız insanına daha iyi ulaştırdığı takdirde, İslam'ın yardımcıdır.

Şunu da hatırlatalım ki, bunlar sadece bir vesiledir, kesinlikle asıl hedeften üstün değillerdir. Vesile hiçbir zaman hedef değildir, aksine ona ulaşmak için bir köprü niteliğindedir.

Soru 38: Niçin diğer İmamların matem merasimleri, İmam Hüseyin'inki gibi düzenlenmemektedir?

Bunun sebebi Aşura'nın niteliğinden ve oluş şekline kaynaklanmaktadır. Bir taraftan, toplumun yapısı, yani Müslüman yöneticilerinin yaşamı ve topluma yaptığı zulüm, özgürlüğün kısıtlanması İslam ümmetine yapılan aşağılamalar, emniyetin olmayışı, Şialara karşı yapılan baskıların çoğalması, İslam'ın temel öğretilerinden olan iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın kalkması, insanlık ve İslam ahlakının yok oluşu; diğer taraftan, İmam Hüseyin'in (a.s) yalnız ve mazlum konumu, İmam'ın sözde dostlarının vefasızlığı, İmam'a, yaranlarına ve ailesine karşı girilen savaşın fiziksel niteliği, eğitimsel toplumsal, kültürel ve siyasi öğretiler, bu kıyama çok derin, kalıcı ve değişik bir boyut kazandırmıştır. Aşura kıyamının bütün bu özellikleri, yazarlar için geniş bir araştırma meydanı oluşturmuştur. Günümüze kadar bu hususta yazılan binlerce kitap bulunmaktadır.

Başta Resulullah (s.a.a) olmak üzere, İmam Ali (a.s), Hz. Zehra (s.a), İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin'den (a.s) sonraki diğer İmamlar, bu kıyamın matem ve yas merasimleriyle yaşatılmasına özen göstermişlerdir. Masumların bizzat hepsi, İmam Hüseyin için özel bir şekilde yas tutmuşlardır. Aşura faciası boyutları nedeniyle, emsalsiz ve eşsiz bir yer kazanmıştır. İmam Sadık'ın (a.s) buyurduğu gibi: *“Ey Eba Abdullah! Hiçbir gün senin günün gibi olamaz.”*

Bilindiği üzere, her olayın anılış şekli, o hadislerin yankısına bağlıdır. Hiçbir olay Kerbela hadisesi gibi olmadığı için, anılışı ve matem merasimi nitelik ve nicelik bakımından da eşsizdir.

SİYAH ELBİSE GİYMEK

Soru 39: Masumlar için yapılan matem merasimlerinde siyah giyinmenin sebebi nedir?

Siyah renginin, çeşitli yönlerden birçok değişik özelliği bulunmaktadır. Bu yüzden belirli amaçlar için kullanılmaktadır. Siyah kapalı bir renktir, bazen bu amaç doğrultusunda gizlilik ve tanınmamak için kullanılır. Diğer bir yönden de, bu renk insana bir tür azamet, şahsiyet ve heybet vermektedir. Tarihte bu amaç için kullanıldığı farklı şekillerde nakledilmektedir. Ayrıca doğallığı icabı, matem ve yası temsil etmektedir. Bu yüzden dünyadaki birçok toplum ve kültürler en değerli yakınlarını kaybettikleri zaman siyah elbise giyerler.

Yukarıda açıkladığımız sebebin dışında, matemlerde siyahlara bürünmenin bir de duygusal yönü bulunmaktadır. Siyah giyinen aslında şöyle demek istiyor: “Sen hayatımızın ışık kaynağıydın, yaşamımızın sevinciydin, gidişinle bizi matemlere boğdun, seni toprağa gömdüğümüzde yaşam güneşimiz de seninle beraber battı ve gönül yurdumuz zifiri karanlığa büründü.” Bu karanlığı, Hz. Fatıma (s.a) babasının vefatının sekizinci gününde şöyle dile getiriyor: “*Babacığım! Senin gidişinle dünya bütün ışıklarını yüzümüze söndürdü, sevinmeği bizlere çok gördü. Âlem senin güzelliğinle aydınlıktı, oysa şimdi sen yoksun ve aydınlık yerini karanlığa terk etti. Her şey senle beraber nurunu kaybetti... Artık hüznün hep bizimle.*”

Öyleyse siyah renk özelliği gereği ve akla ters düşmeyen bir gelenek olduğundan dolayı, Ehlibeyt (a.s) dostları en acı, matemli günlerinde bu elbiseyi giyerek İmamlara karşı olan aşklarını, sevgilerini, özgürlük yolunda batıla karşı savaşta her zaman onlarla beraber olduklarını gösterebilirler.

Soru 40: Siyah giyinmek kültürümüze Abbasiler tarafından mı geçti, yoksa başka toplumlarda kullanıyor muydu?

Bir: Siyah giymek, insanoğlunun mantıklı bir geleneğidir. Persler, Yunanlılar ve Araplarda bu gelenek çok eskiden beri vardır.

İki: Siyah giymek, kesinlikle Abbasiler veya Araplar tarafından kültürümüze sokulmamıştır. Dediğimiz gibi en eski toplumlarda bile bu görülmektedir. Aşağıda yapacağımız daha geniş açıklamadan sonra bu iki konu daha güzel anlaşılacaktır.

1-Geçmişte Siyah Giymek

Dünya edebiyatı ve toplumlar tarihine baktığımız zaman, siyah giyinmenin çok eski bir geçmişi olduğunu görmekteyiz. Burada sadece Pers, Yunan ve Arap medeniyetlerinden kısa örnekler verelim.

A) Persler: İranlıların matem merasimlerinde siyah giyindiklerini bildiren belge, eski metinlerde çokça bulunmaktadır. Özellikle Firdevs'inin *Şahname* adlı eserinde bu konu çokça geçmiştir. Mesela, Rüstem'in kardeşi tarafından öldürülmesi yüzünden Sistan halkı bir yıl kara elbiseler giydi. Aynı şekilde Behram ve Feridun'un ölümüyle de halk siyahlara büründü.

B) Yunanlar: Eski Yunan mitolojisinde şunlar yazmaktadır; Petruklos'un Hektor tarafından öldürülmesi yüzünden Titez büyük bir üzüntüye boğuldu ve bu matemde siyah elbiselerini giydi. Demek ki, Yunan medeniyetinde matem belirtisi olarak kara giymek Homer'in dönemine kadar dayanmaktadır. İbraniler de yakınlarını kaybettiği zaman saçlarını tıraş edip, çamur bulayarak, siyahlar içinde yas törenleri düzenlerdi¹.

¹ Dairetu'l-Maarif, c. 6, s. 710.

Bestani, eski Avrupa’da matem törenleri için en ideal rengin siyah olduğunu yazarak şunları ekliyor: Yakınlık derecesine göre sevilen birisi öldüğü zaman, akrabaları bir hafta ila bir yıl arasında yas merasimi düzenlerdi. Özellikle dul kalan kadınlar bir yıl devamlı süssüz ve işlemez siyah elbiseler giymekteydiler.

C) Araplar: Arap tarih, şiir ve edebiyatından anlaşıldığına göre siyah renk, Mısır’dan Irak’a kadar bütün Araplar için matem simgesidir.

Zemahşeri, edebiyatçılardan birisinin şöyle dediği yazmaktadır: “Siyahlara bürünmüş bir rahip gördüm, Ona neden siyah giydiğini sordum. Dedi ki: Araplar sevdiği birisini kaybettiği zaman ne tür elbise giymektedir? Tabi ki siyah, dedim. Sonra bana şöyle dedi: Bende günahlarımın mateminde siyahlara bürünmüşüm.”

Peygamber efendimizin (s.a.a) döneminde, Bedir savaşında yetmiş tane müşrikin öldürülmesi nedeniyle, Mekke’li kadınlar yakınlarının yasında siyah elbise giymişlerdir.¹

Tüm bunlardan anlaşılan siyah giyinmenin İslam’a has olmadığı, geçmişteki toplum ve medeniyetlerin de yas törenlerinde siyah giyndikleridir.

2- Ehlibeyt’te Siyah Giyinmek

Peygamber (s.a.a) ve İmamların (a.s) bu doğal ve mantıklı geleneği onayladıkları, kesin kaynaklardan anlaşılmaktadır. Ayrıca o masumların bizzat kendileri de sevdiklerinin matemlerinde siyah giyinmişlerdir. İbn Ebi’l-Hadid *Nehcu’l-Belağa*’ya yazdığı şerhte, İmam Hasan’ın (a.s), babası Emirelmümininin mateminde siyah elbise giyerek dışarı çıkıp halka bir konuşma yaptığını nakletmektedir.²

¹ el-Siretü’l-Nebeviye, c. 3, s. 10-11.

² Şerh-i Nehcu’l-Belağa, c. 16, s. 22.

Hadisçilerin çoğu, İmam Bâkır'dan (a.s) şöyle nakletmektedirler: *“Haşimoğullarının hanımları, İmam Hüseyin'in (a.s) yasında siyah ve kalın elbiseler giydiler, sıcağın dolayı asla sızlanmıyorlardı, babam Ali b. Hüseyin (a.s) onların matem merasimlerinde yemek hazırlıyordu.”*¹

3- Abbasilerin Siyah Giyinmelerinin Sebebi

Abbasiler, mücadelelerinin her aşamasında Ehlibeyt şehitlerinin intikamlarını alacakları ve hükümeti yeniden Muhammed ailesine verecekleri iddiasındaydılar. Hatta ilk vezir olan Ebu Seleme-i Hilal, Muhammed ailesinin veziri ve ordu komutanı olan Ebu Müslim Horasani'ye “Âl-i Muhammed'in emiri” unvanını vermişti. Peygamber'e ve onun Ehlibeyt'ine (a.s) yapılan zulümlerden dolayı hep matemde olduklarını bildirmek için siyah giyiniyorlardı.

Abbasiler siyah giyinerek ve siyah bayraklar taşıyarak Kerbela şehitlerinin, Yahya ve Zeyd'in intikamını almak ve bunlar için her zaman yasta olduklarını göstermek bahanesiyle başkaldırdılar. Bu sloganlarıyla da Ehlibeyt (a.s) dostlarını, hedeflerine ulaşmak için etraflarında topladılar. Hükümete ulaştıktan sonra da siyah sembollerini kalıcı kıldılar.²

İşte bu yüzden, yani Abbasilerin sembolü olduğu için İmam Sadık (a.s) ve diğer İmamlar (a.s) siyah giymeğe karşı olmuşlardı, çünkü devletin resmi elbisesiydi. Kim siyah elbise giyseydi, Abbasi zulüm hükümetini kabul ettiğini bildirmiş oluyordu. Bu yüzden İmamlar o dönemde normal zamanlarda siyah giymeye karşıydılar, ama matem ve yas merasimlerinde giyilmesine izin vermişlerdir.

¹ Biharul-Envar c. 45 s:188.

² Ehbaru'l-Devleti'l-Abbasiye, 230.

MATEM MERASİMİNİN ŞEKLİ

Soru 41: İmam Hüseyin (a.s) için düzenlenen bu törenler hangi ölçülerde caizdir?

Ehlibeyt için yapılan matemlerin –özellikle de Hz. Hüseyin (a.s) için– yapılış felsefesi gereği, yapılış şeklini de akıl ve İslam hükümleri belirlemektedir. Eğer bu merasimlerde heyecan, şuurdan daha ağır basarsa, matem yapılış nedeninden dışı çıkılarak, asıl maksada ulaşılmamış olunur.

Matem merasimlerinde yapılan bir şey eğer akla ters düşerse, İslam'ın ve Şia'nın dünya genelindeki konumunu sarsacaksa ve Aşura öğretilerinin ulaşmasına engel teşkil edecekse bu kesinlikle caiz değildir.

Bu merasimlerin yapılış şeklinde aranan en önemli şart, Aşura mesajının en güzel şekilde insanlığa ulaşması ve imanların güçlenmesidir. Aksi takdirde asıl hedef için bir darbe, endamlı bedene yakışmayan bir elbise olacaktır. Örneğin, İmam Hüseyin için yapılan matem merasimlerinde, başvurmak bu türdendir. İnsanın kendisini yaralayarak kan çıkarması, Aşura'nın asıl hedef ve öğretilerini ulaştırmadığı gibi, Aşura mektebine daha da zarar vermektedir. Ayrıca Kerbela mesajının doğru olarak insanlara ulaşmasına engel olduğu için de, müçtehitlerimiz bu tür işleri caiz bilinememektedir.

Soru 42: İmam Hüseyin yaşamında her zaman heybetli bir konuma sahipti, peki niçin yas merasimlerinde çok mazlum birisi olarak gösterilmektedir?

İzzet kavramı, Kur'ân'ın çokça üzerinde durduğu, Allah Resulü ve müminler için en güzel sıfatlardan birisi olarak nitelediği bir erdemdir.¹

İmam Hüseyin (a.s) ve onun arkadaşları Kur'ân'ın bu öğretisini her zaman sözlerinde ve amellerinde bulundurmaya çalışmışlardır. Öyle ki hiçbir zaman büyüklükten ödün verip, zillet ve aşağılanmaya boyun eğmemişlerdir. “Zillete asla boyun eğmeyiz” sözü Aşura'nın en önemli mesajlarından birisi olmuştur.

Maalesef bir takım yazılan kitaplarda, Aşura'nın bu önemli unsuru nakledilmemiş yahut unutulmaya bırakılmıştır ve bu kitaplarda bazı matem merasimlerinin kaynağı olmuştur. Bunun sebebi de şudur: Bazı tebliğciler Hüseyini kıyamın gerçek boyutunu insanlara anlatıp, onlarla tanıştırmak yerine, sadece duygu ve hislerini coşturma peşindedirler. Bunun içinde kesin ve sağlam olmayan kaynak kitaplardan yararlanıyorlar. Bu da İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamının o büyük izzet ve yüceliğini toplumun gözünde düşürmektedir.

Sonuçta, İmam ve ashabının izzetlerini düşürecek, aslı olmayan konuları söylemek, İslam diniyle, Peygamber'in (s.a.a) ve Ehlibeyt'in (a.s) yaşamıyla uyuşmamaktadır ve asla kabul edilir bir şey değildir.

Diğer taraftan, Hz. Hüseyin (a.s) ve arkadaşlarına yapılan zulmü kesin kaynaklardan tahlil ederek aktarmak, o büyük şahsiyetlerin izzetiyle çatışmamaktadır. Tam tersi onların büyüklüklerini daha çok yüceltmektedir. Çünkü düşmanların İmam'a (a.s) nasıl zulüm yaptıklarını açıklamak ve bütün bunların karşısında, İmam'ın izzetle karşı durduğunu belirtmekle, zulümle nasıl mücadele edileceği daha güzel anlaşılacaktır.

¹ Bkz, Nisa, 139. Münafikun, 8. Nehcu'l-Belağa, Hikmet, 113, 371.

Soru 43: Niçin Aşura merasimi sadece panel, konferans ve ilmi konuşmalarla düzenlenmiyor? Acaba bu kıyâmı canlı tutmanın tek yolu sine vurmak, ağlamak, siyahlara bürünmek ve hatta gece yarısına kadar bu programlara katılarak gündüz işe gitmemek midir? Birde iş yerlerinin kapatılmasıyla oluşan ekonomik ve toplumsal zararları da göz önünde bulundurursak, bu zararlardan kurtulmak için neden sadece seminerler düzenlenmiyor?

İmam Hüseyin'in (a.s) şahsiyetinin daha iyi tanınabilmesi için; konferanslar, seminerler, paneller, konuşma yapmak ve makale yarışmaları düzenlemek gibi kültürel çalışmaların çok büyük önemi vardır. Bu tür kültürel faaliyetler toplumumuzda çokça yapılmaktadır.

Bu çalışmalar kendi yerinde gereklidir, ama yeterli midir? Aşura kıyamının tam olarak ulaşabilmesi ve gerekli mükemmel faydalanmanın olması için yas merasimlerine ihtiyaç yok mudur?

Bu soruya cevap verebilmek için, öncelikle insanı psikolojik yönden incelememiz gerekmektedir. Bakalım bizim pratikteki yaptıklarımızı sadece bilmek/tanımak mı etkiliyor, yoksa toplumsal davranışları oluşturan diğer etkenler de bulunmakta mıdır?

Kendi davranışlarımızı incelediğimizde, iki şeyin bunda etkili olduğunu görmekteyiz. Birincisi tanımadır. İnsan davranışlarını bilgisi doğrultusunda yapmaktadır, bu bilgi akıl ve diğer yollarla kabul edilmelidir, ama kesinlikle tek etken değildir. Bir takım diğer etkenlerde vardır, hatta bunlar bilgiden daha çok etkilidir. Bu etkenlere, genel olarak duygular, hisler, istekler ve yönelmeler denilmektedir. Şüphesiz bunlar davranışlarımızda direk tesiri olan bir takım ruhsal ve psikolojik etkenlerdir.

Şehit Mutahhari bu hususta şöyle diyor: “İçimizde bizleri harekete geçirecek etkenler bulunmalıdır, her işi yapmak için

ruhumuzda istek oluşmalıdır. O işi yapabilmek için şevk, heves, istek, arzu ve sevgi olmalıdır. Diğer bir takım psikolojik etkenlerin de olması gerekmektedir. Bunlara duygusal etkenler denilmektedir. Bunlar insanda isteği oluşturarak, o işi yapmayı sevmesini ve böylelikle yapması için harekete geçirmesini sağlarlar. Eğer insan kesin olarak bu yemeğin onun için çok faydalı olduğunu bilse bile, iştah ve istek olmadığı zaman yemek istemez. Demek ki bilmek yeterli değildir, isteğinde olması şarttır. Bu bütün toplumsal ve siyasi konular için de geçerlidir. İnsan toplumsal faaliyetlere katılmasının ne kadar gerekli ve önemli olduğunu bilmektedir. Ama istek olmadığı için hiçbir şekilde harekete geçmemektedir. Demek ki, insanın davranışlarını oluşturan sadece bilgi değildir, duygusal etkenlerde bulunmaktadır.

İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamının, insan mutluluğu için faydasını bilmek tek başına yeterli değildir. O bilgiyi pratiğe dökmek gerekir. Bildikten sonra hatırlamak ve yaşamakla insan İmam'ın (a.s) gittiği yolu gitmek isteyecektir. Onun yaptıklarını bizim de yapmamız için gönlümüzde istek oluşacaktır.

Konuşmalar ve seminerler birinci etkenin insanda oluşmasına sebeptir, yani gerekli bilgiyi bize vermektedir. Fakat ikinci etkeni oluşturmak için bir takım duygusal heyecanlara ihtiyacımız vardır.

Sadece geçmişte olup biten bir trajediyi bilmek ile onu yaşarcasına yakından görür gibi beyinde temsil etmek arasında çok fark vardır. Bunun benzerini herkes hayatında çokça görmüştür. Örneğin Aşura günü, İmam Hüseyin'in (a.s) nasıl şehit olduğunu biliyorsunuz, ama bunu sadece bilmek sizin ağlamanıza sebep oluyor mu? Hayır. Fakat mersiye ve ağıt toplantılarına katıldığınızda, sanki o anı yaşıyor gibi olursunuz, mersiye okuyan Kerbela olayını öyle bir anlatıyor ki sizin de ister istemez gözünüzden yaş akmaya başlıyor.

Bilmenin sizin davranışınızda bırakmadığı etkiyi, bu merasimler bırakmaktadır. Mersiye ile görürcesine yaşamak,

bilmekten çok daha üstündür. Bütün bunları açıklamamızdan kastımız İmam'ın neden kıyam ettiği, niçin ve nasıl mazlumca şehit edildiğini bilmenin yanı sıra bu duyguları harekete geçirebilmesi için temsili olarak da anlatılmalıdır. Böylelikle Aşura hayatımızda daha derin ve etkin bir yer kazanacaktır.

Sonuçta, sadece Aşura'yı ve Kerbela kıyamını bilmek, matemın asıl boyutunu ifa etmek için yeterli değildir. Halkın hareketi için, Aşura somut bir konum kazanmalıdır. Sırf dışarıdaki somut değişiklikler; meselâ bütün her tarafa siyah bayrakların asılması, insanların siyah giymesi vb. durumlar bunu gören insanın gönlünde bir sızı oluşturacaktır. Her ne kadar insanlar, yarın Muharrem ayının biri olduğunu biliyorlar, ama dışarı da siyah bayrakları görmekle daha çok etkilenmektedirler. Gruplar halinde insanların sine vurması, belki de duygulara hiçbir etkenin bırakamayacağı tesiri bırakmaktadır.

Bu yüzden İmam Humeyni (r.a.), “Şimdi neyimiz varsa bu Muharrem ve Safer ayları sayesinde.” diye buyurmaktadır. Bunun için bu törenlerin eski kültürle uygulanmasını istiyor. 13 asırlık tecrübe sonucu anlaşılan bu tür merasim törenlerinin insanların duygularını coşturduğu ve mucize yarattığıdır.

İran İnkılâbı ve İslami direnişlerin başarıya ulaşmasındaki neden, hiç şüphesiz halkta Aşura bilinci sonucu oluşan ruhsal heyecan, coşku ve harekettir. Diğer hiçbir şeyle bu etki ve coşkuyu insanlarda oluşturamayız. Toplumda aşkı, fedakârlığı ve candan geçmeyi bu merasimler oluşturmaktadır, diğer hiçbir toplum, mektep ve ideolojide bu etkiler asla görülmemektedir.

MATEMİN ZAMANI

Soru 44: İmam Hüseyin'in (a.s) şehit edildiği Aşura gününden önce matem merasimlerini yapmaya başlıyoruz, bunun sebebi nedir?

Aşura gününden önce yapılan bu programlar, Aşura günündeki büyük matem merasimi için giriş ve ön hazırlık niteliğindedir. Temel olan Hz. Hüseyin (a.s) için bu törenlerin düzenlenmesidir, İslam'da kutsal ve müstehap olan budur. Ama ne zaman ve ne şekilde yapılacağı hakkında her toplumun kendi gelenek ve görenekleri önemlidir. Örneğin, bazı bölgelerde yas merasimi Muharrem ayının yedisinde başlayıp on üçüne kadar devam etmekte, ama bir diğer bölge de ayın birinde başlayıp Aşura gününe kadar sürmektedir. Hatta bazı yerlerde bütün yıl boyunca her gün ve özellikle de Muharrem'in birinden Safer ayının sonuna kadar daha fazla mersiye okunmaktadır.

İmam Hüseyin'in matem merasimini, bu şekilde değişik zamanlarda yapmanın bir sakıncası bulunmamaktadır, aksine güzeldir. Öyleyse matem merasimlerinin yapılıp ve ölüm yıl dönümlerinin anılmasında asıl olan, yapılmasıdır. Gelenek ve göreneklere göre günlerin biraz oynamasının sakıncası yoktur.

MATEM MERASİMİNİN SEVABI

Soru 45: İmam Hüseyin (a.s) için yapılan bu yas merasimlerinin sevabını bildiren hadisler ne kadar sahihtir?

İmam Hüseyin (a.s) için yapılan bu törenler, insanın Allah'a yaklaşması için en büyük sebeplerdir ve şüphesiz çok fazla sevabı ve mükâfatı bulunmaktadır. Muteber kaynaklarda bu hususta sahih ve güvenilir birçok hadis nakledilmiştir.

Burada birkaç temel noktaya dikkat etmeliyiz:

1- Elbette bu rivayetlerin bazıları sahih ve bazıları da zayıftır.

2- Bu hadislerde geçen ve ameller sonucunda verileceği söylenen mükâfatlar tek başına yeterli değildir. Aslında bu nedenselliğin yanında diğer bir takım şartlarda bulunmaktadır. Şöyle ki, tam nedensellik bütün engelleri aştıktan sonra oluşabilir. Önünde hiçbir engel bulunmayan böyle bir sebebin sonuca ulaşması kesindir.

Fakat sebep tek başına sonuca ulaşmak için yeterli değildir. Varlığı zarurî kılabilmek için, bütün gereksinimlerin oluşup, engellerin de kalkması şarttır. Bu natürel yaşamın somut kanunudur. Mesela ateş, odunun yanmasının nedenidir. Fakat bu nedenin sonuca ulaşması (ateşin odunu yakması) için bir engelin olmaması gerekir. Mesela öncelikle oksijen bulunmalı ve diğer engeller (ıslaklık gibi) ortadan kalkmalıdır, ancak bu şekilde odun yanacaktır. Demek ki, ıslak odunu ateşe attıktan sonra aradan dakikalar geçmesine rağmen hala yanmadığını görüyorsan, yukarıdaki doktrinin yanlış olduğunu söyleme. Bunun yerine sonuca ulaşmak için ne tür şartların bulunduğunu

araştır. O zaman bu görüşün doğru olduğunu ve bir takım şartlara haiz olduğunu göreceksindir. Mesela oksijenin olması, odunun ıslak olmaması, ateşin ısı gücünün çok olması gibi... Bütün bu nedenler oluşup engeller ortadan kalktıktan sonra odunun yanmaması imkânsızdır. Eğer hala yanmıyorsa o zaman yukarıdaki görüşün yalan olduğunu söyleyebilirsin.

İmam Hüseyin ve diğer masumların matem merasimlerine katılıp, ağlamak hakkında buyrulan sevaplar da bu şekildedir. Mükâfatlar ancak şartların oluşması ve engellerin kalkmasıyla tahakkuk bulur.

3- İmam Hüseyin (a.s) için ağlamanın sevabı olarak belirtilen mükâfatlar, nitelik ve nicelik yönünden insanı hayrete düşürmemelidir. Çünkü İmam'ın onca zorluk karşısında göstermiş olduğu fedakârlık, yiğitlik, tevekkül, teslimiyet ve razı olma, bunca sevabın verilmesi için yeterlidir. Aşağıda getireceğimiz öyküye dikkat edildiği takdirde bu çok daha iyi anlaşılacaktır.

Allame Bahru'l-Ulum Samarra'ya doğru gidiyordu. Yolda bineğinin üstünde İmam Hüseyin'e ağlamanın günahları temizlediği hakkında düşünüyordu. Tam bu esnada, bir bineğin üzerinde Arap görünümlü biri yaklaşarak ona şöyle dedi: "Seni çok düşünceli görmekteyim. Eğer takıldığın bir mesele varsa bana söyle, cevap vereyim." Bahru'l-Ulum ona şöyle dedi: "Yüce Allah'ın İmam Hüseyin'i (a.s) ziyaret eden ve ona ağlayan kimseler için vaat etmiş olduğu sevap hakkında düşünüyorum. Örneğin ziyaretçinin her adımı için bir hac ve bir umre sevabı yazılıyor. Bir damla gözyaşı döktü mü, bütün büyük ve küçük günahları bağışlanıyor." O Arap şöyle cevap verdi:

"Çokta şaşılacak bir şey değil, sana bir örnek vereyim belki daha iyi anlarsın. Sultanlardan biri, bir gün ava çıktığında kayboldu, ne tarafa gittiyse bir türlü yolunu bulamıyordu. Öyle ki, artık susuzluk ve yorgunluktan nerdeyse ölecekti. Sonunda çölde bir çadır ve içinde yaşlı bir kadınla oğlunu gördü, hemen

kendisini oraya ulaştırdı. Onların yalnızca bir tane keçileri vardı, ondan başka geçimlerini sağlayacakları hiçbir şeyleri yoktu. Yaşlı kadın sultanı tanı mıyordu, yoldan geçen biri zannederek tek geçim kaynakları olan keçiyi bu yolcu için kesip, ikram etti, gecede orada kaldı. Sabah olunca padişahın adamları onu bularak saraya götürdüler. Padişah herkesi toplayarak şöyle dedi: Av esnasında yanımdakilerden uzaklaştı, o sıcakta çok yorgun, a ve susuzdum, nerdeyse lecektim. Birden yaşlı kadının çadırını gördüm, beni tanımadılar, ama yine de tek geçim kaynakları olan keçiyi kesip, bana verdiler. şimdi size soruyorum, bu yaşlı kadınla oğlunu nasıl dllendireyim?” Vezirlerden biri yüz koyun verin dedi, bir diğeri de yüz koyun ve yüz eşrefi, başkası da büyük bir tarla verin dedi. Sultan dedi ki: “Ben bunlara ne versem azdır. Eğer tacımı ve tahtımı verecek olursam belki o zaman bunların bana yaptıkları iyiliğin karşılığını demiş olurum. Onlar benim için her şeylerini verdiler, bende haklarını ödemek için onlara her şeyi mi vermeliyim.” İmam Hüseyin (a.s) her şeyini, bütün varlığını, malını, ailesini, oğlunu, kardeşini, başını ve bedenini Allah yolunda feda etti; elinde neyi vardıysa her şeyi sadece Rabbinin rızasını kazanmak için düşünmeden verdi. Demek ki, Allah da İmam’ın bu fedakrlığına karşılık olarak; onun ziyaretçisi ve ağlayanı için bu kadar büyük sevapları veriyorsa hiç de şaşırmamalı.” O Arap görünümlü seyyid, bunları söyler söylemez birden gözlerden kayboldu.¹

¹ Ebkeru’l-İhsac. 1, s. 199.

AŞURA ZİYARETİNİN ÖNEMİ

Soru 46: Aşura ziyaretinin (Ziyaret-i Aşura) önemi nedir? Ayrıca bu ziyaretnameyi okumanın faydaları nelerdir?

İmam Hüseyin'in (a.s) ziyareti hakkında çok hadis nakledilmiştir, özellikle de İmam Bâkır (a.s) ile İmam Sadık'tan (a.s) Aşura ziyaretinin önemini bildiren hadisler bulunmaktadır.¹ Bu ziyareti İmam Bâkır (a.s) yakın öğrencilerinden biri olan Alkame b. Muhammed Hızri'ye öğretmiştir.

Ziyaret, insanın düşünce yapısını ve hangi taraftan olduğunu belirlediği için, insanın kendisini yetiştirmesinde çok etkilidir. Ayrıca ziyarette okunulanlar ruh ve bilinçaltına çok derinden etkiler bırakmaktadır. Bu yüzden İmamlar ziyaretin ne şekilde olması gerektiğini öğreterek, bu zenginliği korumaya çalışmışlardır. Bu doğrultuda İmamlarımızdan ziyaretnameler bizlere ulaşmıştır. Mesela Camie-i Kebire ziyareti, Aşura Ziyareti, Âl-i Yasin ve Nahiye-i Mukaddese ziyaretleri gibi. Bunlar masum İmamların en büyük bilgi ve ilim hazinelerindendir.

İmam Bâkır (a.s) tarafından Şialara öğretilen Aşura ziyareti, içinde bulundurduğuengin manayla beraber insanî toplumsal ve kişisel olarak yetiştirmektedir. Öyle ki, bu ziyaret sayesinde insan düşünce ve inançta, bulunduğu konumu belirleyip yolunu seçmektedir. Bu ziyaretin bazı getiri ve faydalarını şöyle sıralayabiliriz:

¹ Biharu'l-Envar, c. 101, s. 290.

1- Masumlarla manevi bir yakınlık kurup, onlara karşı olan sevgiyi güçlendirmek: bu sevgi bu büyük insanların ziyaretçisinin onlar gibi düşünüp amel etmesini ve onları kendisine örnek almasını sağlar. Bu yüzden ziyaretin bir bölümünde hayatın ve ölümün aynen onlarınki gibi olması istenmektedir: *“Allah’ım benim yaşamımı, Muhammed ve onun Ehlibeyt’inin yaşamı gibi ve ölümümü Muhammed ve Ehlibeyt’inin ölümü gibi karar kıl.”*

Bu sevginin kaynağı yüce Allah olduğu için, Allah’a yaklaşmanın sebebidir. Diğer bir bölümde şunları okumaktayız: *“Allah’ım sana, senin Peygamberinin ve onun Ehlibeyt’inin sevgisiyle yaklaşıyorum.”*

2- Ziyaretçide zulüm ve haksızlığa karşı mücadele isteğinin oluşması: bu ziyarette okuduğumuz lanet ve bedduaların tekrarıyla zalimlere karşı savaşıma, onlarla mücadele etme psikolojisi insanda oluşacaktır. Bu insan zalim insanlardan nefret ettiğini bildirerek, hak, doğruluk ve Ehlibeyt’in yanında olduğunu, olanları sevdiğini söyleyerek iman temellerini güçlendirmektedir. Acaba insan, Allah yolunda sevgi ve nefretten başka bir şey midir? Gerçek mümin zulmün karşısında her zaman konumunu belirleyendir. Zalimden uzak olduğu gibi her zamanda hakkın ve mazlumun yanında olmalıdır: *“Ey Eba Abdullah! Ben seninle barışık olanlarla barışık ve seninle savaşanlarla savaşayım.”*

3- Yanlışlığa düşmekten korunmak: Bu ziyarette, zulmün esas ve köküyle mücadele temel alınmıştır. Şöyle denilmekte: *“Allah siz Ehlibeyt’e karşı zulüm ve adaletsizliğin temellerini atanlara lanet etsin. Makamınıza ulaşmayı engelleyen ve Allah’ın sizler için belirlediği büyük mertebeye oturmanızı önleyenlere lanet etsin.”*

Aşura gününde gerçekleşen büyük facianın asıl temelleri, Peygamber’in vefatından sonra hak imamet çizgisinden çıkılmakla atılmıştır.

4- Hidayet meşalelerini kendimize örnek ve ilham kaynağı olarak görmek: Aşura ziyaretinde şöyle okuyoruz: *“(Allah’ın) beni dünya ve ahirette sizlerle beraber kılması ve sizlerin yanında dünya ve ahirette sebatlı olmam için Allah’tan istediğim tek şey siz ve sizin dostlarınızı tanıyıp size yaklaşmak, düşmanlarınızdan da uzaklaşmaktır.”*

Ziyareti okuyan kimse, hakkı, haklıyı, zulmü ve zalimi tanıdıktan sonra hakkın yanında yer alarak Ehlibeyt’in izinde sebatlı, kararlı, azimle yürüyerek dünya ve ahiretin saadet ve huzuruna kavuşur. Yani Allah tarafından belirlenmiş insanları kendisine örnek seçerek onlar gibi davranmanın peşindedir.

5- Allah yolunda şehadet, fedakârlık ve candan geçme duygularının oluşması.

6- Ehlibeyt mektebinin yolunun ve ideallerinin ihyası.

Soru 47: İmam Hüseyin’in (a.s) düşmanlarına neden lanet okumaktayız? Bu bir çeşit kabalıktır ve modern insanın çizgisiyle uyuşmamaktadır. Bulunduğumuz çağ; sevgi, saygı ve hoşgörü çağıdır. İnsanlara sırt çevirerek, lanet okumak bin dört yüz yıl önce İmam Hüseyin’in (a.s) öldürüldüğü Şovenizm dönemine geri dönüştür. Günümüz insanları bu tür kabalıkları beğenmemektedir. Öyleyse niçin hâlâ, Aşura ziyaretinde yüz lanet okunmaktadır?

İnsan karakteri sadece bilgi ve tanımayla yaratılmadığı gibi, yalnızca olumlu duygu ve hislerden de yaratılmamıştır. İnsan denilen varlık olumlu ve olumsuz duyguların sahibidir, varlığında acı, tatlı, sevinç ve hüznün her zaman beraber var olmuştur, Allah insanı bu özellikle yaratmıştır.

Bu dünyada kimse sadece ağlayarak yahut gülererek yaşayamaz, gülmeyi bildiği gibi şüphesiz ağlamasını da bilmektedir. Yeri geldiği zaman ağlamalı ve yeri geldiğinde gülmelidir. Bu tür yaratılış potansiyellerini kullanmamak, varlığımızın bir bölümünü felç etmek demektir.

Allah'ın bizde ağlamak kabiliyetini koymasından anlaşıldığı üzere insan bazen ağlamalıdır. Ne zaman ve kimin için ağlamamız gerektiğini kendimiz bulmalıyız. Aksi takdirde insan bu özelliğini kaybedecektir. Peki, Allah niçin bize sonunda ağlamaya sebep olan üzölmek diye bir özellik vermiştir? Anlaşıyor ki ağlamanın insan yaşamında özel bir yeri vardır. İnsanın kemale ulaşması yolunda Allah korkusundan ve Allah'a olan sevgiden, ona ulaşma arzusundan dolayı ağlamanın çok büyük etkisi vardır. Bazen de çok sevdiği birisinin başına gelenlerden dolayı gözleri dolar, kalbi yumuşar ve doğal olarak ağlamaya başlar. Aynı şekilde Allah bizlerde sevgi de bırakmıştır, bize iyiliği dokunan birisini severiz, beğenilen bir özelliğı olandan da hoşlanıriz.

İnsan birisinde yahut bir yerde kemal gördü mü hemen ona karşı içinde bir şeyler hissetmeye başlar. Diğer taraftan; insanın yaratılışına baktığımızda gönlü sevgi dolu olan bu insanın tam karşıt bir özelliğı de bulunmaktadır. O da nefret ve düşmanlıktır. İnsanın fitratı, iyilik yapanın sevilmesi gerektiğini söylediğı gibi, zarar verenden de nefret edilmesi gerektiğini söylemektedir. Tabiî ki mümin için dünyevi düşmanlıklar hiçbir önem arz etmemektedir. Çünkü dünya müminin gözünde en değersiz şeydir. Ama insanın sonsuz uhrevi saadetini yok eden şeyden, yine de nefret edilmemeli midir? Kur'ân şöyle buyurmaktadır: **“Şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman tutun. O, taraftarlarını alevli ateşin halkından olmağı çağırır.”**¹

¹ Fatır, 6.

Apaçık insanın kötülüğünü isteyen şeytanla, nasıl olurda dost olabilirsin? Bu durumda insan da ister istemez şeytan olacaktır.

Allah'ın dostlarıyla dost olmak farz olduğu gibi, onun düşmanlarıyla da düşman olmak farzdır. Bu insanın yaratılışı ve fıtratıdır, kemale doğru ilerleyişinin kaynağıdır. Eğer insan Allah'ın düşmanlarına karşı düşman olmazsa yavaş yavaş onlarla dost olacaktır. Bu yakınlaşmalar sonucu da onların söz, hareket ve durumlarını da kabul edecektir. Dolayısıyla başka bir şeytana dönüşecektir. Diğer bir tabirle düşmanla düşman olmak, kendini onun tehlikelerinden koruma metodudur. İnsan vücudunda vitaminleri toplayan hücreler bulunduğu gibi mikroplarla savaşarak onları dışarı atan hücrelerde bulunmaktadır. Bedenin bağışıklık sistemi zayıflarsa, mikroplar güçlenecektir. Güçlenen mikroplar da insanı hasta eder, hatta ölüme bile götürebilir.

“Mikropların bedene ulaşmasının bir sakıncası yoktur, ilaç kullanarak onlarla savaşmayalım dediğimiz” takdirde beden nasıl sağlıklı kalabilir? Mikropları yok etmek için, bedende bulunan vitaminleri toplayıp savaşma sistemi, ilahi bir kanundur. Bedenin sağlıklı şeylere ihtiyacı olduğu gibi, zararlı maddeler ve mikroplarla da savaşmaya ihtiyacı vardır. Aksi durumda insan yaşamı tehlikeye girecektir.

Bütün canlı varlıkların iticilik ve çekicilik özelliği bulunmaktadır. Bu insanda da bulunmalıdır. Bize faydalı olan şeyleri ve kimseleri sevmeliyiz. Kemal sahibi insanlar bizi kendilerine çekmelidir. Bizde de bu çekime gitme gücü olmalı ki, bu şekilde onlarda bulunan kemale ulaşabilelim. Onlardan bilgi, edep, marifet ve ahlak öğreneelim. Tersı durumunda da topluma, kendimize zararlı olan insanlardan uzak durmamız gerekir.

“İbrahim’de ve onunla beraber bulunanlarda sizin için güzel bir örnek vardır; onlar kavimlerine “Biz sizden ve sizin Allah’tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizi(n

taptıklarınızı) tanımıyoruz. Siz, bir tek Allah’a inanıncaya kadar sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve nefret belirmiştir” demişlerdi.”¹

Kur’ân-ı Kerim, bu ayetiyle büyük makam sahibi olan Hz. İbrahim’e bizlerin de uyup, onu örnek olarak kabul etmemizi emretmektedir. Allah bize İbrahim gibi olmamızı emretmektedir. İbrahim ve arkadaşları Allah’a inandıkları için puta tapanlar tarafından şehirden kovuldular, onlar da putperestlere, “Hepinizden uzağız ve kıyamete kadar sizlerden nefret edeceğiz” dediler. Sadece Allah’ı sevenleri sevmek yetmez, eğer Allah’ın düşmanlarıyla da düşman olunmazsa zamanla, o dostlukta kaybolacaktır. Burada önemli olan kimi sevip kimden nefret edeceğimizi bilmektir. İnsanların ufak hatalarını gördüğümüz zaman hemen onları dışlamamamız gerekir. Yanlışlık yapanlara eğer doğruları anlatırsak kabul edecektir. Öyleyse insanlara hemen düşman olmamalı ve sadece bir günah işledi diye toplumdan dışlanmamalıyız, onu düzeltmek için gayret sarfetmeliyiz. Onu bir hasta gibi görüp, doktor gibi sıhhati için çabalamalıyız. Fakat bazıları hiçbir şekilde iyileşmeyecek şekilde hastadırlar. Açıkça günah işleyip toplumda kötülük yayanlar böyledir. Bu tür insanlarla alakayı kesip, düşman olmak gerekir, yoksa bir süre sonra biz de onlar gibi oluruz.

Bizler de İmam Hüseyin’in (a.s) düşmanlarına lanet ve dostlarına selam göndermedikçe, onların imanlarının kemal ve bereketinden yaralanamayız. Kur’ân’a göre, gerçek müminler kâfirlere karşı çetindirler, ondan sonra kendi aralarında merhametlidirler: **“Muhammed Allah’ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler.”²**

¹ Mumtehhine, 4.

² Fetih, 29.

Demek ki sevginin yanında nefret ve selamın yanında lanet olmalıdır.

AĞLAMAK VE MATEM TUTMAK

Soru 48: Ağlamanın Şia kültüründe ki konumu nedir ve niçin bu kadar üzerinde durulmaktadır?

Öncelikle birçok şeyin dünyada esrarengiz ve insana gizli olduğunu bilmemiz gerek. Bu dünyada bazıları kendilerini ve düşüncelerini madde âlemine esir kılmışlardır. Dünyanın çok daha farklı ve görülmeye değer olayları olduğunu hayal bile etmemektedirler.

Ağlamak da bunlardandır. Bazıları ağlamanın sadece duyguları gösteren bir eylem sanıyor, bazıları da ağlamanın çocukça bir çeşit şovenlik olduğunu düşünüyorlar. Diğer bir grupsa ağlamak hakkında şöyle diyor: “Üzüntü getirmekten başka bir faydası yoktur, modern çağda en popüler olan eğlenme, gülme ve hayatın tadını çıkarmaktır. İnsanlığın gülmeye ihtiyacı var, hiç kimse ağlamayı istemiyor.”

Aşağıda ağlama gerçeğini açıkladıktan sonra, umarız başka bir perspektiften bu konuya bakılır:

A: Ağlamanın Çeşitleri

Bir: Korkmanın etkisi ile ağlamak: Bu çeşit ağlama genellikle çocuklarda görülmektedir, çocuk bu şekilde korktuğunu gösterme peşindedir.

İki: Acındırmak için ağlamak: Kendisini başkalarına acındırmak için ağlamak da iki kısma ayrılır. Doğal olanı çok etkilidir. Örneğin anne ve babasını kaybetmiş bir çocuğun ağlaması. Yapmacık olanı ise başkalarının ilgisini çekerek ne kadar üzgün ve kederli olduğunu belli etmek amacıyladır.

Üç: Üzüntüden kaynaklanan ağlama: İnsanın gönlünü kaplayan sıkıntı ve depresyonun belirtisidir. Bu tür ağlamanın

en büyük faydası, insanın içini boşaltmasıdır. Böylelikle rahatladığını hissetmeye başlar.

Dört: Mutluluk ve sevinçten ağlamak: Karamsarlık ve tamamen ümidi kestikten sonra birden isteklerin gerçekleşmesiyle insanda oluşan duygusalıktan kaynaklanmaktadır.

Beş: Manevi gelişim ve takva için ağlamak: Yaratıcıya olan aşk, Allah’a karşı duyulan sevgi, O’na ulaşma arzusu, tövbe ve duyulan pişmanlıktan dolayı oluşan ağlamadır. Bu ağlamak insanın kalbini temizler ve onun Allah’a yaklaşması için bir vesile olur. Takva ağlaması gönlün derinliklerinden çıkarak yanaklardan süzülen gözyaşlarıdır ki, kul bu şekilde Allah’ın dikkatini çekerek onun kendisine rahmetiyle davranmasına sebep olur. Mevlana bir şiirinde şöyle demektedir:

Bulut ağlamasa güller nasıl gülsün,
Bebek ağlamasa sütler nasıl coşsun,
Bir günlük bebek yolunu bulmuştur,
Ağlamakla şefkati kendisine çekmiştir.

Bil ki şefkatliler şefkatlisi,
Az verir ağlamaksızın sütleri,
Çokça ağlayın, sözüne kulak ver ki,
Döksün senin için fazilet sütlerini¹

Manevi gelişim ve takva için ağlamanın, nedenlerinden bazılarını şöyle açıklamışlardır:

1- Günah işlemekten dolayı oluşan pişmanlık: Allah’a kul olma yolunda hareket eden ilahi insanlar, geçmişte yapmış oldukları günahlardan dolayı çokça pişmanlık duyarlar. Onlarda bulunan beğenilmeyen özelliklerden kurtulmak için çok çaba

¹ Mesnevi, c. 3, defter 5.

sarf ederek, gözyaşı dökerler. İmam Ali (a.s) bunu bizlere şöyle buyurmaktadır: *“Ne mutlu Allah’ın emirlerini uygulamak için yönelenlere ve ne mutlu işlemiş oldukları günahlar için ağlayanlara.”*¹

Sızlayıp, ağlamak en büyük sermayedir,
Süt veren annenin dikkatini çekendir,
Süt veren anne bir bahane peşinde,
Bebegin ağlar halini bekler içinde.

Bebekle, sizler için ihtiyaçlar oluştu,
Ağlayıp, sızlamayla sinede sütler coştı,
Dedi; sesleyin Allah’ı hep ağlayarak,
Ki gelsin sizlere şefkat sütleri coşarak.²

2- Allah’a yönelmedeki endişe: Allah’a ulaşmayı arzulayan Allah dostları, sürekli tedirgindirler. Sonlarının ne olacağı korkusu içerisindeyler. Rablerinin karşısına nasıl ve ne halde çıkacaklarını düşünürler, ona ulaşana kadar şeytanla nasıl mücadele edecekleri kaygısındadırlar. Tek düşündükleri, nefisleriyle yaptıkları bu büyük cihatta zafere ulaşım olmayacaklarıdır. Bu tedirginlikler onların ağlamalarına neden olur. Bunu İmam Seccad’ın (a.s) bazı duaların da görmekteyiz, İmam Ramazan ayında okuduğu duada şöyle buyurmaktadır: *“Gidişatımın nasıl olduğunu bilmezken neden ağlamayayım? Nefsimin beni aldattığını ve geçen her günümün aleyhime olduğunu ve ölümün başımın üzerinde kanat açtığını görürken niçin ağlamayayım. Ruhumun bedenden ayrılacağı ana ağlıyorum. Kabrimin karanlık durumuna ağlıyorum. Mezarımın darlığına, nekir ve münkerin beni sorguya*

¹ Nehcu’l-Belağa, 176. Hutbe.

² Mesnevi, Mevlana, c. 1, defter:12.

*çekmelerine, kabirden çıplak ve zelilce çıkacağıma ağlıyorum...*¹

3- Sevgi ve istek: Allah'ı sevenler, sadece Allah'ın sevmeye layık olduğunu ve tek sevgilinin de O olduğunu bilmektedirler. Fakat dünyada, bu madde âleminde Rableriyle aralarına giren hicran yüzünden hep ağlarlar. Böylesine ağlamalarının nedeni hep Allah'a olan aşkları ve hem de ondan ayrı olmalarıdır, Hafız bunu ne kadar da güzel bir şekilde şiire dökmektedir:

Kederli gözümden kan akıyor, ayrılık gecesinde,
Naçar sabır gerek, sevgilinin bu gül serpmesinde.²

4- Korku: Allah dostları Allah'ı, hem çok sevmeler ve hem de çok korkmadalar. Korku ve haşyet bilgi ölçüsündedir. İlahi insanlar Allah'ın azametini derk etmeye başladıkları mı, bu büyük azamet karşısında hayrete düşerek ağlamaya başlarlar. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Kıyamet gününde üç gözün dışında bütün gözler ağlayacaktır. Allah'ın bakmayı haram kıldıklarına bakmayan göz, ona itaat için geceleri uyanık olan göz ve Allah korkusundan ağlayan göz.”*³

5- Gerçek dostların olmayışından: Kur'ân ve rivayetlere göre, insanın gerçek dostu Allah ve O'nun dostlarıdır. Allah'ı seven insanları kendine dost seçmek ve onları sevmek Allah'ı sevmektir. İlahi insanlarda böyle dostlar bulamadıkları için ağlamaktadırlar.

Bu aşk bütün sevgilerden farklıdır,
Allah'ı sevenin sevgisi, Allah sevgisidir.

Peygamberin, Hz. Hamza ve Hz. Hatice için, masumların da birbirleri için ağlamalarındaki sır budur.

¹ Mübarek Üç Aylar, Ebu Hamza Somali duası, s. 291.

² Divan-ı Hafız, Hafız Şirazi.

³ Usulu Kâfi, c. 2, kitab-ı dua.

6- Güzel ve beğenilen ahlaki sıfatların bulunmamasından dolayı: Allah’a ulaşmak isteyen kimse ahlaki kötü sıfatları kendisinden uzaklaştırıp yerine güzel sıfatları yerleştirmek peşindedir. Ama kendisine dönüp baktığında Allah’ın istediği gibi güzel sıfatlara sahip olmadığını görürü ve bu yüzden ağlar. Kamil insanlarda güzel sıfatları gördükçe kendisinin geri kaldığının farkına varır, ağlayarak o sıfatları kazanmaya çalışır.

Meyhanenin hazinesine baş eğik baktım, ağladım

Çünkü utancımın nedenini kendimde buldum.¹

İmam Seccad (a.s), Ebu Hamza Somali duasının bir bölümünde bu hakikatlere değinmektedir: *“Bana yardım et de kendi halime ağlayabileyim, gerçekten ömrümü boşa geçirdim, yersiz arzulara kapıldım.”*

B: Kıymetli Olan Ağlama

İslam dini, yukarıda belirttiğimiz ağlamanın çeşitlerinin hepsini yasaklamıştır, Kur’ân ve rivayetlerin beğenerek, onayladıkları tek ağlama çeşidi, beşinci olan manevi ağlamadır. Bu ağlamanın bir tarafı uyanış diğer tarafı da huzur, lezzet, mutluluk, keyif ve behcettir. Bu ağlamada kalp her ne kadar perişan olsa da diğer taraftan içsel şûhud ile gelen büyük bir mutluluk vardır.²

Keder geldi mi huzurlu ol, görüş günü yakındır,

Bu yoldaki inişler aslında yükseliştir,

Keder bir hazine, hüznün sevgilinin zülfü,

Lakin bu nasıl oluşsun çocuk gibisinde.

Kur’ân-ı Kerim ve rivayetlerde bu çeşit ağlama için bazı özellikler belirtilmiştir, örneğin:

¹ Divan-ı Hafız.

² Usulu Kâfi, c. 2, kitab-ı dua, bab-ı buka.

1- Bu ağlamanın kaynağı bilinç ve şuurdur: Manevi ağlamalar bilinçten kaynaklanmaktadır. Hakikatleri derk edemeyen, şuursuz insanlar hiçbir zaman bu şekilde ağlayamazlar. Kur’ân şöyle buyurmaktadır: **“De ki: Siz ona ister inanın, ister inanmayın; şu bir gerçek ki, bundan önce kendilerine ilim verilen kimselere o (Kur’ân) okununca, derhal yüz üstü secdeye kapanırlar ve derlerdi ki: Rabbimizi tespih ederiz. Rabbimizin vadi mutlaka yerine getirilir. Sonra Ağlayarak yüz üstü yere kapanırlar.”**¹

Bu ayetten de açıkça anlaşıldığı gibi, ilim ve bilgi sahibi olan kimseler Kur’ân’ın üstün öğretilerini çok daha iyi anlamaktadırlar. Bu anlamanın neticesi de, insanın mütevazı bir şekilde, kendisinin yüce Allah karşısında ne kadar hakir olduğunu görmesi ve ağlayarak hemen secdeye kapanmasıdır. Gönül, uyanışla beraber ağlayarak secdeye kapanacaktır. Yeter ki bizler o bilince ulaşma gayretinde olalım.

Günahkâr insanlar ise, hiçbir zaman bu erdemleri anlayamazlar. Günahkâr, günahın ruhunda nasıl derinden etki bıraktığının farkında değil, farkında olmadığı için de çok rahat bir şekilde günah işlemektedir. İşlenen bu günahlar yüzünden de kalp katılaşıp, taş dönuşen kalpte de hiç yanış olur mu? Gönül uyanmadığı için, gözlerde ıslanmaz. Bu yüzden de rivayetlerde ağlayamamanın nedeni olarak, kalbin katılaşması belirtilmiştir. Kalp yalnızca günahın çokluğuyla katılaşıp, insan da bilgisiz ve cahil olduğu zaman çokça günah işler.²

2- Ağlamak büyük cihat için en büyük silahtır: insanın şeytanla yaptığı, içindeki büyük savaş için en büyük ve etkili silah gönülden çıkan ahlâr ve gözden akan yaşlardır. Hz. Ali

¹ İsra, 107, 109.

² İmam Ali’ye (a.s) sordu: “Ey Emirelmüminin! Niçin bazı gözler ağlayamıyor?” İmam buyurdu ki: “Gözlerde yaşın kurummasının nedeni kalbin katılaşmasıdır. Kalp çok günah işlemekten dolayı katılaşıp ve insan ölümü unuttu mu çokça günah işler. Ölümü unutmanın sebebi de dünyayı sevmektir, zaten dünya sevgisi bütün kötülüklerin başıdır.”

(a.s) Kumeyl duasında şöyle buyurmaktadır: “*Sermayesi ümit ve silahı ağlamak olan bana, merhamet et.*”

Yüce Allah, en iyi savunma aracı olarak bu büyük silahı herkese vermiştir, fakat ne yazık ki kıymetini bilen çok azdır.

3- Ağlamak ilahi bir nimet ve ihsandır: yüce Allah şöyle buyurmaktadır: **“Onu üstün bir makama yücelttik. İşte bunlar, Allah’ın kendilerine nimetler verdiği Peygamberlerden, Âdem’in soyundan, Nuh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızdan, İbrahim ve İsrail’in (Yakub’un) soyundan, doğruya ulaştırdığımız ve seçkin kıldığımız kimselerdendir. Onlara, çok merhametli olan Allah’ın ayetleri okunduğunda ağlayarak secdeye kapanırlardı.”**¹

Allah bu ayetlerde, gerçek irfan ve Allah’ı tanıma öğretmenleri olan peygamberlerin en belirgin özelliği olarak ağlamayı buyurmaktadır.

Yanan gönül, akan gözyaşları, şehirlerdeki ahlar

Hepsini yaratanın lütuflarından saymalı²

4- Ağlamak insanın Allah’a kul olduğunu gösterir: yüce Allah Kur’ân’da şöyle buyurmaktadır: **“Peygamber’e indirileni (Kur’ân’ı) dinledikleri zaman, onun hak olduğunu öğrendiklerinden dolayı gözlerinin yaşla dolup taşıdığını görürsün. Onlar “ Ey Rabbimiz iman ettik, bizi de şahitlerden yaz” derler.”**³

5- Asıl mutluluktur: kıymetli olan gözyaşları ilahi sırlardan bir sırdır, dışarıdan görülen keder, üzüntü ve sıkıntıdır. Hâlbuki aslında ruhun huzur bulması, mutlu ve sevinçli olmasıdır.

C: Rivayetlerdeki Kıymetli Ağlama

¹ Meryem, 57 ve 58.

² Divan-ı Hafız.

³ Maide, 83.

Kıymetli olan manevi ağlamanın önem ve ehemmiyetini bildiren rivayetler şöyledir:

1-İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Kulun Allah’a en yakın olduğu an, secdede ağladığı zamandır.”*

2-İmam Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Allah katında, gece yarısı sadece onun korkusundan dolayı ağlayan kulun gözyaşından daha kıymetli ve sevimli bir damla yoktur.”*¹

3- *“Korkmayan kalpten ve ağlamayan gözden sana sığınırım.”*²

4- İmam Seccad (a.s) şöyle buyuruyor: *“Halime ağlayabilmem için bana yardım et.”*³

5- İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: *“Eğer gözünden yaşlar akıtarak ağlayamıyorsan, hiç olmazsa kendini ağlayanlara benzet ve ağlar gibi yap.”*⁴

Soru 49: İmam Hüseyin için ağlamanın faziletlerini açıklayan rivayetler hangileridir ve İmam Hüseyin’e neden ağlamaktayız, bunun felsefesi nedir?

İmam Hüseyin’e ağlamanın fazilet ve önemini anlatan rivayetlerden bazıları şunlardır:

1- Masum imamlardan biri şöyle buyurmaktadır: *“Kıyamet gününün zorluk ve sıkıntılarından dolayı, İmam Hüseyin için ağlayanların dışında herkes ağlayacaktır.”*⁵

2- İmam Rıza (a.s) buyurmaktadır ki: *“İmam Hüseyin için ağlamak, büyük günahları temizlemektedir.”*

¹ Usulu Kâfi, c. 2, kitab-ı dua.

² Mefatihü'l-Cinan.

³ Ebu Hamza Somali duası.

⁴ Mir'atu'l-Ukul, c. 12, s. 65.

⁵ Hasaisu'l-Hüseyniye, s. 140.

3- İmam Sadık (a.s): *“Kim İmam Hüseyin için sineğin kanadı kadar ağlarsa, onun sevabını Allah verecektir ve Allah cenneti ona vermekten başka bir şeye razı olmaz.”*¹

4- İmamlardan şöyle nakledilmiştir: *“Kim, İmam Hüseyin için ağlar, ağlatır yahut ağlar gibi yaparsa Allah ona cenneti farz kılacaktır.”*

5- İmam Rıza (a.s) şöyle buyuruyor: *“Ey Şebib oğlu! Eğer bir şeye ağlamak istiyorsan Hüseyin b. Ali için ağla. Onun başını, koyunu başını keser gibi kestiler... Şebib oğlu! Eğer gözyaşların yanaklarından süzülecek şekilde ağlarsan bil ki Allah bütün büyük ve küçük günahlarını bağışlayacaktır. Günahların ister çok olsun ister az.”*²

Sorunun ikinci bölümünde İmam Hüseyin için ağlamanın felsefesi sorulmaktadır. Bazıları, bu felsefe ve hikmeti şu şekilde açıklamışlardır:

Bir: Ağlamanın zaten kendisi ruhun huzuru için gereklidir.

İki: İmam Hüseyin’e teşekkür etmek için ağlamaktayız. Bu düşünce kesinlikle doğru değildir. Çünkü birincisi İmam’ın bizlerin teşekkürüne ihtiyacı yok, ikincisi de teşekkür sadece ağlamakla yapılmaz, birçok yoları da bulunmaktadır.

Üç: Ağlamamızın İmam Hüseyin’e faydası var. Bizler İmam Hüseyin’e ağlayarak manevi huzur bulunup, manevi makamlara ulaşıyoruz. Bizi bu yola sürükleyen İmam olduğu için dolayısıyla onun da makamı yücelmektedir.

Dört: Sevap kazanmak için ağlamaktayız.

Ağlamak hususunda belirtilen bu sebepler, her ne kadar kendi çapında araştırmalar sonucu doğru olsa bile, sadece sevap ve şefaitle sınırlandıramayız. İmam Hüseyin için ağlamak bütün bu nedenlerden, çok daha üstün hikmeti olan bir iştir.

¹ Biharu'l-Envar, c. 44, s. 291.

² Biharu'l-Envar, c. 44, s. 285.

Önceki sayfalarda açıkladığımız manevi ağlamanın realitesi ve matem tutmanın felsefesinden yola çıkarak, İmam Hüseyin için ağlamanın felsefesini iki temel esas üzerinde toplayabiliriz. Bunların her biri kendi konumunda gerekli olan tesiri bırakmaktadır. Şimdi bu iki hikmeti inceleyelim:

1: Ahlaki Boyut

Şia kültüründeki değerli olan ağlama, öncelikle ruhun kemal ve ilerleyiş kaynağı olmalı, sonra da bilinçli bir şekilde yapılmalıdır. İmam Hüseyin’e ağlamamızın nedeni, onu Allah’a âşık, ilahi sıfatları kendisinde tecelli kılan, mükemmel bir insan olarak bilmemiz ve bu büyük zatın çekmiş olduğu acıları hatırladıkça yüreğimizin hüznle dolmasındandır.

Bu ağlamalarımızın bir nedeni de İmam Hüseyin ve onun arkadaşlarında gördüğümüz faziletleri kendimizde görmediğimizdendir. Habib b. Mezhahir’le kendimizi kıyasladığımızda o büyük hedeften ne kadar geri kaldığımızı görmekteyiz. Ali Ekber’e ağlamak aslında ondan uzak oluşumuza ağlamaktır.

Eğer ağlamalarımız bu şuurla değilse, kendimizi yetiştirmek için bu bilinçle yapmamız gerekir. Yani bir nevi harekete geçmektir; bu ağlamalar, kemale doğru azimle ilerleyiştir.

2: Toplumsal Boyut

İmam Hüseyin’e ağlamak bilinçli bir şekilde, ahlaki boyutla beraber yapıldığı takdirde, içsel değişime neden olmaktadır. Ferdin kendisini değiştirmesi de, toplumsal değişim için alt yapı olacaktır.

İmam Hüseyin’e bilinçli bir şekilde ağlanırsa; hiç şüphesiz bu ağlamalar insanı değiştirecektir, insanın ruhunu yüceltecektir. Ahlaki değerleri fertte oluşturup, kemal yolunda ilerlemesini sağlayacaktır. Bu idealler peşinde olanlar ister

istememez toplumda da etki bırakacaklardır. Bu da İslam'ın büyük hedeflerine ulaşması demektir.

İmam Hüseyin'in (a.s) niçin kıyam ettiğini anlayarak ağlayan, ruhundaki değişimi topluma da yansıtacaktır. İmam Hüseyin'e ağlamak onun hedeflerini, ağlayanın da hedefleri yapar. Kendisinin ve toplumun, özgür, yiğit, zulme karşı duran, Allah'ın emirlerini uygulayan, iyiliği emreden ve kötülükten sakındıran olmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak şöyle diyebiliriz: Hüseyin'e ağlamak onun hedeflerini canlı tutarak, ideallerini toplumda pratiğe dökmek içindir. Demek ki ağlamanın felsefesi, İmam'ın göstermiş olduğu Medine-i Fazileyi (erdemler şehrini) oluşturmaktır. İşte bu yüzden "İslam Hz. Muhammed (s.a.a) ile başlamış ve Hz. Hüseyin'le baki kalmıştır" demekteyiz. Bugün hala İslam varsa, bu Kerbela kıyamı ve İmam Hüseyin'e ağlamaların neticesindedir.

Soru 50: İmam Hüseyin için düzenlenen matem merasimlerinde mersiye okunduğu zaman ağlayabilmek için neler yapmamız gerek?

Öncelikle insan hüzünlenip, ağlar konumunu almalıdır. Gerçekten ağlanamasa bile rivayetler ağlar gibi yapmamızı emretmektedir. Fakat gerçek manada ve Allah katında değerli olacak şekilde ağlayabilmemiz için, bilinç ve tanımaya ihtiyacımız vardır. Eğer mersiye okunduğu zaman ağlayamıyor ve hatta hüzünlenemiyor isen; bunun nedeni Ehlibeyt'in makamını derk etmemekten kaynaklanmaktadır. Öncelikle masum İmamların değerini bilip, konum ve makamlarını tanımalıyız, onları tanımayı da gün geçtikçe güçlendirmeliyiz. Ayrıca bir diğer yapmamız gereken de Ehlibeyt'i tanımamıza engel olan sebepleri tespit edip onları gidermektir.

Peygamber'in tertemiz Ehlibeyt'ini tanımanın yolları şunlardır:

- 1: Yaşamlarını inceleyip, biyografilerini okumak.
- 2: Onlardan bizlere ulaşan hadisleri dikkatlice okuyup, üzerinde düşünmek.
- 3: Allah'ı tanımak. Onlar ilahi sıfatların tecellileridir; insan Allah'ı ne kadar iyi tanırsa onların faziletini de o kadar iyi anlayacaktır.

Ehlibeyt'i tanıma yolundaki engellerden bazıları da şöyledir:

- 1: Allah'ı anmanın dışında, çok fazla boş yere konuşmak.
- 2: Çok günah işlemek.
- 3: Dünyevi çok arzulara kapılmak.
- 4: Boş ve faydasız sözleri dinlemek.
- 5: Sürekli dünya malını toplama peşinde olmak.
- 6: İbadet etmeyi bırakmak.
- 7: Kötü ve ahlaki yönden sorunları bulunan insanlarla arkadaşlık kurmak.
- 8: Yüce erdemlerden yoksun, kişiliksiz ve alçak insanlarla oturup kalkmak.
- 9: Çok gülmek.

İmam Ali'nin (a.s) buyurmuş olduğu bir hadiste insanın ağlayamayışının nedeni kalbin katılaşmasıdır ve kalbin katılığının giderilmesi, eski yumuşak haline geri dönmesi için, rivayetler şunları yapmamızı buyurmaktadır:

- 1: Ölümü hatırlamak.
- 2: Büyük âlimlerden nasihat isteyip, olaylardan ibret almak.
- 3: Allah'ın ayetlerini, kıyameti ve kendi durumunu düşünmek.
- 4: Âlimlerle oturup kalkmak.
- 5: Faziletli ve güzel ahlaki sıfatlara sahip insanlarla dost olmak.

- 6: Fakirlere yemek ihsan etmek.
 - 7: Yetimlerle ilgilenip onları sevmek.
 - 8: Allah'ı zikretmek.
 - 9: Ehlibeyt'in faziletlerini, menakıbını ve başlarına gelen musibetleri anlatmak.
 - 10: Kur'ân okumak.
 - 11: Tövbe etmek.
 - 12: İlmi konular hakkında konuşmak.
- Bunların dışında, bir de Ehlibeyt'i vasıta kılarak, Allah'tan sürekli olarak, O'nun ve Ehlibeyt için ağlayabilmemizi istemeliyiz.

Soru 51: Günah işleyen ve sadece dünyevi işler için çalışan birinin, İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasiminde ağlamasının bir faydası var mıdır?

Şefaatin, içeriğini incelediğimiz takdirde bu sorunun cevabı çok daha iyi anlaşılacaktır. Rivayetlere göre bir takım nedenlerden dolayı; bazı günahkâr, dünyaya bağlı ve kötü insanların, bulundukları durumdan kurtuldukları belirtilmiştir. İşte kötü insanların elinden tutarak Allah'ın kapısına getiren nedenlerden biri de İmam Hüseyin'e ağlamaktır. Ehlibeyt'e yas tutmak ve onların acı günlerinde kederlenmek, ister istemez insanın onları sevmesini sağlayacaktır ve bu sevgi en kötülerini bile bir anda değiştiren mucizevî bir simyadır. İster günahkâr olsun isterse de olmasın, Ehlibeyt için özellikle de İmam Hüseyin için yas tutanlarla, masum arasında özel bir yakınlık başlayacaktır. Şöyle ki, dünya yaşamında her insan, diğer bir insanla kurmuş olduğu duygusal bağla, aynı görüşü paylaşmakla, aynı yolda beraberce yürümekle, birbirlerini tanımakla ve sevmekle aslında aralarında tekvini bir bağ kurmuşlardır.

Demek ki Peygamber (s.a.a), Hz. Zehra ve masum İmamları kabul eden birisi, elinden geldiği kadar onların emirlerini uygularsa, onlarla aynı görüş, düşünce ve inançta olursa, onları tanıma ve sevme temeliyle birlikte masumla arasında bir bağ oluşturacaktır. Tanımak ve sonrasında sevmek; peşi sıra sevenle sevilen arasında içsel, duygusal ve batini bir yakınlık oluşturacaktır.

Sevenle sevilen ne kadar birbirlerine benzeseler, yakınlıkları da o denli çoğalacaktır ve bu benzerlik ne kadar azalsa yakınlık da o kadar zayıflayacaktır.

İnsan, 14 masumla tekvini ve gerçek bir yakınlık kurabilirse, bunun neticesi kıyamet gününde çok daha iyi kendini gösterecektir. Masumlar (a.s) günahkâr, dünyaya bağlı, fakat bütün bunlarla beraber, dünyada kendisiyle yakınlık kuran insanların ellerinden tutarak cehennem ateşinden kurtarıp cennete yerleştirecektir.

Şefaât hususunda şu önemli noktayı da unutmamalıyız; Ehlibeyt'in şefaatine layık olanlar, sadece Allah'a doğru ilerleme isteği olanlar içindir. Her ne kadar günahkâr olsa da, kendisini düzeltip, günahlardan uzak durma arzusu kalbinde olmalıdır. Sonuçta masumların şefaati sadece, Allah'a inanan, Ehlibeyt'i kabul eden, güzel amelleri yerine getiren ve günahta çok fazla aşırıya gitmeyenleri kapsayacaktır.

Bundan anlaşılan, şefaatin herkesi kapsamadığıdır. Yıl boyunca her türlü günahı işleyip, sonra da birkaç gün İmam Hüseyin'in (a.s) yasında ağlamakla temizlendiğini sanmak büyük bir yanılgı olur. Cennetlik olduğunu sanmak doğru değildir. İnsan büyük günahlar işleyerek, sonrasında sevgi gösterip, ağlayarak kendisini azaplardan, kabirden, korkulardan ve hesaptan kurtaramaz. Gerçek sevgi, sevdiğinin dediklerini yapmaktır, yoksa sevgi sadece bir iddiadır. Eğer Ehlibeyt'e olan sevgin gerçekse bu sevgi seni günah işlemekten koruyacaktır. Ama yine de bir takım günahlara mürtekip

olmuşsan şefaatin hakkında kabulü için, öncelikle Allah razı olmalı ve sonra iman ile salih amelin bulunması gerekmektedir.

İmam Sadık (a.s) öğrencilerine yazmış olduğu bir mektupta bu önemli noktaya dikkat çekmiştir: *“Şu gerçeği hiçbir zaman unutmayın; Allah’ın yarattıklarından hiç kimse, insanı Allah’a ihtiyaçsız kılamaz. Mal, nebi, mursel vb. hiçbir şey insanı Allah’a muhtaç olmaktan kurtaramaz. Öyleyse şefaate edeceklerin, şefaatinin ümit edip sevenenler, öncelikle Allah’ın ondan razı olmasını istemelidirler.”*¹

Demek ki, dünyaya olan bağlılığı ve işlemiş olduğu günahlar, Allah’ın ondan razı olmayacağı kadar çok olmamalıdır. Zira Allah insandan hoşnut olmadığı sürece, şefaate de onun için gerçekleşmez. İnsan çok rahat bir şekilde günah işliyorsa, tövbe etmeyip, kendisini düzeltmek için çaba sarf etmiyorsa bilsin ki, Allah ondan razı değildir ve Allah birisinden razı olmadı mı hiç kimsenin ona faydası dokunamaz. İmam Hüseyin için ne kadar ağlarsa ağlasın yine de şefaate ulaşamayacaktır.

Fakat yapmış olduğu günahlardan pişmansa, günahattan kurtulmak için ağlayıp, düşünüp, çabalıyorsa, düşüncede ve amelde İmamlar gibi olmak istiyorsa, böyle bir insanın ağlamasının faydası vardır. Bu hüznlenmeler günahları temizleyecektir, çünkü varlığının derinliklerinde günahattan nefret etmektedir.

Sonuçta İmam Hüseyin’in (a.s) kıyamet gününde bizlere şefaate etmesini ve bizi cehennemin o elemli azabından kurtarmasını istiyorsak, öncelikle onu sevmeliyiz, onun düşüncesi, inancı, sıfatları, amelleri ve ahlakıyla uyuşup aksini yapmamalıyız. Bütün bunlardan daha önemlisi, Allah’a yalvararak onun bizden razı olmasını ve Ehlibeyt’in şefaatinin bizlere nasip etmesini istemeliyiz.

¹ Biharu’l-Envar, c. 8, s. 53.

Soru 52: Niçin Şia kültüründe hep acı, hüznün ve matem bulunmaktadır?

Bir: Her zaman matemli ve yaslı değiliz. Şia mektebinde çok sevinip, mutlu olduğumuz büyük bayramlar da bulunmaktadır. On dört masumun doğum günleri, Gadir Hum bayramı, Kurban, Ramazan ve Bi'set bayramları Şiilerin mutlu ve neşeli oldukları günlerdir.

İki: Bazı Şialar, sevinç ve mutluluklarını matem merasimleri gibi açıkça gösteremiyorlar. Bu da Şia kültürünün bir eksikliği değildir.

Üç: İslam dini masumların üzüntülü oldukları günlerde onları sevenlerin de üzüntülü olmalarını emrettiği gibi, diğer müminleri neşelendirmeyi ve mutlu olmayı da emretmektedir. Resulullah (s.a.a) Allah dostlarını ve yetimleri sevindirmeyi özellikle buyurmuştur: *“Kim bir mümini sevindirirse, beni sevindirmiş olur, beni sevindiren de Allah'ı sevindirmiştir.”*

Dört: Şiaların sevinmekle beraber daha çok üzülmelerinin nedeni; tarih boyunca hiç kimseye yapılmayan zulüm ve eziyetlerin Ehlibeyt'e yapılmasındandır. Dolayısıyla onlara yapılan zulümler nedeniyle eğlenmek yerine, yas merasimlerinde onların acılarına ortak olunmaktadır. Özellikle de İmam Hüseyin'e yapılan zulümler tarihte görülmemiş türdendir. Bu yüzden de İmam Hüseyin'e daha çok ağlanıp, hüznlenilmektedir.

Soru 53: Mutlu olup, eğlenmenin dindeki yeri nedir? Acaba din eğlenmeyi çoğaltmak mı, yoksa asgari seviyeye düşürmek mi istiyor?

Bu konu hakkında İslam'ın temel kaynaklarını incelediğimizde, Kur'ân'ın ve masumların sevinip, eğlenmeyi onayladıklarını görmekteyiz. Mutluluk, insanı sıkıntı ve tembelliklerden kurtarıp daha dinç olmasını sağlamaktadır. Zira içine kapanık, tembel insan hiçbir zaman Allah'a layık bir kul

olamaz. Fakat dikkat edilmesi gereken, her işte olduğu gibi bu işte de orta yoldan çıkmamaktır. Çünkü her şeyin azı ve fazlası her zaman zararlıdır.

Bir: İslam ve İnsanın Temel İhtiyaçları

En güzel din, insanın yaratılışıyla uyuşan, ihtiyaçlarını gideren, fitratı ve doğal yapısıyla uyum içinde olan dindir. Herhangi bir din veya ideoloji, eğer bunların dışındaysa hiçbir zaman insanın mutluluğunu sağlayamaz. Bu yüzden de kabul edilemez. İslam dini insanların bu boyutuna önem verdiği için Arap yarım adasıyla sınırlı kalmayıp, evrensel bir din olmuştur.

Allame Tabatabai bu konuyu kıymetli *el-Mizan* tefsirinde şu şekilde açıklamaktadır: “İslam dini hiçbir zaman ve hiçbir şekilde insanoğlunun isteklerinin önünü almamıştır. İslam, insanın hem dünya ve hem de ahiret yaşamını düzenlemeye çalışmıştır. Sadece dünya yahut sadece ahiret için olmamıştır. Asla insanlığın dine ve ilahi emirlere ihtiyacı olmadığı görüşünü de benimsememiştir. İslam dini kurmuş olduğu bu üçgen sayesinde insanlığın huzur, sevinç ve mutluluğu yakalayacağını haber vermiştir. Bu üç boyutun da tamamen uygulanması gerekmektedir, eğer biri görmezlikten gelinirse, insanlık büyük bir yıkım ve yok oluşla karşı karşıya kalacaktır.”¹

İki: Eğlenmek ve Mutluluk Bir Gereksinimdir

Araştırmacılar, mutluluk kavramını değişik formlarda tanımlamışlardır. Mutluluk için yapılan tarifler şöyledir:

“Başarıya ulaşma sonucu insanda oluşan olumlu duyguya denir.”

“Acı ve üzüntülerin dışındaki keyiflere mutluluk denir.”

“Arzu ve isteklere ulaşma sonucu oluşan duyguya denir.”

¹ el-Mizan, c. 16, s. 203.

Mutluluğun tanımı o kadar da önemli değil. Her insan mutluluğu kendi içinde apaçık olarak bilmektedir. Önemli olan bütün düşünürlerin bunun insan için en önemli ihtiyaçlardan biri olduğu hakkında aynı görüşte olmalarıdır. Acaba dünyada mutlu olmaya ihtiyacı olmadığını söyleyecek biri var mıdır?

Zaten kâinatın kozmos yaratılışı, sırf bu ihtiyacın giderilmesi içindir. Çeşitli mevsimlerin oluşumu, sabahın rehavetli yeli, tabiatın göz alıcı güzelliği, baş döndüren çağlayanlar, yıldızlar, nehirler, çiçekler, arkadaş, eş ve insanlar hepsi insanın mutlu olması içindir. Mutluluk insanın içinde bulunan bütün sıkıntıların, korkuların, ümitsizliğin ilacıdır ve mutsuzluk bütün fiziksel ve ruhsal sorunların nedenidir.

En güzeli, her zaman mutlu olmamız,
Tüm üzüntü ve kederlerden kurtulmamız,
Güzel huyla, güler yüzle her gün,
İşlerimizi yapıp, gönlü açık olmamız.

Gönlün huzur bulursa mutlulukla,
Kalıcı olur mutluluk bu huzurla.¹

Üç: Mutluluk Ve Sevincin Faktörleri

Bilim insanları ve muteber kitaplara göre insanın eğlenip, mutlu olmasını sağlayan etkenler şunlardır:

1- İman. 2- Rızı olup, tahammül etmek. 3- Günah işlememek. 4- Bütün endişe ve kaygılardan kurtulmak. 5- Gülmek, gülümsemek. 6- Mizah ve şaka yapmak. 7- Güzel kokular kullanmak. 8- Bakımlı olmak. 9- Açık renkli elbise giymek. 10- Mutlu olunan yerlerde bulunmak. 11- Spor yapmak. 12- Hayata dair ümitli olmak. 13- Çalışmak. 14- Yolculuğa çıkmak. 15- Gezmek. 16- Kur'ân okumak. 17- Allah'ın yarattıkları hakkında düşünmek. 18- Fakirlere

¹ Nasır Hüsrev

yardımda bulunmak. 19- Yeşile bakmak. 20- Su sesini dinlemek.

Dört şey insanı üzüntüden kurtarır,
Sağlıklı beden, akıl, iyi huy ve güzel isim,
Allah kime bu dördünü ihsan etse,
Üzüntüden kurtulur ve hep mutlu yaşar.

Dört: İslam ve Mutluluk

İslam dini, insanın temel ve doğal ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak, mutlu olmayı beğenerek, övmüştür. Kur’ân-ı Kerim mutluluğu Allah tarafından insana verilen en önemli bir nimet olarak kabul etmektedir. Şöyle buyuruyor: **“Yaptıklarının cezası olarak, bundan böyle az gülsünler, çok ağlasınlar.”**¹

Bu ayetin iniş sebebi hakkında şöyle nakletmektedirler: Bir gün Peygamber efendimiz (s.a.a), İslam topraklarına saldıran kâfir ve müşriklere karşı savaşmak için ordunun toplanması emrini verdi. Fakat Müslümanların içinden bir grup, Resulullah’ın (s.a.a) bu emrine itaat etmeyerek, savaşılmaya yanaşmadılar. Allah Kur’ân’da onlar için azap vaadini verdikten sonra, şu ayeti buyuruyor: **“Bundan sonra az gülsünler, çok ağlasınlar.”**

Beddua; bir insanın doğal yapısının dışında olan, onun hoşuna gitmeyen ve ona acı veren bir şeyin istenmesidir. Allah’ın da bu münafıklar için, “az gülüp, çok ağlamayı” istemesi, gülmenin ne kadar güzel bir nimet olduğunu bizlere ulaştırmaktadır. Cennet hakkındaki ayetlerden de mutluluğun İslam’daki önemi anlaşılmaktadır.

Kur’ân’ın cennet için belirlemiş olduğu; eşsiz bağlar, göz kamaştıran nehirler, güzel elbiseler, beğenilen yiyecek ve içecekler bütün bunların hepsi insanın mutlu olması içindir.

¹ Tövbe, 82.

Yüce Allah kulları sevin sin ve mutlu olsunlar diye cenneti böyle yaratmıştır.

Kur’ân, bazı ayetlerinde gerçek mutluluğun sadece müminlere ait olduğunu buyurmaktadır: **“De ki: Allah’ın, kulları için çıkardığı süsü ve güzel rızıkları kim haram etti? De ki: O, dünya hayatında inananlarıdır, kıyamet günü de yalnız onlarıdır.”**¹

Bu ayetten de açıkça anlaşıldığı gibi, dünya nimetleri ve yaşamın gereksinimlerinden faydalanmak mutluluk kaynağıdır ve bunu en fazla hak eden müminlerdir. Allah tarafından Peygamberine bildirilen vahyin gerçek açıklayıcıları olan Ehlibeyt, mutluluk hakkında şunları buyurmaktadırlar:

1- Hz. Resulullah (s.a.a): *“Mümin şakacı ve neşelidir.”*²

2- Hz. Ali (a.s): *“Neşeli olmak gönül açıklığı getirir”* ve başka bir hadiste de şöyle buyuruyor: *“İnsanın mutlu olduğu zamanları büyük bir fırsattır.”*³

3-İmam Sadık (a.s): *“Şaka yapmayan hiçbir mümin yoktur”* ve yine buyuruyor ki: *“Şakacı olmak güzel ahlaktır.”*⁴

4-İmam Rıza (a.s): *“Bir gündeki vaktinizi dörde ayırın; Allah’a ibadet etmek, geçimini sağlamak için çalışmak, mümin, hatalarını düzeltecek, kalbine huzur verecek kimselerle oturup kalkmak ve bir kısmını da eğlenmeye, gezmeye ayırın. Bu saatteki kazandığınız moralle diğer vakitteki görevlerinizi daha iyi yapacaksınız.”*⁵

Masum imamların yaşamlarında mutlu ve neşeli olmak çok önemli bir konuma sahiptir. O büyük zatların bizzat kendileri

¹ Araf, 32.

² Tuhefu’l-Ukul.

³ Gururu’l-Hikem, h. 2023.

⁴ Usulu Kâfi, c. 2, s. 663.

⁵ Biharu’l-Envar, c. 75, s. 321.

böyle idiler ve bunu onaylayarak, herkese neşeli olmayı ve neşelendirmeyi emretmişlerdir.

Mutlu olmanın önemini belirten hadislerin yanı sıra, bu özelliği kendimizde nasıl kalıcı kılacağımızı bildiren hadisler de bulunmaktadır. Örneğin; yürüyüş yapmak, yüzmek, yeşile bakmak, yemek-içmek, dişleri fırçalamak, şaka yapmak, gülmek vb.

Beş: Şakanın ve Sevincin Sınırları

Hayatın ve insanın yaratılış hedefi gereği, sevinmenin ve şaka yapmanın bir haddi, sınırı vardır. Eğlenmenin kendisi ve onun etkenleri hiçbir zaman insanın ruhu ve İslami öğretilerle çakışmamalıdır. Çünkü insanı asıl yaratılış amacı ve ulaşması gereken hedeften alıkoyan her şey İslam tarafından kabul edilmemektedir.

Eğlenip, gülmek insanın ihtiyacı olduğu için gereklidir, yerli yerinde aşırıya gitmeden, ilahi kanunlara uygun olarak yapılmalıdır. Aksi takdirde eğer insanı hedefinden alı koyacaksa mutlaka bunun önüne geçilmelidir. Bunun için İslam âlimleri şöyle demektedirler: “İnsanın yapmış olduğu her işin belli bir amacı ve sebebi bulunmaktadır. Eğlenmek için de belli bir hedef bulunmaktadır. Eğlenip, mutlu olmanın sınırını, ulaşılmak istenen hedef belirlemektedir. Eğlenmek eğer hedef doğrultusunda olursa o zaman iyidir ve kabul edilir. Ama eğer batıl ve insanı hedefinden alıkoyacaksa bu tür eğlence zararlıdır ve asla kabul edilemez.

Aynı şekilde şaka için de belli bir sınır bulunmaktadır. Şaka, insanın hem kendi mutluluğu ve hem de başkalarının mutluluğu için gereken en önemli etkidir. Fakat şaka, hayasızca, hiçbir şeyden utanmadan yapılırsa buna “hezl” denilir, bunun yanında bir de aşağılama, hakaret ve küçük düşürmede olursa o zaman “hecv” olur. İslam bu iki çeşit şakayı ve her türlü boş, yersiz, hadsiz şakaları yasaklamıştır ve bu tür şakaları asla kabul etmemektedir.

Hız. Ali şöyle buyuruyor: “Çok şaka yapanın saygınlığı ve ağır başlılığı yok olur.”

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: “Çok şaka yapmak insanın haysiyetini yok eder.”¹

Gülmek ve başkalarına tebessüm etmek de içten olmalıdır. Yapmacık gülüşler insanın şahsiyetini zedeler. İslam’da gülmek başkalarının onuruyla onanmadığı sürece güzeldir. Fakat başkasının onuru zedelenip, gurur kırılacaksa bu asla güzel değildir. İnsanları güldürmek için başkasının gururuyla oynayıp, onu aşağılamak İslam’da haramdır. Bu tür şakalar mümini rahatsız ettiğinden Allah tarafından yasaklanmıştır.

İslam’da mümine saygı, Allah’ın evi olan Kâbe’ye saygı ve ona hakaret Allah’ın evine hakaret gibidir. Acaba bu kadar değerli olan mümine hakaret ederek, toplumda onu gülünç duruma düşürmenin günahı ne kadar büyük olur?

Şaka ve eğlenmenin şekli, yapılışı ve etkenleri insanın konumuna, bulunduğu makama uygun olmalıdır. Şakanın aslı iyi ama yapılış tarzı kötü olabilir, buna çok dikkat edilmelidir. Mesela rivayetlerde “kahkaha” atmak yerilmiş, şeytanın işi olduğu buyrulmuştur. Bunun yerine en güzel gülme şekli “tebessüm” etmektir.²

Şaka hakkında dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli konu ise, şakanın yeri ve zamanı hakkındadır. Matem merasimlerinde, yaşlı insanların yanında ve kutsal mekânlarda şaka yapıp, gülmek abes bir iştir. Gülmenin yeri ve zamanı hakkında Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “Cenazeye gülen birisini Allah, kıyamet gününde herkesin önünde aşağılayacak ve hiçbir duasını kabul etmeyecektir. Mezarlıkta gülen birisini ise, çıkışta Uhud dağı kadar zorluklar beklemektedir.”³

¹ Usulu Kâfi, c. 2, s. 665.

² Gururu’l-Hikem, s. 222.

³ Ahlak-ı İlâhi, c. 5, s. 258.

Böylelikle gülme, eğlenme, mutlu olup, şaka yapma hakkındaki hadisler iyice anlaşılmış oldu. İslam'ın kabul etmeyip, beğenmediği eğlenceler, İslami sınırlar dışında hedefsiz yapılanlardır. Fakat doğru olarak yapılırsa, bu kötü bir iş değil aksine insanın doğal bir ihtiyacıdır.

Altı: Birkaç Önemli Nokta

1- İçinde yaşadığımız dünya, ayrılık-kavuşma, sevinç-üzüntü, ümit-ümitsizlik, sevgi-nefret, başarı-yenilgi vb. gibi birçok zıtlıkların yeridir. İnsan bu dünyada hiçbir zaman tamamen mutlu veya her zaman üzüntülü olamaz. Bazen güleceğiz bazen de ağlayacağız, bu dünyanın kanunudur; bundan kurtuluş yolu yoktur.

2- Bazı rivayetlerde müminlerin özellikleri anlatıldığı zaman, onların üzüntülü ve kederli oldukları belirtilmiştir. Bundan maksat üzüntülü olmalarının sürekli olduğu anlaşılmamalıdır. Müminin üzüntülü olmasının nedeni toplumsal sorunlar, mümin insanların dünyanın dört bir yanında çektikleri sıkıntılar, Allah'tan uzak olması ve işlemiş olduğu günahlar dolayısıyladır. Mümin başkasının derdiyle dertlenen kimsedir. Ünlü şair Sadi Şirazi bunu şöyle şiire dökmektedir:

İnsanoğlu bir bedenın uzuvları gibidir,
Yaratılıştı tek hazinenin parçası odur,
Felek bir uzva acılar tattırırsa,
Diğer uzuvlara artık huzur yoktur.

3- Mutluluğun bazı faktörleri, ister istemez bedenın fiziksel yapısına, bu da dolaylı olarak ruh sağlığına etki etmektedir. Örneğin; Kur'ân okumak, Allah'ı anmak, imanlı olmak, sadaka vermek ve günah işlememek insanı mutlu eden en önemli faktörlerdir. Bunlar insanı mutlu ettiği gibi ruhsal huzura ermesini de sağlar. Bir diğer mutluluk faktörü olan, iyi beslenme, spor yapma, güzel koku, yürüyüş yapmak, yeşile

bakmak ve açık renkli elbise giymek insanı mutlu etmenin yanı sıra bedenini sıhhatini de sağlamaktadır.

4- Bazı Müslüman arifler, içe yönelerek, mutluluk ve huzurun insanın içinde olduğunu söylemektedirler. Ariflere göre Allah'a ulaşmak, maneviyatta ilerlemek, dünyevi bütün mutluluklardan çok daha üstündür. Manevi mutlulukla dünyevi mutluluk hiçbir şekilde kıyaslanamaz. Bu yüzden de maneviyat yolunun yolcuları, hüznün ve gamı içte hissedilen mistik bir deneye dayalı olarak kabul etmektedirler. Bu yüzden gerçek mutluluğa ulaşmak için dünyevi sevinçleri feda ederek, üzüntüyü seçmektedirler. Bunlar dünya mutluluklarının aslında bir ilaç olmadığını, tam tersine dünyanın dertlerin kaynağı olduğuna inanmaktadırlar. Mevlana bunu bir şiirinde şöyle dile getiriyor:

Dertsiz, mutluluk bu pazarda bulunmaz,
Yılsız hazine, dikensiz toprak olmaz,
Bütün mutluluğun içtedir dışta değil,
Sarayda, köşkte arayan hiç de akıllı değil.

Arifler aşk mektebinin öğrencileri oldukları için, gerçek mutluluğa ulaşmanın tek yolunun ilahi aşk olduğuna inanmaktadırlar.

Ölmüşüm dirildim, ağlıyordum gülen oldum,
Aşk devletinin gelişyle ebedi devlet oldum,
Sendenim ey ay yüzlü bana da bir bak,
Gör ki, senin gülmenle nasıl gülen oldum.¹

Arifler gerçek mutluluğun peşinde olduklarından tüm kederlere açık gönüllülükle hoş geldin diyebilmektedirler. Fakat içlerinde böylesine üzüntü tufanları estiren arifler,

¹ Mevlana, Mesnevi.

üzüntülerini kimseye belli ettirmezler. Başkalarının üzülmelerini istemezler. Toplumda karşısındakine bunu asla belli ettirmezler, onların hüznüleri hep gönüllerinin derinliklerindedir.

Soru 54: İmam Hüseyin'in (a.s) şehadetiyle 'fena' makamına ulaştığına inanmaktayız, öyleyse niçin hala İmam'a ağlıyoruz?

“İmam, Allah'ta fani olduğu için ağlamamız yersizdir” demek çok yanlıştır. Bu düşünce iki açıdan doğru değildir:

Birincisi; İmam Hüseyin'e (a.s) ağlamamızın nedeni sadece, onun mazlumca öldürülmesi, birçok zulme maruz kalması ve ailesinin esir olmasından dolayı değildir.

İkincisi; İmam Hüseyin'den (a.s) sonra gelen İmamlarımızın hepsi de hakku'l-yakin makamına ulaşmışlardır. Onlar her şeyi en iyi bilen ve gayb âleminden haberdar olan kimselerdir. Onların bizzat kendileri herkesin İmam Hüseyin'e ağlaması gerektiğini buyurmuş ve kendileri de matem merasimleri düzenlemişlerdir. İmamların hepsi İmam Hüseyin (a.s) için ağlamışlardır, acaba İmamlarımız Kerbela'nın gerçek yönünü bilmiyorlar mıydı?

Demek ki, Kerbela faciası için ağlamanın birçok hikmeti bulunmaktadır. Kerbela kıyamını inceleyenler iki yönden durumu tahlil edebilirler ve hangi yönden bakılırsa farklı bir bakış oluşacaktır.

Eğer Aşura'ya sadece tarihsel yönüyle, yani İmam Hüseyin (a.s) şehit edildi, ailesi esir alındı ve Yezid bu savaşı kazandı diye bakacak olursak, bu tahlil sonucunda ağlamak büyük bir insanın işkencelerle öldürülmesi sonucudur. Bu tür ağlama dertlinin derdini paylaşmak gibidir; Halepçe veya Hiroşima'da öldürülenlere ağlamak gibidir. Tek farkı ise Kerbela acısının çok daha fazla olmasıdır.

Fakat Kerbela'ya daha farklı bir pencereden bakıp, değişik bir boyuttan inceleyecek olursak, o zaman durum çok daha farklı olacaktır. Bu tahlil sonucu savaşı kazanan Hüseyin b. Ali'dir, asıl yenilgiye uğrayan Yezid ve onun taraftarlarıdır. Kerbela'da kemalin en üst derecesindeki sıfatlar, alçaklığın en düşük seviyesindeki sıfatları mağlup etmiştir.

Kerbela faciasını böyle görmek ve bunun sonucunda ağlamak, yukarıdaki gibi büyük bir trajedi için duygusallıkla dökülen gözyaşları değildir. Buradaki ağlama insanın bir yakını kaybetmesi gibi bir durum değildir; çok daha farklı ve çok daha yücedir. Bu yüzden "İmam Hüseyin (a.s) fani oldu, ağlamanın ne önemi var" diyemeyiz.

Soru 55: "İmam Hüseyin (a.s) mazlumdur", sözü ile anlatılmak istenen nedir?

Zulüm adalet kavramının karşıt anlamıdır. Adalet, hak sahibine hakkını vermek, zulüm ise hak sahibine hakkını vermemektir. İmam Hüseyin'e verilmesi gereken en büyük hak, hilafetti. Toplumun önderi, Müslümanların lideri İmam Hüseyin olmalıydı, fakat bu hakkı ondan zorla aldılar, çaldılar.

İmam'ın Müslümanların boynunda olan bir diğer hakkı da, onu tanımak, sevmek ve emirlerine itaat etmektir. Oysa düşmanın propagandaları sonucu İmam'ın Müslümanlar içindeki hakkı yerine getirilmedi. Bilgisizlik, hakaret ve yalanlarla insanlarla İmam arasına karanlık perdeler çekildi ve bu yüzden de ilahi tecelliler kendisini göstermedi.

İmam Hüseyin'in (a.s) Kerbela çölünde en acımasız şekilde şehit edilmesi, bu iki zulümden daha büyük değildir. İmam Hüseyin'in (a.s) hakkıyla tanınmayıp tanıtılmaması ve bu büyük insana itaat edilmemesi en büyük zulüm ve onun için en büyük mazlumiyetir.

Ayrıca, "mazlum" ve "munzelem" kavramlarına da dikkat etmemiz gerekir. Bu iki kelime farklı anlamlar içermektedir.

Munzelem, zulüm ve haksızlığa maruz kalıp da, sesini çıkarmayan ve hiçbir direniş göstermeyen demektir. Mazlum ise zulüm gören ama bu zulme sessiz kalmayıp hakkını almak için mücadele eden demektir. İslam dini zulme sessiz kalmayı asla onaylamamaktadır. Aksine zulme karşı gelerek hakkını geri almak için direnmek en önemli farzlardandır.

EHLİSÜNNET VE MATEM MERASİMLERİ

Soru 56: Şia'nın İmam Hüseyin (a.s) için matem tutup ağlamasını, Ehlisünnet niçin sünnet ve akla aykırı bulmaktadır?

Ehlisünnet'in bunun için getirdiği deliller, sözde Peygamber'den nakledilen ölen birisi için ağlamanın haram olduğunu bildiren hadislerdir. Bu hadisleri hem senet yönünden ve hem de içerik açısından kabul edemeyiz. Bu tür hadisler Peygamber'e yalan isnat edilen sözlerdir.

Ehlisünnet'in önde gelen âlimlerinden olan Nevevi şöyle demektedir: “Yukarıdaki rivayetler (ölüye ağlamak haramdır diyen hadisler) Aişe tarafından kabul edilmemiştir, Aişe'ye göre bu rivayetleri nakleden raviler yanlışlıklar yapan ve unutkan kimselerdir. Çünkü ikinci halife Ömer ve oğlu Abdullah bu hadisleri doğrudan Peygamber'den duymamışlardır.”¹

Diğer taraftan Ehlisünnet, ölen büyük şahsiyetleri için yas merasimleri düzenlemişlerdir. Örneğin, Cuyeni (ö. 478 h.) için matem merasimi düzenlenmiştir. Zehebi bunu şöyle anlatmaktadır: “Onu önce evinde toprağa gömdüler ve sonra Hüseyin (a.s) türbesine götürüp oraya defnettiler. Onun matem merasiminde minberi parçaladılar, çarşı ve pazarlar tatil edildi ve onun için çokça mersiyeler okundu. Cuyeni'nin dört yüz öğrencisi vardı ve hepsi kalemlerini kırdılar. Bir yıl boyunca da başlarına sarık koymadılar, sürekli üstatlarının yasını tuttular.

¹ Şerhu'l-Nevevi, c. 5, s. 308.

Onlar şehrin her tarafında mersiyeler ve ağıtlar okuyarak, bu üzüntüde çok ileri gittiler.”¹

Yine Zehebi, İbn Cevzi’nin (ö. 597 h.) ölüm törenini ise şöyle anlatmaktadır: “Onun ölümüyle çarşı ve pazar tatil edildi. Çok sayıda insan merasimde bulundu. Halk Ramazan ayının sonuna kadar geceleri sabaha kadar kabrinin başında durdu. Matem merasimlerini cumartesi günü başlattılar.”²

Ehlisünnet tarihçileri, kendi âlimlerinin ölüm törenlerini övünerek nasıl yaptıklarını anlatmaktadırlar, düzenlenen bu merasimler için hiçbir itirazda bulunmuyorlar ve bunu hem sünnete hem de akla uygun kabul ediyorlar. Peki, niçin Ehlibeyt’in ve İmam Hüseyin’in (a.s) matem merasimlerini mantıksız bulmaktalar? Peygamberin biricik evlatları için böyle düşünmeleri ne kadar şaşılacak bir durumdur! Şimdi biz onlara soruyoruz, bu iki farklı tutumun sebebi nedir?

Soru 57: Ehlisünnet, “Yüze vurup, yakayı yırtanlar ve cahiliyet seslenişiyle ölü için seslenenler bizden değildir” hadisine dayanarak niçin matem merasimleri düzenlememektedirler?

1- Bu hadis, insanın çok sevdiği birisini kaybettiği zaman, ilahi takdire karşı gelerek isyan etmesi, Allah’ı gazaplandıracak sözler söylemesi, isyan edercesine elbisesini parçalayıp, dövünmesinin kötü olduğunu anlatmak istiyor. Acaba İmam Hüseyin (a.s) için düzenlenen matem merasimleri böyle midir? İmam, şehit edildi diye Şialar Allah’a isyan mı etmekte? Kesinlikle hayır.

İmam Hüseyin (a.s) için ağlamak, matem tutmak, insanı Allah’a yaklaştıran en kestirme yoldur. İslam’ın değer verdiği bir amel ve din önderlerine karşı gerçekleştirilen vefa borcudur.

¹ Siyeru’l-Alami’l-Nubela, c. 18, s. 468.

² Siyeru’l-Alami’l-Nubela, c. 18, s. 379.

Bunun dışında da Allah'ın beğendiği birçok neden bulunmaktadır ki, daha önceki bölümler de bunun felsefesi açıklanmıştır.

2- İslam dini, bazı durumlarda insanın yakasını parçalamasına izin vermiştir. Örneğin babanın, ağabeyin ölümlerinde bunun sakıncası yoktur. Hz. Musa, Hz. Harun öldüğünde, İmam Hasan Askeri de (a.s) İmam Hadi'nin (a.s) şahadetinde bunu yapmışlardır.¹

Öyleyse, İslam ümmetinin manevi babası olan İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasiminde ağlayıp, yakayı parçalamanın bir sakıncası bulunmamaktadır. Aksine insanın ebedi saadeti ve Allah'a yaklaşması için gereklidir.

Rivayetlerde yasaklanan ağlama ve matem şekli Allah'ın rızasına ters düşendir. Bu şekilde Allah'a isyan edencesine davranmak cahiliyet döneminin amelidir. Peygamber'in buyurmuş olduğu *“Yüze vurup, yakayı yırtanlar ve cahiliyet seslenişleriyle ölü için seslenenler bizden değildir”* hadisi bunu bildirmektedir.

İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasimleri bundan çok farklıdır. Rivayetler bu merasimleri onaylamakta ve teşvik etmektedir. Çünkü zalim rejimlerin yıkılması, İslam'ın baki olması, bireysel, toplumsal ve manevi sorunların giderilmesi buna bağlıdır.

¹ Vesailü's-Şia, c. 22, s. 402.

Beşinci Bölüm

AHLAK VE İRFAN

Kazım MUSTAFEVİ

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) SARALLAH OLUŞU

Soru 58: İmam Hüseyin (a.s) için kullanılmakta olan, “Sarallah” ne demektir, bunun Kur’ân ve rivayetlerde yeri var mıdır?

“Sare” kelimesi Arapça bir kelimedir ve seere-sueret kökünden türeyerek intikam, kan ve kan bedelini istemek anlamalarında kullanılmıştır.

Bir: Sarallah kelimesi için birçok farklı anlam söylemişlerdir ki, her biri özel bir yorum istemektedir. Ortak mana olarak şöyle diyebiliriz: Allah’ın bizzat kendisi İmam Hüseyin’in (a.s) kanının hesabını düşmanlarından soracaktır. Çünkü İmam Hüseyin’e saldırmak, onunla düşman olmak, aslında Allah’la düşman olmak demektir. Ehlibeyt, Allah’ın en yakın kullarıdır, onların kanını akıtmak aslında Allah’a ait olan kanı dökmek gibidir.

Bu kelime Kur’ân-ı Kerim’de geçmese de, yüce Allah’ın şu ayetiyle uyushmaktadır: **“Allah’ın haram kıldığı canı, haklı bir sebep olmadıkça, öldürmeyin; kim haksız yere öldürülürse, velisine hakkını arama hususunda tam bir yetki vermişsizdir.”**¹

Kim haksız yere öldürülürse, onun geride kalan yakınları hangi inançtan olurlarsa olsunlar öldürülenin kanını isteyebilirler. Ehlibeyt ve İmam Hüseyin (a.s) Allah’ın yolunda, doğruluk ve iman çizgisi üzere mazlumca şehit edilmişlerdir. İmamların sahibi olan yüce Allah’tır ve kanlarının hesabını sorarak, intikamını alacak olan da O’dur.

¹ İsra, 33.

İki: Eğer “sare” kelimesini kan anlamında kabul edersek (sarallah/Allah’ın kanı), bu durumda mecaz anlamı kastedilir. Burada kesinlikle gerçek anlamda kullanılmamıştır. Çünkü hiç şüphesiz Allah maddi-somut bir varlık değildir. Maddi olmadığı için de cismi yoktur, dolayısıyla kanı da olmaz. Öyleyse, “Allah’ın kanı” dediğimiz zaman bu gerçek anlamda değil, mecaz anlamda kullanılmıştır. Anlatılmak istenen de kanın insana hayat vermesi gibi İmam Hüseyin’in (a.s) de İslam’a hayat vermesidir. Zira İmam Hüseyin kıyamıyla İslam’ın kalıcı olmasını sağlamıştır.

Üç: Hadislere irfani pencereden baktığımız zaman daha nuranî incelikler yakalarız.

İmam Ali (a.s) için “Esedullah/Allah’ın aslanı” ve “Yedullah/Allah’ın eli” lakapları hem Ehlisünnet ve hem de Şia kaynaklarında kullanılmaktadır.

Resulullah (s.a.a), yüce Allah’ın şöyle buyurduğunu nakletmektedir: *“Benim kulum, farzları yerine getirerek beni sevdiğini göstermektedir, aynı şekilde müstehapları yaparak da bana sevgisini belli ettiriyor. İşte o zaman bende onu severim ve ben onu sevdim mi onun duyduğu kulağı, gördüğü gözü olacağım, onun konuştuğu dil, vurduğu el ve yürüdüğü ayak olacağım. Eğer bana dua ederse, onu seveceğim ve istediklerini ona vereceğim.”*¹

Bu hadisten de anlaşıldığı üzere, Allah’ın özel dostları onun yeryüzündeki halifeleri, ilahi fiillerin mazharlarıdır. Allah cisim değildir fakat oluşmasını istediği şeyleri dostları vasıtasıyla yapmaktadır. Bir kuluna ulaştırmak istediği yardımı, başka bir kulunun ayağıyla ulaştırmakta, onun eliyle vermektedir. Dinin dirilişi ve kalıcı olmasını da en çok sevdiği insanın şehadetiyle sağlamaktadır. Eğer İmam Ali (a.s) için “Yedullah/Allah’ın eli” diyorsak maksat, Allah’ın gücünün göstergesi olduğu içindir, aynı şekilde İmam Hüseyin’in (a.s)

¹ Mehasin, Berki, c. 1, s. 291.

kanı da Allah'ın dinini kalıcı kıldığı için ona "Sarallah/Allah'ın kanı" demekteyiz.

Bu yüzden, Aşura ziyaretinde İmam Hüseyin'e şu şekilde selam vermekteyiz: *"Selam olsun sana ey Allah'ın kanı ve Allah'ın kanının oğlu!"*

İnsanın bedeninde dolaşan kan onun yaşam kaynağıdır, düzenli çalışır ve bulunursa insan yaşar ve eğer bulunmazsa insan ölür. İmam Ali (a.s) ve İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek bedenleri de İslam için bu niteliği taşınmaktadır. Eğer Hz. Ali olmasaydı İslam dini, İmam Hüseyin de olmasaydı ne İslam ve ne de Şialık kalırdı.

Evet, Seyyidü's-Şüheda adı dillerde dolaştıkça, Hüseyin (a.s) aşkı kalplerde attıkça, gönüller onun sevgisiyle yanıp tutuştukça, "Ya Hüseyin" feryatları yerde-gökte yankılandıkça, Allah'ın adı ve emirleri yaşayacaktır. Çünkü İmam Hüseyin (a.s) her şeyini Allah yolunda feda ederek Allah'ın dinini yok etme peşindeki ikiyüzlülerin suratlarındaki maskeyi düşürdü ve ne olduklarını gösterdi. Böylece Allah'ın dinini yok olmaktan kurtardı ve insanlara öz Muhammedi İslam'ı tanıttı. Böylece onun kanı Sarallah olma şerefine nail oldu.

ALLAH'A ULAŞMA YOLUNDA AĞLAMANIN ÖNEMİ

Soru 59: İrfani bir bakış açısıyla, İmam Hüseyin (a.s) için ağlamayı, nasıl Allah aşkı ve sülukla¹ birleştirebiliriz?

Allah yolunda ilerleyen ve ona ulaşma arzusunda olan kimse, gerçek tövbe edenlerden olmak istiyorsa, en içten duygularıyla ve ihlâsla ağlamalıdır. Bu ağlamaları oluşturabilmek için çokça çaba sarf etmeli ve kıymetini de bilmelidir. Ne yaparsa yapsın yine de ağlayamıyorsa, hiç olmazsa ağlar gibi (tebaki) yapmalıdır.

Genel olarak şunu söyleyelim ki, ibadet üzere yapılan sülukta, bütün makam ve menzillerde en önemli unsur içten ağlamalardır. Bunu açıklamak çok güç ve bu sayfalara sığmayacak gibidir.

Korkudan, sevgiden, tövbe dolayısıyla, Kur'ân okuyup dinlerken, secde yaparken... velhasıl ağlamanın en büyük kaynağı bilgi ve şuurdur.

Allah'ı hakkıyla tanıyanlar, gönülden yanarak, ihlâsla ağlayabilirler. Fakat haberi olmayanların bilgisi de yoktur, bilgisi olmayanın gönlü de yanmaz dolayısıyla ağlayamaz da. Aşağıda ki ayetleri dikkatlice incelediğimizde, Allah'ın karşısında mütevazı olup, gönülden yanmak ve ağlamak anlaşılmaktadır. Yüce Allah Kur'ân'da şöyle buyuruyor: **“De ki: Siz ona ister inanın, ister inanmayın. Şu bir gerçek ki, bundan önce kendilerine ilim verilen kimselere o (Kur'ân)**

¹ Seyr-i Süluk, takip edilecek usul. Terbiye yoluna girip bu yolda devam etmek. Salık, bu yolda olan, giden.

okununca, derhal yüz üstü secdeye kapanırlar ‘Rabbimizi tenzih ederiz. Gerçekten Rabbimizin vaadi kesinlikle gerçekleşmiş bulunuyor’ derler ve ağlayarak yüzleri üstü secdeye kapanırlar. Hem de bu Kur’ân’ı işitmek onların Allah’a teslimiyetlerini daha da artırır.”¹

İhlâsla bu yolda ilerleyenlere, bu ayetler üzerinde düşünmeyi tavsiye ediyoruz. Bu ayetleri okusunlar, derinlemesine üzerinde düşünsünler ve unutmasınlar ki, hak tarafından gelen sadece hak sözdür.

Ayetlerden açıkça şu anlaşılmaktadır; kim ileri derecede bilgi sahibi olursa, Allah’ın ayetlerini duyduğunda, o ayetlerin hakikatlerine ulaşacaktır. Gerçekliğini tasdik edecek ve rububî vaatlerin olduğunu görüp anlayacaktır. Bu yüzden de hûzuu, hûsusu, korkusu ve yakini çoğalacaktır. Neticede bütün benliğini sevgi ve korku kaplayacaktır. Bir yandan mücadelesini mükemmelleştirirken, diğer taraftan da fakirliğinin ve bir hiç olduğunun farkına vararak, Rabbinin huzurunda toprağa kapanıp, gönül yanışıyla ağlamaya başlayacaktır. Tüm bu ağlamalar, gözyaşlarına bakılarak ona bir değer verilmesini arzulamaktadır.

Varlığın realitesini iyice anlamayanlar, kendi cehennemlerini tanımayanlar ve Allah’a karşı olan tanımalarını çoğaltmayanlar, bu yüce değerleri hiçbir zaman anlayamazlar.

Ayette geçen ilimden maksat, insanı kemale doğru yürütecek, ağlamasına sebep olacak ve Allah’ın karşısında fakirliğinin farkına varmasını sağlayacak ilimdir. Bizim bildiğimiz, yüzeysel ve teorik bilgiler kastedilmemiştir. Bu ikisi çok farklıdır; insan çok bilgili, teorik bilgi hazinesi geniş olan ve birçok dalda eğitim almış olabilir fakat ayetteki ilim sayesinde oluşması gereken özelliklerin hiçbirini de insana kazandırmayabilir.

¹ İsra, 107 ve 109.

İlahi arif ve Rabbani âlimlerin ağlamaları her zaman, fakirlik toprağına kapanmayla olmuştur. Kur’ân-ı Kerim bunu âlim ve ariflerin gerçek üstadı olan Peygamberlerin en belirgin özelliğı olarak buyurmaktadır. Meryem süresinde seçkin bazı Peygamberleri, özel sıfatlarıyla anmaktadır. Şöyle buyuruyor: **“İşte bunlar, Allah’ın kendilerine nimetler verdiği Peygamberlerden, Âdem’in soyundan, Nuh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızdan, İbrahim ve İsrail’in (Yakub’un) soyundan, doğruya ulaştırdığımız ve seçkin kıldığımız kimselerdendir. Onlara, çok merhametli olan Allah’ın ayetleri okunduğunda ağlayarak secdeye kapanırlardı.”**¹

Rahman’ın ayetlerini okudukları zaman korku ve sevgilerinden alınlarını toprağı koyarak secde ediyorlardı. Ayette, tevhit ehlini bildirdiğı diğer ince noktalar da bulunmaktadır. Onlardan bazıları şöyledir: Ayetin başında seçkinlere verilen nimetten bahsediliyor (*bunlar Allah’ın nimet verdiği Peygamberlerdir*), sonunda ise, hepsinin ortak ve en belirgin özelliğı olarak ağlayarak secdeye kapanmaları olduğunu buyuruyor. Bundan anlaşılan tevazuun, secdenin, gönül yanmasının ve ağlamanın Allah tarafından sevdiğı kullarına verdiği en önemli nimetler olduğudur.

*Ağlamak, gülmek, sevinç ve hüznün,
Tek başına hepsi birer hazinedir,
Her biri mahzendir, onun kilidi,
Güzel dostum! Fettah’ın elindedir.”*²

Hafız ise şöyle diyor:
*Yanan gönül, akan gözyaşları, seher ahları
Hepsini yaratanın lütfundan saymalı.*

¹ Meryem, 58.

² Mevla, Mesnevi, 5. defter.

Kur’ân başka bir ayette şöyle buyuruyor: **“Kim Allah’a iman ederse, Allah da onun kalbini hidayet edecektir.”**

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: *“Müminin kalbi Rahman’ın parmakları arasındadır.”*

İmam Bâkır (a.s): *“Kalpler Allah’ın parmaklarının arasındadır, saatten saate istediği gibi döndürebilir.”*¹

Bu rivayetten herkes kendi bilgisi ölçüsünde bir şeyler anlamaktadır.

Birincisi; rivayetten şu anlaşılmaktadır: Allah’a gerçek iman getirenin kalbi “Rahman” isminin idaresi ve yönlendirmesi altındadır. Yani iman sahiplerinin kalpleri değişiklik durum, istidat ve kapasiteye göre bu ismin değişik yönetimi altındadır.

İkincisi; rivayetten şu anlaşılmaktadır: ister Allah’a inansın isterse de inanmasın, tüm kalpler “Allah” isminin idaresi altındadır. Bu kutsal isim, isimlerin göstergelerinde ortaya çıkarak, her kalp durumuna göre yönlendirerek değiştirmektedir. İsteddiği zamanda istediği duruma sokmaktadır.

Salık, ibadi sûlukta bulunduğu her makam ve menzilde (özellikle istiğfar aşamasında) ihlâsla ağlamanın kıymetini bilmelidir; verilecek değer yanışın ve ağlamanın çokluğu ile orantılıdır.

Ne zaman ki, bu tevfiği bulursa, dua ve ısrar ile Allah’tan bağışlanmasını dilemelidir. Bu halette istiğfar etmeyi, en büyük düşman şeytanın hilelerine gelerek başka hiçbir şeye tercih etmemelidir. Hiçbir zaman duayı, istiğfarı ve ağlamayı terk etmemeli ve yakaladığı zamanda bırakmamalıdır. Zira bu manevi haletler her zaman insanda oluşmaz, yine oluşur diyerek kendisini kandırmamalıdır.

¹ Biharu’l-Envar, c. 70, s. 39 ve 53.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Cildin büzüştüğü (yani hüznünlendiğin zaman) ve ağlamaya başladığın zaman, bunun kıymetini bil ve korumaya çalış.”*

Gönlün Yanmasının ve Ağlamanın Ötesi

Ariflerin korku ve sevgiyle beraber ağlayan zahiri yönü sadece hüznünlere gösterir. Fakat perdenin öteki tarafı huzur, mutluluk ve keramettir. Şimdi Resulullah'ın (s.a.a) ve masum İmamların (a.s) hadislerinden yararlanarak bunu kısaca açıklamaya çalışalım:

1-Gönül Yanışıyla Ağlamak Ve Huzur

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: *“Kıyamet günüde üç gözün dışında bütün gözler ağlayacaktır. Ağlamayacak olan gözler sadece, Allah'ın haram kıldıklarına bakmayan, Allah'a itaat için uyanık olan ve geceleri Allah korkusundan ağlayan gözlerdir.”*¹

Hadisten de açıkça anlaşıldığı gibi bu âlemde ağlayıp üzülmek ve Allah korkusundan dolayı gözyaşı dökmenin, gerçeklerin ortaya çıktığı zaman (kıyamet gününde) aslında huzur, mutluluk ve rahatlığın kaynağı olduğu anlaşılabilecektir. Kıyamet günü, batınların, gerçeklerin, bütün sırların ortaya döküldüğü gündür, o günde gösterilen tüm gerçekler perdenin arkasında olanlardır.

2- Gönül Yanışıyla Ağlamak Ve Mutluluk

Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor: *“Allah hüznünlü kalbi sevmektedir.”*²

Allah'ın kulunu sevmesi yani, kulunu kendisine yaklaştırmayı, onu yüceltmesidir. Öyleyse kul ağlayıp, hüznünlendiği zaman aslında ona doğru yönelmektedir, bunun neticesiyle de gönlü tarif edilmez bir mutlulukla dolup taşmaktadır.

¹ Usulu Kâfi, c. 2, kitab-ı dua.

² Biharu'l-Envar, c. 73, s. 157.

İmam Bâkır (a.s) buyuruyor: *“Allah katında; kulun gece yarısı, onun korkusundan dolayı gözyaşı dökmesinden daha kıymetli ve sevimli bir damla yoktur.”*

Bu hadis şunu anlatmak istiyor; kul, gece yarısı, gönlü yanmış bir halde ağladı mı, yüce Allah’ın sevdiği kimse olur, bu da kulun aslında büyük bir mutluluk yaşaması demektir. Dökülen gözyaşları bu sevgilerin ortaya çıkışıdır. Bu aynı anda iki duyguyu yaşmaktır, bir tarafta hüznün, gözyaşı, gönül tufanı ve diğer tarafta mutluluk, kalbin huzur bulması ve şuhudî tatlıdır.

Her iki tarafı da görebilen kimse, gerçekten çok ilginç şeyler görmektedir. Bir insanı, bir zamanda fakat iki zıt halette görecektir.

3- Gönül Yanışıyla Ağlamak ve Allah’a Yaklaşmak

İmam Sadık (a.s), Ebu Basir’e dua etme ve ağlamanın önemini açıklarken, İmam Bâkır’dan (a.s) şöyle naklediyor: *“Kulun Allah’a en yakın olduğu zaman secdeye kapanarak ağladığı andır.”*

Bu hadiste ağlamanın, görülenin dışında daha farklı bir yönü bulunduğuna değinilmektedir. Allah için ağlamak aslında ona yaklaşımdır, bu yaklaşma ise insana tarif edilmez huzur ve mutluluk vermektedir.

AŞK MI AKIL MI?

Soru 60: “İmam Hüseyin’in (a.s) Aşura gününde yaptığı her şey âşıkça idi” bu sözden İmam’ın akla ters düşen işler yaptığı anlaşılıyor mu?

İnsanın içerisinde, sürekli olarak ahlaki güzel ve kötü sıfatlar arasında bir savaş vardır. Bunun için genelde “cihad-ı ekber/büyük cihat” denilir, ama aslında buna “orta cihat” demek daha doğrudur. İnsanın akıllıca davranarak kötü ve günah işleri yapmaması orta cihattır. Kul nefesine uymayarak akıllı olma peşindedir. Bundan sonraki aşama büyük cihattır. Büyük cihat; akılla aşk, irfanla hikmet, makulla maşhut arasındaki mücadeledir.

Bu cihatta akıl, kavramaların ve delillerin peşindedir; kesin delillerle sonuca varmak istemektedir. Oysa aşk, hiçbir şekilde kendisini kavramalarla sınırlı kılmak istemez. Akıl yerine içsel bilgiye ulaşma, anladığı-bildiği anlamları bütün varlığıyla hissetme peşindedir.

Bundan sonra akılla aşk arasında büyük bir savaş başlamıştır, cihad-ı ekber dediğimiz mücadele doğmuştur. Elbette ikisi de batıl değildir, biri haklı diğeri daha haklıdır, biri iyi diğeri daha iyidir, biri doğru diğeri en doğrudur ve en mükemmel olanı da aşktır. Allah dostlarının tüm işleri akıl değil aşk üzeredir. Zira aşk, akıldan üstündür. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Bu ibadetin tadını almış, cennet ve cehennemi bu dünyada görmüş kişidir.”*

Akıl kendi delilleri ile cennet ve cehennemi ispatlar. Aşk ise “ben cennet ve cehennemi görmek isterim” der. Cenneti, cehennemi, meadı vb. delilleriyle ispatlayan akıldır. Bundan

sonra görme peşinde olan ise aşktır. Demek ki, aşk akıldan üstündür, ama akıldan da ayrı değildir. Bu yüzden İmam Hüseyin'in (a.s) yapmış olduğu bütün işlerin âşıkça olduğunu söyleyebiliriz.

Bazen, “Bu iş akıllıca değildir” dediğimiz zaman maksadımız o işin hayal ürünü, faydasız ve boş olduğudur. Ama bazen maksadımız akıllıca olmak bir yana akıldan daha üstün âşıkça olduğudur, yani bütün varlığıyla hissettiği ve bildiğidir.

İnsan bir gerçeği benliğiyle bulup inandığı zaman, âşık misali hissiyle hareket etmektedir ve aklın hiçbir fonksiyonu yoktur. Burada aklın fonksiyonunun olmamasının nedeni, işlevini tamamen kaybetmesinden kaynaklanmamaktadır. Aksine daha güçlü bir ışığın ve gücün kapsamına girmesindendir.

Akıl iki durumda işlevini kaybetmektedir ve insanın yapmış olduğu iş akıllıca olmaktan çıkmaktadır:

Bir: İnsan sinirlendiği, büyük bir acı ile karşılaştığı ve şehvetinin esiri olduğu zaman. Bu üç durumda yapılan işler akıllıca değildir. Akıl bu üç gücün karşısında gücünü kaybetmektedir. Ay tutulmasıyla ayın karanlığa bürünmesi gibidir. Günah işleyen, aklını doğru kullanmadığından, onun akli ay tutulması gibidir. Hz. Ali bunu şöyle açıklamaktadır: *“Heva ve hevesinin altında esir olmuş ne kadar da çok akıllı bulunmaktadır.”*

İki: Bu kısımdaysa akıl ışığını kaybetmiştir, fakat bu ışığını kaybetmesinin nedeni daha güçlü bir ışığın onu kuşatmasındandır. Güneşin doğuşuyla parlaklık ve ışıklarını yitiren yıldızlar gibi. Yıldızların bize ışık saçmamalarının nedeni ışıklarının olmamasından dolayı değildir, güneş gibi çok daha güçlü bir ışığın kapsamına girdiklerindendir. Aşığın akli vardır, çalışıyordur da ama aşk gibi daha güçlü bir faktörün emri altına girmiştir. İmam Hüseyin'in (a.s) Kerbela'da

yaptıkları tamamen böyledir. İmam tüm işlerini akıllıca yapmak bir yana akıldan daha üstün olan aşkıyla yapmıştır. Hatta İmam'ın yaptıkları, bizim hiçbir zaman derk edemeyeceğimiz bir şekilde, aşktan daha üstündür.

AŞURANIN GÜZELLİKLERİ

Soru 61: Aşura'nın güzelliklerine nasıl ulaşabiliriz ve Hz. Zeyneb'in buyurmuş olduğu, “Ben güzellikten başka bir şey görmedim” sözünü nasıl daha iyi anlayabiliriz?

Güzellik objede değil bakan gözlerdedir, güzellik görülende değil gören gözlerdedir.

“Uyumlu evren” gözüyle âleme bakan birisi, birçok şeyi görecektir. Ayrıca her şeyi güzel olarak görecektir. Bu bakışlarda önemli olan gözümüze ne tür bir gözlük taktığımız, olaylar ve durumları hangi açıdan gözlemlediğimizdir.

Hayatı ve yaşamı her zaman güzel yönleriyle görmek; insanın ruhuna, vicdanına huzur bahşedecektir, sağlığını düzenleyip, büyük zorluk ve acılar karşısında dayanıklı olmasını sağlayacaktır. Bu bakışla bakılan Kerbela, sadece güzelliklerin bulunduğu bir mekândır.

Düşmanın bu olanları kötü göstererek Hz. Zeyneb'in acılarına acı katma istekleri, onun arifane cevabıyla engellenmiştir. Kerbela kahramanı Hz. Zeyneb, bu sözüyle İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamın başlarında hep olumlu bakıp, ümit verici sözler buyurmasının bir diğer versiyonudur. İmam bütün başlarına geleceklerin, kendisi ve arkadaşları için en hayırlı ilahi irade olmasını dilemiştir. Bu ilahi hayrın, kendisini zaferde veya şehadette göstermesi hiç fark etmezdi: “Allah'tan ister zafer olsun ister öldürülmek, her iki durumda da bizim için hayırlı olanı takdir etmesini diliyorum.”

Kardeşin hayırları istemesi, bacasının da bu hayırları görmesi birbirini tamamlamaktadır. Güzellik cilveleri ve cemal

tecellileri Kerbela hadisesinde çok fazladır, burada bir kaçına değinmeye çalışalım:

Bir: İnsan Kemalinin Tecellisi

İnsan sadece amel meydanında, yaptıklarıyla ne kadar yüce, mükemmel, ilahi bir insan olduğunu, Allah'ta nasıl fani olabileceğini gösterebilir. Kerbela bütün insanlığa, insanın ne kadar sınırsız bir varlık olduğunu, mükemmellik boyutunun ne kadar olduğunu ve nereye kadar yükselebileceğini göstermiştir. Bu büyük yiğitlik destanı, insanlık makamının sınırlarını herkese gösterdi. Demek ki insan ne yüce makamlara ulaşabiliyormuş. Bunlar insani erdemler peşinde koşanlar için sonsuz bir güzelliştir.

İki: Allah'ın Rızasına Razi Olmanın Tecellisi

İrfanda, rıza makamına ulaşmak çok zor, birçok zahmetlere katlanmayı gerektiren ama aynı zamanda çok değerli bir makamdır. Hz. Zeyneb'in Kerbela'da güzellikten başka bir şey görmemesinin nedeni, İmam Hüseyin ve arkadaşlarının bu makama ulaşmalarındandır.

Bazıları derdi, ayrılığı ve hicranı sevmekte, bazıları da dermanı, kavuşmayı ve visali arulamada, oysa İmam Hüseyin (a.s) bunların hiçbirine önem vermemektedir. O hiçbir şey istemiyor. Tek istediği cananın istedikleridir. Çünkü sevgili, seven için ne yaparsa sadece güzel olanı yapar.

Kerbela, insanın kaza ve kadere nasıl razı olması gerektiğini en güzel gösteren yerin adıdır.

Kerbela tek hoşnutluğun, Rabbin hoşnutluğu olduğunu gösteren mekânın adıdır.

İmam Hüseyin (a.s), ömrünün son nefeslerini verirken, buyurduğu cümle şudur: *“Rabbim ben senin rızana razı olmuşum”* ve bacısı Zeyneb'e şöyle nasihat ediyor: *“Allah'ın rızasına razı ol.”*

Bu irfanda ulaşılacak en büyük makamdır, yani insanın kendisini bir hiç kabul ederek, tek varlık olarak Allah'ı görmesi ve onun istekleri karşısında hiçbir şey istememesidir. Zaten İmam Hüseyin (a.s) yaşamının her aşamasında böyleydi. Mekke'den Kufe'ye doğru hareket ederken şöyle buyurmuşlardı: “Biz Ehlibeyt'in razı olup sevdiği şey, Allah'ın razı olup istedikleridir.”

Bu İmam'ın temel düşüncesi ve tek aşkıdır. İşte Hz. Zeyneb de bunları güzel görmede ve övmektedir.

*O gün, canımızı feda ettiğimiz günde,
Kanımızla Hüseyin'e iktida etmişiz,
Yolumuz Aşura yolu olduğu için de,
Kendimizi hiç sayıp, tek Allah'ı sevmişiz.*

Üç: Hak Ve Batılın Ayrım Çizgisi

Aşura'nın güzelliklerinden bir diğeri de, hak ile batılın çizgisini, melek huylularla şeytan yüzlülerin sınırlarını ve doğru ile yanlışın ne olduğunu belirlemesi, bunları gereken yerlerine koymasıdır.

Hakla batıl, iyiyle kötü birbirine karıştı mı, hakkın yüzü batılın tozlarıyla örtülecektir. Hak açıkça belli olmayacak dolayısıyla da insan şaşkın kalacaktır. Bu durumlarda, saf ve yüzeysel bakan Müslümanlar şüpheyne düşeceklerdir. İmam Hüseyin (a.s) yakmış olduğu meşale ile aydınlığı getirdi, estirdiği rüzgârla toz ve dumanları dağıttı, batılın yüzündeki maskeyi düşürerek gerçek yüzlerini aşikâr kıldı, böylece tüm fitne propagandaları etkisiz oldu. Acaba bu güzel değil mi?

Aşura bir sınır çizgisiydi. Hakla batılı birbirinden ayırdı. Öz Muhammedi İslam'la, sahte İslam'ı, Rahman ordusuyla şeytan ordularını belirleyip, hepsinin konumunu gösterdi. Hak ile batıl tüm açıklığıyla Kerbela'da karşı karşıya geldi Kerbela'daki destanla iyi kötü ayırt edildi. Kalbinde hala şüpheler olan ve yolu seçemeyenler içinse Hz. Zeyneb

konuşmalarıyla gerçekleri gösterdi. Bu Kerbela'daki güzelliklerden biridir.

Dört: Yeni Bir Başarı Stili

Aşura'nın güzelliklerinden bir diğeri de, “kazanma” kavramı için yeni bir anlamın oluşmasıdır. Bazıları kazanmayı askeri bir galibiyet, yenilgiyi ise mazlumiyet olarak algılamaktadırlar. İmam Hüseyin (a.s) bunu değiştirdi. Zahiri yenilginin de aslında büyük bir zafer olabileceğini gösterdi. Aşura, mazlumiyetin en üst seviyesinde bile, “fatih” olunabileceğini, kanla zafer tablosunun çizilebileceğini ve öldürülmekle savaşın nasıl kazanıldığını göstermiştir.

Bu, merhum İmam Humeyni'nin bir demecinde buyurduğu gibi kanın kılıca galebe çalmasıdır. “Şهادeti saadet bilen bir toplum her zaman, her halükarda kazanmıştır... Öldürsek de, ölsek de yine de zafer bizindir.”

Vazifesine amel eden, sadece Allah'ın emrini yerine getirmek için mücadele eden kazanmış demektir. Bu İmam Hüseyin'in (a.s), İmam Seccad'ın ve Hz. Zeyneb'in dünya görüşleridir. Onca zulüm, işkence ve yapılan vahşete rağmen, çekilen acılar İslam için, Allah yolunda olduğu için güzeldir.

İbrahim b. Talha, kimin kazandığını sordu. İmam Seccad (a.s) cevaben şöyle buyurdu: “*Namaz vaktinde sen ezan ve ikameni oku o zaman kimin kazandığını anlarsın.*”¹

Öldürülmek ve şehadete ulaşma pahasına bile olsa, böyle bir başarı kazanmak, gerçekten de güzel değil midir?

Beş: Allah'ın İsteği Doğrultusunda İlerleyiş

İnsanın ulaşabileceği en güzel psikolojik halet, oluşan olayları Allah'ın isteğiyle paralel görmesidir. İmam'ın şehadeti, arkadaşlarının öldürülmesi, Peygamberin ailesinin ve Hz. Zeyneb'in esir olması tüm bu musibetler Allah'ın levhinde

¹ Amali, Şeyh Tusi, s. 66.

yazılmıştı. Bir grup insanın Allah'ın isteği doğrultusunda bir takım işler yapabilmesi en güzel şeydir.

Allah, İmam Hüseyin'i şehit, ailesini de esir olarak görmek istemişti.

Bunların her ikisi de dinin bekası, tağutun ifşası ve özgürlük için ödenmesi gereken bedellerdi, hepsi de âşıkça, sabırla ve kahramanca yapılmalıydı.

Zeyneb gibi vahyin eteğinde büyümüş, Ali mektebinde yetişmiş birisi için, Allah'ın bu istediğı ve olayların hepsi güzelliğın doruk noktasıdır. Aşura kahramanı Zeyneb, bu kıyamın başından sonuna kadar bütün sahneleri “Rububî isteklerin tecellisi” olduğunu bildiğı için güzel görmektedir. Bu tahlil ve bakışla Aşura hala güzel değıl midir?

Altı: Aşura'nın Kadir Gecesi

Aşura trajedisindeki bu sahne, güzelliğın en parlak görünümüdür. Gitmek yerine Hüseyin'le kalanlar vefalarını gösterdiler, fedakârca yanında kaldılar, İmam'ın ashabı için, İmam'ı yalnız bırakıp, gitmek en büyük ölüm ve zillettir.

Aşura gecesi tarihin en güzel gecesidir, bin aydan belki daha fazlasından üstün kadir gecesidir. Aşura gecesi aşkın en güzel şekilde yaşandığı gecedir.

İmam'ın ashabına buyurdıkları, ashabın vefalarını gösteriş tarzı, İmam'la Kâsım arasındaki konuşma, herkesin sabaha kadar uyanık kalması, okunan Kur'ânlar, dualar, münacatlar, dökülen gözyaşları, yapılan şakalar, en içten gülüşler, İmam'ın arkadaşlarının Zeyneb'e vefalarını göstermeleri vs. bütün bunlar, güzellik kitabının altın harflerle yazılmış sayfalarıdır. Zeyneb işte bunları güzel görmektedir.

Kerbela'da yaşananlar, tarih boyunca dünyanın her tarafında zulümle mücadelenin kaynağı olmuştur. Kerbela, her türlü derslerin okunabileceğı bir üniversite olmuştur; özgürlük, fedakârlık, iman, yiğitlik, şehadeti arzulama, ileri görüşlülük, edep, saygı, aşk vb. sınıfların olduğu bir okul.

Dökülen kanlar bir yumruk olup zulmün tepesine inmiştir. Acaba tüm bunlar güzel değil midir?

Kerbela faciasına sebebiyet verenler, Allah dostlarını öldürerek kendilerini ölümsüz kılacaklarını sandılar. Oysa Zeyneb'in gözünde, Kufeliler ve Şamlılar kendi kuyularını kazdılar ve düşündüklerinin aksine Ehlibeyt'in yolu kalıcı oldu, Allah'ın dini yaşadı ve Kerbela insanlık üniversitesi oldu.

Kahraman ve arife Zeyneb, geleceğe bakarak asırlar ilerisini gördüğünden Kufe'nin melun valisinin: "Gördün mü Allah kardeşine ve ailene ne yaptı?" sözüne karşılık şöyle cevap verdi:

"Güzellikten başka hiçbir şey görmedim."

AŞURANIN İRFANİ VE AHLAKİ BOYUTU

Soru 62: İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamının ahlaki ve irfani boyutları nelerdir?

Gökyüzünün hiçbir yıldızı, Kerbela semasındaki yıldızlar gibi böylesine büyüklüğü, azameti ve fazileti görmemişlerdi. Güneş Aşura gününde olduğu gibi titrek yüzünü göstermemişti.

Yeryüzünün hiçbir yeri, Kerbela gibi güzellikle çirkinliği aynı anda yaşamamıştı. İnsanlık tarihi, hiçbir devrim ve inkılâptan “Aşura hareketi” kadar ders almamıştır. Tif bölgesinde tevhit yeniden doğdu, aşk yeni bir mana kazandı, Kur’ân’ın damarlarına taze kanlar akmaya başladı, melekler Adem’e niçin secde ettiklerinin sırrına vakıf oldular ve tek kelimeyle Allah bütün celal ve cemal sıfatlarıyla tecelli etti.

Abbas’ın kurumuş dudaklarının yanından akan “Alkame” nehri, hakikate susamışlar için durmaksızın marifet, bilgi, edep, vefa, özgürlük ve fedakârlık suyunu sonsuza kadar akıtmaya başladı.

Kerbela alemdarı Abbas’ın bayrağı, hakkın batıla galebesi, kötülüğün yok oluşu ve güzelliklerin kalıcılığını haykırırcasına hala dalgalanmaktadır. Kerbela, tanıma ve insan yetiştirme mektebi olmuştur.

Hiçbir üniversite Kerbela üniversitesi gibi bu kadar başarılı öğrenciler mezun etmemiştir. Dünyanın hiçbir eğitim merkezi Kerbela’daki gibi bu kadar çok ve değişik dersler vermemektedir.

Marifet, aşk, azamet, yiğitlik, ideal için mücadele, sabır, dayanıklılık ve tertemiz kulluk sınıflarında; yetmişlik yaşlı, altı aylık bebek, taze damat, aslan yürekli kadın, siyahî köle, hepsi

beraberce omuz omuza oturarak, şehadetin en büyük öğretmeninden dersler almaktalar. Bu öğrenciler, tüm sınavlardan en iyi notla geçerek sonsuza kadar adlarını kalıcı kıldılar. Öyle ki “Nahiye-i Mukaddese” duasında İmam-ı Zaman’ın (a.f) özel selamlarına nail oldular.

Aşur’ının her saniyesinden fazilet ve ahlak kokuları yayılmaktadır, Kerbela’nın her karış toprağında ise kulluğun yüceliği ve hakka teslimiyet görülmektedir. Kerbela kitabının her sayfası kulluk ve izzet harfleriyle yazılmıştır. Bu kitabı satır satır okumak ise imkânsızdır. Bu yüzden biz de bu sayfalarda birkaç yaprakla yetinelim.

Bir: İmam Hüseyin’in (a.s) Azameti ve Ahlakından Parıltılar

Hiç şüphesiz bütün peygamberlerin ve semavi dinlerin insanlardan istedikleri tek şey tevhitir. İmam Hüseyin’in (a.s) kıyamının başından sonuna kadar da tevhidin dalgalanmakta olduğunu görmekteyiz. İmam, ilk adımından son nefesine kadar hep Allah’ı anmakta onu yâd edip, sürekli hamdı sena etmekte idi. Mekke’den Kufe’ye doğru hareket ederken şöyle buyurdu: *“Allah’a hamdlar olsun, O neyi dilerse o olsun ve kuvvet sadece Allah’tandır.”*

Yaralı bedeni kanlar içinde yere düştüğünde, susuz dudaklarıyla gökyüzüne bakarak son nefesinde şöyle buyurdu: *“Rabbim! Senden kazana sabretmeyi istiyorum, senden başka tapılacak yoktur, ey sığınanların sığınağı.”*

İki: İlahi Sorumlulukları Yerine Getirme ve İnsani Değerleri Sağlamlaştırma

Her insan, savaş meydanına çıktığı zaman, bir düzen alarak düşmanı mağlup edip savaşı kazanma peşindedir. İmam Hüseyin de kesinlikle savaştan galip olarak ayrılmayı istemekteydi. Fakat İmam’ın galibiyet ve mağlubiyet hakkındaki düşüncesi farklıdır; herkes de bunu derk edemez.

İmam Hüseyin için başarı, ilahi vazifeyi yerine getirmektir. Şer'i sorumlulukları gerektiği gibi uygulamak, insani değerleri güçlendirmek ve Allah'a doğru ilerleyebilmek; başarıdır. Her ne kadar dıştan bakıldığında mağlubiyet gözükse de, aslında bu büyük bir zaferdir.

Ehlibeyt dostlarından ve İmam Ali (a.s) ile İmam Hüseyin'in (a.s) arkadaşlarından olan Temeh b. Udey, yolda İmam Hüseyin (a.s) ile karşılaştı, İmam ona Kufe'nin durumunu sordu o da şöyle dedi: "Aşiret reisleri ve Kufe'nin ileri gelenleri, İbn Ziyad'dan aldıkları rüşvet ile düşmanla iş birliği yapmıştır. Normal halkın da kalpleri sizinle ama kılıçları size karşıdır. Ey Peygamberin evladı! Gel vazgeç, benim kabilem olan Tey'e gidelim, orası daha emniyetlidir, düşman oraya ulaşamaz."

İmam Hüseyin (a.s) ilahi emirlerin uygulanması ve insani değerlerin korunması gerektiğine dikkat çekerek şöyle buyurdu: *"Benimle Kufe'liler arasında bir anlaşma bulunmakta. Onlara söz vermişim, sözümünden dönmem."*

Yani Kufe'ye gideceğim, halkın hidayeti için önder olacağım ve bu şehrin idaresini üstleneceğim sözünü vermişim, onlar da benimle olup, yardım edeceklerine dair söz verdiler. Bu uğurda her ne türlü tehlike olursa olsun ben mutlaka sözümde durmalıyım.

İMAM HÜSEYİN'İN ŞEFKATİ

Soru 63: İmam Hüseyin (a.s) Kerbela meydanında düşmanı, doğru yola sokmak için çok çalıştı. Fakat düşman hiç itina etmiyor ve İmam'ı dinlemiyordu. Peki, İmam niçin son anına kadar nasihatten vazgeçmedi ve düşmanları için üzüldü?

Allah'ın yarattığı kullarına karşı şefkatli ve sevgi dolu olmak; Peygamberlerin, İmamların ve iyi insanların en belirgin özelliğidir. Kur'ân'ın buyurduğuna göre ilahi insan, yolunu kaybetmişler için kimsenin düşünemeyeceği kadar üzülmektedirler. Allah dostları suyun kenarında susuzluktan kıvranan insanları gördükçe rahatsız oluyorlardı ve onların hidayeti için dua ediyorlardı.

Toplumun yoldan çıkmışlığı ve hak yolu bırakarak batıl uçurumuna doğru gitmeleri, o büyük insanların yüreklerindeki bir dertti. İslam peygamberi, cahil, yolunu kaybetmiş, günahkâr insanları gördükçe sağlığını tehlikeye atacak kadar üzülmekte idi. Bunun üzerine yüce Allah, Peygamberine şöyle teselli verdi: **“Ey Muhammed!) Demek onlar, bu söze (kitaba) inanmazlarsa, onların peşinde üzüle üzüle kendini helak edeceksin!”¹ “(Resulüm!) Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendine kıyacaksın!”²**

Bu özellik ilahi önderlerde olmadığı sürece, derin anlamıyla rehberlik uygulanamaz. İmam Hüseyin (a.s) peygamberlik ağacının meyvesidir, Peygamber'in canının bir parçası, o Peygamber'den Peygamber de onandır. Bunu

¹ Kehf, 6.

² Şuara, 3.

Resulullah şöyle buyurmuştur: “*Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin’denim.*”

O Peygamber’in (s.a.a) bütün mükemmelliklerinin varisi, onun faziletlerinin göstergesidir. Peygamber’in rahmet şelalesi, Hüseyin’in (a.s) doruklarından akmaktadır. İşte bu yüzden İmam, ömrünün hiçbir döneminde ve özellikle de kutsal kıyama boyunca bir an bile olsun insanların hidayetinden, onları doğru yola getirmekten geri durmadı; hatta kan emici, acımasız düşmanlarına bile durmaksızın nasihat etti.

Bu ilahi rehberin sözleri, düşmanlarının iyiliğini istemesinin bir belgesidir.

İmam Hüseyin (a.s) önünü kesen binlerce kişilik düşman ordusuna, çocuklara dahi su vermeyen ve bir işaretle savaşa başlayacak olan bu zalim topluluğa gene de bıkmadan öğütler veriyordu. Onların gürültü yapıp, ısıklık çalmalarına karşın, derin manalar içeren uzun hutbeler okuyordu. Bu konuşmalarında düşmanlıkların sonucunu, ihanetlerinin nedenini ve gerçekleri anlatmaya çalışmıştır. Belki biri cehennemden kurtulur ve saadete ulaşır diye.

Hatta küfür ordusunun en acımasız başları olan Ömer b. Sa’d ve Şimr’e bile nasihatte bulunuyordu. Aşura günü iki ordunun arasında, Ömer b. Sa’d’la yaptığı görüşmede ona şöyle buyurmuştur:

—Vay olsun sana ey Sa’d’ın oğlu! O’na döneceğin Allah’tan hiç mi korkmuyorsun? Kimin evladı olduğumu bildiğin halde yine de benimle savaşmaya mı geldin? Bırak bu topluluğu, Allah’a yaklaşmak istiyorsan benimle ol. Ömer b. Sa’d şöyle dedi:

—Evimi yakmalarından korkuyorum. İmam buyurdu:

—Ben onu senin için yeniden inşa ederim. Ömer b. Sa’d:

—Bütün malımı mülkümü ve topraklarımı elimden almalarından korkuyorum. İmam buyurdu:

—Ben Hicaz’da olan varlığından daha iyisini sana veririm.
Ömer b. Sa’d:

—Karıma, çocuklarıma bir zarar gelmesinden korkuyorum.

Burada İmam artık sustu, hiçbir şey söylemedi, nasıl da kendisini dünyaya satmış, cehennem ateşine karşılık Hüseyin’in (a.s) kanı peşinde koşan birisiyle karşı karşıya olduğunu gördü.

İmam Hüseyin’in (a.s) buyurmuş olduğu bütün konuşma ve nasihatlerde iki hedef bulunmakta idi:

Bir: Düşmana hiçbir özür ve bahane bırakmamak için hücceti tamamlamak.

İki: Hur b. Yezid gibi, kalbinde Ehlibeyt sevgisini bulunduranların hidayet olmaları.

İmam’ın, bütün bu telaşları küfür ordusundaki birkaç kişinin kalbine etki etti ve düşman saflarından ayrılarak İmam’a katıldılar.

İşte bu, zalim ve cinayetskâr düşmanın karşısında bile sevgi gösteren İmam’ın onları ne kadar düşündüğüdür. Bu Fatıma evladının en hassas zamanlarda bile, bütün zorluklara göğüs gererek Allah’ın çizdiği doğrultuda ilerleyişidir.

AŞURA NAMAZI

Soru 64: Aşura günü savaşın tam ortasında, İmam'ın yaranlarıyla birlikte namaz kılmasının ve bu yüzden de bir grup yaranının şehit edilmesinin ne gereği vardı?

Namaz dinin direği, kul ile Allah arasındaki en güçlü bağ ve insanı Allah'a ulaştıran kestirme yoldur. Mümin kul, namaz kılmasıyla tanınır ve kıldığı namaz onun Allah'a yaklaşmasını sağlayan miracıdır.¹

Namaz Allah'la dostluk kurmanın yolu, Peygamber'in (s.a.a) gözünün nurudur.

Namaz Resulullah'ın (s.a.a) ilk ve son buyruğudur.

Namaz insanı kötülüklerden koruyan bir kalkan ve onunla günah arasındaki bir duvardır: **“(Resulüm!) Sana vahyedilen Kitabı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki, namaz, hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.”**

Muaviye b. Vehep, İmam Sadık'a (a.s) şöyle bir soru yöneltmektedir: “İnsanı Allah'a yaklaştıran ve Allah'ın da kullarının yapmasını en çok sevdiği amel hangisidir?” İmam buyurdu: *“Allah'ı tanımaktan sonra, namazdan daha faziletli bir amel yoktur.”*

Eğer Hüseyin b. Ali'nin kıyam etmekteki hedefi; hakkı hâkim kılmak, Allah'ın dinini yaşatmak namazı toplumda canlı tutmak ve cedit Resulullah'ın (s.a.a) dinini zalimlerin pençelerinden kurtararak bidatlerden temizlemek ise; kanlı Kerbela çölünde, düşmanın aralıksız saldırıları arasında son

¹ Mizanu'l-Hikme, c. 5, s. 368.

kılacağı “aşk namazı” ile bütün bu amaçlarını kalıcı kılmış olmuyor mu?

Kalbini tamamen Hüseyin (a.s) sevgisiyle dolduran, Ebu Semame-i Seydavi Aşura günü öğlen vakti düşmanın kuşatması altında İmam’ın huzuruna gelerek namaz vaktinin olduğunu hatırlatıyor, son defa mevlasının arkasında namaz kılıp, Rabbiyle görüşmek istiyor. Bu hatırlatmadan sonra İmam ona şöyle buyurdu: “*Sen namazı bana hatırlattın, Allah da seni namaz kılanlardan karar kılsın.*”¹

Hız. Hüseyin (a.s) ve arkadaşları düşmanın ok yağmurları arasında öğle namazını kıldılar. Birkaç yaran da namaz esnasında kanlar içinde kalarak yere yığıldılar ve sonra şehadet kanatlarıyla Rableriyle görüşmeye uçtular.

İmam’ın, ailesinin ve arkadaşlarının Aşura gecesinde kıldıkları namazlar, ettikleri münacatlar kulluk göstergesinin en güzel sahnelerindendir. İmam Hüseyin (a.s), namaza böylesine âşık olmayı, mabutla sırdaş olup, onunla konuşmayı babası Emirelmüminin’den öğrenmiştir. İbn Abbas, Siffin savaşının en kızgın zamanında İmam’ın göğe bakarak bir şey beklediğini gördü ve şöyle sordu: “Ya Emirelmüminin! Niçin bu kadar endişelisiniz, bir şeyi mi bekliyorsunuz?” İmam buyurdu:

—Evet, namaz vaktinin girmesini bekliyorum. İbn Abbas dedi ki:

—Böyle önemli bir esnada savaşı bırakıp da namaz kılamayız. İmam buyurdu:

—Biz namaz için burada savaşıyoruz.

İmamlarımız, en zor şartlarda dahi namaza bu kadar önem vermekte ve en güzel şekilde yerine getirmekteler. Bundan da anlaşılan bizlerin rahat vakitlerimiz de bile namaz kılmayıp, önemsemememizin kesinlikle affedilemez olduğudur. O büyük insanları sevdiğimizi, onların yolunda ilerlediğimizi söyleyip,

¹ Biharu’l-Envar, c. 45, s. 21.

sonra da onların kanlarını vererek yaşatmaya çalıştıkları namazı, kılmadığımız ve yaşamımızda gereken yere koymadığımız takdirde acaba bu sevgi ve aşk ne kadar gerçekçidir.

Namaz kılmada, dua etmede ve Kur'ân okumada nasıl bir keyif saklıdır ki İmam Hüseyin düşmanın kalbine “ah” hasretini bırakarak, *“Zillet bizden uzaktır”* feryadıyla bu mesajı kanı ile tarihe yazılmıştır ve bütün insanlığa nasıl özgür olunması gerektiğini göstermiştir. Tasua günü ikinci vakti düşmanın hareket ettiğini ve çadırlara doğru gelerek savaşı başlatmak istediklerini gördü, kardeşi Hz. Abbas'ı çağırarak şöyle buyurdu: *“Git şunlarla konuş ve savaşı yarına ertelemeyi sağla. Bu gece Allah'ın huzuruna çıkıp namaz kılmak, dua etmek ve mağfirette bulunmak istiyorum. Gerçekten de Allah benim namaza nasıl âşık olduğumu bilmektedir. Ben Kur'ân okumayı, dua etmeyi ve Rabbimden bağışlanmayı dilemeyi çok seviyorum.”*¹

Demek ki namaz, dua ve Kur'ân okumak ne kadar büyük bir izzete sahip ki, İmam sadece bunlar için düşmandan savaşı ertelemelerini istiyor.

¹ Biharu'l-Envar, c. 44, s. 392.

KERBELA'DA YAPILAN ZULMÜN KÖKENLERİ

Soru 65: İmam Hüseyin (a.s), Kerbela'da oluşturulan bu zulüm ve cinayetlerin kökenlerini nelerde bilmektedir? Bütün bu zulümlerin sebebini İmam'dan dinlemek daha etkili olacaktır.

Zulüm, cinayet ve insanın bir hayvan misali vahşi olmasının sebebi, kalbin katılaşp taşlaşmasının sonucudur. Kalp de günahlar ve özellikle de haram yeme yüzünden katılaşır. Kalbin ölmesi, tertemiz fitratın üstünün örtülmesi, hakka yönelmeme, şiddetli bir şekilde Allah ve onun dostlarıyla düşman olmak vb. bütün bunların nedeni haram yemede saklıdır.

İslam dininde ibadetin çok geniş anlamı vardı, en büyük ibadetlerden biri de insanın haram olanı yememesidir. İmam Bâkır (a.s) bir hadiste şunları buyurmaktadır: *“Allah katında en büyük ibadet, insanın karnını ve belini haramdan korumasıdır.”*¹

Kalp katılaştıktan sonra artık insan, gerçekleri kabul etmez, tanıma ve bilme özelliğini kaybeder. Kur'ân ve masumların dilinde buna, “ kalbin mühürlenmesi” denir. Kalbi mühürlenene birisi, inatçı olur, hakkı bildiği halde yine de inkâr eder, zulüm ve kötülükten geri durmaz.

İmam Hüseyin (a.s) Aşura gününde dört bir tarafını saran düşmana hitaben bu iki etkene dikkat çekmektedir: *“Bana uyanlar mükemmelliğe ulaşan ve karşı gelenlerse helak olanlardan olacaktır. Fakat hepiniz bana karşı geliyorsunuz ve hiçbiriniz sözümü dinlemiyorsunuz, çünkü karınlarınız haramla*

¹ Vesailu'sh-Şia, c. 11, s.197.

dolmuştur ve kalpleriniz mühürlenmiştir. Yazıklar olsun size, niçin susmuyorsunuz, niçin beni dinlemiyorsunuz?”

Üçüncü etken de “gaflet”tir. İnsanlığın hak yoldan ayrılarak, sapmalarının nedeni Allah’ı unutmaktır. Allah’ı hatırlamak güzelliklerin ve kemalin kaynağı olduğu gibi, O’nu unutmak da tüm kötülüklerin kaynağıdır. Allah’ı hatırlayan birisi mükemmellik okyanusuna ulaşarak, kendisini azametli kılan bir damla gibidir. Allah’tan gafil olmayan, kendisini bu dünya zindanından, varlık esaretinden kurtararak sonsuz nur semasına uçmaktadır. Allah’ı unutup, onu hiç anmayan kimse de okyanustan ayrılmış su misali, zamanla kokuşup yosunlaşmaya mahkûmdur.

Allah’ı düşünmeyen gönül, şeytan ve şeytan dostlarının uğrak yeri olur. Böyle bir kalp günah tohumlarının hemen yerleşip filizleneceği yerdir. Günah tohumları kalbine ekilen bir insan, bir süre sonra şeytanın esiri olup, onun hizbinden olacaktır. İmam Hüseyin (a.s) binlerce kişilik düşman ordusuna şöyle buyurdu: *“Şüphesiz şeytan sizlere musallat olmuştur ve Allah’ın büyük zikrini sizlere unutturmuştur.”* İmam’ın bu sözü Kur’ân’ın şu ayetinin mealidir: **“Şeytan onları etkisi altına aldı da kendilerine Allah’ı anmayı unutturdu. İşte onlar şeytanın yandaşlarıdır. İyi bilin ki şeytanın yandaşları hep kayıptadırlar.”**¹

İmam Hüseyin’in (a.s) bu sözleri asırlar ötesi için bir mesajdır, gerçek mutluluk yolunu gösteren, bidat, günah, zulüm, fesat ve yanlış sapmalardan insanı koruyan büyük bir derstir. Bütün kötülüklerden kurtularak, hakikî saadete ulaşmanın yolu, her zaman Allah’ı anmaktır.

¹ Mücadele, 19.

İMAM'IN YARANLARININ ÖZELLİKLERİ

Soru 66: İmam Hüseyin'in (a.s) yanında yer alan arkadaşlarının konumları nedir? Acaba hepsi aynı derecede midir ve hepsi kıyamının başından sonuna kadar İmam ile birlikte miydi?

Bir mektep ve ideolojinin insanların hidayetindeki başarısı, o mektebin taraftarlarının durumunu bildirmektedir. İmam Hüseyin'in (a.s) ailesi ve arkadaşları vefada, sevgide, aşkıta, fedakârlıkta sanki birbirleriyle yarışıyorlardı.

Onlar fazilet gökyüzünde insanların yolunu aydınlatan bir yıldız, özgürlük hareketlerinin bir ziyneti olmuşlardır. Onların nasıl büyük bir konuma sahip olduklarını anlamamız için, İmam'ın Tasua gününde buyurmuş olduğu şu sözler yeterlidir: *“Allah’a sonsuz hamd ve senadan sonra diyorum ki, gerçekten de ben ashabım kadar salih bir ashap, kendi ailemden de daha iyi ve daha bağlı bir aile tanımlıyorum. Allah benim tarafımdan sizleri en güzel şekilde mükâfatlandırsın.”*¹

Ziyaretnamelerin birinde İmam'ın ashabı hakkında şunları okumaktayız: *“Sizler dünyada ve ahirette şehitlerin efendisisiniz.”*²

İmam Sadık'tan (a.s) nakledilen bir ziyaretnamede ise şöyle buyruluyor: *“Sizler Allah'ın dergâhının özel insanlarısınız, Allah sizleri Eba Abdullah için özel kılmıştır.”*

“Özel insanlırsınız” tabiri onların ne kadar büyük bir makam sahibi olduklarını göstermektedir.

¹ Biharu'l-Envar, c. 44, s. 35.

² Kamilu'z-Ziyarat, s. 196.

İmam'ın yanında bulunarak ona destek ve yardımcı olanların yaşam öykülerini okuduğumuz zaman hepsinin sonunun büyüklük, azamet ve en büyük şerefe nail olma olduğunu görmekteyiz. Hepsi sonunda en büyük makamlara ulaşmışlardır, fakat baştan beri İmam Hüseyin'e bağlılık, sevgi ve İmam'ın yanında bulunma özelliklerine hepsi sahip değillerdi. Bazıları sonradan İmam'a katılmışlardı.

Bu büyük zatların hayatlarını okumak, insanın kendisini yetiştirmede ve birçok tecrübe kazanmasında önemli derecede etkili olacaktır. Bu sayfalarda sadece birkaç ashabı incelemeye çalışacağız. Bir insanın nasıl yaşamın iniş çıkışlarından sonra hakkı bulduğunu göreceğiz. Belki böylelikle kendimiz için bir ibret alabiliriz.

1- Hur b. Yezid Riyahi

İmam Hüseyin'in (a.s) kervanı birçok durakları geride bırakarak “Şeraf” denilen yere geldi. Hur da çok sayıda askeriyle İmam'ın ilerlemesini durdurmak için, önünü kesmeye geldi. İmam, Hur'un ve askerlerinin demir zırhlarla çölde yaptıkları yolculuktan dolayı yorgun ve susuz olduklarını gördü. Hemen yanındakilere hepsine hatta atlarına bile su verilmesini emretti. İmam'ın yaranları da önce düşman askerlerine sonra da atlara su verdi.

Hur'un askerlerinden birisi şöyle demektedir: “Ben ordudan en geriye kalandım, sonra kendimi onlara ulaştırabildim. Çok susamıştım. İmam'ın arkadaşları askerlere su vermekle meşgul oldukları için benimle ilgilenen yoktu. Tam bu esnada Hüseyin b. Ali beni gördü, tulumu su ile doldurarak yanıma geldi. Yorgunluktan su içmeye gücüm yoktu. İmam kendi elleriyle bana su verdi ve susuzluğumu giderdi.

Herkes dinlendikten sonra öğle namazının vakti geldi, İmam'ın müezzini ezan okudu. Hazret, Hur'e şöyle buyurdu:

—Sen kendi ordunla namaz kıl. Hur dedi ki:

—Ben sizin arkanızda, size iktida ederek namaz kılmak istiyorum.

Sonra beraberce namaz kıldılar, Hur ilkindi namazını da İmamla kıldı. İmam Hüseyin (a.s) Namazdan sonra önünü kesmeye gelen düşman askerlerine hitaben bir konuşma yaparak onlara hücceti tamamladı.

Hur, İmam Hüseyin’e şöyle dedi: Ben sizden ayrılmayarak hepinizi Kufe’ye, İbn Ziyad’ın yanına götürmekle görevliyim. İmam da kızarak şunları buyurdu: *“Ölüm senin için bu düşünceden ve bu görevden daha iyidir.”* Sonra kendi ashabına dönmeleri emrini verdi.

Hur askerleriyle önlerine geçerek ilerlemelerini engelledi. Bu esnada Hazret, Hur’e *“Anan sana ağlasın, bizden ne istiyorsun?”* diye buyurdu. Hur de *“Eğer senden başkası bana böyle deseydi, hemen cevabını verirdim, fakat senin annen için saygı ve büyüklükten başka bir şey söylenemez.”* dedi.

Hur, Aşura gününe kadar İmam Hüseyin’in (a.s) öldürüleceğine kesin olarak inanmıyordu. Ama Aşura günü Ömer b. Sa’d’ın İmam’ı öldüreceğini anladı ve İmam’ın mazlumiyetini, yardım isteme feryadını duydu. Bir anda kendisini cennetle cehennem, şekavetle saadet arasında buldu. Bir an önce seçimini yapmak zorundaydı ve Hur kendisine yakışır bir şekilde, saadet, izzet, şeref ve cennet yolunu seçti.

Elleriyle yüzünü kapatıp, Allah’tan af dileyerek atına bindi ve mahcup bir şekilde İmam’ın huzuruna gelerek şöyle dedi: *“Ey Peygamber’in evladı! Canım sana feda olsun, ben senin önünü kesen, geri dönmeni engelleyen, seni bu bela ve acılar çölüne sürükleyenim, hiçbir şekilde bu topluluğun seninle savaşacağını zannetmiyordum, şimdi çok pişmanım. Allah’tan beni affetmesini istedim. Acaba Allah tövbeni mi kabul eder mi?”* İmam ona şöyle buyurdu: *“Evet, Allah günahlarını bağışlayıp, tövbeni kabul edecektir.”*

Onca insanın içinden, niçin Hur'un tövbe ettiğini ve İmam'ın safına girdiğini araştırarak olursak, sebep olarak şunları görmekteyiz: Hur, İmam Hüseyin'e karşı her zaman çok saygılı idi, namazda İmam'a iktida etmesi, Hz. Fatıma'ya karşı edepli olup ona ihtiramda bulunması, onun cehennemden kurtularak ebedi saadete ulaşmasının en büyük nedenlerindendir.

Savaş başladı ve ilk savaşmak isteyen de Hur oldu, düşmanla çok savaştı, büyük fedakârlıklarda bulundu, düşman askerlerinden çok öldürdü, en sonunda kanlı bir şekilde yere düştü ve şehadete ulaşmak için son nefeslerini vermeye başladı. İmam'ın yaranları Hur'u hemen savaş meydanından alarak İmam'ın yanına getirdiler, Hazret ellerini Hur'un yüzüne çekerek şöyle buyurdu: *"Annenin adını Hur koyması gibi, dünya ve ahirette hürsün."*¹

İmam Hüseyin'in (a.s) böyle buyurmasının nedeni belki de onun nefsinin dünyaya esir olmaması ve bunun sonucunda İmam'ın özel teveccühüyle Allah'ın özel kullarına has makama ulaşmasıdır. Demek ki, dünyada hür olmasının nedeni dünyaya bağlı olmaması ve ahirette hür olmasının nedeni de ahiret azaplarından kurtulmasıdır.

Hur'un bu akıllıca kararı asırlar boyunca, hakla batıl, izzetle zillet, güzellikle kötülük, küfür ile iman arasında kalanlar için hangi yolu seçmeleri gerektiğini gösteren bir meşaledir.

İnsanın gönül bağladığı şeyleri ayağıyla itip atması sadece Hur gibi "özgür" insanların başarabileceği işlerdir. Karanlık ordusundan nur ordusuna karışması her ne kadar zor olsa da sonsuz huzur ve mutlulukla beraberdir.

Hur'un başından gecen tüm bu olaylar hepimizin hayatında bulunmaktadır. Günah ile itaat, cennet ile cehennem ve hava-heves ile ebedi saadet arasında seçim yapmak zorunda

¹ Biharul-Envar, c. 45, s. 14.

olduğumuz zaman, özgür insanlar gibi doğru yolu seçebilmeliyiz. Sonunda ölüm bile olsa, her zaman Hur gibi hakka tabi olmamız gerekir. Dünyanın aldatıcı güzellikleri, gençlik gururu ve mal sevgisi bizleri esir alarak doğru yoldan ayırmamalıdır.

Şimdi insan, İmam Sadık'ın (a.s) buyurmuş olduğu, “*Her gün Aşura ve her yer Kerbela*” sözünü daha derin ve daha geniş bir şekilde anlamaktadır. Aşura belli bir mekân ve zamana sınırlandırılmamıştır. Tarih boyunca en taşkın şeametiyle bütün mekânlara akan coşkun bir nehirdir. Hakla batılın savaşı, Habil’le Kabil’in, Muaviye’yle Ali’nin ve Hüseyin (a.s) ile Yezid’in savaşı durmaksızın her zaman ve her yerde süregelen bir savaştır. Hiç kimse için de kendisini batılın karanlık ordusundan kurtararak, hakkın nur ordusuna ulaştırması geç değildir. Hatta ömrünün son anlarını dahi yaşıyor olsa bile insan hakkın safına ulaşabilir.

Hüseyin’in (a.s), “*Bana yardım edecek biri yok mu?*” feryadı hala yankılanmaktadır. Asırlar boyu nesilden nesle ulaşarak günümüzde de insanları yardıma çağırmaktadır.

2- Zuheyr Bin Kayn

Zuheyr, Kufe’nin önde gelen şahsiyetlerinden, aynı zamanda çok yiğit ve savaşçı birisi idi. Birçok savaşta önemli başarılarla imza atmıştı. Lakin üçüncü halife Osman’ın en ateşli taraftarlarından birisiydi.

Hicri 60. yılda hac için Mekke’ye gelmişti ve haccı yerine getirerek Kufe’ye doğru yola koyuldu. O zamanlar İmam Hüseyin de Mekke’den Kufe’ye doğru hareket etmişti, fakat Zuheyr sürekli İmam’dan kaçıyor ve onunla karşılaşmamaya özen gösteriyordu. İmam dinlenmek için durduğunda o hareket ediyordu, İmam yola koyulduğunda o dinlenmek için duruyordu. Ama bir yerde İmam’la yakın konaklamak zorunda kaldı. Zuheyr yol arkadaşlarına şöyle diyor: “Sabah kahvaltısına daha yeni başlamıştık ki, İmam Hüseyin tarafından

bir elçi gelerek bana, ‘İmam seni çağırıyor’ dedi. Hiç beklemediğim bu olay karşısında yerimde donup kaldım, boğazımda ki lokma bile aşağı gitmiyordu.” Sonra karım bana şöyle dedi: “Suphanallah! Peygamber’in evladı seni çağırıyor ve sen hala bekliyor musun?”

Bu söz Zuheyr’in kendisine gelmesine sebep oldu, şaşkınlıktan kurtularak İmam’ın yanına gitti. İmam onunla çadırında özel olarak konuştu, o nurlu sözler Zuheyr’in karanlık gönlünü aydınlattı, içine bir sevgi ateşi düştü ve Zuheyr “Hüseyin” oldu.

Sevinçle, mutlulukla ve güler yüzle çadırını söküp, İmam’ın çadırının yanına kurdu ve sonra seçtiği yolun tehlikesinden haberdar olduğu için hanımına bir zarar gelmesin diye onu boşayarak ailesinin yanına gönderdi. Hanımı Zuheyr’in ayaklarına kapanarak kıyamet gününde, Peygamber’in yanında ona şefaate edeceği sözünü aldı.

Aşura gecesi İmam yanındakilere gitmelerini ve yarınki savaştan kendilerini kurtarmaları için izin verdiği zaman Zuheyr kalkarak vefasını, ihlâsını ve her zaman İmam’ın yanında olduğunu heyecan verici sözlerle açıkladı: “Allah’a yeminler olsun ki; sırf sana ve senin ailene bir zarar gelmesin diye bin defa ölüp ölüp dirilmeyi isterdim.”

Aşura günü İmam’ın ordusunun sağ kol komutanı oldu ve İmam Hüseyin’den sonra düşmanın karşısına geçip onlara nasihat edici bir konuşma yaptı. Öğle namazında Said b. Abdullah ile safın önünde durup düşman oklarını engelledi. Namazını kıldıktan sonra da savaş meydanına çıktı, yiğitçe savaştı ve sonunda şehadete ulaştı. İmam Hüseyin (a.s) hemen yanı başına giderek ona dua ve onu şehit edenlere de beddua etti.

Zuheyr’in İmam Hüseyin’le yaptığı kısa bir görüşme sonucu böylesine değişmesi, Kerbela kıyamının en ilginç ve sır dolu olayıdır. Acaba İmam ona neler buyurdu ki, böylesine

birden değişti? Ne oldu da İmam'ın hayranı, onun için canını feda edecek birisi oldu?

Hiç şüphesiz zamanının imamının özel lütfuna şamil oldu, temiz fitratını çevreleyen perdeler kaldırıldı ve kapasitesi kadar imamını tanıyabildi. İmam Hüseyin'in (a.s) makamını ve konumunu ne kadar iyi anladığını, gösterdiği fedakârlıktan ve yaptığı konuşmalardan anlamaktayız.¹ Bu büyük makama ulaşması ve sonunun hayır olması Zuheyr'in batnında bulunan temizlik sayesinde.

Resulullah (s.a.a) bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: *“Bazen ilahi esintiler size doğru esmektedir. Uyanık olun, karşısına geçerek size doğru esmesini sağlayın ve asla yüz çevirmeyin.”*²

Zuheyr gibi yiğitler, bu ilahi esintileri iyi değerlendirdiler; varlık ağaçlarını onunla geliştirdiler ve sonunda aşk, marifet, saadet meyvesini en güzel hediye olarak sundular.

İmam Hüseyin, yol boyunca birçok insana böyle tekliflerde bulunmuştu, birçok kimseye kendisine katılmasını istemişti. Oysa onların hiçbirisi İmam'a olumlu yanıt vererek, şehadete ulaşmayı istemedi. Bu büyük kıyama katılarak, isimlerini kıyamete kadar kalıcı kılmayı arzulamadılar.

İmam'ın davetini reddedenlerden biri olan “Ubeydullah b. Hur Cufi”yi burada örnek olarak aktaralım.

Ubeydullah Osman'ın taraftarlarındandı, Osman öldürüldükten sonra Muaviye'nin yanına giderek Sıffın savaşında Hz. Ali'ye karşı savaştı. Ben-i Mekatil denilen bir durakta Ubeydullah'ın da orada olduğu haberi İmam Hüseyin'e ulaştırıldı. İmam ashabından Haccac b. Seruk'u onun yanına gönderdi ve Haccac, Ubeydullah'a şöyle dedi: “Sana çok değerli bir hediye getirdim. Hüseyin b. Ali seni yardıma çağırıyor, ebedi saadete ulaşman için kendisiyle beraber olmanı

¹ Furu'u Şehadet, s. 200.

² Lubbu el-Bab, s. 25.

istiyor.” Ubeydullah ise şöyle cevap verdi: “Allah’a yemin ederim ki, ben Kufe’den çıkarken halkın kılıçlarını kuşanarak Hüseyin’le savaşmaya hazırlandıklarını gördüm. Kesinlikle bu savaşta öldürülecek, ben ona bir yardımda bulunamam ve onu görmek bile istemiyorum.”

Haccac İmam’ın huzuruna gelerek, Ubeydullah’ın dediklerini aktardı. Bu sefer İmam birkaç yararıyla bizzat kendisi Ubeydullah’ın yanına gitti. Hazret ona şöyle buyurdu: *“Bütün ömrün boyunca birçok günah işledin, sayısız yanlışlar yaptın acaba şimdi tövbe ederek Allah’tan bağışlanma istemiyor musun?”* Ubeydullah, nasıl tövbe etmeliyim dedi. İmam buyurdu: *“Peygamber’in kızının oğluna yardım et ve onun düşmanlarıyla savaş.”* Ubeydullah şöyle dedi: “Andolsun ki sana yardım edenin sonsuz huzur ve mutluluğa kavuşacağına inanıyorum, fakat benim sana bir yardımım dokunamaz. Ne olursun beni bu işten muaf tut, benim ölmeye hiç niyetim yok, ama kendi yerime takipte ve kaçışta eşsiz olan atımı vereyim.”

İmam bunları duyduktan sonra şöyle buyurdu: *“Bizim yolumuzda canını vermekten çekiniyorsan, öyleyse biz de ne seni ve ne de atını istiyoruz, yardımına da ihtiyacımız yok.”* Ubeydullah da ömrünün sonuna kadar bu saadet fırsatını kaçırdığı için hep pişmanlıklar içerisinde yaşadı.

Eğer masum imamların hayatlarını dikkatlice inceleyip, savaşta ve barıştaki tutumlarını tahlil edecek olursak, hepsinin Peygamber’in yolunu devam ettirdiklerini görürüz. Masumların hepsi Resulullah gibi, insanlığı kurtuluşa ulaştırarak dünya ve ahiret saadetine kavuşmalarını sağlama peşinde idiler. Bu kurtarma çabaları bazen genel ve bazen de özel bir şekilde pratiğe dökülmüştür.

İmam Hüseyin’in (a.s) Ubeydullah’ın çadırına gitmesi, aslında doktorun hastanın yanına gitmesidir. Allah dostlarına göre, yaşamda en kıymetli olan şey bir insanı kötü ve yanlış yoldan kurtararak hakka tabi kılmaktır. Bu iş zaten İmam Hüseyin’in (a.s) uğruna her şeyini feda ettiği yolun devamıdır.

Fakat İmam bunca çabaya rağmen Ubeydullah'ın hiçbir şeyin farkında olmadığını, olaylara korkakça baktığını ve hediye vererek bu işten kurtulmak istediğini gördü, bunun üzerine de *“Hiçbir şeyine ihtiyacımız yok”* diyerek onu kendi haline bıraktı. İmamların hiç kimseye ihtiyacı yoktur, ancak saadete ulaşmak isteyenler İmam'a muhtaçtırlar.

3- Cevn (İmam'ın Siyahî Kölesi)

Diğer taraftan Cevn gibi insanlarda bu kıyamda bulunmaktaydı. Hz. Ali onu alarak Ebuzer'e hediye etmişti, Ebuzer'in hicri 23 yılında Rebeze çölünde şehit olmasından sonra İmam Ali'nin (a.s) yanına dönerek, ona hizmet etmeye başladı. İmam Ali'den sonra da İmam Hasan, İmam Hüseyin ve İmam Seccad'ın (a.s) yanında kaldı.¹ İmam Seccad'la beraber Kerbela'ya geldi.

Aşura günü güneşin ve savaşın sıcaklığı arttıkça, Hüseyin'in (a.s) mazlumiyeti ve yalnızlığının da arttığını gören bu zenci köle, nurlu gönlünde İmam'a karşı olan sevgisini de çoğalttı. Hazretin huzuruna gelerek savaşmak için izin istedi, İmam ona şöyle buyurdu: *“Senin dönmene izin veriyorum, sen rahatlık ve refah vaktinde bizimle beraberdin. Şimdi savaşarak zahmetlere katlanmak zorunda değilsin, gidebilirsin bizimle birlikte olman gerekmez.”*

O beyaz bahtlı siyah köle, İmam'ın ayaklarına kapanarak şunları söyledi: *“Ey Peygamber'in evladı! Nasıl olur da rahat zamanlarda sizlerle olurum ve zorluklarda sizi bırakıp kaçarım? Yeminler olsun ki her ne kadar kokum güzel olmasa da, rengim siyah olsa da ve aşağı tabakalardan olsam da yine de sizden ayrılmayacağım, siyah kanım sizin kanınıza karışıncaya kadar sizinle birlikteyim.”*

¹ Ez Medine Ta Kerbela Suhenan-ı İmam Huseyn, s. 165.

Sonra İmam savaşması için izin verdi, büyük bir yiğitlik örneği göstererek çokça savaştı ve sonunda şehadet şerbetini içti.

Hüseyin (a.s) yaranları için en güzel şey, ömürlerinin son anlarında gözlerini açarak karşılarında Mevlalarını görmektir. İmamlarını son bir defa daha görmek onlar için cennetti, mazlum İmamlarının mübarek gözlerini görmeleri ölümü baldan tatlı kılmıştı.

*Tabipler misali yanı başıma geldiğin zaman
Hastalık en güzel lezzettir, hiçbir şeye değişmem*

Hazreti Hüseyin (a.s), Cevn'in kanlar içindeki bedeninin yanına geldi ve başını dizinin üstüne koyarak şöyle buyurdu: *"Allah'ım! Yüzünü beyazlaştır, kokusunu güzelleştir, onu iyilerle haşret, onu Muhammed ve Ehlibeyt'ine yaklaştır."*

İmam'ın bu duası anında kabul oldu, İmam Bâkır (a.s), babası İmam Seccad'dan şöyle naklediyor: *"İnsanlar Kerbela şehitlerini defnetmek için geldiklerinde, aradan on gün geçmesine rağmen Cevn'in bedeninden misk kokularının yayıldığını gördüler."*¹

4- Türk köle

Kerbela şehitleri arasında bulunan bir diğer büyük zat ise, İmam Hüseyin'in (a.s) Eslem veya Selim adındaki Türk kölesidir.

Eslem aslanlar gibi savaştıktan sonra, yere düştüğünde İmam hemen kendisini ona ulaştırdı, başını tutarak ağlamaya başladı. Oğlu Ali Ekber'in şehit edildiğinde yaptıklarının aynısını ona da yaptı. Eslem'le ilgilendi, yüzünü onun yüzüne koydu. İmam'ın bu davranışı Türk köleyi o kadar sevindirdi ki, tebessümle, gülerek canını teslim etti.²

¹ Biharu'l-Envar, c. 45, s. 32.

² Furuğu şehadet, s. 214.

İmam'ın yaranlarına göstermiş olduğu bunca sevgi tüm insanlığa şu mesajı verdi: İslami değeri koruyup, hakkı hâkim kılmak uğruna savaşanlar arasında zenciyle beyaz, köle ile efendi, yabancı ile tanıdık arasında hiçbir fark yoktur. Allah yolunda savaşanların arasında bir diğerine üstünlük yoktur. Hepsinin rengi ilahi renk ve ortak noktaları da takvadır.

AŞURA VE FARS EDEBİYATI

Soru 67: Hz. Hüseyin'in (a.s) kendisi ve kıyamı, Fars edebiyatına nasıl bir etki bırakmıştır?

Bu gibi önemli ve geniş bir konuyu bu sayfalarda gerektiği gibi açıklayamayız. Fakat özetle şunları aktaralım:

İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamı, başlı başına bir konu olarak, hicri 3. yüzyılın ortalarında Farsça edebiyata girmiştir. Elbette ilk başlarda çok yüzeysel olarak anlatılmaya çalışılıyordu. Beşinci yüzyıldan sonra, Timurluların döneminde daha geniş ve güzel bir şekilde işlenmeye başlandı. Safeviler döneminde Şiiliğin resmi mezhep olarak kabulüyle, Aşura ve İmam Hüseyin edebiyatta çok daha önemli bir konuma sahip oldu.

Safevilerden önce en fazla çalışması bulunan İbn Hisam idi. onun yazmış olduğu şiirlerin hepsi İmam Hüseyin (a.s) ve Aşura hakkındadır. İbn Hisam'dan sonra da birçok şair bu konuları işlemeye başladı. Edebiyatın her alanında Kerbela kıyamı aktarılmaya çalışıldı. Bu edebiyatçılardan bazıları şunlardır:

Büyük şair ve Ehlibeyt aşığı Muhteşem Kaşani: Safeviler döneminin en önemli edebiyatçılarından birisidir. Ehlibeyt hakkında yazmış olduğu şiirlerle tanınmaktadır. Öyle ki onun için İran'ın en önemli mersiye yazarı olduğunu söyleyebiliriz. Kaşani'nin, ihlâsını ve Ehlibeyt'e olan sevgisini gösteren şu şiir günümüzde bile canlılığını korumaktadır:

*Yine âlemdeki bu coşku da nedir,
Yine bu ağıt, bu matem bu eza nedir,
Yine nasıl büyük bir diriliş ki topraktan,
Sur üflenmeden arşı azama yükselmiştir.*

Diğer bir şair de 13. yy. başlarında yaşamış olan Sebahi Bıkdili'dir. Onun İmam (a.s) hakkında yazdığı şiirler bugün de en fazla okunanlar arasındadır.

Çağımızın büyük şairlerinden ve gerçek Ehlibeyt aşığı olan bir diğer edebiyatçımız da Seyit Muhammed Hüseyin Şehriyardır. Kendisi İmam'ın yasında birçok şiir yazarak hem ağlamış ve hem de ağlatmıştır. Üstat Şehriyar'ın “Kerbela Kervanı” adında bir gazeli bulunmaktadır, bu gazelde şunları dile getiriyor:

*Şialar Neyneva yolcusu artık Hüseyin 'dir,
Kerbela kervanıyla gönül yollayan Hüseyin 'dir,
Düşmanı amansız, dostu vefasız olan,
Hangisine dirensin, iki derdi olan Hüseyin 'dir.*

Altıncı Bölüm

EĞİTSEL VE PSİKOLOJİK

Ali ZİNETİ

AĞLAMAK, İYİ Mİ KÖTÜ MÜ?

Soru 68: İmam Hüseyin (a.s) için ağlamayı güzel gösterip, insanları buna yönlendirmek, acaba beğenilmeyen bir şey olan “üzüntüye” itmek değil midir? İslam dini, ağlamaya teşvik ederek insanların üzülmesine neden olmaktadır. Tüm bunlar mükemmellik iddiasında bulunan bir din tarafından nasıl açıklanabilir?

İslam kültüründe ağlamanın önemi ve sevabı çok fazladır. Masum İmamlar buna birçok defa değinmişlerdir.¹ Fakat ağlamak hakkında iki önemli noktaya dikkat edilmelidir:

Bir: Her ağlama, üzüntünün belirtisi değildir. Ağlamanın birçok çeşidi bulunmaktadır, bu çeşitleri bilip, tahlil ettikten sonra ancak o zaman bir kanıya varılabilir.

İki: Her ağlama, kötü ve beğenilmeyen bir şey değildir.

Öncelikle ikinci nokta üzerinde durarak, yani İmam Hüseyin (a.s) için ağlamanın matem ve hüznün, üzüntünün bir çeşidi olduğunu kabul ederek soruya cevap verelim.

Kötü olarak kabul ettiğiniz ağlamak, sizin düşündüğünüz gibi, grief ve dysphoria gibi bir hastalık değildir. Elbette bilimsel literatürde matem ve üzüntülü olmakla ilgili başlı başına bir kavram belirtilmemiştir. Bu hususta birbirinin yerine kullanılan ve kendine has özel bir yeri bulunmayan; matem, üzüntü, acılı olma, yaslı vb. kavramlar kullanılmaktadır. Şimdi bu kavramları tanımlayalım:

¹ Biharu'l-Envar, c. 44, s. 291.

Matem: Klinik bir vakadır, acılı olma sonucu, fizyolojik ve psikolojik verilen tepkiye denir. Bazen şiddetli, sert ve kronik olarak kendisini gösterir.

Acılı olma: Çok sevilen ve duygusal bağın olduğu bir kimsenin ölümüyle üzülmeye denir.

Yaslı: Acılı olma sonucu insanda ortaya çıkan tavır, hal ve hareketlere denir.

Üzüntü: Kaybedilen çok önemli bir şey sonucunda, insan da oluşan duygusal halettir.

Üzgünlük: Üzüntü yaratan bir durum karşısında ki tepkiye denir ve solgunlukla eş anlamlı bir kelime değildir. Üzüntü, insanın günlük yaşamına etkide bulunabilmektedir. Örneğin; yeme, içme, uyku vb. günlük faaliyetler normal yapılamamaktadır.

Demek ki, ilk olarak araştırılması gereken konu, sizin her türlü üzüntüyü kötü ve bir hastalık olarak kabul etmenizdir ve yukarıda yaptığımız tanımlardan sonra her türlü üzüntünün kötü ve hastalık olduğunu söyleyemeyiz. Şimdi İmam Hüseyin (a.s) için kederlenip, üzülmek bunların hangisidir, onu belirleyelim.

Bilimsel açıdan ve özellikle de psikolojik yönden her çeşit üzüntü ve üzgün olmak, hastalık ve kötü bir tavır olarak kabul edilmemektedir. Üzüntü, uzun süreli, şiddetli ve belli bir sebep olmaksızın olduğu takdirde bir hastalıktır. Acı verici olaylar karşısında bir süreliğine üzülmek ve sonrasında gene günlük yaşamsal faaliyetlere devam etmek çok normaldir. Normal olmayan işlerin kontrolden çıkması, üzüntünün devam etmesidir. Böyle bir insan yasının esiri olmuştur, zamanın geçmesiyle de üzüntüsü azalmamaktadır.

Üzülmenin hastalık derecesinde olduğunu, ancak aşağıdaki belirtileri gördüğümüz takdirde söyle biliriz:

- 1- Sağlığın bozulması.
- 2- Toplumdan uzaklaşma.
- 3- Kendini değersiz hissetmek.

- 4- Günah duygusuna kapılmak.
- 5- İntiharı düşünmek.
- 6- Hedefsiz ve amaçsız davranışlarda bulunmak.
- 7- Üzüntü emarelerinin uzun süreli oluşu.
- 8- Bu belirtilerin aniden ortaya çıkması.

Yukarıdaki, üzüntünün hastalık olduğunu gösteren bu belirtilere bakarak, Şiaların İmamları için üzülp matem tutmalarının bir hastalık olup olmadığı anlaşılabilir. Bir Şia'ya, "Ehlibeyt için ağlayıp üzüldükten sonra neler hissediyorsun?" diye sorunuz.

Acaba gerçekten insan İmam Hüseyin'e ağlayarak sağlığını tehlikeye mi sokuyor, intiharı mı düşünüyor, kendisini toplumdan soyutlayarak içine kapanık mı oluyor? Ehlibeyt dostları İmam Hüseyin'e ağlayarak kendilerini değersiz mi hissediyor, yoksa günah duygusuna mı kapılıyor? Bir Şia'ya sorunuz, "Matem merasiminden sonra bunlar oluşuyor mu? Hangi duygularla İmam için yas tutuyorsunuz? Bu matem merasimlerinde şehitlerin efendisi için neler hissediyorsunuz?"

Bilimsel ve psikolojik açıdan İmam Hüseyin için yas merasimleri düzenleyip, ağlamak çok normal bir durumdur. İnsanın tanıma sonucu göstermiş olduğu en doğal tepkidir.

Bu yüzden İmam Hüseyin (a.s) için düzenlenen matem törenleri, dini ve toplumsal kültüre dayanarak yapılmaktadır. Belirli formlarda yapılma gerekliliği bulunmamaktadır. Bütün matem merasimleri bilinçli bir şekilde yapılır, sırf yapmış olmak için hedefsiz ve isteksizce yapılmaz. Ehlibeyt dostları İmam Hüseyin'in (a.s) şehit edilmesiyle sonuçlanan hedefi bilmektedirler. Bu bilinç yas merasimlerinin temelidir. Merasimlerde yapılan tüm işler; mersiye okumalar, ağıt yakmalar, şiirler, konuşmalar ve ağlamalar hepsi insanları aydınlatmak içindir. Tüm bunlar kesinlikle amaçsız ve hedefsiz işler değildir. Şialar bunlar sayesinde yaşamlarına yön vermektedirler. Matem merasimlerinde alınan dersler, hayatın

her anını düzene koymaktadır. İnanan kimseyi zilletten kurtararak Hüseyin (a.s) gibi izzetli bir şekilde yaşamasını sağlamaktadır.

Sonuçta, İmam Hüseyin'in (a.s) mateminde ağlamak ve üzülmek hastalık derecesinde bir üzüntü değildir. Aksine toplumsal ve dinsel formlarla uyuşan, psikolojik rahatlığın kaynağıdır.

Bu tür tepkilerin bir Müslüman'da oluşmadığını gördüğümüz zaman aslında onun hasta ruhlu olduğunu söyleyebiliriz. İmam Hüseyin'e ağlamak psikolojik bir hastalık değildir, ağlamamak hastalıktır. Yani böylesi büyük bir üzüntü, acı ve yapılan zulümleri bilip de ağlamayan bir insan psikolojik bir hastalığa yakalanmıştır. Hangi sağlıklı bir insanın yüreği, Kerbela faciasını duyup da müteessir olmaz?

Yukarıda saydığımız sekiz özelliğin, bir kimsede bulunduğu takdirde hasta olduğunu söylemiştik. Aynı şekilde üzülecek bir durum karşısında üzülmeyen, sevdiklerini kaybettiği halde hüzünlenmeyen ya da direnerek üzüntüsünü göstermemeye çalışan da aslında hastadır.

Şöyle bir soru aklınıza gelebilir, “İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasimlerine katılmayan ve onun için ağlamayanların hasta olduğunu mu söylüyorsunuz?”

Tabi ki bunu demek istemiyoruz. İmam için üzülüp, ağlamayan birisi psikolojik açıdan hasta olmayabilir. Zira İmam'ı hakkıyla tanımamaktadır. Eğer bu masum ve yüce insanları gerçekten tanımış ve sonrasında sevmiş olsaydı, kesinlikle onların başına gelen büyük acılar dolayısıyla üzülüp, ağlardı. Fakat İmam'ı tanımayan, onunla bir bağ kurmadığı için doğal olarak da üzülüp ağlamaz. Matem ve üzüntünün tanımında belirttiğimiz gibi, kaybedilen şey ve kimse ile kaybeden arasında duygusal bir bağın olması gerekmektedir. Bu bağ olduğu takdirde insan kaybettiği için üzülür, aksi takdirde üzülmaz.

Fakat Müslüman olduğunu söyleyen, İmam'ı sevdiğini iddia eden, fakat onun başına gelenleri duyup bildiği halde üzülmeyen kimse gerçekten de hasta ruhludur. Dinin emri gereği kendisini sorgulamalıdır. Yolunu takip ettiğini söylediği, İmamının mateminde üzülmemek nasıl bir taraftarlıktır. Bu insan ile İmam'ı arasında aslında bir bağ yoktur. Eğer olsaydı üzülmesi gerekirdi. Böyle bir kimse haline üzülop kendisini düzeltmeye çalışmalıdır.

Böyle bir insan, İmam Sadık'ın (a.s) buyurmuş olduğu Şiaların içinde değildir. İmam şöyle buyuruyor: *“Bizim Şialarımız bizim yaratılışımızla yaratılmışlardır, velayetimize karışmışlardır. Onlar bizim İmametimizle mutludurlar; bizler de onların dost ve takipçi olmalarıyla hoşnutsuz. Üzüntülerimiz onlara ulaştığı zaman çektiğimiz acılardan dolayı ağlarlar, bizim kederimiz onların kederidir. Bizler sevindiğimiz zaman onlar da sevinirler. Bizler de onların durumlarını bilmekteyiz, başlarına gelen musibetler, çektikleri acılar bizi de üzmektedir. Onlar bizden ayrılmazlar ve biz de onlardan.”*¹

Demek ki, İmam Hüseyin (a.s) için üzülmek hastalıktır demek çok yanlıştır, bu ruhi yönden saklı olmanın belirtisidir. Matem merasimlerine katılmak insanın psikolojik sağlığını garantilemektedir. Zira İmam için ağlamak şifa bulmak demektir. Ağlamak sayesinde içsel ıstıraptan kurtulmaktadır. İnsanın kendisini ağlamamak için şartlandırması ruhsal sağlığını bozmaktadır.

Bazı bilim adamlarına göre ağlamakla birlikte bedendeki zehirli maddeler dışarı atılmakta, böylelikle beden yaşamsal dengesini korumaktadır.

Bizim Kerbela hadisesine bakışımız, sadece bilimsel ve psikolojik pencereden değildir. Bu ilahi olay için beşeri cevaplar peşinde olmak zorunda değiliz. Sadece insan aklıyla ilahi ve fikir ötesi bir olayı açıklamaya çalışmak yetersiz

¹ Biharu'l-Envar, c. 51, s. 151.

olacaktır. Eğer pozitif bilimlerle açıklayıp cevap veriyorsak bu, bilime ters düşmediğini ispatlamak içindir.

Bundan dolayıdır ki, Şehitlerin Efendisi'nin matem ve yas merasiminde üzüntünün göstergesi olarak yapılan tüm işler, psikolojinin doktrinleriyle tamamen uyushmaktadır. Burada bilim ile dinin uyuştugunu birkaç olayla aktaralım:

Bir: Özgür insanların efendisi İmam Hüseyin'in (a.s) mateminde Kerbela hatırasını yeniden canlandırmaktayız. İmam'ın, arkadaşlarının nasıl şehit edildiklerini, ailesinin ne şekilde esir alındıklarını anlatmamızın nedeni, bunların dillendirilmesiyle Ehlibeyt'in başına gelen acıların biraz olsun azalmasındandır.

Elbette Aşura hadisesini yaşatmak, sadece dini dünya görüşümüz olduğundan dolayı değildir. Hedef Hüseyini kültürü saniye saniyesine ruha iletmek, hayatta pratiğe dökmek, dini insanlara ulaştırarak, risaletin devamını getirmek içindir. Hüseyin'in (a.s) yas merasimleri bir üniversitedir. Bu üniversitede, dindarlık, özgürlük, yiğitlik ve nasıl yaşanılması gerektiği dersleri verilmektedir. Bu yüzden merasimlerimizde şiir de şuur da, duygu da akıl da bulunmaktadır.

İki: İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasimleri dini emirler ve örf-adetten oluşmaktadır. Bu törenler hem dinin istediği şekilde ve hem de her toplumun kendisine ait matem şekilleriyle yapılmaktadır.

İmamların yönlendirmesiyle bunu, konuşmacılar ve mersiye okuyanlar uygulamaktadır, günümüze kadar da böyle gelmiştir. Bu şekilde yapılması, İmam Hüseyin'in (a.s) acısıyla yaralananların gönüllerine sürülen bir merhemdir. Ama kesinlikle hedefsiz, feryat ve figanla yapılmamaktadır.

Açıktır ki bu merhem, gönlü Hüseyin acısıyla yara olan, Ehlibeyt aşığı olan kimseler içindir. Hüseyini aşkın kokusunu dahi almayanların böyle bir merheme ihtiyaçları yoktur. Böyle

bir insan zaten bu gözyaşlarını, Şiaların yavrusunu kaybetmiş ebeveyn gibi üzülmelerini anlayamaz.

Üç: İmam Hüseyin'in (a.s) yas merasiminde bulunmak, orada oturup üzülmek insanın üzüntüsünü hafifletmektedir. Büyük acıyla karşılaşan kimse yas merasiminde daha çok huzur bulmaktadır. Onu anlayan kimseleri gördükçe üzüntüsü hafiflemektedir. Üzgün insan halinden anlamayan, mutlu insanların ortamından rahatsız olmaktadır.

İmam Hüseyin'in (a.s) şehadeti ve ailesinin esir olmasıyla kalbi yanan biri, ağlayamasa bile üzgün durarak acısını hafifletmektedir. Zaten Hz. Hüseyin'in (a.s) çektikleri acılar dolayısıyla kalbi yanmayan birisinin durumu farklıdır, böyle birinin en büyük hastalığı dertsiz olmasıdır.

Bütün bu açıklamalarımıza binaen, İmam Hüseyin için matemli olmak, üzülmek kötü bir şey değildir ve asla ruhsal bozukluk olarak telakki edilemez. Kalbini İmamına vermiş ve onun acısından üzülen birisinin rahatlayabilmesi için matem merasimine katılması, ağlaması, sine vurma yahut hiç olmazsa ağlayanlar gibi yapması gerekmektedir. Ayrıca bunun dışında ahirette büyük sevaplar vaat edilmiştir.

Dünyadaki faydası ise hareketli, hedefli, bir amaç için yaşayan, Hüseyini kıyam doğrultusunda şehadeti, hakkı ve gerçeği arayan birisi olmasıdır.

Dört: Sıkıntıları beraberce yaşamak, üzüntüyü hafifletmenin bir diğer yoludur. Bunun daha etkili olabilmesi için şunlar yapılmaktadır: ümit vermek, bilgilendirmek, sorunu ve acıyı genelleştirmek, insanları sevmek, psikolojik rahatlık vb. Elbette bütün bu etkenler birbirinden farklı ve ayrı değildir, hepsi beraberce üzüntüyü hafifletmektedir.

İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasiminde bunlar yapılmaktadır. Şialar hep birlikte, beraberce İmamlarına olan bağlılıklarını göstermektedirler. Böylece Ehlibeyt'in çektikleriyle dertlenenlerinin derdine derman olunmaktadır.

MATEM MERASİMLERİNDE ÜZÜNTÜNÜN HÂKİM OLMASI

Soru 69: İnsanların bütün hastalılarının ilacı gülmektir. Fakat dini törenlerin hepsinde ağlamak ve üzüntü hâkimdir. Biz Müslümanların dinsel toplantıları sürekli ağıtlar, mersiyeler ve ağlamalar ile geçmektedir. Acaba İslam dininde gülmeye hiç mi yer yoktur?

Bu soru birçok Müslüman'ın zihninde bulunmaktadır. Konunun genişliği ve inceliği, gerçeği arayanlara en güzel şekilde, İslam'ın doğru görüşünü derinlemesine açıklamayı gerektirmektedir. Bu soruya vereceğimiz cevap dört aşamadan oluşmaktadır:

Bir: Bu şüphenin çıkış yeri ile ilgilidir. Öncelikle, teoride ve pratikte böyle bir sorunu oluşturan sebep veya sebepleri belirlemek.

İki: İslam'da mutlulukla üzüntünün konumu.

Üç: Mutluluk ve üzüntünün psikolojik konumu, bunun bilimsel ve dinsel kaynaklar yardımıyla açıklanması.

Dört: Mutluluk ve üzüntünün (ağlamak ve gülmek) doğru bir şekilde yerinin belirlenmesi.

Bir: Bu Düşüncenin Kökeni

Aklınıza böyle bir sorun gelmesinin ve bu şekilde düşünmenizin nedeni, hiç şüphesiz toplumda yapılan dinsel törenlerdeki uygulamalardır. Müslümanlar genelde hep yas merasimleri düzenlemektedirler. Fakat bu İslam'ın her zaman bunu emrettiği anlamına gelmez; sürekli üzüntülü olmak öz İslami öğretilerle kesinlikle uyuşmamaktadır.

Bu tür dini merasimleri düzenleyenler, masumların doğum günlerinde bile ağıtlar yakıp, ağlamak gerektiğini zannediyorlar. Hâlbuki bu tamamen yanlıştır. Bu yanlışlığa düşmelerinin nedeni ise; insanları ağlatmaları gerektiğini düşünmeleridir. Bunu bir sorumluluk olarak algılamaktadırlar. Bunlara göre güzel olan ağlamaktır; insan hüzünlü olup ağladığı zaman Allah'a ulaşmaktadır ve varlık âleminin merkeziyle irtibata geçmektedir. Bu temelsiz ve hiçbir delili olmayan görüşten dolayı da, en ufak bir bahane ile hemen insanları ağlatmaya çalışıyorlar ve bunu çok güzel bir iş telakki ediyorlar. Dini görevlerinin ağlatmak olduğu inancında olan mersiye okuyanlar ve meddahlar, vazifelerini bu şekilde yerine getirdiklerini zannediyorlar.

Bunlar aşırıya gitmişlerdir. Bunların karşında ise diğer bir grup tefrite düşerek ne için olursa olsun ağlamanın kötü olduğu inancındadırlar. Bunlara göre ağlamak insanın psikolojisini bozan ve onu hasta yapan olumsuz bir davranıştır. Bu yüzden de böyle düşünenler her yerde ve her zaman başkalarını güldürmeye çalışmaktadırlar.

Sırf gülmek ve başkalarını güldürmek için akıl almaz onlarca yolu deniyorlar. Her ne kadar yersiz olsa bile maksat gülmek olsun diye ellerinden geleni yapıyorlar.

Birinci grup; mutluluk kaynağı olan her şeyi yaşamlarından çıkarıp atmaktadırlar. Hatta bazen insanı mutlu eder diye renkli elbise bile giymemektedirler. İkinci grup; sınırsız eğlenmeleri, yerli yersiz gülmeleri ve hep eğlence peşinde olmaları nedeniyle hayatın hedefini unutmuşlardır. Öyle ki çoğu zaman günahla gönüllerini hoş tutmaya çalışıyorlar.

Bu iki olumsuz davranış dolayısıyla, dışarıdan bakanlar bunların mensup oldukları ideolojileri sırf ağlama dini veya sırf eğlence dini olarak görmüşlerdir. Bu yüzden de İslam'da her ikisinin olabileceği akıllarına gelmemektedir.

Orta yoldan çıkarak, aşırıya gitme veya geri kalma (hep ağlamak, hep gülmek) düşüncesi günümüzde İslam âlemini kaplamış bulunmaktadır, çoğu Müslüman bu yanlışlığa saplanmış bulunmaktadır. Orta yolu tutmak yerine bazıları hep suratlarını asarak hiç gülmemekte, bazıları da İslam âlemindeki bunca derde rağmen dertlenmeden hep eğlence peşindedirler. Bunlar orta yol olan, her ikisini içine alan ve her birinin yerli yerinde yapılmasını savunan üçüncü bir yolu düşünemiyorlar. Bu iki düşünce tarzı yenilmeye ve kaybetmeye mecburdurlar. Çünkü bunlar İslam'ın görüşü değildir; İslam çok daha farklı emretmektedir.

İki: Mutluluk Ve Hüznün İslam'daki Yeri

İslam açısından sırf ağlamak ve gülmek, üzülme ve sevinmek tek başına hiçbir önem arz etmez. Bunların hiçbirisi başlı başına diğerinden üstün kabul edilmemektedir.

İslam sırf ağlansın yahut sırf gülünsün diye kimseyi yönlendirmemiştir. Bu işte önemli olan, neden ve niçin yapıldığıdır. İslam mukaddime ve getirisine önem vermektedir.

Sevinç ve hüznün, insanın insanlık boyutuna hâkim olan onun ruhuyla alakalı bir durumudur ve bunu ağlayarak ve gülerek göstermektedir. Her insan, insan olması hasebiyle bu iki duyguya sahiptir. İslam'a göre, eğer bu duygular insanın Allah'a kulluğunda kötü etki bırakmıyorsa iyidir, aksi takdirde kabul edilmemektedir.

Ağlamak ve gülmek, eğer insanı ulaşması gereken hedefinden alıkoyuyorsa, insanlara hizmet etmenin önünü alıyorsa ve Allah'a kulluk etmesini engelliyorsa o zaman kötüdür. Aynı şey sevinmek ve gülmek içinde geçerlidir. Gülme ve ağlamaya değer veren yahut yeren iki neden bulunmaktadır; birincisi bu duyguların oluşum nedeni ve ikincisi bu duyguları gösterme tarzı.

Rivayetlerde “sebepsiz gülme” olarak tabir edilen, bilinçsizce gülüş beğenilmemiştir. Bunun aksine bilinçli olan eğlenme beğenilmiştir.

İmam Hasan Askeri (a.s) bir hadiste şöyle buyurmaktadır: *“Sebepsiz yere gülmek cahilliğin belirtisidir.”*

Diğer bir hadiste de İmam Kazım şöyle (a.s) buyuruyor: *“Allah sebepsiz yere güleni sevmez.”*¹

Demek ki her çeşit gülme, kötü veya iyi değildir. Önemli olan niçin yapıldığıdır. Ağlamak da aynı şekildedir, örneğin Allah korkusundan veya Allah sevgisinden dolayı ağlamak İslam’da beğenilen bir davranıştır. İmam Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Allah katında gece yarısı sadece onun korkusundan dolayı ağlayan kulun gözyaşından daha kıymetli ve sevimli bir damla yaktır.”*

İmam Ali (a.s) buyuruyor: *“Allah korkusundan ağlamak ilahi rahmetin anahtarıdır.”* Diğer bir hadiste şöyle buyurmaktadır: *“Allah korkusundan ağlamak kalbi nurlandırır ve insanın günaha dönmesini engeller.”*²

Gülmek insanın ruhuyla uyuşup, akıllıca olursa, ağlamak da insanın bilincini çoğaltıp kemale doğru ilerlemesini sağlarsa güzeldir. Bu iki beğenilen duygu Allah’ın rızasıyla birlikte olduğu için iyidir, ayrıca ruhun ve bedeninin sıhhatini de sağlamaktadır.

İslam’ın Görüşü

1- İnsanı bunalıma sokacak ağlama iyi değildir. Resulullah’ın (s.a.a) hayatını anlatan kitaplarda, üzgün gördüğü bir ashabını hemen şaka yaparak güldürdüğü nakledilmektedir. Masum İmamlarımız da etrafındakilere nasıl mutlu olunması gerektiğini göstermişlerdir. Şöyle buyurmaktadırlar: *“Mutlu ve rahat yaşayabilmen için, Allah’ın razı olduğuna sende razı ol.”*

¹ Biharu’l-Envar, c. 72, s. 59.

² Mizanu’l-Hikme, c. 1, s. 453.

2- İslam'ın beğenip, onayladığı ağlama, Allah korkusundan dolayı yapılan ağlamadır. Allah için ağlamalar insanın kendisini yetiştirip Allah'a ulaştırmasında en etkili yöntemdir. Tabii ki bu, her zaman her yerde surat asmak anlamına gelmemektedir.

Allah'ın dostlarına olan sevgi ve düşmanlarına olan nefret dolayısıyla ağlamak da bu gruba girmektedir.

3- Gülmek kesinlikle kötü ve beğenilmeyen bir özellik değildir. Aksine İslam gülmek üzerinde çok durmuş ve insanın gülmesine önem vermiştir. Gülmek mutlu olmanın göstergesidir. İnsan şaka yaparak, fıkra anlatarak, mizahta bulunarak mutlu olabilir. Burada önemli olan edep ve İslami kurallarına riayet etmektir. Sadece bazı olumsuz özellikleri bulunan gülme şekilleri yasaklanmıştır (kakhaha atmak gibi).

4- İslam hiçbir zaman ağlamak ve gülmek arasında seçim yapmamıştır ve birini diğerinden üstün tutmamıştır. Her ikisini insanın varlık boyutuyla bağlantılı kabul ederek bunlar için bir takım şartlar ve sınırlar belirlemiştir.

5- Normal zamanlarda -bazı zamanlar hariç- insan yaşamına hâkim olması gereken özellik gülmektir. İnsan birçok değişik yolla günlük yaşamında mutlu olmalıdır; tebessüm etmek, çalışmak, şaka yapmak, spor yapmak, günden uzak durmak, seyahate çıkmak, güzel koku sürmek ve açık renkli elbise giymek insanı mutlu edecektir. İslam mektebinde, mümin her zaman güler yüzlüdür, münafığın ise suratı sürekli asıktır.¹

Resulullah (ki, en güzel sıfatları kendisinde toplayandır) şöyle buyurmaktadır: “*Şüphesiz ben de sizin gibi bir insanım, şaka ve mizah yapıyordum.*” Bir diğer beyanında buyuruyor: “*Ben de şaka yapıyorum, ama şakamda hak ve doğrudan başka bir şey olmaz.*”²

¹ Biharu'l-Envar, c. 77, s. 155.

² Biharu'l-Envar, c. 16, s. 295.

6- İslam'ın övdüğü gülme hikmetli ve bilinçli olarak yapılan gülmedir. Gülme yoluyla fikir, irfan, ahlak, fıkı vb. karşılıklı aktarılmaktadır. Peygamberimizin yaşamında bunu çokça görmekteyiz. Bir gün yaşlılara şöyle buyurdu: *“Cennete sadece güzel yüzlü gençler girecektir.”* yaşlıların tedirgin olduğunu gördükten sonra tebessümle şöyle devam etti: *“Sizler önce genç olacaksınız ve ondan sonra cennete gireceksiniz.”*

Demek ki, düşüncesizce, günah yoluyla yapılan şakalar (gıybet, töhmet, yalan, küfür etmek, aşağılamak vb.), kahkaha atarak gülmek İslam'ın kabul etmeyip, yasakladığı eğlence şekilleridir. İmamlarımız bu tür eğlencelerin zararlarını rivayetlerde buyurmuşlardır. Rivayetlerden, kahkaha atmanın, çok gülmenin, insanların bir araya gelip sadece gülme ile vakitlerini geçirmelerinin, yalanla karışık eğlencelerin çok kötü olduğu anlaşılmaktadır.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: *“Kahkaha şeytandandır.”*

Resulullah (s.a.a) buyuruyor ki: *“Çok gülmek imanı yok eder.”*

Yine Allah Resülü (s.a.a) buyuruyor: *“Sırf başkalarını güldürmek için yalan söyleyene yazıklar olsun. Yazıklar olsun ona.”*¹

7- İslam'ın beğenip, onayladığı ağlama; Allah korkusundan, Allah dostlarına olan sevgi ve onların düşmanlarına olan nefret dolayısıyla olandır. Diğer tüm üzülüp, ağlamalar iyi değildir. Ağlamak insanı kemale ulaştırıp, maneviyatını çoğalttığı takdirde değerlidir. Bu yüzden isyan edercesine, çılgınlık atarak, vücudu yaralayarak yapılan ağlamalar kötüdür ve İslam bunu kesinlikle kabul etmemektedir.

¹ Mizanu'l-Hikme, c. 1, s. 481.

İslam'ın gerçek görüşünü öğrenmek ve yanlışlığa düşmemek için o konu hakkındaki rivayetlerin hepsini incelemek gerekir. Sadece bir rivayete bağlı kalarak İslam öğrenilmez ve soruda olduğu gibi insan yanlış düşer. Mutlu olmayı hayatlarından silen, sevinmeyi yok sayan, ağlamanın güzel olduğunu kabul ederek sürekli üzüntülü olanlar, yalnızca İslam'ın beğenmediği ve yediği hadisleri okumuşlardır. Yanlışlığa düşmelerinin nedeni de buradan kaynaklanıyor. Aynı şey üzülmeyi kötü bilip, gereksiz eğlence peşinde olanlar için de geçerlidir.

İnsanın hayatına hâkim olan en önemli özellik eğlenip gülmektir. İnsan en ufak bahanelerle mutlu olmasını bilmelidir. Ağlamak ise hayatın her anına hâkim olmamalıdır; sadece belirli zamanlarda ve belirli sebepler nedeniyle olmalıdır.

Her ne kadar Allah korkusundan ağlamanın güzel olduğunu söyledikse de bundan maksadımız her yerde, toplumun içinde de ağlamak değildir, bu yalnızken yapılmalıdır.

Üç: Psikolojik Açıdan Mutluluk

Soruya tam cevap vererek, doğru bir sonuca varabilmemiz için, konuyu psikolojik açıdan da incelememiz gerekmektedir. Bunun için de meseleyi iki başlık altında açıklamaya çalışacağız:

1- Mutluluğun Tanımı

Belki de psikolojide en az işlenen konulardan biri de mutluluk gerçeğidir. Mutluluk hakkında ortak bir tanım bulunmamaktadır, birçok değişik tanımlar yapılmıştır, örneğin:

Başarıya ulaşma sonucu insanda oluşan olumlu duyguya denir.

Mutluluk, dertsiz olan tüm keyiflere denir.

Aristoteles'e göre, bilimsel olarak değişik konumlardaki insan için mutluluğun tanımını yapamayız, çünkü mutluluğun üç tane olduğuna inanmaktadır.

- a) Mutluluğun en aşağısı; lezzet ve keyif almak.
- b) Orta dereceli mutluluk; amelde güzel işler yapabilmek.
- c) Mutluluğun en üstünü; düşünür ve mütefekkir olarak yaşamaktır.

Sıradan insanlar için mutlu olmak yani günlük yaşamdan keyif alabilmektir. Bunlar için mutluluğa ulaşmak hangi yolla olursa olsun önemli değildir. Değersiz, kötü işler ve hatta insanın kendisini değersiz kılmasıyla da buna ulaşılabilir.

Böyle bir mutluluk anlayışı, insanın yaratılışıyla uyuşmamaktadır. Bazıları mutluluk hapları kullanarak geçici mutluluğa ulaşmaktadırlar. Fakat gün geçtikçe hayattan memnun olmama derecesi düşecektir. Sokrat şöyle diyor: Bir domuz gibi mutlu olmaktansa, üzgün olmayı tercih ederim. Domuz keyif alma açısından yüksek derecededir, fakat hiçbir zaman aklını kullanamaz, yaptığı işleri bir ölçüye göre yapmaz, işte bu yüzden memnuniyetini gösteremez.

Öyleyse herkesin ortak görüşü olabilecek bir tanım yapmamız gerekmektedir. Buna göre de mutluluğu şöyle tarif edebiliriz: Mutluluk, kendinden memnuniyet ve keyif derecesinin bileşimidir (kendinden memnuniyet + keyif derecesi = mutluluk). Her ne kadar insanların çoğu mutluluğun doruğuna (düşünür olarak yaşamak) ulaşamasa da, aşağı derecelerde kalmamalıdır ve sadece hayvani keyiflerle kendisini kandırmamalıdır.

2-Mutluluğa Ulaşmanın Yolları

Her ne kadar insan yaşamında sürekli acı ve üzüntüler olsa bile, gene de bunu hayatının her anına genelleştirmemelidir. Sorunların sürekli etrafında dolaşmasına izin vermemelidir.

Bu yüzden mutlu olmak için kendisine yol seçmelidir. Biz bu yolu kısaca şöyle tanımlamaktayız: Uzun süreli mutluluk yalnızca ahlak ve din ile mümkündür. Demek ki mutluluğun yolu, sorumsuzca, sınırsızca yaşamak ve toplumun, ahlakın, dinin kurallarına bağlı olmamaktan geçmemektedir.

Bilimsel acıdan insanın mutlu olabilmesi için birçok değişik yöntem bulunmaktadır. Onlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Yersiz endişelere karşı direnmek.
- 2- Tahammül edebilme ve kabullenme gücünün çoğalması.
- 3- Yolculuğa çıkmak.
- 4- Spor yapmak.
- 5- Gülmek ve insanlara tebessüm etmek.
- 6- Şaka yapmak.
- 7- Açık renkli elbise giymek.
- 8- Bakımlı olmak.
- 9- Mutlu ve huzurlu insanlarla görüşmek.
- 10- Yersiz beklentilerde bulunmamak.

Dört: Beğenilen Sevinç ve Hüzün

Buraya kadar yapmış olduğumuz açıklamalardan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz:

1- Mutlu olmanın yollarından biri gülmektir. Fakat şunu unutmayalım ki, önemli olan her zaman mutlu olmaktır, her zaman gülmek değildir. Sürekli mutlu olmak, İslam'ın beğenip, istediği bir yaşam tarzıdır. Kalıcı ve gerçek mutluluğa ulaşmak ise yalnızca ahlak ve din kurallarına uymak ile mümkündür.

2- Gülmenin bir tedavi yöntemi olduğunu sadece kısmen kabul edebiliriz. Sürekli gülmek sadece sıradan ve idealsiz insanlar için iyidir. Hedefi büyük olan insanlar boş şeylerle vakitlerini geçirmezler. Bu yüzden büyük filozoflardan olan Sokrat, Platon ve Aristoteles yüce insani mutluluğun sadece, düşünme sonucu oluşan mutluluk olduğunu söylemişlerdir. Mutlu olmak isteyen herkes bu yüce mutluluğun peşinde olmalıdır ve sıradan hayvani mutluluklarla yetinmemelidir.

Rivayetlerde bunun için “zahitçe mutluluk” tabiri kullanılmıştır. Emirelmüminin Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

“Zahitler, dünyada gölse bile aslında gönülleri ağlamaktadır. Mutludurlar, ama kalplerinde hüzn çoktur.”¹

3- Toplum ve insan yaşamına hâkim olan ve olması gereken duygu mutluluktur. Dinsel toplantılarda bunu göremiyorsak kesinlikle bunun sebebi din değildir. Bu din mensuplarının yapmış olduğu bir hatadır. İslam’ın istemiş olduğu ağlama, Allah korkusundan dolayı olan ağlamadır. Mümin geceleri secdegâhını gözyaşlarıyla ıslatarak, göğün yedinci katına kadar kendisini yükseltmektedir. Her zaman, her yerde, yerli yersiz, olur olmaz ağlamaları İslam onaylamamaktadır.

4- Dini merasimler üç esas üzere kurulmuşlardır:

a) Dini öğretilerin açıklanması, İslam’ın emirlerinin öğrenilmesi ve toplumsal sorumlulukların hatırlatılması.

b) İnsanların birbirleriyle arkadaş, dost ve samimi olmalarını sağlamak.

c) İbadet ve Allah’a kulluk etmek.

Bu üç temel esasın dışında yapılan her şey ektir. Özel bazı zamanlarda bu programlara eklemelerde yapılmaktadır. Örneğin, mersiye okumak, dua ve ziyaretname okumak böyledir.

Şimdi dini merasimlerde mersiye okumayı açıklayalım:

1- Dini toplantılar genelde mersiye okumak için değildir. Mersiye okuyarak ağlayıp, ağlatmak sadece Muharrem ayı ve masumların şehadet yıl dönümleri içindir. İslam’a göre, Ehlibeyt’in üzüntülü olduğu ve onların şehit edildikleri günlerde Müslümanlarında üzülp ağlaması gerekmektedir. Bunu İmamlarımız şöyle buyurmaktadır: *“Bizim Şialarımız, bizim üzüntümüzle üzülr ve sevincimizle de mutlu olur.”*

¹ Mizanu’l-Hikme, c. 5, s. 485.

Bu yüzden sürekli mersiye okumak yahut sürekli eğlenmek orta yoldan çıkmak demektir. Her ikisi de yerli yerinde yapılmalıdır.

2- Her ne kadar matem merasimlerinin esası üzülüp ağlamak olsa bile, bunlar insanda üzüntü yaratmamaktadır. Bu merasimlerin, mersiye okunarak, ağıtlar yakılıp, sinelere vurularak geçtiği doğrudur. Fakat bu üzülmeler çok farklıdır. Bunlar aslında insanda sevinç oluşturmaktadır. İnsanı harekete geçirerek Ehlibeyt'in yolunda ilerlemesini sağlamaktadır.

Her gülme sevinçten dolayı olmadığı gibi her ağlama da üzüntü yaratmaz. Eğer Allah korkusundan ağlamak güzeldir diyorsak, bunun nedeni insanı üzmediği içindir.

3- Matem merasimlerinin düzenlenmesinin sebebi, gönül bağlılığından kaynaklanmaktadır, Şialar Ehlibeyt'in mateminde üzülerek sevgilerini göstermektedirler. Bunun peşi sıra ise insanın gönlünün tarif edilmez bir huzur ve mutlulukla dolmasıdır.

Ehlibeyt dostları kendilerini Ehlibeyt'e borçlu bilmektedir, onların çektiği sıkıntılara ortak olarak bu borcu ödemeye çalışmaktadırlar. İnsanın borcunu ödemesi onu rahatlatır mı yoksa rahatsız mı eder?

4- Merasimlerin sonunda kısa bir meriyse okuyarak ağlamak, borç ödeme olduğu gibi, bir çeşit dini ve ahlaki yaşam tarzıdır. Gerçek mutluluğun kaynağı olan ahlak ve din bizlere Ehlibeyt'in mateminde üzülmemizi emretmektedir.

5- Dua ve ziyaretnameleri okurken, birden mersiye okumaya başlamak gereksiz ve aşırıya gitmektir. Nedeni ise, bu merasimleri düzenleyen ve okuyanların bilgisizliğinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak, dini merasimlerin temellerini şöyle sıralayabiliriz:

1- Allah'ın istediği ve Ehlibeyt'in anlattığı gibi kulluk etmek.

2- Dini ve toplumsal sorumlulukların hatırlatılması ve gerçeklerin açıklanması.

3- Dostluk ve samimiyetin oluşması.

4- Ehlibeyt'e karşı, Şialık borcunu ödemeye çalışmak ve böylelikle onların manevi yaşam tarzını hayata geçirmek.

SİYAH ELBİSE GİYMEK

Soru 70: Matem merasimlerinde siyah elbise giymek ve etrafa siyah bayraklar asmak dini ve bilimsel öğretilerle uyuşmamaktadır. Günümüz bilimi, açık renkli elbise giymenin insana iyi geldiğini ve bunun aksine siyah renkli elbise giymenin de kötü geldiğini söylemektedir. Bu, dini merasimlerde siyahlara bürünmekle çakışmaktadır. Bilim ile din arasındaki bu uyuşmazlığı nasıl açıklayacaksınız?

Öncelikle iddia edildiği gibi, bilimin siyah giyinmeye tamamen karşı olup olmadığını araştırmamız gerekmektedir. Acaba gerçekten bilim her hâlükârda siyaha karşı mıdır yoksa sadece bazı durumlarda mı bunu uygun bulmaktadır?

Aslına bakılırsa din ile bilim arasında böyle bir uyuşmazlık görülmemektedir. Buna rağmen bazıları şöyle düşünebilir: Siyah renk yokluk, boşluk, çürümüşlüğü göstergesidir ve diğer bütün renkleri reddetmektir. Fakat bu düşünceyi kabul edemeyiz, çünkü bu psikolojide bulunan delilsiz bir teoridir.

Renklerin, insan yaşamına çok önemli bir etki bıraktığını, hal ve hareketini tamamen kontrol ettiğini kabul edemeyiz. Örneğin, mavi renk insanı rahatlatmaktadır, öyleyse acı çeken birisine ilâç yerine mavi renkli bir giysi giymesini mi önermeliyiz? Yahut kırmızı giydirerek hemen harekete mi geçirelim? Tabii ki hayır. Renkler insanda etki bırakıyor diyorsak, kastımız uzun süreli olduğu takdirdedir.

Ayrıca şunu da belirtelim ki, psikoloji siyahı sadece renk seçiminin ilk veya ilk üç sırasında olduğu takdirde yokluğun, bitişin ve boşluğun belirtisi olarak kabul etmektedir. Ama eğer beşinci altıncı sırada ise ve yalnızca bazı günlerde

kullanılıyorsa bu çok normaldir. Boşluğun belirtisi olarak kabul edemeyiz, bilakis insanın kontrollü olduğunu göstermektedir.

Çok sevilen bir şeyi kaybetmek, sevilen birisini yitirmek veya çok acı verici bir olayla karşılaşmak, insanı olağan durumundan çıkararak, değişik bir ruh haletinin içine sokmaktadır. Bu esnada insanın kontrolünü sağlayacak işleri yapması gerekir.

Bu gibi kötü durumlarda siyah elbise giyinmek, kontrolü sağlamak demektir ve her insanın yaptığı normal bir davranıştır. Zira ister istemez insanı rahatlatmakta, sakinleştirip, kontrolde olmasını sağlamaktadır.

Öyleyse, bilimsel acıdan siyah elbise giymenin her zaman olumsuz etkisi olacak diye bir kural bulunmamaktadır. Belli zamanlarda siyah giyinmek insanı olumsuz düşünmeye itmez, hayatı anlamsız bulup, bunalıma girmesine sebebiyet vermez. Aksine insan yaşlı olduğu zaman siyah giyinerek rahatlayabilir, üzüntüsü hafifler ve sakinleşir, bu içsel durumun dışla uyusharak huzurun kaynağı olur.

Çok üzgün birisinin eğlence ortamında bulunması, içle dışın uyushmaması nedeniyle olumsuz sonuçlar doğurmaktadır ve hiç şüphesiz ruha çok zararlıdır. Bu yüzden hüznü olduğunu gösteren siyahı giymek çok daha uygundur.

Soruda siyah giyinmenin psikoloji ve dinle uyushmadığı söylenmişti. Bu cevapla psikoloji ile uyushtuğu ispatlanmış oldu. Şimdi bakalım acaba din insana sürekli siyah giyinmeyi mi emrediyor?

İslam dini hiçbir zaman ilk renk olarak siyahı tavsiye etmemektedir ve normal durumlarda siyah renkli giyinmeye karşıdır. Siyahı şeytanın, Firavun'un, zulmün ve karanlığın rengi olarak tanıtmaktadır. Hadiste şöyle buyruluyor: *“Siyah elbise giymeyin, çünkü Firavun'un elbisesinin rengidir.”*¹

¹ Biharu'l-Envar, c. 83, s. 247.

İslam'ın seçimi olan ve kullanılmasını istediği ilk renk beyazdır. İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor: “*Hiçbir elbise, beyaz renkli elbiseden daha güzel değildir.*” Beyazdan sonra sarı ve sonra da yeşil gelmektedir.

Ehlibeyt mektebinde siyah giyinmek sadece matem merasimlerine özgüdür. Hiçbir zaman sürekli olarak giyilmez, bazı zamanlarda nadiren giyilir. İbn Ebil Hadid'e göre, İmam Ali'nin (a.s) şehadetinde İmam Hasan (a.s) siyah elbise giydi ve onunla halkın önüne çıkıp konuşma yaptı.¹ Ayrıca siyah giymek, fıkıh yönünden de mekruhtur ve siyah elbise giyerek namaz kılmak iyi değildir.

Demek ki siyah elbise giymek hakkında din ile bilim arasında paradoks bulunmamaktadır.

¹ Şerh-i Nehcu'l-Belağa, c. 16, s. 22.

AĞLAMAYA HAZIRLIK

Soru 71: İmam Hüseyin’e ağlayabilmek için ne yapmam gerekir? Ne tür psikolojik hazırlıklar yapılmalıdır?

Bu soruya daha iyi bir şekilde cevap vermek için öncelikle ağlamayı psikolojik acıdan bir tepki ve duygu olarak açıklayalım, sonrasında ağlamaya neden olan faktörleri incelemeye çalışalım.

Ağlamanın birçok çeşidi bulunmaktadır. İnsan bazen çok sevindiğinde bazen de çok üzüldüğünde ağlar. Ehlibeyt dostlarının İmam Hüseyin (a.s) için ağlamaları onun şehit edilmesi nedeniyle yas tutup, üzmekten kaynaklanmaktadır. Bu yüzden de ağlamanın diğer çeşitlerini açıklamadan direk olarak sadece üzüntü nedeniyle oluşan ağlamayı ele alıp, tanımını yaparak, nedenlerini sıralamaya çalışacağız.

Matem ve yastan dolayı ağlamak aslında üzüntünün dış göstergesidir. Yas sonucu ağlamak, kişinin büyük bir acıyla karşılaşması nedeniyle göstermiş olduğu tepkidir. Yaslı olmak ise, toplumsal bir tepkiye bağlı olarak acı dolayısıyla gösterilen hal ve harekettir. Eğer ağlamak istiyorsak öncelikle üzüntülü olmamız gerekmektedir. İnsan üzüldüğü zaman peşi sıra ağlama da gelecektir. Eğer Kerbela şehitlerinin efendisi İmam Hüseyin (a.s) için ağlamak istiyorsak, ilk önce Hüseyin üzüntüsü kalbimize yerleştirmeliyiz. O büyük insanın çekmiş olduğu acıları bilmemiz gerekmektedir.

Üzülmek, çok acı bir olay karşısında gösterilen tepkiye denir. İnsan çok sevdiği bir şeyi veya kimseyi kaybettiğinde üzülmeye başlar.

Acılı olmak ise, aralarında duygusal bağ olan birinin ölümü sonucu oluşan psikolojik duruma denir.

Buna göre üzülmek için, o şeyi yahut kimseyi sevmek gerek, eğer onu sevmişse onun ayrılık acısıyla hemen üzülmür, kederlenir ve sonuç olarak da ağlamaya başlar. Şimdi sen de, kalbinde İmam Hüseyin'in (a.s) acısını hissedip, ona ağlamak istiyorsan, öncelikle İmam'a kalben bağlanman gerek. İmam Hüseyin'i tanımayan sevmez, sevmeyen de ayrı olduğu için üzülmür.

Hüseyin'i seven, onun ayrılığından, şehit olmasından ve birçok zulüm görmesinden dolayı üzüntülüdür. Sebep geldiğinde peşi sıra sonuç da oluşur. Bu üzüntü ister istemez insanın ağlamasına neden olur.

Kısaca sorunun cevabı, sevmekte saklıdır. Peki, sevmek içine ne yapmamız gerek? Sevmenin yolu da tanımaktan-bilmekten geçer. Bir şeyle tanışmak, hayattaki konumunu anlamak tanımanın gereksinimlerindendir, insan bir şeyi tanıdığı zaman onu sevecektir. Bilimsel açıdan sevmenin bir diğer nedeni de onunla uzun süre beraber yaşamaktır.

İmam Hüseyin (a.s) için matemli olup ağlamak istiyorsak, öncelikle onu tanımalıyız ve bu tanımayı gün be gün çoğaltmalıyız. Hüseyin'i tanımak, hedefini, yolunu, inancını, ideallerini bilerek şahsi ve toplumsal yaşamımızdaki konumunu anlamak ve buna göre yaşamak İmam'ın sevgisini peşi sıra getirir. Onun yaşam tarzını sadece bilmek yeterli değildir; bunu kendi yaşamımızda da pratiğe dökmek zorundayız. Demek ki tanımakla beraber o kimse ile yaşamak da gerekiyor veya o hayatımızda bir yer edinmeli, sanki onunla yıllardır aynı yerde yaşamış gibi olmalıyız.

Birisini sevmek, hiçbir zaman eşit değildir, bazılarını çok bazılarını da az sevmekteyiz. Sevgi ne kadar çok olursa ayrıldıktan sonra üzülmek de o denli olur. İnsanın üzüntü ve kederi, sevmesiyle orantılıdır.

Çoğu insanın İmam Hüseyin'i tanıyıp ona gönül vermemeleri ne kadarda üzücü bir durumdur. Bu insanlar İmam'ın mateminde ağlayıp üzülmelikleri gibi, başkalarının da ağlayıp üzülmelerini anlayamazlar.

AŞURA MERASİMİNİN NİTELİĞİ

Soru 72: İnsan bütün davranışlarını akıllıca, düşünerek yapması gerek. Peki, niçin Aşura merasimlerinde hep duygusallık hâkimdir? Ayrıca duygusal tepkilerin içerisinde sadece ağlama yapılmaktadır. Niçin bunun yerine saygı duruşu, yürüyüş veya gülme yapılmamaktadır?

Bu soruya cevap vermek için öncelikle iki konuyu açıklamamız gerekmektedir:

- 1- Davranışların oluşmasındaki etkenler nelerdir?
- 2- Müslümanların, özellikle de Şiaların İmam Hüseyin (a.s) için matem merasimi düzenlemekteki hedefleri nedir?

Bir: Davranışları Oluşturan Etkenler

Kerbela faciasını anma merasimleri, insanların yapmış olduğu birçok işten birisidir. Psikolojide bir işin oluşması için belirtilen bütün kurallar, sebepler ve etkenler bu matem merasimlerinde bulunmaktadır. Psikologlara göre insanın yapmış olduğu her iş iki sebepten; tanıma ve istekten kaynaklanmaktadır.

Davranışların oluşmasındaki en önemli etken tanımadır. İnsan tanıyıp, bilme sayesinde anlar, kabullenir ve bilgisi doğrultusunda amel eder. Kimse bir şeyi bilmedikçe o işi yapamaz, yapmak da istemez. Bir işin oluşması için her ne kadar temel bilgi gerekli ise de tek başına yeterli değildir. Harekete geçebilmek için ikinci bir etken şarttır. Bu ikinci etken de istek ve eğilimdir. Bir işi yapabilmek için o işi sevmek şarttır; sevmek insanı yapmak için harekete geçiren en önemli faktördür.

Bunu şu örnekle açıklayabiliriz; yol bilmektir, fakat aracı harekete geçirecek g bilmek değildir, yolu bilmek aracı çalıştırıp, yolda hareket ettirmez. İnsanın bir işi sevmesi aracın motoru ve yolu tanınması, bilmektir.

Bu aynı şekilde İmam Hüseyin (a.s) için de geçerlidir; İmam'ı, hedefini ve Kerbela kıyamını bilmek matem tutmak için gereklidir. Ama tek başına yeterli değildir, bununla beraber insanda istek de olması gerekir.

Birçok insan İmam Hüseyin'i tanımaktadır, fakat yas tutmaları için bir neden görmemektedirler. Yıllarca Müslüman'ım diye yaşıyorlar, Peygamber'in biricik evladı olduğunu da biliyorlar, ama onun matem merasimine katılma gereksinimi ve isteğini duymuyorlar. Belki de bu işi cahilce ve faydasız olduğunu bile düşünüyorlardır. Belki de şöyle diyorlar: İster acı ister tatlı olsun Hz. Hüseyin bir kıyam başlattı ve o kıyam da bitti, şimdi yıllar sonra ne diye ağlayıp zlmeliyiz, neden bu hareketi canlı tutmaya çalışmalıyız? Bu işi ne bize ve ne de İmam'a bir faydası var!

Matemin felsefesini açıklamak başlı başına bir konudur ve verdiğimiz bu cevaplara yabancıdır. şimdi Hüseyini matemlere katılanların niçin bu işi yaptıklarına bakalım, böylelikle tanıma ve istek sonucu nasıl bir yas merasimi düzenlendiğini görelim.

İki: Matem Merasimlerinin Nedeni

İstek, her zaman sebep ve nedenle alakalıdır. Bir işi yapmaya insanı yönlendiren şey nedir diye sorduğumuzda, kasıt tanımadan sonra insanı harekete geçiren sebebi bulmaktır. Burada Müslümanların niçin Aşura gününü canlı tutarak İmam Hüseyin (a.s) için matem merasimleri düzenlediklerini bilmemiz faydalı olacaktır.

Öncelikle şunu belirtelim ki, her insan tanıma derecesi ve istek yoğunluğuna göre matemli olabilir. Yani İmam için düzenlenen matemnin nedeni insandan insana değişir. Fakat tarih sayfasında yeni çığırlar aan büyük olayları kutlamak, İslam

öğretilerinde ve insanların zihninde üç sebepten kaynaklanmaktadır:

- 1- O olayı belleklerde canlı tutup, korumak.
- 2- Olayın banisine şükran borcunu sunmak.
- 3- İnsanın bu günkü ve yarın ki yaşamı için ibret almak.

Aşura kıyamı, Peygamber'in (s.a.a) yolunun ve İslam'ın hedefinin devam etmesini sağlayan en büyük sebeptir. Bu yüzden İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamını canlı tutmak aslında İslam'ı yaşatmak demektir. İslam'ı toplumda pratiğe dökmek ve yaşamda bir yer kazanmasını sağlamaktır.

Diğer taraftan, tüm Müslümanlar kendilerini İmam Hüseyin'e karşı borçlu bilmektedirler. Eğer matem merasimine katılıyorsa bu borcunu ödeyerek, İmam'a minnettarlığını sunmak içindir.

Aşura kıyamının canlı tutulması ve şehitler efendisine vefanın gösterilmesi bir nevi, Aşura mesajını yaşatmak, hak ile batıl savaşında İmam Hüseyin'i olgu almaktır.

Çok açık olan bir diğer mesele ise, insanın bir işi yapma isteğinin niteliği, o işin şeklini oluşturmaktadır. İskân için yapılan bina ile alışveriş merkezi için yapılan bina çok farklıdır. İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasimi yukarıdaki hedeflere ulaşmak için yapılmalıdır. Bu büyük insanın hedefini nasıl insanlığa ulaştırabiliriz? İslam'ı koruyup yaşatmak için nasıl matem merasimi düzenleyelim?

Acaba bir konser düzenleyerek İmam Hüseyin'in (a.s) hakkını ödeyebilir miyiz? Veya saygı duruşunda durarak, dans ederek, hediyeler dağıtarak bu kıyamı canlı tutabilir miyiz? Konferanslar, seminerler düzenleyip, makaleler okuyarak hüseyni yolu devam ettirebilir miyiz?

Dediğimiz gibi, bir işin niteliği o işin yapılış nedenine bağlıdır. Buna göre yapılış tarzı bazen hedefe ulaştırmadığı gibi aksine hedeften de alı koyar. Adalet ve özgürlük için hunharca

öldürülen Hüseyin'i eğlence partileri düzenleyerek anmayız, gülerek onun yolunu anlayamayız.

Bir dakikalık saygı duruşu İmam Hüseyin'in (a.s) yolunu nasıl devam ettirebilir, yahut düşüncesini ve mektebini nasıl canlı tutabilir? Konferans düzenleyip, makaleler okumanın Hüseyinî mektebi tanımayı çoğalttığı doğrudur, ama tek başına bu mücadeleyi ayakta tutamaz, bu düşünceyi toplumda pratiğe dökemez.

Sadece Hüseyinî kıyamı tanımak insanın dünya ve ahiret saadetine ulaşması için yeterli değildir. Bilmek, Hüseyinî yolu anlamak ve onun izinde gitmek hiç şüphesiz istekle, eğilimle gönülden olduğu zaman sonucunu gösterecektir. Duygu ve isteklerimiz harekete geçirildiği takdirde bizler de Hüseyini işler yapabiliriz. Ancak bu şekilde İmam'ın yolunu canlı tutup, ona olan borcumuzu ödeyebiliriz.

Demek ki, İmam Hüseyin (a.s) için düzenlenen matemler iki etki ile beraber olduğu sürece, hedefine ulaşmış olacaktır.

Birincisi; Hüseyinî kıyamı tüm boyutlarıyla bilip, İmam Hüseyin'i gerektiği gibi tanımak.

İkincisi; insanlarda oluşan bu tanınmaları harekete geçirip netice almak için, duyguların tahrik edilmesi.

Kısaca Hüseyin gibi iş yapabilmek için önce Hüseyini bilinç ve sonra Hüseyini istek gönüllerde ve zihinlerde oluşturulmalıdır.

Belki bu merasimlerin duygusallıkla yürütülmesini kabul edeceksiniz, ama niçin sadece ağlamak ve mersiye okumanın seçildiğini soracaksınız.

Öncelikle şunu belirtelim ki, her ne kadar ağlamak ve gülmek insanda bulunan duygular olsa bile, etkileri birbirinden çok farklıdır. Bu yüzden bizi matemdeki hedefimize ulaştıracak duygu harekete geçirilmelidir. Eğer matem merasimleri gülüp, eğlenme ile birlikte kutlansaydı İmam'ın kıyamı canlı

tutulamazdı. Zira gülmek ve eğlenmek insanın içinde şehadet duygusunu canlı tutamaz.

Diğer taraftan insanların matem merasimlerinde ağlamaları, onların duygusal ilişkilerini güçlendirmektedir. Çoğu insan beraber eğlenebilir. Bu onların çok iyi dost olduğunu göstermez, ama beraberce ağlamak aralarındaki samimiyet ve güçlü dostluğu göstermektedir. Bunu genelde şu deyimle açıklarlar; önemli olan mutlulukta değil üzüntüde yanında olmandır.

İmam Hüseyin'le birlikteliğin sırrı ağlamakta yatmaktadır. Sevdiiğini kaybeden yaslı birisinin yanında ağlamak, onunla olan iten bağlılığın belirtisidir. Gerçek dost olduğumuzu ispatlamak için onun en acılı ve üzüntülü gününde yanında olmalıyız. Buna dayanarak şöyle diyebiliriz: merasimler matem ve yas şeklinde düzenlendiği takdirde İmam Hüseyin'in (a.s) ve arkadaşlarının yolu yaşatılacaktır. Ancak bu şekilde onlara karşı olan şükran borcu en güzel şekilde ödenecektir.

Yedinci Bölüm

MATEM HÜKÜMLERİ

S. Mücteba HÜSEYİNİ

Matem Merasimlerinde Müzik

Soru 75: İmam Hüseyin (a.s) için düzenlenen matem merasimlerinde eğlence ve müzik aletlerinden yararlanmanın hükmü nedir?

Eğer haram eğlencelere özel çalgılar olursa, kullanmak caiz değildir. Ama hem helal ve hem de haram yolda kullanılan alet ise, helal işler için kullanmanın bir sakıncası yoktur.

Soru 76: Matem merasimlerinde; borazan, ney ve flüt çalmanın hükmü nedir?

Müzik aletlerini, günah toplantılarına uygun olacak türde oynatıcı ve eğlendirici bir şekilde çalmak haramdır.

Soru 77: Matem merasimlerinde veya matemlerin dışında davul ve trampet çalmanın hükmü nedir?

Eğer alışlagelmiş bir tarzda ve eğlendirmeyecek şekilde çalınırsa sakıncası yoktur.

Kama Vurmak

Soru 78: Acaba başa kama ile vurmak caiz midir?

Günümüzde başa kama ile vurmak kabul edilir bir şey değildir ve anlaşılabilir bir cevabı da bulunmamaktadır. Ayrıca mektebin kötü tanınıp, itibarının düşmesine sebebiyet verdiği için sakınmak gerekir.

Soru 79: Kamayı gizlide vurmak caiz midir ve eğer bu hususta bir görüş varsa vazife nedir?

Kama vurmak, örfte kederli ve üzgün olmanın bir belirtisi olmadığı gibi, İmamların döneminde ve ondan sonraki dönemlerde de kullanılmamıştır. Bu hususta masumların hiçbirinden genel veya özel onay bulunmamaktadır, ayrıca günümüzde mezhebin itibarının sarsılıp, adının kötü anılmasına sebebiyet vermektedir. Bu yüzden hiçbir durumda caiz değildir. Eğer bu konuda görüş olsa bile, doğruluk şartlarına sahip olmadığından geçersizdir.

Zincir Vurmak

Soru 80: Bazı Müslümanların yaptığı gibi bedene zincir ile vurmanın hükmü nedir?

Eğer alışlagelmiş şekilde yapılırsa ve örf tarafından matemde üzüntünün belirtisi olarak kabul ediliyorsa, sakıncası yoktur.

Soru 81: Jiletli zincirleri vurmanın hükmü nedir?

Denilen zincirleri vurmak, eğer mezhebin itibarını halkın gözünde düşürecekse veya bedene önemli derecede zarar verecekse caiz değildir.

Sine Vurma

Soru 82: Matem merasimlerinde üstü çıkararak sinevurmanın hükmü nedir?

Bir sakıncası yoktur. Ancak fesada sebebiyet verecekse caiz değildir. Kadınların namahrem erkeğin bedenine bakmaması gerekir.

Matem Merasiminde Zıplamak

Soru 83: Sine vurulduğunda aşağı yukarı zıplamanın hükmü nedir?

Müminler, şehitlerin efendisi İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasiminde uygun olmayan her türlü işten sakınmalıdırlar. Ama eğer denilen hareketler matemın konumunu zayıflatmayacaksa sakıncası yoktur.

Mersiye Okumak

Soru 84: Kadınların düzenlemiş olduğu bazı matem merasimlerinde, mersiye okuyan kadındır ve sesi hoparlörden dışarı çıktığı için yoldan gecen erkekler de duymaktadır. Acaba bu caiz midir?

Kadının sesi raybe (fitneye, harama ve keyif almaya itme), lezzet alma ve şehveti uyandırmaya neden olursa caiz değildir.

Matem Merasimi Ve Namaz

Soru 85: Eğer matem merasimine katılmak farzı terk etmeye neden olursa, katılmaması daha iyi değil midir? Yoksa merasimlerde bulunmamak insanı Ehlibeyt'ten uzaklaştırır mı?

Hiç şüphesiz namaz farzdır ve namazın fazileti Ehlibeyt'in matem merasimlerine katılmaktan önde gelir. İmam Hüseyin'in (a.s) yasına katılma bahanesiyle kazaya bırakmak caiz değildir. Bu ikisini yerli yerinde yaparak, çakıştırmamak mümkündür.

Soru 86: Namazı ilk vaktinde cemaatle kılmak mı iyidir, yoksa İmam Hüseyin'in (a.s) matem merasimine devam etmek mi?

Cemaat namazı önceliklidir. İmam Hüseyin Aşura günü savaşın ortasında öğle namazını kılmıştır. Dolayısıyla Ehlibeyt'in takipçileri de her halükarda namazı ilk vaktinde cemaatle kılmalıdır. Bütün İmamların ve ashabının çekmiş olduğu zahmetler hatta şehit olmalarının nedeni dinin hâkim olmasıdır. Bunun başında Allah'ı tanımak ve namaz gelmektedir.

Soru 87: Cami ve Hüseyniyelerde düzenlenen Kur'ân okuma ve matem merasimlerinin sesi hoparlörden çok çıkıyor. Öyle ki bu komşuların rahatsız olmasına neden olmaktadır. Bunun hükmü nedir?

Bu tür merasimleri ve dini toplantıları uygun zamanlarda düzenlemek en önemli ve müstehap amellerden biridir. Bu merasimleri düzenleyenlerin etraftaki komşuları rahatsız etmemeleri gerekir.

Aşura Günü İçin Nezir Etmek

Soru 88: Aşura gününde, helim dağıtacağını nezir eden birisi bunun yerine başka bir yemek dağıtabilir mi? Ayrıca bunu Aşura'dan başka bir günde yapabilir mi?

Nezir, muteber şer'i akitle yapılmışsa nezrettiği gibi yapması gerekir. Ama eğer akit okunmamışsa istediğini yapabilir.

Muharrem Ayında Süslenme

Soru 89: Muharrem ayında yüzü ip ile temizlemenin, saçları boyamanın ve kadınların makyaj yapmasının hükmü nedir?

Eğer günah olarak ve İmam Hüseyin'in (a.s) matemine saygısızlık olacak şekilde yapılmazsa bir sakıncası yoktur. Fakat inançlı Müslümanların bu tür işleri başka aylarda, uygun günlerde yapmaları daha iyidir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Allah bizim Şialarımıza rahmet etsin, onlar bizim üzüntümüzde üzüntülü, mutluluğumuzda da mutludurlar.”*

Şüphesiz Muharrem ayı, masum İmamların en üzgün olduğu aydır.

Muharrem Ayında Dügün Yapmak

Soru 90: Muharrem ayında nikâh kıyıp, düğün yapmak haram mıdır?

Bu tür törenleri düzenlemek, eğer günah ve İmam Hüseyin'e saygısızlıkla birlikte olmazsa bir sakıncası yoktur. Fakat unutulmamalı ki, bunda hiçbir bereket bulunmaz, inançlı Müslüman bu tür işlerini Muharrem ayının dışında, uygun ve sevinçli günlerde yapmalıdır.

Matemlerde Siyah Giyinmek

Soru 91: Masum İmamların şehadet yıl dönümlerinde ve onlar için düzenlenen matem merasimlerinde siyah elbise giymenin hükmü nedir?

Ehlibeyt'in, özellikle de İmam Hüseyin'in (a.s) mateminde, yaşlı ve üzüntülü olunduğunu göstermek için siyah elbise giyilmelidir ve bu durumlarda kesinlikle mekruh değildir.

